

D İ L A V E R S E L V İ

Kaynaklarıyla Tasavvuf

SEMERKAND

KAYNAKLARIYLA TASAVVUF -1-

Dr. Dilaver SELVI

SEMERKAND

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM **TASAVVUF NEDİR?**

Önsöz	11
Tasavvufun Kaynağı Kur'an ve Sünnettir	19
Tasavvufta İlk Hedef Kalp Temizliğidir	23
Kur'an Sufilikten Nasıl Bahseder?	26
Sufi Muttaki Müminin Diğer İsmidir.....	30
Her Müride Sufi Denmez	34
Sufiliğin İlk Basamağı İman Ve Sevgidir.....	37
Sufilik Sadece Kitap Okumakla Olmaz	40
Tasavvuf Kur'an ve Sünnet Ahlakıdır	41
Tasavvuf Samimiyet İster, Sahte İsmi Kabul Etmez	47

B- SEYRİ SÜLÜK VE TERBİYE METOTLARI

Seyri Sülûk Nedir?	51
Zikir Nedir?	52
Zikir İbadetlerin Özü ve Hedefidir	55
Zikir Veliliğin Diplomasıdır	56
Zikirde İlk Nokta	58
Zikir Çeşitleri Ve Yapılış Şekilleri	59
1- Gizli Zikir	61
2- Sesli Zikir	62
Vird Nedir?	63
Zikrin Faydaları	65
Sohbet Nedir?	69
Rabita	71

Rabitanın Yapılış Şekillen	76
1-Mürşidin Huzurunda Yapılan Rabita.....	76
2-Mürşidin Gıyabında Yapılan Rabita	76
Rabita Yapmanın Faydalan	81
Rabita İle İlgili Edepler	83
Netice	85

C- MANEVİ TERBİYEYE İLK ADIM: NİYET

Niyet Nedir?	88
Tasavvuf Terbiyesinin Hedefi	89
Riya Tehlikesi	90
Herkes Niyetine Göre Sonuç Alır.....	92
Tasavvuf Terbiyesi İhlasla Fayda Verir	87
Mürşide Gidenlerin Niyeti Nedir?	99

D- TERBİYENİN TEMELİ İLİMDİR

İlmin Kısımları	107
Her Müslümana Farz Olan İlim Nedir?	108
Maksat Bilmek Değil, İlmin Hakkını Vermektir	115

İKİNCİ BÖLÜM

A- KURAN VE SÜNNETTE VELİ

İ- KURÂNİ HAKİM'DE ALLAH DOSTLARI	123
Ehlullah Allah'ın dostlandıkları	124
Veliler dünya ve ahiret saâdetine ulaşmışlardır	124
Veliler mukarrebûn makamındadırlar	124
Veliler hayırlarda en öndedir	125
Veliler, nidayet önderleridir	125
Velilerin amelleri temiz, makamları âlîdir	125
Allah velilerini, onlar da Allah'ı severler	125
Veliler halkın en hayırlıdır	126
Velilere özel bir nur verilmiştir.....	126
Veliler, canlarını Allahu Teala'ya feda etmişlerdir	127

Allah dostlarına dost olanlar, Allah'ın dostu olurlar	127
Veliler her mümine ihlas, edep ve zikir derslerini öğretir	127
Velilerle beraberlik en güzel ameldir	128

II- HADİSLERDE ALLAH DOSTLARI	128
Veliler, Allahu Teala'nın seçkin dostlarıdır	129
Veliler Her Devirde Bulunur	130
Veliler Hz. Peygamber'in (s.a.v) vârisidirler	130
Veliler Hz. Peygamber'in (s.a.v) âlidirler	133
Veliler Allahu Teala'nın delili ve şahididirler	134
Veliler insanlık için manevi ışık kaynağıdır	134
Veliler Allah'ın nuruyla bakarlar, nur yayarlar	135
Velilerin kalpleri takva ve feyiz kaynağıdır	135
Veliler zikrin anahtarıdır, Allah'ı hatırlatırlar	136
Velilerin her şeyi Allah içindir	137
Velileri sevmek, kalpteki Allah sevgisinden kaynaklanır	137
Veliler bütün âlem için bir rahmettir	138
Allahu Teala dostlarıyla meleklerle övünür	140
Kafir ve gafiller hariç bütün âlem, velileri tanır ve sever	140
Veliler, Allahu Teala'yı kullanna, kulları da Yüce Allah'a sevdirebilirler	141
Velileri ziyaretten Allah razı olur	142

B- MÜRŞİDİ KÂMİL VE ÖZELLİKLERİ

I- MÜRŞİDİ KÂMİL KİMDİR?	143
II- MÜRŞİTTE ARANAN TEMEL ÖZELLİKLER.....	154
Müşahade ve yakîn iman sahibidirler	154
Kur'an ve Sünnet ilmini bilirler	158
Takva ve istikâmet ehlidirler	162
Sürekli zikir ve murâkabe hâlindedirler	169
Basiret, Ferâset ve Siyaset ilmini bilirler	178
Manevi silsile ve irşat icâzetine sahiptirler	182
Zühd ve cömertlik ahlâkı ile süslenmişlerdir.....	186
İlâhi câzibe, manevi nazar ve heybet sahibidirler	195

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ALLAH DOSTLARI VE BİZ

A-VELİLERİ NASIL TANIYACAĞIZ?	211
Allah Dostu Kimdir?	211
Velileri Nasıl değerlendireceğiz ?	214
Velilere sevgi gözûyle bakmayan onlardan yararlanamaz	215
Velileri sevmek ve onlara hürmet etmek takvanın gereğidir.....	225
Veliler tevhid anlayışını temsil ederler. Kulları şirkten kurtarırlar	230
İnsanların hidayete ermesinde mürşitler sadece vesiledir	236
Kamil insan Kâbe gibi mübarektir	239
Kamil müminler pek çok melekten daha faziletlidir	241
Veliler nebiler gibi masum değil ama ilâhi hılmaya altındadırlar	244
B- VELİLERİ SEVMEDE ÖLÇÜLERİMİZ	252
VELİLERİ SEVMEDE TEMEL ÖLÇÜLER	252
Velilere Allah için itaat etmelidir	252
Veliler farklı derecelere sahiptir	257
Veliler insandır. Beşerî özelliklerle iç içedir	265
Velileri gören kendi hatasını görür	271
Muhabbet taassup değildir; olmamalıdır.....	272
İtirazsız teslimiyet kamil mürşide olur.....	274
Allah dostlarını hemen tenkit etmemeli.....	275
Niyet hayır olunca âkibet de hayır olur.....	281
Mürşide tâbi olmak için keramet aranmaz.....	282

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BİAT VE İNTİSAP

<i>Giriş</i>	287
Allah ile kul arasına girmek ne demek?.....	290
Allah ile kul arasında vasıta olur mu?	293
Allah ile kul arasına giren engeller	296
Şeyhi olmayanın şeyhi şeytan mı?.....	298
Şeyh eli tutanlar şeytandan kurtuldu mu?	302

A- BIAT VE İNTİSAP NEDİR?303

Biat ve intisap ne demektir?	303
Biat ve intisabın delilleri	305
A- Kur'an-ı Kerim'de	306
B- Sünnette	308
Biat nasıl yapılır?	309
a- Erkeklerin biat şekli.....	309
b- Kadınların biat şekli	311
Sözlü olarak	311
El üzerine bez sararak	312
Kaptaki suya el batırmak suretiyle	312
Kapı arkasından sözlü olarak	312
Kadın vekil tayin etmek suretiyle	313
Ortaya bir bez parçası uzatmak suretiyle.....	314
c- Çocukların biat şekli	314
d- Vekil ve halife ile biat şekli	315
e- Başkası adına yapılan biat şekli	316

B- BIAT VE İNTİSABIN SONUÇLARI.....318

Biatın ardındaki gerçekler	318
Biatın getirdiği sonuçlar	322
Kur'an'daki müjdeler	323
Sünnetteki müjdeler	323

C- BIAT VE İNTİSAP ÖRNEKLERİ325

Biat ve intisabın tarihi seyri	325
Biat örnekleri	330
Avf b. Malik el-Esedî (r.a) anlatır	330
Ebu Umâme (r.a) anlatır.....	331
Şeddad b. el-Hâd (r.a) anlatır	331
Nakledildiğine göre	333
Mürşide biat etmek ne demek?	334
Tövbesini bozan çarpılır mı?	339
Mürşitle tövbe yapmanın faydası	342
Biatın gayesi nedir?	348

- Keşif ve keramet hevesi	350
- Manevi korunmaya girme ümidi	352
- Manevi zevk ve hâl heyecanı	352
- Cezbe hallerine ulaşma arzusu	353
- Dua ile dünya dertlerini dindirmek	355
- Manevi hallere ulaşmak	356
- Temel hedef Allah rızasına ulaşmaktır	357

D- MÜRŞİDE VERİLEN YETKİLER360

Mürşide verilen yetkiler neler?	360
- Tasarruf yetkisi	361
Tasarruf yetkisine sahip olanın özellikleri	362
- Himmet	364
Himmetin temel özellikleri	368
Himmet ilâhi bir ikramdır	368
Himmet samimiyet ve gayret ister	369
Himmet kadere bağlıdır	372
Himmet hikmete uygun gerçekleşir	374
Himmet hizmetten sonra gelir	374

ÖNSÖZ

Her derde ayrı bir ilaç yaratan Yüce Allah'a sonsuz hamd ve sena olsun.

O Rahman'dır; yarattığı bütün varlıklara rahmet eder. Rahimdir; müminleri dünya ve ahirette özel himayesinde korur, sever ve sevindirir.

Bütün insanlar için bir rahmet, nur ve şifa yapılan Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimize salat ve selam olsun.

Rahmet peygamberiyle yeryüzüne gelen nuru, sevgiyi ve güzel ahlakı bize kadar ulaştıran bütün Sahabe-i Kiram, alim, arif ve salihlere hürmet ve ihtiram olsun.

Allahu Teala onların yaptığı bu hizmete karşılık olarak kendilerine en güzel makam ve nimetleri lûtfetsin.

Elinizdeki eser, mühim ve nazik bir konuyu ele almaktadır. Konusu tasavvuttur.

Tasavvuf, İslam tarihinde ortaya çıktığı günden beri hiç gündemden düşmemiş, kıyamete kadar da düşmeyecektir. Çünkü tasavvufun konusu insandır, insan terbiyesidir. İnsan var olduğu müddetçe tasavvuf da var olacaktır.

Tasavvuf, kelime olarak Kur'an ve sünnette geçmez. Ama içerik olarak tamamen Kur'an ve sünnet esasları üzerine kurulmuştur. Bu yüzden *'Kaynaklarıyla Tasavvuf'* derken Kur'an ve sünnete göre tasavvuf anlayışını esas alıyoruz.

Bu hâliyle tasavvuf yeni bir din değildir. O sadece dinin yeni bir üslup içinde sunulmasından ve özel bir usul içinde yaşanmasından ibarettir.

Tasavvuf, İslam dininin en kıymetli ilimlerinden ihsan ilmini öğretir, ihsan hâlini ele geçirmeyi hedefler, dinin hizmetçiliğini yapar. İhsan, kalbin gafletten uyanması, ilahi nur ve sevgi ile yıkanması, bütün günah çeşitlerinden arınması ve Yüce Allah ile huzur bulmasıdır.

Kısaca ihsan Yüce Allah'ın dostu olmaktır.

Tasavvuf tefsir, hadis, fıkıh kelim ilimleri gibi her müslümanı ilgilendirir. Çünkü o, her müslümanı yakından ilgilendiren ilmi, irfanı, edebi, takvayı ve hizmeti öğretir. Ancak tasavvuf tarihi seyir içinde bu vazifesini hep aynı başarıyla yerine getirememiştir. İçten ve dıştan aldığı darbeler ile bazen zayıflatılmış, bazen hedefinden çevrilmiştir.

Onu nefsi ve menfaati için kullananlar olmuştur. İçine girip safiyetini bozan cahil ve hainler çıkmıştır. Dini yıkmak isteyenler birinci hedef olarak tasavvufu seçmiştir. Çünkü tasavvufun kazandırdığı ilâhi sevgi ve kulluk neşesi, dinî hayatın ruhudur, tadıdır, kıvamıdır. Bu ruh ile din ayakta durur, ilim korunur, Allah yolunda hizmete baş konur ve güzel kulluk yapılır.

İnsan ve cin şeytanlarının bütün saldırılarına rağmen tasavvuf günümüze kadar gelmiştir. Gerçi onu temsil ve tatbik edenler çok azdır. Ama iman mücadelesi veren günümüz insanı için tasavvuf bir can simidi gibidir. O, alim-cahil herkes için en tesirli bir ilaçtır.

Bu çalışmamızda biz, tasavvufun ana konularını ele aldık. Bu konuları ilgili temel kaynaklarımızdan araştırdık. Her konunun özünü ortaya koymaya çalıştık. Konunun temeli olan ayet ve hadisleri tespit ettik. Bu sahanın uzmanı olan ariflerin, bu ayet ve hadisleri nasıl yorumlayıp amel ettiklerini inceledik. Bu konuların her müslümanı ne kadar ilgilendirdiğine dikkat çektik.

Bu kitabımız, daha önce küçük kitapçıklar hâlinde yayınlanmış olan çalışmaların birleştirilmiş hâlidir. Ancak bütün kitapçıklar yeniden gözden geçirilmiş, cümle ve manalar tashih edilmiş, yeni eklenen konularla genişletilmiştir. Bu hâliyle her birisi ayrı bir çehre ve yeni hüviyet kazanmıştır.

Bu tashih ve eklemelerde okuyucularımızın mühim katkıları olmuştur. Bize ulaşan her talep ve tenkit değerlendirilmiştir. Bunun için emeği geçen bütün kıymetli okuyucularımıza teşekkür ederiz. Bu yaptıklarının hayır hânelerine bir sevap olarak yazılmasını Yüce Allah'tan dileriz.

Bu kitaplar büyük ciltler hâlinde okuyucularımız istifadesine sunulacaktır. İlk cilt, tasavvuf terbiyesinin temelini oluşturan konulara ayrılmıştır. Bunun için önce tasavvufun tarifi, dindeki yeri ve ana gayesi ele alınmıştır.

Sonra tasavvufta kısaca seyri sülûk denen manevi terbiyenin ne olduğu ortaya konmuş ve özetle terbiyede kullanılan ameller, metotlar ve usuller incelenmiştir. Bu arada zikir ve rabıta konusu önemine binaen biraz geniş tutulmuştur.

Ayrıca işin temelini oluşturan niyetin önemi ve ilmin gerekliliği ele alınmıştır. Sonra manevi terbiyenin merkezinde bulunan kamil insan üzerinde durulmuştur. Konu ettiğimiz kamil insan, irşatla görevli olduğu için tasavvuf-ta ona kamil mürşit denir.

Bundan sonra eser şu sorulara cevap vermektedir:

Kur'an ve sünnet kamil insanı nasıl tanıtır? Kamil insan bir mümin için ne ifade eder? Kamil insan hangi yetkilere sahiptir? Kamil mürşidi tanıtıcı sıfat ve özellikleri nedir?

Velileri sevmeye ölçülerimiz ne olmalı? Allah dostlarını sevmenin kazancı nedir? Onları tenkit etmenin usulü nasıl olmalı? Velilere düşmanlık yapmak imanı nasıl zarar sokar?

Kamil bir mürşidin terbiyesine girmek nasıl olur? Biat, intisap, tövbe almak, tarikata girmek ne demek? Bunların faydası ve gayesi nedir?

Allah ile kul arasına girmek ne demek? Tövbesini bozan çarpılır mı?

Mürşit, insana nasıl tasarruf eder? Himmet nedir, nasıl gerçekleşir?

Tasavvufi ilgili temel konular ve cevap arayan meseleler elbette bu kadar değil. Bu konuların bir kısmını –Yüce Allah'ın izniyle- ikinci ciltte ele alacağız.

Her çalışmamız için şu hususu temel ilke edindik:

Bir eser tek şahsa mal edilecek çalışma değildir. O eserde bütün müminlerin hakkı, yardımı ve hissesi vardır.

Bu çalışmamız da böyle bir sevginin ve bereketin ürünüdür.

Onu duanız, sevginiz ve ilginizle besleyiniz.

Bizlere hatalarımızı gösterenlerden Allah razı olsun.

Bütün gayret ve başarı Yüce Rabbimizdendir.

O'na sonsuz hamd ve senâ olsun.

Dr. Dilaver SELVİ

BİRİNCİ BÖLÜM
TASAVVUF NEDİR?

A- TASAVVUF NEDİR?

Tasavvuf nedir? Sûfî kimdir?

Bu sorular öteden beri sorulur. İlk günden bu yana gündemden hiç düşmemiştir. Kıyamete kadar da düşeceğı benzemiyor.

Çünkü tasavvuf, insan terbiyesini hedefe alan ve insanı gündemde tutan bir sistemdir. Dünyada insan bulunduğu sürece, insan da güzel ahlakla mükellef olduğu müddetçe *–ki bu, kulluğun bir gereğidir–* tasavvuf var olacaktır.

Böylece tasavvuf vazifesini yapacak, sufi olan insanın üzerinde hizmet görecektir.

Bu yüzden gerçek tasavvuf, İslam'ın hizmetçisi, takva ve edebin temsilcisi, sevginin ise bahçesidir. Tasavvuf terbiyesine girenlerin ve onu dışardan tenkit edenlerin bu gerçeğı bilmesi gerekir.

Biz bu eserimizde, tasavvufu kabul eden ve etmeyenlerin görüşlerini göz önünde bulundurarak, her iki kesime ölçü olacak bilgileri vermeye çalışacağız. Bu çalışmamızda:

Tasavvuf yolunu tercih edenler, niçin böylesi bir yola girdiklerini bilsinler ve nasıl bir emanet taşıdıklarını fark etsinler; tasavvufa karşı çıkıp onu tenkit edenler ise neye karşı çıktıklarını ve bu yolu tenkit etmekle sonuçta ne kazandıklarını görsünler, istedik.

Oncelikle bize düşen, gerçek sufiliğın ve tasavvufun ne olduğunu bilmektir. Bu bilginin bize iki önemli faydası olacaktır

Birincisi: Bütün devirlerde hiç gündemden düşmeyen İslam dinini, en güzel şekilde temsil eden bu yolun ne olduğunu öğrenmek.

İkincisi: Böylesi bir rahmet deryasından, edep kaynağından yararlanabilmektir.

Günümüzde halk arasında tasavvuf ve sûfî gerçek manasıyla tanınmıyor. Birçok dini terim gibi onlar da yanlış kullanılıyor, hakiki manaları bilinmiyor, bu yüzden tasavvuf hakkında sık sık suçlamalara ve yersiz değerlendirmelere şahit oluyoruz.

Kelime ve kavramlara cahilce yüklenen yanlış manalar, doğru ile yanlış birbirine karıştırır. Bunun yanı sıra devrimizin maddeci anlayışı da, dinimizin yüksek değerlerini değersiz hale getirmektedir.

Bu durum, günümüz insanının zaten sönmek üzere olan dinî anlayışını, hayırlı işlere yönelişini ve manevi değerlerine saygısını iyice azalmaktadır.

Yıllardır din düşmanlarının, müslümanlar arasında sinsî ve planlı bir şekilde yaydığı, kelime ve kavram kargaşası yüzünden, esasında aziz olan değerlerimiz zelim, zelim olanlar ise aziz olarak gösterile gelmiştir.

Bu sebeple, akıllı olup ölçüyü bilmek, dikkatli olmak gerekir. Bilmediğimiz bir işi, Kur'an ve sünnetin ölçülerine göre yorumlamalıyız. Bu hususta hüküm vermekte acele etmemeliyiz.

Aslını bilmediğimiz için, anlamadığımız bir konuyu hemen inkar etmemeliyiz. Aksi halde '*mümine kafir, alime cahil, veliye gafil insanl..*' demiş olabiliriz. Bu ise dinimize göre yanlıştır.

Bir şahıs veya sistem hakkında verdiğimiz bir hüküm, Kur'an ve Sünnet'e uymuyor, karşı tarafın hakkı yeniyorsa, o kişi hakkında verdiğimiz hüküm ahirette aleyhimize bir delil olur; onun hesabı sorulur.

Tasavvuf yolunun büyüklerinden Cüneyd-i Bağdadî Hazretlerinin şu sözü ne kadar anlamlıdır..

"Biz tasavvufu ondan bundan nakil ve kuru laf ile elde etmedik. Ona Allah için açlık çekerek, dünyalık isteklere rağbeti terk ederek ve sevip alıştırdığımız şeylerden uzaklaşarak sahip olduk."¹

¹ Munâvî, el-Kevâkıbu'd-Durriyye, I, 378; Suhreverdî, Gerçek Tasavvuf, 62

TASAVVUFUN KAYNAĞI KUR'AN VE SÜNNETTİR

Hedefi Allah rızası olan bir hareketin, ilahi ölçülere uyması şarttır. İlahi ölçüler, Kur'an ve Sünnet ile belirlenmiştir. Kur'an ve sünnetin ortaya koyduğu ölçülerin tamamına İslam denir.

Allahu Teala İslam'dan başka bir din, yol, felsefe ve hareketi kabul etmeyeceğini açıkça bildirmiştir.² Peygamber olarak gönderilen resulü Muhammed Mustafa (s.a.v) ise, dini hayatımızda kendisinin konumunu şöyle belirlemiştir:

"Kim, hakkında bizim (açık veya işaret yollu) emrimiz (ve müsaademiz) olmayan bir iş yaparsa o, (kişi ve işi Allah katında) reddedilir."³

Bu delilleri okuyan veya işiten bir kimse, tabii olarak şu soruları sorabilir:

İslam'dan başka hiçbir şey Allah katında kabul görmüyorsa, farklı isimlerle hayatımıza giren fikhî mezheplerin ve terbiye yollarının (meşrep) yani tarikatların durumu nedir?

Bunların İslam ile alakası nedir?

Eğer İslam'ın bir parçası iseler, niçin farklı isimlerle anılıyor ve anlatılıyor? Bu değişik isimler ve ekoller dinî birliği bozmuyor mu?

Din bir değil mi?

Bu farklı yollar da neyin nesil?..

İslam tarihinde mezhepler ve tasavvuf hakkında bu tür sorular hep sorula gelmiştir. Bu sorulara kısaca şu cevabı verebiliriz:

Bütün hak mezhepler ve meşrepler, asla bir din değildir. Ancak dinin tefsirinden ve yaşanmasından ibarettir. Hiçbirisi dini tahrif ve tahrip etmez. Aksine dine hizmet eder. Her iki ekol de İslam'ın sukut ettiği ve içtihat yapılmasına imkan verdiği konularda, din adına sözcülük yapmış mühim vazifeler görmüştür. Konumuz tasavvuf olduğu için biz, mezhepleri değil meşrepleri yani tasavvufî yolun ne olduğunu ele alacağız.

Her şeyden önce tasavvufun doğru anlaşılması gerekir. Tasavvufu bir tabu gibi göstermek yanlıştır.

² Bkz. Âl-ı İmran, 85

³ Buhari, İ'tisam, 20, Müslim, Ekdıyye, 17, Ebu Davud, Sunnet, 5, Ibnu Mace Mukaddime, 2

Tasavvuf akılla anlaşılamaz, dille anlatılamaz, yanına yanaşılamaz bir şey değildir.

Tasavvufun kelime olarak tarifi kolaydır fakat yaşantı olarak tatbiki zordur.

Tasavvuf tenkide açıktır. Doğru ve yerinde tenkitler tasavvufu batıl inançlardan temizler. Yanlış ve usulsüz tenkitler ise fitne olur, düşmanlık ateşini alevler. Tasavvufa hem adım atan hem de taş atan onu iyi tanımalıdır. Yoksa birisi cehalet, diğeri de gaflet ile kul hakkı yemiş, insana haksızlık etmiş olur. Bu ise aynı dünyayı paylaştığı bir insana değer vermemek, onu hiç saymaktır.

Öncelikle şunu kabul etmek gerekir:

Tasavvuf yeni bir din değildir, dini yeni bir anlayışla takdim şeklidir. Bu takdim her devre göre az-çok değişse bile, değişmeyen şey onun temel usulü ve hedefidir.

Tasavvuf terbiyesi, Allah ve Rasulünün (s.a.v) öğrettiği edep üzere kurulmuş manevi bir ahlak eğitim sistemidir. Bu sistemin hedefi, takva ve edep ile Allahu Teala'nın rızasına ulaşmış olgun insan yetiştirmektir.

Tasavvuf terbiyesinin merkezinde olgun bir mümin (mürşidi kamil) bulunur. Bu kişiye mürşit denir. Mürşit insanları terbiye yetkisini haktan değil, Cenabı Hak'tan alır. İnsanları terbiye etme işi, ilim ve irfan ister. Gerçek anlamda terbiye görmeyen kişi, bir başkasını terbiye edemez.

Bu anlamda büyük mürşit, Ebu Hafs Haddad (k.s) tasavvufun ne olduğunu kısaca şöyle tarif etmiştir:

"Tasavvuf bütünüyle edepten ibarettir. İnsanın yaşadığı her anın, her halin ve her makamın kendine göre bir edebi vardır. Bu edebe her zaman riayet eden kimse, Allah dostu olur.

Edebi korumayan kimse, her ne kadar kendisini güzel bir halde zannetse bile, esasen onun Allah katında yeri ve bir değeri yoktur. Bu kimse kendisinin ilahî huzurda kabul gördüğünü düşünse de, aslında oradan çok uzaktır."⁴

İnsanın terbiye edilip eğitildiği bu okula, samimiyetle girilir. Sabredip bu eğitime devam edenler Allah'ın izniyle hedefe ulaşır, ilahi dostluk diplomasını alır. Nihayet bu okuldan edeple mezun olur.

4 Hucviri, Keşfu'l-Mahcub, 51; Suhreverdi, Avarif, 54

Burada terbiyeden gaye, insana ulaşmak ve onu ilahi terbiye ile buluşturmaktır. İslam'ın her daveti insan içindir. Dolayısıyla her insanın yaratılışı (fitrat) farklı farklıdır. Her insanın Allah ile muhabbeti ve münasebeti taşıdığı yaratılışına göre farklılık arz eder.

Bunu mürşit olan Allah dostları, "Allah'a giden yollar mahlukatın sayısındadır" sözleriyle anlatırlar.

İşte tasavvuf büyükleri, dinin asıllarından hiçbir taviz vermeden değişik usuller kullanarak, insana ulaşmaya ve onu keşfetmeye, kabiliyetlerini ise ortaya çıkarmaya çalışmışlardır.

Mürşitlerin, bir müridin Allah vergisi yeteneklerinin ne olduğunu ortaya çıkaracak bu eğitim sürecine "seyri sülûk" denir.

Tasavvuf büyükleri terbiye metotlarını Kur'an ve sünnetten almışlardır. Bununla beraber insanlığın ortak değerlerini ve tecrübelerini kullanmışlardır. Bu yaklaşımlarında ise *"Hikmet müminin yitik malıdır, nerede bulursa onu almaya en fazla hak sahibi odur"*⁵ hadisini esas almışlardır.

Yine dinimizin tasvip ettiği örf, adet ve maslahat gibi prensiplerden de istifade etmişlerdir. Bizden önceki dinlerin İslam dinince değiştirilmeyen ölçülerini ve ahlaki değerlerini gerekli oldukça değerlendirmişlerdir. Bütün bunları yaparken şu temel kuralı devamlı göz önünde bulundurmuşlardır:

*"Ana ilkelerde taklit yasaktır. Fakat, ilkelerin gerçekleşmesine yardımcı olacak taktik ve metotlarda taklit etmek serbesttir."*⁶

Bu şu demektir:

İslam dininin temel esaslarına ters olan hiçbir şey kabul edilemez; dinin bir parçası gibi gösterilemez. Ancak İslam'ın dışındaki dinlerin ve milletlerin kabul ettiği bir gerçek, İslam dininin özüne ters düşmüyorsa, ondan istifade edilebilir.

Bir diğer ifadeyle bu gerçekler, diğer dinlerin veya felsefelerin temel ilkesi değilse, onu taklit etmek dinimizce serbesttir. Nitekim, Hz. Rasululah (s.a.v) Efendimiz, Hendek harbinde İran bölgesinde yaşayan Farisîlerin hendek kazma usulünü benimsemiş ve kullanmıştır.⁷

5 Tirmizî, İlim, 19; Ibnu Mace Zühd, 10.

6 Geniş bilgi için bkz: Abdulbarî en-Nedvî, Beyne't-Tasavvufi ve'l-Hayat, 50-54.

7 Süheylî, Ravdu'l-Unuf, VI, 306, Ibnu Kesir, es-Siretu'n-Nebevyye, III, 183; Ibnu Haldun, Tarih, II, 29

Bunu savaş sırasında ve başarılı olmak için yapmıştır, güzel sonuç da almıştır. Bir ibadetin hedefine hizmet eden şeyler, o ibadet gibi kıymetlidir. Tasavvuf büyüklerinin farklı dinlerden yaptıkları istifadeler bu maksatlardır.

Onların bu geniş anlayışını ve insanları bu denli kucaklayışını tam anlamayanlar, tasavvufu dış kaynaklı bir hareket olarak değerlendirmişlerdir. Halbuki mesele biraz incelendiğinde ve akıl ve mantıkla değerlendirildiğinde anlaşılacaktır.

Sonradan İslam'ı kabul eden Fransız bilim adamı Roger Garaudy böylesi bir sonucu şöyle ifade ediyor:

"Tasavvuf, Hristiyan mistisizminden alınmamıştır. Yeni Eflatunculuk adlı felsefi anlayıştan ise asla kaynaklanmamıştır. Hint bilgeliğinden de doğmamıştır. Tasavvufun kaynağı Kur'an'dır."⁸

Şu halde, *Tasavvuf nedir?* sorusunu, İslam'a girmeyen, Kur'an ve Sünnet ilmini gereği gibi bilmeyenlere sormak yanlış olur.

Bu soruyu İslam'ı, temel esaslarından öğrenip tasavvuf yolunu imar eden mimarlara sormak gerekir. Çünkü tasavvuf ayrı bir din değil, İslam'ın içinde bir anlayıştır. Bu yüzden tasavvufun mimarları onu binlerce değişik açıdan tanıtmışlar ve tarif etmişlerdir.

Bu tarifler, İmam Sühreverdi'nin (632/1234) tespitine göre bini geçmekte,⁹ sufi alim Zerruk'un (899/1493) ifadesiyle de iki bine ulaşmaktadır.¹⁰ Bütün bunlarla anlatılmak istenen şudur:

Tasavvuf güzel ahlaktan ibarettir. Güzel ahlak, Allahu Teala'nın edebi ile edeplenmektir. Bu, içi ve dışıyla Allah adamı olmak demektir. Bu güzelliği elde etmenin yolu, samimiyetle Allah'ın Sevgilisi Hz. Muhammed'e (s.a.v) uymaktır.

Ona uyan Yüce Allah'a dost olur. Allah'a dost olan kimse, dünya ve ahiretin şerefini bulur, ebediyyen kurtulur. Bu sonuç her insan için en büyük hediftir.

Bu dostluğun ve güzel kulluğun merkezi ise kalptir. Onun için işe kalbin manevi terbiyesinden başlamak gerekir. Zira insanı, güzel kulluk gibi büyük bir davaya hazırlamak en mühim görevdir. Bu önemli görev her mümini yakından ilgilendirir

⁸ Bkz Roger Garaudy, *İslam ve İnsanlığın Geleceği*, 38-42

⁹ Sühreverdi, *Avarifü'l-Mearif*, s. 47

¹⁰ Zerruk, *Kavaidü'l-Tasavvuf*, 3 (Kahire, 1989)

TASAVVUFTA İLK HEDEF KALP TEMİZLİĞİDİR

Kalp temizliği denince ne anlıyoruz?

Bu konu dini hayatımızın temelini oluşturduğu halde, her mümin tarafından aynı hassasiyetle üzerine düşülmüyor. Günümüzde, farz ibadetleri yapıp büyük günahlardan sakınmak "takva" olarak tanıtılır ve bu yeterli görülür.

Aslında büyük günahları terk etmek takvanın birinci basamağıdır; fakat son noktası değildir. Kalpte bulunan ve kalp ile işlenen manevi günahlardan da anmadıkça gerçek temizlik gerçekleşmez. Allah Teala:

"Günahın açığını da gizlisini de terk edin. Çünkü günah işleyenler yaptıklarının cezasını mutlaka çekecekler" ¹¹ buyurarak, her türlü günden uzak durulmasını bizlere emretmiştir.

Kur'an, kalbin temizliğine "tezkiye" ismini vermiş ve ebedi kurtuluşu ona bağlamıştır. ¹² Hz. Peygamber'in (s.a.v) temel görevi de tebliğ ve tezkiye olarak belirlenmiştir. ¹³

Tezkiye kalıbı değil kalbi temizlemektir. Bu ise kalbin şirk, küfür, isyan ve gaflet gibi manevi kirlilerden arındırılmasıdır. Bu arındırma iman, nur, feyiz, tövbe, istiğfar, gözyaşı ve ibadetlerle olur. Hadisler, güzel ahlakın asıl merkezi olarak kalbi işaret eder. Efendimiz (s.a.v), kalbin dini yaşantıdaki yerini şöyle tanıtmıştır:

"İnsan vücudunda öyle bir parça vardır ki, o iyi olduğu zaman bütün bedenin işleri iyi ve güzel olur. O bozulduğu zaman, bütün vücut bozulur. Dikkat edin o parça kalptir." ¹⁴

Bunun için mürşitler, insan eğitiminde ilk hedef olarak kalbi seçerler. Bütün gayretlerini, müridinin kalbinin uyanması ve ihyası için kullanırlar. Bu işi devamlı gündemde tutarlar; gerçekleşmesi için çok fazla zaman ayırırlar.

Üzülerek belirtelim ki, bugün insan kalbinin manevi terbiyesi ihmal edilmiş, gayretler çoğunlukla mideye ve kalıba yöneltilmiştir. Kalp hastalığı deni-

¹¹ En'am, 120.

¹² Bkz: A'la, 14-15; Şems, 9-10

¹³ Bkz: Al-i İmran, 164; Cuma, 2.

¹⁴ Buhari, İman, 39; Muslim, Masâkat, 107; Ibnu Mace Fiten, 14

lince manevî değil, maddî kalp hep anlaşıla gelmiştir. Oyle ki kalple işlenen günahlar gizli olduğu için zahirdeki günahlar kadar üzerinde durulmamıştır.

Mesela, adam öldürmek, içki içmek, yalan söylemek büyük günahlardır. Bir mümin bunlardan sakındığı gibi, kalple işlenen kin, haset, kibir, riya, aşırı dünya sevgisi, kader ve kazaya itiraz, ilahî takdire rızasızlık, gaflet gibi gizli günahlardan sakınmamaktadır.

Halbuki, Ibnu Hacer el-Heytemî'nin naklettiği gibi:

"Kalple işlenen günahlar, dış azalarla işlenen günahlardan daha tehlikelidir. Çünkü onlar, sonuçta imanı zedeler, ibadetin kabul edilmesini engeller, amellerin sevabını yok eder. Gizli günahların çoğu insanı şirke sürükler, nifaka bulaştırır, dinden bile çıkarır. Ayrıca kalpte yer eden gizli günahlar, devamlıdır, her zaman insanı tehlikeye sokar. Zahirî günahlar ise böyle değildir."¹⁵

Bir insan devamlı adam öldüremez, hiç ara vermeden içki içemez. Fakat hasetçi bir insan devamlı haset ateşiyle kavrulur. Kibirli bir insan her işinde kibrini ortaya koyar. Riyakar bir insan, her ne yapsa işlerinde riya kokar. Aşırı dünya sevgisi, mal hırsı tedavi edilmezse, can çıkana kadar kalbe yara olur. Kalbi saran günahları fark etmek kadar, onları terk etmek de zordur. Bunun için gerçekten ıslah olmuş ve Allah ile huzur bulmuş insan sayısı azdır.

Tasavvufun ana konusu, batnî fıkıhtır. Batnî fıkıh, insanın iç alemini oluşturan kalp, ruh, nefis ve diğer latifelerin tezkiye, terbiye, terakki ve inkişafını hedefleyen manevî, nuranî, kalbî bir ilimdir.

Zahirî fıkıh vücudumuzun dış azaları ile yapacağı ibadet ve vazifeleri inceleme konusu yaptığı gibi, batnî fıkıh diyebileceğimiz tasavvuf da kalple ilgili ibadet ve ahlakları temel konusu yapmıştır.

Tasavvufun hedefi, kalbin ihsan mertebesine ulaşmasıdır. İhsan, kalbin gafletten uyanması ve manevî kirlerden arınması sonucu yakın haline ulaşır. Yakın, kalbin Cenab-ı Hakk'ı görüyor gibi bir şuur ve hassasiyete sahip olması demektir. Bu hal, her mümin için bir hedeftir.

Zira Rasulullah (s.a.v) Efendimizin işaret ettiği gibi din, iman, İslam ve ihsandan oluşmaktadır.¹⁶ Din imanla başlamakta, ibadetlerle olgunlaşmakta, ihsanla olgunluğa ulaşmaktadır.

¹⁵ Heytemî, ez-Zevacir, I, 49

¹⁶ Buharî, İman, 37, Müslim, İman, 1, Ebu Davud, Sunnet, 16, Tirmizî, İman, 4, Ibnu Mace Mukaddime, 9

Tasavvufta, kalbin bu hâle gelmesi uç safhada gerçekleştirilmektedir. Birinci safha manevi kirlilerden temizlik, ikincisi yüksek ahlaklarla guzellik, üçüncü ise ilahî huzurda Yuce Allah ile özel beraberliktir.

Bundan sonrası huzur makamıdır. Mürşitler, bu hali "*kurbiyyet*" olarak tarif ederler ve gerçek manada "*sûfî*" kelimesini bu sıfatı elde etmiş kamil insan için kullanırlar.¹⁷

Kur'an'da bu yakınlığa ulaşanlar "*mukarrebun*" sıfatıyla tanıtılır. İlahî tak-sime göre onlar, insanlar içinde "*Sâbikûn*" sınıfını oluşturmaktadır.¹⁸

Kısaca özetlediğimiz kalbin tezkiyesi ve nefsin terbiyesi hali, bütün mü-minlerin ortak hedefidir. Bu hedefte hiçbir ihtilaf yoktur. İhtilaf onun nasıl el-de edileceği konusundadır.

Hz. Peygamber (s.a.v) hayatı süresince bu işin merkezinde bizzat kendi-si bulunuyordu. Manevi tezkiye ve terbiye onun nezaretinde gerçekleşiyor-du. Ondan sonra bu görev farklı usullerle yerine getirilmeye çalışıldı.

Peygamberimizin yaşadığı asırdan sonra kalp hastalıkları çoğaldı ve yay-gınlıştı. Öyle ki dini hayata taklit hakim oldu. Yaşanan manevi gerilemeye devlet yönetimi bir çare bulamadı. Bütün iyi niyetlerine rağmen fıkıh alimleri bu manevi gerilemeyi durduramadılar, onu üzümlere seyretiler.

Hadis alimleri içine düşülen manevi boşluğun tehlikelerini sadece anlat-maktan başka bir şey yapamadılar. Tefsir alimlerinin uyanıan halkı yöneldiği dünya hırsından alıkoymadı.

Bu arada hicri II. asırla birlikte yeniden bir ihya hareketi başladı. Bu, sön-meye yüz tutan dinî hayatı canlandırma hareketiydi. Bu dini yaşantıdaki can-lanmanın başında büyük veliler, mürşitler bulunuyordu.

Veliler ve mürşitler, aynı zamanda daha sonra bir disiplin halini alacak tasavvufî terbiyenin temellerini oluşturuyordu. Hasan el-Basri, Maruf el-Kerhi, Malik b. Dinar, Zünnun el-Misrî, Süfyan es-Sevri, Haris el-Muhasibi, Cüneyd el-Bağdadi gibi zatlar, bu hareketin ilk öncülüğünü yapan kimselerdir.

Onceleri, vaaz, sohbet ve örnek tavırlarla halkı kucaklayan bu irşat faali-yetleri, hicri altı, miladi on birinci yüzyılda tarikat adı altında kurulan terbiye muesseseleri ile yeni bir şekil aldı. Ve İslam alemine yayıldı.

¹⁷ Suhreverdî, Avarıfu'l-Meanî, 18

¹⁸ Bkz Vakıa 11 12

Kurucularına nispet edilerek Kadiri, Rûfâî, Kubrevî, Şazeli, Nakşibendî, Mevlevî, Bayramî adı verilen çeşitli tarikatlar, müslümanların dini duygu ve düşüncelerinde bir butunluk oluşturdu. Butün bu terbiye ekollerinin oluşturduğu sisteme "tasavvuf" diyebiliriz. Bu sistemi kuranların ortak görüşü şudur:

"Hz. Peygamberin (s a v) sünnetini takip etmekten başka Allah'a giden hiçbir yol yoktur. Biz bütün hallerini ve işlerini Kur'an ve sünnetle ölçüp onların emir ve işaretine göre hareket etmeyi Allah adamı saymayız."¹⁹

Tasavvuf deyince akla gelecek anlayış budur. Bu ölçü ve edepleri kim korursa gerçek mumin, hakiki sufi odur. Tasavvufun hedefe aldığı terbiye her mumin için gerekli bir terbiyedir. Öyle ki, İmam Gazalî (rah) böyle bir terbiyeye girmeyen nefsi ıslah etmeyi, herkes için farz-ı ayın kabul eder. Yani olmazsa olmaz gibi şart koşar, *'Çünkü peygamberler hariç, hiç kimse manevî hastalıklardan uzak değildir ve onlardan tek başına kurtulamaz'* der.²⁰

Büyük velî Ebu'l-Hasan eş-Şâzelî (k.s) şöyle der:

"Maneviyat ilmi ve terbiyesi almayan kimse, hiç farkında olmadan birçok büyük günah işlerken ölür gider."²¹

İbnu Allan es-Siddîkî (rah) ise, farkında olunmayan bu günahların kibir, kendini beğenme, ibadetiyle övünme, insanları beğenmeme gibi gizli günahlar olduğunu belirtir.²²

KUR'AN SÜFİLİK İLMİ NASIL BAHSEDER?

Bazı insanlar vardır, duyduğu her meselenin Kur'an ve sünnette geçip geçmediğini sorar. Onlarda anlatılmayan her şeyi dinin dışında sayar. Bu yaklaşım ilmi yetersizlikten kaynaklanır.

Tasavvufun manasını ve muhtevasını iyice incelemeyen onu tenkit edenler ise ilkin şu soruyu sorarlar:

"Sûfî, şeyh, tasavvuf gibi kelimeler Kur'an ve sünnette geçiyor mu? Geçiyorsa göster, geçmiyorsa bunlar niye kullanılıyor? Onları dine ait bir kavram gibi göstermek doğru mu?"

¹⁹ Ebu Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, X, 257; Süleymî, Tabakatu's-Süfiyye, 159, Kuşeyrî, Risale, I, 107, Suhreverdî, Avarifu'l-Mearif, 55

²⁰ İbnu Acibe, İkazu'l-Himem, 21

²¹ İbnu Acibe, İkazu'l-Himem, 21

²² Abdulkadir İsa, Hakâik anî't-Tasavvuf, 35

Bu soruların cevabını anlamak için şu çok önemli:

Azıcık dini ilmi ve biraz insafı olan kimse bilir ki Kur'an-ı Kerim, hayatımız süresince kullandığımız bütün isim ve terimlerin bir arada toplandığı ansiklopedi değildir.

Kur'an, bir hidayet ve hakikat kitabıdır. Onda salihlerin ismi değil, sıfatları anlatılır. Kalbini Kur'an'ın emir ve yasaklarına açabilen ve ona inanan her mümin için, Kur'an'da bir ilim ve edep mevcuttur. Ondaki ilim ve edebi ancak Allah'a dost olanlar alır.

Kur'an, müminler için bir zikir sebebi ve şifa kaynağıdır. İçinde güzel ahlak anlatılmış ve müminler ona davet edilmiştir. Ayrıca, kötü sıfat ve ahlaklar zikredilip herkes onlardan sakındırılmıştır.

Kur'an, kendisiyle Yüce Allah'a ibadet edilen bir kitaptır, onunla hareket yönü belirlenir ve Cenabı Hakk'a gidilir.

Sünnet, Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz'in bizzat hayatında Kur'anı Hakîm'in uygulanmış ve yaşanmış şeklidir.

Kur'an, Cenabı Hakk'ın yeryüzüne emânet ettiği, her şeyi ölçecek en hassas bir teraziye benzer; sünnet bu terazinin göstergesidir, bir mihenk taşıdır; her meslek ve mesele onlarla ölçülüp değerlendirilir. Bu değerlendirmede güzel sıfatını alanlar güzel, çirkin hükmünü giyenler çirkindir.

O halde bize gereken, bir şeyin ismini değil, o ismi taşıyanların sıfatlarını Kur'an ve sünnette aramak ve onların verdiği nota bakmaktır.

Şimdi sorunun cevabına geelim:

Evet, "*sûfî*" ve "*tasavvuf*" kelimeleri Kur'an ve sünnette geçmiyor. Ancak gerçek sûfilerin sahip olduğu bütün ilim, hâl ve ahlak Kur'an ve sünnette ya açıkça zikrediliyor veya işaret ediliyor. Aynı zamanda bunlar, duruma göre her mümine ya emir, veya teşvik veyahut tavsiye ediliyor. Kısaca sufiliğin iç yüzü ilahi aşk, dış yüzü de güzel ahlakıdır.

Tasavvuf, kamil bir mürşit rehberliğinde ve onun nezaretinde terbiye almaktır. Bu terbiyenin sonu da, olgun bir insan olmaktır. Bu olgun insana Allah adamı (ricâlullah) denir.

Tasavvuf, dünya adamını Allah adamı yapma sanatıdır.

Tasavvuf, kalbi fani şeylerden çözüp Yüce Allah'a bağlamaktır.

Tasavvuf, aslını tanımış, benlik engelini aşmış, nefsini ıslah etmiş, ilahi sevgi ile tatlanmış, kalbi hür, gönlü Allah ile huzur bulmuş güzel insan yetiştirmektedir.

Tasavvufun ne olduğunu anlamak ve bu konuda bir hüküm vermek için önce Kur'an ve sünneti iyice incelemek gerekir. Sonra tasavvufun kurucuları olan sûfî mürşitleri tanımak gerekir.

Onların eserlerinde tasavvufun ne olduğu, neye dayandığı ve neyi hedeflediği yeterince anlatılmıştır. Bunlardan daha önemlisi, kamil bir mürşidin nezareti altında manevi terbiyeye girmektir. Bu olmadan tasavvuf ancak kelimelerle tarif edilmiş olur, hakikatiyle anlaşılmış olmaz.

'Mesleğiniz nedir?' diye soranlara veliler, mürşitler şu cevabı verirler:

Gel, gir, gör, tat ve anlal..

Tasavvuf tadılır ve anlaşılırsa, kişi o zaman taklitten kurtulur. Bu halin adı ise tahkik olur. Artık başkasının sözünü sadece nakletmek değil, kendi müşahedesini anlamak önemlidir. İnançlar dilek ve temenni olmaktan çıkar, yaşanan bir hayat olur.

'Bu devirde kamil mürşitler, rabbani alimler ve geçek veliler kalmadı! Bulunması da imkansız!..' dememeli.

Şu iyi bilinmelidir:

Kıyamete kadar, ilâhi hükümleri ayakta tutacak ve onu yayacak bir topluluk bu ümmetin içinden hiç eksik olmayacaktır.

Cemiyet halinde bu emanete sahip çıkılamasa da, ilâhi bir yardım ve destekle bazı veliler, Kur'an ve Sünnet'in hükümlerini uygulayacaklardır. Zira din, yaşanarak anlaşılır ve yayılır. Yüce Allah, bu dini özel himayesine almıştır. İslam dini her devirde ve her kesimde mevcut olan Allah dostları, peygamber aşıkları tarafından hakkiyle hep temsil edilecektir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) şu müjdeleri bunu gösterir:

"Ümmetimden bir topluluk kıyamete kadar Allah'ın emrini ayakta tutmaya devam ederler. Onları terk edenler ve bu topluluğa muhalif davrananlar, onlara bir zarar veremez. Bu, kıyamet emri gelinceye kadar devam eder. Onlar insanlara daima üstün gelirler."²³

²³ Buhârî, İ'tisâm, 10; Muslim, İmâret, 53; Tirmizî Fiten, 27, Ibnu Mâce, Mukaddime, 9, Ahmed, Musned, V. 34, 269, 278

"Ummetimden her devirde sâbıkûn (hayırlarda onderlik eden kimseler) bulunur."²⁴

"Şüphesiz Allahu Teâlâ bu ummet için her yüz senenin başında, onlara dinlerini yenileyecek (kalpleri nifâk ve gaffetten, hâlleri bid'at ve mâsiyetten temizleyip kulları Allah'a sevk edecek) kimseler gönderir."²⁵

Büyük ârif Ebû Nasr es-Serrac (k.s) (378/988) bu konuda şu güzel tespiti yapar

"Allah ve Rasulu, muminlere ait hangi sıfattan bahsetmişlerse o sığata sahip insanlar her devirde her zaman bulunur. Yoksa bulunmayan ve bulunmayacak bir şeyden bahsedilmesi uygun olmaz. Veliler hakkında bahsedilen hal ve sıfatlar da böyledir."²⁶

Herhangi bir konu hakkında kesin ve doğru bilgi sahibi olmadan hüküm vermek yanlıştır. Olumsuz hükümlerde bu daha da önemlidir. Hele konu Allahu Teâlâ'nın halifesi ve Hz. Rasûlullah'ın (a.s) vârisi kamil bir insan olunca, durum daha fazla önem kazanır.

Bu konuda tasavvuf yolunun büyüklerinden Hucvîrî (k.s) (470/1077) şöyle demiştir:

"Eğer tasavvufu inkar edenler, sadece tasavvuf ve sûfî kelimesinin Kur'an'da bulunmadığını söylüyorlarsa bunda garipsenecek bir şey yoktur, bu doğrudur.

Fakat tasavvufun içerdığı manayı ve ahlakı inkar ederlerse, o takdirde Hz. Peygamber'in (s.a.v) getirdiği dinin tümünü ve onun bütün güzel ahlaklarını inkar etmiş olurlar."²⁷

"Taklit ehli olmayan velilere ve velayetinde yüksek kemalat seviyesine ulaşanlara "sûfî" denir. Bu kelime herhangi bir dil kaidesine göre türetilmemiştir. Çünkü sûfî kelimesinin çok geniş ve yüksek bir manası vardır. Onun manası sozle anlatarak değil, bizzat yaşanarak anlaşılır."²⁸

²⁴ Ebû Nuaym, Hıyetu't-Evliyâ, I, 7. Suyûtî, el-Câmiu's-Sagır, No 7327, Elbanî, Sahıha, No 2001

²⁵ Ebu Davud, Melâhim, I, Hakım, Mustedrek, IV, 523

²⁶ Serrâc, el-Luma, 34-35

²⁷ Hucvîrî, Keşfu'l-Mahcûb, 54

²⁸ Hucvîrî, a.g.e 53-54

Tasavvuf yolunun önderlerinden İmam Kuşeyrî de (k.s) (465/1072), bu konudaki tartışmalara şu tespiti ile son vermek istemiştir:

"Sûfî ve tasavvuf kelimelerinin hangi koklerden nasıl türetildiği ile uğraşmak yersizdir. Bu isim, halleri ve yolları meşhur velîler topluluğuna verilmiş bir lakaptır."⁷⁹

Farklı isimlerle anıldıkları için sufleri, ayrı bir dine mensup zannetmek ve onları karanlık örgütler gibi tanıtmak yanlıştır. Bu anlayış, gerçeğe aykırıdır. Onların isimleri ne olursa olsun, en önemli sıfatları Allah dostu olmalarıdır.

SUFİ, MUTTAKİ MÜMİNİN DİĞER BİR İSMİDİR

Çeşitli çevrelerde yıllardır yersiz bir münakaşa yapılır durur. Bazıları, sufi kelimesi üzerinde gereksiz yere tartışır. Aslında sûfî kelimesiyle anlatılmak istenen şahsiyetle, Kur'an'da övülen takva sahibi kişi (muttaki) aynı şahıstır.

Tasavvuf terbiyesinde bir mürşit elinde manevi terbiyesini tamamlayan ve takvaya ulaşmış olgun mümin olan kimseye velî ve sûfî denir.

Tasavvufa karşı çıkan gruplar, bu sıfattaki bir mümine muttaki derler ama sufi demezler.

Oysa bir şahsın, değişik kesimlerde farklı isimlerle tanıtılması tabiidir. Bu durum istismar edilmemeli, özellikle dîni konularda bir fikir çatışmasına asla sebep yapılmamalı.

Özellikleri ve farklı görevleri olan kimselere, özel bir isim veya sıfat verilemez mi? Her ilim ve teknik alanında, o alanın inceliklerini ifade edecek özel tabirler, değişik kavramlar kullanılır.

O alanda ihtisas sahibi olanlar, derecelerine göre farklı isimlerle anılır. Bu tabii bir durumdur. Bu yüzden sufi ile muttaki kavramları arasında bir ilişki göstermek doğru olamaz.

Tasavvuf dinin ahlak kısmını tarif eder. Bu ilim, fıkıh ve kelam gibi müstakil bir ilimdir ve alanı çok geniştir. Bu ilim, kalp, hal ve amel ilmidir. Bütünüyle dinin bir parçasıdır.

Tasavvufun konusu insan; hedefi ise insanın ilahi ahlak ile süslenmesidir. Bu hedefin sonucu da olgun insan yetiştirmektir. Bu ilimde ihtisas yapan ve zirveye çıkan insanlar salih kişilerdir.

Bu salih insanlara, ulaştıkları sıfatlara, temsil ettikleri makamlara ve gördükleri vazifelere göre velî, mürşit, şeyh, gavs, kutup gibi farklı isimler verilmiştir.

Bu tür isimler birer sıfattır, sahibinin mesleğini tarif eder. Bu isimler ve sıfatlar, Kur'an ve sünnette bulunmasa da onların hükümlerine aykırı değildir.

Büyük veli Suhreverdî (k.s) (632/1 234), gerçek sûfinin kim olduğunu ve Kur'an'da ondan nasıl bahsedildiğini şöyle açıklar:

"Kur'an-ı Kerim'de *sufî* ismi yoktur. Ancak bunun yerine *mukarrebun* kelimesi kullanılmıştır.³⁰ *Mukarrebun*; Yüce Allah'ın huzurunda sevilmiş ve kabul görmüş salih zatlardır.

Onlar, hayırlarda en önde, kullukta ve edepte zirvededir. Hepsi Allah adamıdır, Yüce Allah'ın dostudur.

Gerçek sufi, işte bu sifata sahip olan ve *mukarrebun* makamında bulunan kimsedir. Kelimeler üzerinde tartışmaya yapmaya gerek yoktur. Sufî dediğimiz zaman mukarrebun makamına çıkmış veliyi kast ediyoruz.

Gerek biyografi kitaplarında gerekse diğer ansiklopedik eserlerde, isimleri geçen bütün sufler ve mürşitler, mukarrebun sıfatındaki velilerin yolunda bulunuyorlardı. Onların sahip oldukları ilimler, anlattığımız kamil velilerin hallerine ait olan ilimlerdi."³¹

Cenâb-ı Hak Kur'an-ı Hakim'deki, bütün insanları şu üç gruba ayırmıştır:

- 1- Mû'minler (Ashâb-ı Meymene)
- 2- Kâfir ve münâfıklar (Ashâb-ı Meş'eme)
- 3- Hayırlarda en önde olan ve ilâhi yakınlığa ulaşan kamil müminler (Sâ-bikûn-Mukarrabûn).³²

Tasavvuf imamları veli, arif, mürşit, şeyh, sûfi deyince üçüncü gruba giren kamil müminleri kast ederler. Mukarrebun sınıfına giren zatların tümü velidir. Ama hepsi manevî irşatla görevli değildir.

İçlerinden bir kısmı, Rasûlullah (s.a.v) Efendimizin vârisi sıfatıyla ümmetin irşadını, terbiye ve tezkiye işini yürütmektedir. Bu Allahu Teâlâ'nın bir ihsanıdır, dilediğine verir.

Manevi irşat kıyamete kadar sürecektir. Çünkü, Rasulullah (s.a.v) Efendimizin peygamberliği devam etmektedir. O'nun Allah'a davet, kalpleri tezkiye, nefisleri terbiye ve gönülleri ilâhi aşk ile doldurup ahirete yöneltme işini, derecelenine göre vârisleri (velileri) yürütmektedir.

³⁰ Bkz Vâkıa 56/7-10

³¹ Suhreverdî, Gerçek Tasavvuf, 16

³² Bkz Vâkıa 56/7-10

Yeryüzünde din ile yükümlü olan insan bulunduğu sürece irşat da devam edecektir.

Bu işi üstlenen kamil müminler, takvada imam olabilme sıfatına ulaşmış salih zatlardır.

Onlar, Kur'an-ı Hakim'de, "sâbikûn-mukarrebun" sınıfında tanıtılmışlardır.

Bu kamil sınıfa giren müminlerin sıfat ve ahlaklarını, müfessirler şöyle özetlemişlerdir:

Bu veliler:

- 1- Dünyayı Allah için terk ederler.
- 2- İyilikleri kusurlarından fazladır.
- 3- Allah'a tam tevekkül edip bütün gayretlerini O'nun uğrunda harcarlar.
- 4- Bütün düşünce ve dertleri ahirettir.
- 5- Kendileri kurtuluşa erdikleri gibi, şefaatiyle, başkalarının kurtuluşuna da vesiledirler.
- 6- Bütün işlerinde Allahu Teala'ya dayanırlar.
- 7- Devamlı Allah'ın rızâ ve muhabbetini ararlar.
- 8- Günahın büyüğünden ve küçüğünden kaçınırlar.
- 9- Namaz ve cihada herkesten önde ve önce koşarlar.
- 10- Kendi ayıplarıyla meşgul olur, başkalarının kusurlarına takılmazlar.
- 11- Ayetlerin ve hadislerin müjdelediği gibi, hesapsız olarak Cennete girerler.³³
- 12- Amel defterlerini sağ taraflarından alırlar.³⁴
- 13- Allah'tan fazlasıyla korkarlar. Gerçek anlamda alimdirler.
- 14- Bâtınları zâhirlerinden daha güzeldir.
- 15- Allahu Teâlâ'yı diliyle birleyen, azalarıyla ona itaat eden ve kalpleriyle ihlas üzere olan ihlas sahibi (muhtlis) kimselerdir.

33 Ayetler için bkz. Fâtır 35/ 32-33; Vâkıa 56/12, 88, 89; İnfitâr 82/13; Mutaffifin 83/ 28. İlgili hadislerden birisi şudur. Rasûlullah (s.a.v). "Sonra biz, kitabı (Kur'ân'ı), kullanımız arasından seçtiklenimize miras olarak verdik.

Onlardan kimi (günah işleyerek) kendisine zulmeder. Kimi orta haldedir. Kimisi ise, Allah'ın izniyle hayırlarda en önde (sâbikûn) olanlardır. İşte büyük fazîlet budur." (Fâtır 56/32) âyetini okuduktan sonra şöyle buyurdu:

"Ummetimden hayırlarda önde (es-sâbık) olan, Cennete hesapsız girer. Orta halli olan, kolay bir hesaba çekilir. Nefsine zulmeden ise, huzurda durdurulup günahı kadar sıkıntı çektikten sonra cennete girer."

Bkz. Ahmed, Musned. V. 194, VI. 444, Hâkim, Mustedrek, II, 426, Taberî, Câmi'u'l-Beyân, Cuz 22, Shf. 137, Beğavî, Meâlimu't-Tenzil, VI, 421, Tabarânî, et-Mu'cemu'l-Kebîr, XVIII, 79-80

34 Buraya kadar verilen tarifler için bkz. Semerkandî, Bahru'l-Ulûm, III, 86-87

- 16-Kur'an'ı okuyup anlar ve gereğince amel ederler.³⁵
- 17-Cihat ehliidirler, devamlı hizmet ederler.³⁶
- 18-İlliyyûn makamına yükselmişlerdir.³⁷
- 19-İradelerini Cenabı Hakk'ın muradında fâni etmişlerdir.
- 20-Mescide herkesten önce girip en sonra çıkarlar.³⁸
- 21-Kendilerine hak verilince kabul eder, kendilerinden bir şey istenince bolca dağıtır, insanlara hüküm verirken kendi nefesine hüküm veriyormuş gibi davranırlar.³⁹
- 22-Allah'ı hiç unutmazlar, devamlı zikir halindedirler.⁴⁰
- 23-Manevî hal sahibidirler.
- 24-Belalann Allah'tan geldiğine iman ettiklerinden, belalardan tat alırlar.
- 26-Kendilerine dünya malı verilmediğinde şükreder, ellerine bir şey geçince başkalarına verirler.
- 27-Rableri ile beraber olmak onlara her şeyden güzel gelir.⁴¹

İmam Kuşeyrî (k.s), kullukta en ön safta yer alan Allah dostlarını şöyle tanıtır:

"Onlar, Allahu Teâlâ ile bekâbillah makamına çıkmış (bâkî), Allah'tan başka varlıklardan kalben alakayı kesmiş, ruhunu Yüce Allah'a feda etmiş, hakka'l-yakîn derecesine ulaşmış, bütûn boş ve lüzumsuz şeyleri terk etmiş, her türlü güzel ahlakı elde etmiş, müşahede makamına ulaşmış, Cenâbı Hak'tan hiç ayrı kalmayan kimselerdir.⁴²

Bu ahlakî özellikler kimde bulunursa, o kişi Allahu Teâlâ'nın dostudur.

Ona, müfessirlerin muttakî, fakihlerin âlim, muhaddislerin sâlih, ehli tasavvufun sûfî, halkın veli demesi, sadece ismini değiştirir.

Sonucu değiştirmez.

35 Bkz: Beğavî, Meâlimü't-Tenzîl, VI, 423.

36 İbnu'l-Cevzî, Zâdu'l-Mesîr, VIII, 133. Söz, Hz. Osman'a âittir.

37 Bkz: İbnu Kesir, Tefsir, VII, 490-491.

38 Suyûtî, ed-Dürü'l-Mensûr, VIII, 6-7. Suyûtî bu görüşü, Ebû Nuaym ve Beyhakî'den rivâyet ettiği bir hadise dayandırır.

39 Kurtûbî bu görüşü bir hadisten alarak nakleder. Bkz: el-Câmi', XVII, 199.

40 Kurtûbî: "Sâbık hakkında erbâb-ı kulûb pek çok şey söylemiştir." diyerek, sûfilerden nakillerde bulunur ve bu görüşü Zunnûn el-Mısırf'den nakleder.

41 Kurtûbî, a.g.e. XIV, 348-349.

42 Kuşeyrî, Latâifu'l-Hşârât, III, 204-206 (İbrâhîm Besyûnî tahkikiyle, II, baskı, 1983)

HER MÜRİDE SUFİ DENMEZ

Murit hak yoluna giren ve murşit elinde terbiye gören kimse demektir. Manevî terbiye yoluna giren kimselere tasavvufta sâlik, murit, sufi, derviş, gibi isimler verilir. Bu isimler genelde her murit için kullanılır.

Fakat sufi, murşit, şeyh gibi isimleri manevî terbiyesini bitirmiş rehber insanlar hakkında kullanmak daha yerinde olur.

Çünkü tasavvuf yoluna giren herkes için, yukarıda anlatılan yüksek ahlaki özellikleri bulmak mümkün değil. Bulunması da kolay değildir. Bunun elde edilmesi için, Cenab-ı Hakk'ın özel desteği yanında, büyük bir gayret gerekmektedir.

Kur'an-ı Hakim'de *"mukarrabûn, muttaki, muhsin, muhlis, veli, ebrar, salih"* gibi sıfatlarla anlatılan kamil müminlere tasavvufta kısaca *"sufi"* ismi verilmiştir.

Arifler, maneviyat yolcularını genel olarak üç gruba ayırır ve üç ayrı isimle tarif ederler:

- 1-Sûfî,
- 2-Mutasavvîf,
- 3-Mübtedî-müteşebbih.⁴³

Takva sahibi olabilmek (muttaki) ve Allahu Teala'yı tanımak (Manifestullah) için tasavvuf yoluna girenlere halk *"sûfî"* veya yaygın kullanımıyla *"sofi"* derler. Ancak bu isimlendirme mecazidir, hakiki manasında değildir.

Çünkü yukarıda da değindiğimiz gibi esasen *"sûfî"* ismi, terbiye işinin başında olanlara değil, sonunda olanlara ve Kur'an-ı Hakim'deki ifadesiyle *"muttaki"* sıfatını alan kamil müslümanlara verilen bir isimdir.

Arifler, aldıkları terbiye derecesine göre hak yolcularını şöyle tanıtırılar:⁴⁴

"Allah için tövbe edip sevgi ve iradesiyle ariflerin yoluna giren, gücü yettiği kadar onların tavsiyelerini yapmaya çalışan, fakat henüz kendilerinin güzel sıfat ve ahlakına sahip olamayan kimseye, *mutasavvîf* denir.

⁴³ Hucvîrî, Keşfü'l-Mahcûb, 44. Suhreverdî, Gerçek Tasavvuf, 16

⁴⁴ Suhreverdî, Gerçek Tasavvuf, 16

Bu anlamda mutasavvıf olan birisine *sufi* denmez. Gerçek manasıyla sufi, ilâhî huzurda kabul görmüş velilerin haline sahip olan velilere verilen bir isimdir.

Bu ikisinden başka, zahiren onlara benzeyip hal ve hareketlerinde onlar gibi olamayan kimseye, onlara sadece benzemeye çalışan (*muteşebbih*) veya sûfîlerin yoluna yeni giren (*mubtedî murid*) denir.⁴⁵

Zahiren de olsa, sufilere benzemeye çalışan (*mubtedî-murid*), velilerin yoluna ve onların halinin güzelliğine inanıp kendi isteği ile Allah dostları gibi olmak istiyor demektir.

Ancak kalbinin katı, nefsinin azgın, nasibinin az olmasından ve gücü yetmediğinden dolayı velilerin ulaştığı güzelliğe ulaşamamıştır. Buna rağmen o, içindeki iman ve Allah sevgisi sayesinde sevdiği Allah dostlarının arasına katılacak ve onların topluluğu arasında kabul edilecektir.

Zira bu haliyle o kimse:

*"Kim bir kavme benzerse, o da onlardan sayılır."*⁴⁶ hadis-i şerifinin müjdesine muhatap olmuş oluyor.

Samimi sevgi insanı sevdikleri ile buluşturur. Böylece gücü yetmese bile bu tür insanlar, velilerle eşit derece ve benzer sıfatta olmadıkları halde; sırf güzel niyeti, samimiyeti ve binlerce insan grupları içinden Allah'ın dostlarını tercih etmesi yüzünden nice güzelliğe, bereketlere, iyiliklere kavuşur.

Üzerinde durduğumuz bu isim ve ünvanlar, insanların yaşadığı bölgelere ve sahip oldukları kültüre göre de değişebilir. Gerçi bunun bir zararı yoktur; ama şurası önemlidir:

Yeryüzünde insanlar arasında yayılan isimler değil, Allah katında ve melekler arasında, göklerde anılan güzel sıfatlar önemlidir.

Bu yüzden olsa gerek bazı tasavvuf büyükleri, bu yolun mürşitlerine *mutasavvıf* ismini vermişler, *sufi* yerine *mutasavvıf* kelimesini de kullanmışlardır.

Yeryüzünde dış görünüşleri itibarıyla fakir, garip, kıymetsiz gibi gözüken oyle Allah dostları vardır ki, kimse onlara itibar etmez. Sözlerini dikkate almaz, selam bile vermez.

⁴⁵ Suhreverdî, aynı eser, 16

⁴⁶ Ebû Dâvud, Libas, 4. Ahmed Musned, II, 50

Fakat onlarda oyle bir gönül dünyası ve edep hali vardır ki, Allah katında bu zatların sözlen dinlenir, duaları kabul edilir, istekleri gözetilir. Melekler bile onları ziyarete gelir, selam verir, kendilerine hurmet gösterir.

Bu sebeple her insan gizli bir hazine gibi görülmeli, kılık kıyafete asla aldanmamalı. Hiç kıymet verilmeyen bir insanın Allah dostlarından birisi olabileceğini düşünerek, herkese karşı edepli davranmalı, tevazu göstermelidir.

Bu tür davranışların (edep) kime ne zararı olabilir?!

Allah dostları hayvanlara karşı bile merhametli ve edepli davranmışlardır. Çünkü bütün yaratılmışlar Yüce Mevla'nın bir eseridir. *Yaratılmışı Yaratandan ötürü sevmek* Yunus Emre Hazretlerinin gösterdiği gibi büyük bir şereftir. Kibir ve edepsizlik ile rahat etmiş, şeref bulmuş hiç kimse yoktur.

Arifler sufiyi güzel ahlaklarına göre tarif etmişlerdir.

Bunların sayısı binlere ulaşmaktadır.

Biz bu tariflerinden bir kaçını nazım halinde takdim ediyoruz:

Sufi denir, özü temiz, kalbi safi olana;

Hû deyip Hak ile benliğini bulana.

Sufi, ariftir, işi hakkı tariftir,

Mevla'yı zikrettirir kendisine bakana.

Sufi, edeple süslü, sevgiyle yüklüdür,

Kibretmez, tevazu gösterir hep kullara.

Sufi, halkı ölü sayar, daimâ Hakk'a bakar,

Fânî görür de, gönül vermez dünyaya.

Sufi, yağmur gibi rahmet olur aleme,

İhsanı umumidir dostuna düşmanına.

Sufi, her şeyini Hakk'a feda eder,

Düşünse ancak hayır gelir aklına.

Sufi, asla ben demez, nefse yol vermez,

Her an muhtaç olduğunu bilir Yüce Mevla'ya.

Sufi, halini halka şikayetten haya eder,
Derdini Rabbine açar, teslim olur kazaya

Sufi, yeryüzünde ilâhi bir delildir,
Her haliyle şahittir Allah'ın varlığına

Sufi, Peygamber aşığı, Allah dostudur,
Sen de dost olursun, girersen halkasına

SUFİLİĞİN İLK BASAMAĞI İMAN VE SEVGİDİR

Allah yolunda en büyük sermaye iman ve sevgidir. Bir şeye inanmayan onu sevemez, sevemeyen, sevdiğine hizmet edemez. Bu yol sevgiyle başlar, sabırla devam eder. Hak yolunda sabırsız yol alınmaz. Usulüne uygun gidilmezse, hedefe ulaşılamaz.

Velileri seven, sevginin yüceliğine (keramet) ulaşır. Allah dostlarıyla aynı yolda, aynı halde ve aynı mecliste bulunmaya sabreden bir kimse, Hz. Rasûlullah'ın (s.a.v) şu müjdesine erişir:

"Zikir halkasına uğrayan ve zikredenleri göğre kadar sarıp kuşatan melekler, ilâhi huzura çıktığında Allahu Teâlâ -her şeyi en iyi bildiği halde- onlara zikir ehlinin halini ve niyetlerini sorar. Onlar da meclislerine katıldıkları zikir ehlinin sırf ilâhi rıza ve cemâlullah aşkıyla zikir yaptıklarını beyan ederler."⁴⁷

O zaman Allahu Teâlâ:

"Sizleri şahit tutarak söylüyorum: Muhakkak ben onları affettim" buyurur. Bunun üzerine içlerinden bir melek:

"Ya Rabbil Onların içinde bir kimse var ki onlar gibi zikir ehli değildir. Aralarına zikretmek için değil, bir ihtiyacı için katılmıştı" deyince Allahu Teâlâ:

"Onlar oyle bir topluluktur ki onlarla oturan şakî (rahmetten mahrum) olmaz"⁴⁸ buyurur.

Allah dostlarının şu güzelliğine bakın!

⁴⁷ Buraya kadar hadis özet olarak verildi. Aslında metin daha uzundur.

⁴⁸ Buhârî: Deavât 67. Müslim, Zikir 35 (Benzer rivâyet)

Bir işi için de olsa, onlarla oturan ve kendileriyle aynı mecliste bulunmaya sabreden kimse, nasıl onların üzerine inen ilâhî rahmetten nasibini alıyor, günahından temizleniyor!

Bir de iş niyetiyle değil, sırf Allah rızası için onların meclisine katılan kimseye verilecek ilâhî nasibi ve rahmeti düşünelim. Hadiste vaat edilen bu rahmete ulaşmak için, bu tür meclislerin ve o meclistekilerin munkırı olmamak ve oraya nıfak içinde adım atmamak gerekir.

Ayrıca ilim ve zikir meclislerine iyi niyetle gitmek, kendisini ilahî rahmete muhtaç bilmek, kalbi açmak, gönülden yalvarmak lazımdır. Bir kimse, iman, sevgi ve edeple Allah dostlarının meclislerine girer ve gücü yettiği kadar üzerine düşeni yaparsa, gücünün yetmediği şeylerde mazur görülür ve -inşaa-lah- şu hadisteki müjdeye ulaşır:

Ebu Zer el-Gifârî (r.a) anlatıyor. Hz. Peygamber (s.a.v)'e:

"Ya Rasulallah! Bir topluluğu sevdiği halde, onlar gibi amel etmeye güç yetiremeyen kimse hakkında ne buyursunuz?" diye sordum. Efendimiz (s.a.v):

"Ey Ebu Zer! Sen sevdiklerinle beraber olacaksın" buyurdu. Ben de:

"Şüphesiz ben Allah ve Rasulünü seviyorum" dedim. Efendimiz (s.a.v):

"Muhakkak ki sen, sevdiklerinle berabersin." buyurdu.

Ubade b. Sabit şöyle diyor: Ebu Zer bu tür sorular sormaya devam ettikçe Efendimiz (s.a.v) aynı cevapları veriyordu.⁴⁹

İmam Suhreverdî (k.s.) der:

"Sufilerin yolunun ilk basamağı iman, ikincisi ilim, üçüncüsü de amel ederek iman ve ilmin zevkine ulaşmaktır. İşe taklit yoluyla başlayan kimse (*Muteşebbih*), bu manada iman sahibidir. İman ise sufilerin yolunun temel esaslarından biridir.

Buna işaret eden Cunejd el-Bağdâdî (rah.) şöyle diyor:

*"İman, bizim yolumuzda velâyetin ta kendisidir"*⁵⁰

49. Buhârî, Edeb. 95. Dârimi, Rikâk. 71.

50. Suhreverdî, Gerçek Tasavvuf. 82.

Işın temeli sevgi ve imandır, her şey bunlara bağlı olarak gerçekleşir. Nakşibendî yolunun onderlerinden İmam Rabbânî (k.s), bu sevginin kıymetini şöyle ifade eder:

"Allah dostlarını sevmek, Allah'ın en büyük nimetlerinden birisi sayılmaktadır. Cenab-ı Hak'tan istenen, bu muhabbette istikamet üzere olmaktır. Bu büyüklere bağlılık sebebiyle meydana gelen az bir şey de olsa bu, çok kabul edilmelidir. Zira o, gerçekte az değildir."⁵¹

Elbette bu iman ve sevginin gereği olarak, velilerin yolunda gayret, sabır ve seyri sulûk gerekir.

Bu işin bir de sırf lafta ve gösterişte kalan kısmı vardır ki bu, kuru bir davadan ibarettir. Sufilerin hâlini ve tasavvufun edeplerini elde etmeye çalışmadan, bu yoldaki gerekli ilk adımları atmadan, sırf dış suret ve kıyafette onlara benzeyen kişi, sufilere gerçek anlamda benzemiş olamaz.

Ama o bu haliyle sufilere değil, daha işin başındaki müteşebbihlere benzemiş olabilir. Onun bu cemaata nispeti sadece elbise ve dış görüntüsüyledir. Halbuki sufilikte önce edep, sonra elbise gelir.

Anıflardan Ahmed b. er-Rufâî (rah.), ibadet ve edebi unutup sırf dış şekillerle meşgul olanları şöyle uyarır:

"Güzel ahlaka ulaşmadan, terbiye ve tezkiye işini bitirmeden sufilere ait elbise giymek, mürit için uygun değildir. Peygamber ve velilerin ahlakıyla ahlaklanmadan, onların elbisesini giymek onlarla alay etmek gibidir."⁵²

Bununla birlikte bu tür bir benzeme, eğer gizlice bu yolu karalamak için yapılmıyorsa, o kimseye yine de faydası olur. Böyle birisi en azından evliya münkırı olmaz. Hak dostlarına hor bakmaz, zikir yapanları alaya almaz. Bu da onun tovbesine ve terbiye yoluna girmesine vesile olabilir.

Hak aşıkları güzel hallerini gizlerler. Kendilerini tanıtacak özel bir kıyafet ve alamet kullanmazlar. Normal halk gibi giyer, halk gibi yer-ıçerler. Fakat onlar, halkın içinde Cenab-ı Hak ile beraber olmayı tercih ederler. Güzel ahlaka önem verirler.

⁵¹ İmam Rabbânî, Mektûbât, 142. Mektup.

⁵² Sarâni, el-Envârü'l-Kudsîyye, I, 132-133.

Gonullennı kin, haset, gosteriş, dünya hırsı, gaffet, ihanet, haram şeylere muhabbet gibi kötü ahlaklardan temizleyip zikir ve fikir ile huzura ererler. Halkın gece gündüz dert ettiği basit şeylere rağbet etmezler. Genelde insanların korktuğu fakirlik, hastalık, yalnızlık ve ihtiyarlık gibi şeyler, onları fazla korkutmaz ve etkilemez.

Çünkü onlar alemlerin sahibi Yüce Mevla'yı iyi tanımış ve O'na tam anlamıyla teslim olmuşlardır.

Böyle bir mümin kadın veya erkeğe, insanların veli veya deli demesi önemli değildir.

Asıl hüküm Yüce Allah'ın verdiği'dir.

O bir kulunu severse, bütün alem ona düşman olsa ne olur?!

Onun sevmediği bir kimseye bütün alem dost olsa, o kişi bu dostluktan ne fayda görür?!

Sonu ölümlü bu dünyada Yüce Yaratıcımıza teslim olmaktan başka, emniyet ve saadetimiz yoktur.

SUFİLİK SADECE KİTAP OKUMAKLA OLMAZ

Hayatın hangi alanında ve mesleğinde olursa olsun, bir işin ehline gitmeden ve ondan alınacak bilgiyi onun nezaretinde tecrübe edip uygulayan o mesleğin ehli olamaz.

Fırıncıya eczacının işi sorulamayacağı gibi; terziye de tıpla ilgili bir meseleyi sormak, boşuna yorulmak ve gülünç duruma düşmekten başka bir şey değildir.

Ayrıca ehlinin nezaretinde tahsil ve tatbikatını yapmadan, hiç kimse okuduğu tıp kitapları ile uzman doktor olamaz.

Böyle bir kimse ciddi bir hastalığa ne doğru teşhis koyabilir, ne de güzel tedavi yapabilir. Tedavi yapmak istese ya hastayı kötürüm bırakır veya öldürür. Bu durum bütün meslekler için geçerlidir.

Dünya işlerinde hal böyleyken âhiret işlerinde de durum bundan farklı değildir. Gerçekten mürşit olmayanı mürşit zannedip elinden tutan kimse, şeytanın oyuncağı olur, dinimi koruyayım derken imanını kaybeder.

Şu halde gerçekten sufi olmak isteyen kimse, bu işi yolun ehline sormalı, sufiliği okulundan, ustadından öğrenmeli.

Eğer bir kimse sufilerin yoluna görüntü ile değil, gerçekten gönü ile girmek istiyorsa, mutlaka bu yolun ustası olan kamil bir mürşidin terbiyesine girmeli.

Kitap hakikati sadece tarif eder, ama mürşit gerçeği yaşatır. Kitap akla hitap eder, mürşit kalbe ve gönle girer.

Kitap hüküm verir, mürşit terbiye verir. Kitap '*şöyle yapmalısın*' der, mürşit o şeyi yaptırır.

Mürşit, kitabın hükümlerini müridinin üzerinde uygular.

Tasavvuf kalbi gafletten uyandırmak, nefsi manevi kirlerden arındırmaktır. Manevi terbiye sırf tarifile değil, ilahî tasarrufla olur.

Bu tasarruf, kamil mürşide verilen ilahi bir nurdur. Tasarrufla, gafil kalpler uyanır, içine ilahi sevgi akıtılır, muhabbet aşısı yapılır. Bu muhabbetle kalp yumuşar, tövbeye sarılır, kusurlarına ağlar, ibadeti sever, hayra koşar.

Kamil mürşit, sadık müridin kalbini Allah'a bağlar. Onu nazarları altına alır, nefis ve şeytanın kalbe giriş yollarını bilir, ona göre müride ilaç verir.

Onu dua ile destekler, kalbini sevgiyle besler. Ona hatasını gösterir, eksiklerini tamamlatır.

Mürşit, müridinin önünde örnek olur, onun yolunu açar.

Uzun ve tehlikesi çok olan bir yolu, elindeki yol haritası ile giden mi emniyet içinde aşar ve hedefe ulaşır, yoksa o yolları çok iyi bilen bir rehberle giden mi?!

TASAVVUF KUR'AN VE SÜNNET AHLAKIDIR

Tasavvuf kısaca güzel ahlaktan ibarettir, diyor arifler, acaba güzel ahlak nedir?

Güzel ahlak, Yüce Yaraticının ve halkın haklarını güzel korumaktır. Bunun tek yolu da Allah'ın Rasulu Hz. Muhammed (s a v) Efendimize samimiyetle tabi olmaktır.

Allahu Teala kendisini sevenlere ve sevmek isteyenlere, bu sevginin gerçek olması ve karşılık bulması için tek bir yol göstermiştir. Bu yol

*"Rasulum de ki Eğer siz Allah'ı seviyorsanız, hemen bana uyunuz ki, Allah da sizi sevsin."*⁵³ ayetinin tarif ettiği Muhammedi yoldur

Tasavvuf, Hz. Peygamberin (s a v) uyguladığı terbiye usullerine uygun olarak bir mumini uzere eğitmektir. Efendimizin (s a v) sunnetine uymayan kimse, nefsiyle bin sene mücadele ve mücadele etse bile terbiye olamaz, bir başkasını eğitemez.

Arifibillah Şihâbüddin Suhreverdi (k.s) bu ayetin, kulluğun temelini ve hedefini ortaya koyduğuna dikkat çektikten sonra der:

"Sufiler, diğer müslümanlar arasında, Rasulullah'a uyma konusunda en başarılı olanlardır. Çünkü onlar, Hz. Peygamber'in (s.a.v) sözlerine tam manasıyla uyarlar. Peygamberin emrettiklerini yerine getirip, yasakladığı şeylerden şiddetle sakınırlar.

Sufiler, bu hususta Allahu Teala'nın: *"Rasulüm size neyi verdi (ve emretti) ise onu alıp yapın, neden nehyetti ise ondan da sakının"*⁵⁴ emrine canla başla uymuşlardır.

Sûfiler, bütün amel ve ibadetlerinde, farz, vacip ve nafilelerde büyük bir ciddiyetle Hz. Rasulullah'a (a.s) tabi olmuşlardır. Efendimizin (s.a.v) söz ve davranışlarında kendisine uymanın bereketiyle onun ilim, haya, af, mûsamaha, şefkat, merhamet, güzel geçim, nasihat, tevazu gibi ahlaklarıyla süslenmişlerdir.

Ayrıca Efendimizin (s a v) hasyet, sekînet, heybet, tazim, rıza, sabır, zuhd, tevekkul gibi hallerinden de nasiplerini alıp, Allah Rasulüne (s a v) her yonden tam itaat etmişlerdir.

Allah dostu Abdolvâhid b. Zeyd'e: "Size göre sufi kimdir?" diye sorulunca şöyle demiştir

"Akıllarıyla sunneti tam olarak anlamaya gayret eden, kalpleriyle ona bağlanan ve nefislerinin şerrinden de Cenab-ı Hakk'a sığınan kimseler, gerçek sufilerdir."

53. Al-i İmrân 3/ 31

54. Hâsr 59/ 7

Bu sufilerin halını tam olarak anlatan bir tariftir.

Rasulullah (s a v) Efendimizin en büyük ahlakı, devamlı kendini Yüce Allah'a muhtaç bilip, nefsinin O'na havale etmesiydi. Şu duası bunu gösteriyor

"Allah'ıml Beni, bir göz yumup açma zamanı kadar da olsa, nefsimin eline bırakmal Bana vermiş olduğun güzel şeyleri, benden geri almal"⁵⁵

Sufilerin Rasulullah'a (s a v.) uymakla elde ettikleri şeylerin en şerefli budur. Bu hale iftikar denir, ve devamlı Allahu Teala'ya muhtaç olduğunu bilme halidir.

Allahu Teala, yüce lutfuyla, nefsin özelliklerini sufiye tanıtmış, Rasulullah (s a v) Efendimize açtığı gibi; sufiye nefsin halini göstermiş, o da, nefsinin şerhinden devamlı Allahu Teala'ya sığınıp, O'ndan yardım istemeye yönelmiştir.

Bu durumda nefis, kulu Rabbine sevk eden bir vesile olmuştur. Bunun için sufi olan bir kimse, Rabbinden gafil olmadığı gibi, nefsinin kontrolden de geri kalmaz.

"Nefsinin bilen Rabbini de bilir." hikmetli sözü, Allahu Teala'nın bilinmesinin, nefsin bilinmesine bağlı olduğunu ifade etmektedir."

"Rasulullah'ın (a.s) sünneti deyince, yüce zatının sahip olduğu bu güzel ahlaklar akla gelir. Bu ahlaklara Allah dostlarından daha güzel sahip çıkan ve varis olan kim vardır?!"⁵⁶

Tek hedefi ilahi ahlak ile süslenmek ve kulluk ile şereflenmek olan sufinin, bu hedefe ulaşması için Hz. Rasulullah'tan (s.a.v) başka bir delili olabilir mi?!

Allahu Teala, Rasulullah Efendimiz'i (s a v), öyle bir makamda oturtmuştur ki, ona itaat eden Allahu Teala'ya itaat etmiş olur.⁵⁷

O'nun elini tutup biat etmek Allah'a biat sayılmıştır.⁵⁸

Bunun için bütün veliler, ulu arif Cüneyd el-Bağdâdî'nin (k s), belirttiği şu sözde hemfikirdirler

⁵⁵ Suyûti, el-Câmiu's-Sağir. Hadis No 1478, Heysemi, Mecmeu'z-Zevâid, X, 181

⁵⁶ Suhreverdi, Gerçek Tasavvuf, 58-59

⁵⁷ Bu hukmu ifade eden âyet için bkz Nisâ 4/80

⁵⁸ Bkz Fetih 48/10

"Hz Rasulullah'in (s a v) sunnetine uymaktan başka Allah'a giden hiçbir yol yoktur."⁵⁹

"Allah yolunda Kur'an ve aklım bana yeter, sunnete ihtiyacım yok" demek; cehaletle söyleniyorsa ahmaklık, hıyanetle söyleniyorsa kufurdur. Hz. Rasulullah'in (s a v) belirttiği gibi

"Bir kimse sadece aklını değil, hevâsını da sunnete tâbi kılmadıkça, gerçek mümin olamaz."⁶⁰

İyice incelendiğinde görülecektir ki tasavvuf, insanı Kur'an ve sunnet edebî üzere terbiye eden bir okuldur. Gerçek sûfî, Kur'an-ı Hakîm'de:

*"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun."*⁶¹

*"Sizden herhangi bir ücret istemeyen ve hidayet üzere olan kimselere uyun."*⁶² âyetleriyle tanıtılan sadık bir kuldur.

Bu sıfattaki bir sufi, takva yolunun imamı olup, güzel kullukta herkese örnektir. Kendisine uyan kimse, Hz. Peygamber'e uymuş ve ilâhî rızaya kavuşmuş olur.

Çünkü, kamil mürşit, *"Alimler, peygamberlerin varisleridir."*⁶³ hadis-i şerifi ile müjdelenen gerçek varistir.

Kamil mürşit alim ve ariftir. Allah rızasına aşıktır. Hz. Peygamber'in (s.a.v) ümmetine emanet ettiği bütün ilim, irfan, ibadet, takva, edep, güzel ahlak, ihlas, huşu, huzur, gözyaşı gibi manevî ilimlere ve yüce hallere varistir.

Peygamberin peygamberliğine değil, ümmetine bıraktığı bu ilim, ahlak ve hallere varis olunur.

Ariflerden Ebû Nasr es-Sarrâc (k.s), (378/988), velilerdeki kulluk hâlini şöyle anlatır:

"Tasavvuf terbiyesinde Allahu Teala'ya ulaşan sufiler, İslam'ın ilim ve emanetini taşıyan fıkıh, tefsir, hadis alimi ile aynı derecede farz ve vacipleri

59 Kuşeyri, Risâle, I, 117, Süleymî, Tabakâtü's-Sûfiyye, I 59, Sübkî, Tabakâtü's-Şâfiyye, II, 263

60 Beğavî, Şerhu's-Sunne, I, 213, Ibnu Receb, Câmiu'l-Ülüm, II, 269, Suyûtî, ed-Durru'l-Menşûr, II, 178

61 Tevbe 9/119

62 Yâsin 36/21

63 Ebû Dâvud, İlim, I, Tirmizî İlim, 19, Ibnu Mâce, Mukaddime 17, Hâkîm, Mustedrek, I 100-101

yerine getirip haramlardan kaçındıktan sonra, bir çok hususta, onlardan daha farklı bir ilim ve ahlaka sahiptirler.

Bu özel ilim ve yüksek ahlakî değerler ise şunlardır:

- Mâlâyânî denilen boş işleri ve sözleri terk.
- Allahu Teala'nın rızasından başka her şeyi kalpten çıkarmak.
- Az ile kanaat etmek.
- Dünyalık olarak zaruri ihtiyaçlarla yetinmek.
- Kendi iradesiyle fakirliği zenginliğe, açlığı tokluğa tercih etmek.
- İnsanların gözünde yükselmeyi, makam ve mevkii terk etmek.
- Halka son derece şefkat ve iyilik etmek.
- Büyük küçük herkese tavazu göstermek.
- Kendi ihtiyacı varken başkalarını tercih etmek.
- Dünyalık imkanları kimin kullandığına ve kimin ele geçirdiğine hiç al-dınış etmemek.
- Allahu Teala'ya karşı güzel zan beslemek.
- Bütün iş ve ibadetlerinde ihlas halinde hareket etmek.
- Devamlı Allahu Teâlâ'ya yönelmek.
- Allah'tan gelen belaya teslim olmak, kaza ve kadere boyun eğmek.
- Nefsânî arzulara karşı sabretmek.
- Tasavvuf yolunda mücahedeye devam etmek, asla yılmamak.
- Allahu Teala'ya tam bir huzur ve huşu içinde kulluk yapabilmek için kal-bi kötü düşüncelerden arındırıp murakabeye sarılmak.
- Ebedî sevgiliye kavuşmak için ölümü hayata, sıkıntıyı rahata tercih et-mek.

İşte bütün bunların ötesinde, kamil sufilere sahip olduğu daha birçok manevî ilim ve haller vardır. Ama alimler, onların varlığına iman edip hak ol-duklarını söylemekle yetinmişlerdir.

Mesela, inâbe, nasuh tövbesi, verâ, tevekkül, rıza, sabır, hasyet, havf, muhabbet, recâ, şevk, müşâhede, yakîn, kanaat... gibi ilim ve haller bunla-rın başında gelir.

Bütün bu saydığımız özellikler, Allahu Teala'nın kitabında ve Hz Rasu-lullah'ın (s a v) sunnetinde mevcuttur. İlim sahipleri bütün bunları bilir. İyice araştıran alimler, velilerin bu özelliklerini inkar etmemişlerdir.

Ancak sufilerin sahip olduğu bu ilim ve halleri, sırf zahiri ilimle yetinen. Kitap ve sunnetten sadece zâhiri hukûmlerle ilgili kısımları bilen ve daha çok karşısındakine karşı delil olacak şeylerin peşine düşen bir grup insan inkar etmektedir. Zamanımızdaki insanlar da, bu tür inkarların tesiri altında kalmaktadır.

Şunu da eklemekte fayda var:

Yukanda saydığımız ilimlerin peşine düşen gerçekten çok az insan var.

Çünkü bu güzelliklerin elde edilmesi çok büyük sıkıntı ve mücahedelerle oluyor. İnsan tabiatı ise, genişlik, rahatlık ve ruhsata rağbet ediyor.⁶⁴

İmam Gazâlî (k.s) (505/1111), diğer ilim dallarını ve İslami grupları inceledikten sonra, bütün hedefleri Kur'an ve sünnete uymak olan gerçek sufilerin hâlini de incelemiş ve nihayet şu sonuca varmıştır:

" Şunu kesinlikle anladım:

Bütün halleriyle Allah yolunu tutmuş kimseler ancak sufilerdir. Onların tutumları en güzel tutum, yolları en doğru yol ve ahlakları en temiz ahlaklar.

Daha doğrusu, bütün akıllıların akı, tüm hikmet ehlinin hikmeti ve şeriatın inceliğini kavramış alimlerin bilgisi bir araya gelse ve onların hâl ve ahlaklarını daha iyisi ile değiştirmek isteseler bile, buna güçleri yetmez.

Çünkü, sufilerin zahiri ve bâtinî bütün hâl ve hareketleri peygamberlik nurundan alınmıştır. Bilindiği gibi yer yüzünde nübüvvet nurundan başka aydınlanacak başka bir nur da yoktur.

Sözün kısası, tasavvuf yolu hakkında ne denebilir ki?!. Bu yolun ilk şartı manevi temizlik ve kalbi Allah'tan başka bütün şeylerden anndırmaktır. Bu yolun anahtarı yani esası kalbi, tamamen Allah'ı zikretmeye adanmıştır. Sonu ise O'nun irâde ve nzasında yok olmaktır. (Fena hali)

Bu öyle bir haldir ki, usulünce yoluna sülûk edenler bizzat tadararak öğrenirler. Onu bizzat yaşayarak öğrenemeyenler, bu yolu kat etmiş sufilerle sık sık beraber oldukları takdirde, tecrübeyle ve işiterek, bu halin varlığına kesin olarak inanır, yaşanan manevi haller sayesinde onu kesinlikle kavrarlar.

64 Serrâc, eHümâ', 29-33 Kısmen tasarrufla alındı.

Sufilerle duşup kalkanlar, onların sohbetlerine katılanlar onlardan bu imanı ve irfanı elde edebilirler. Çünkü sufiler öyle kimselerdir ki, onlarla aynı mecliste bulunan kimse, ilâhî rahmetten mahrum olmaz.”⁶⁵

İşte tasavvuf, bu derece güzel hâl ve ahlak sahibi salihlerin yetiştiği bir takva okuludur.

Bu okulun mezunlarına “*sufî*”;

Bu okulda takva dersleri okutarak –Allah’ın izniyle-kalpleri tezkiye ve nefisleri terbiye eden kamillere “*mürşit*”;

Yolun inceliklerini kavrayanlara “*mutasavvıf*”;

Yola yeni adım atanlara “*mübtedî mürit*” denir.

Şu halde mürit, sevgi ve iradesiyle bir kamil mürşidi önüne delil ve imam seçerek hak yola giren ve Allah’ın rızasını arayan kimse demektir.

TASAVVUF SAMİMİYET İSTER, SAHTE İSMİ KABUL ETMEZ

Allahu Teala’ya sonsuz hamd olsun...

Rabbimiz bizlere, *mûmin* ve *müslüman* ismini vermiştir. Ancak O, bu ismin hakkının verilmesini bizden istemekte ve şöyle uyarmaktadır:

“*İnsanlar denenmeden, sadece ‘iman ettik, mümin olduk’ demeleriyle bırakılacaklarını mı sandılar.*”⁶⁶

Allahu Teala iç ve dış görüntünün aynı olmasını istiyor. Sözü ile işi birbirine uymayan, kalbinden iman etmediği halde, diliyle müslümanım diyenleri şöyle kınıyor:

“Bazı insanlar, ‘Allah’a ve Peygamber’e inandık ve itaat ettik’ diyorlar. Sonra da içlerinden bir kısmı yüz çeviriyor. Bunlar mümin değildir.”⁶⁷

“Bedevîler, inandık-mümin olduk dediler. De ki: Siz henüz iman etmediniz, öyle diyeceğinize ‘Biz boyun eğdik, teslim olduk’ deyin. Henüz iman kalplerinize yerleşmedi.”⁶⁸

65 Gazâlî, el-Munkızu Mine’d-Dalâl ve Tasavvufî İncelemeler, (Terc:Salih Uçan). 184-185. Kısaltılarak alındı

66 Ankebût 29/2

67 Nûr 24/47

68 Hucurât 49/14

Ayrıca Hz. Rasulullah'a (s.a.v) ummet oluşumuzun da bir hakkı vardır. Ona yakınlığın ve sevilmenin tek yolu, imandan sonra takvadır.

Kan bağı ile meydana gelen yakınlığın bu hususta bir etkisi yoktur.

İşte Rahmet Peygamberi'nin (s.a.v) sözleri:

"Ale çevremden (âli) bazıları kendilerinin insanlar içinde bana en yakın ve en sevgili olduğunu düşünüyor. Halbuki durum öyle değildir.

*Şüphesiz benim içinizdeki gerçek dostlarım, muttakilerdir. Onlar (nesep ve yer olarak) kim olursa olsun, nerede bulunursa bulunsun değişmez."*⁶⁹

*"Butün takva sahipleri (muttakiler), Muhammed'in âlidir."*⁷⁰

Rasulullah (a.s) Efendimiz, Muaz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken onunla birlikte uğurlamaya çıktı. Kendisine tavsiyelerde bulundu. Muaz (r.a) binekte, Rasulullah (a.s) ise yerde yaya yürüyordu. Uğurlama yerine geldiklerinde Efendimiz(s.a.v):

"Ey Muaz! Belki bu seneden sonra benimle burada karşılaşip görüşemeyeceksin!" buyurdu.

Muaz (r.a), Rasulullah'ın ayrılığından ve bu işaret yollu vefat haberinden dolayı ağladı. Sonra Rasulullah (s.a.v) geri dönüp Medine'ye yönelerek:

"Benim için insanların en en yakını ve en sevimlisi, her kim olursa olsun, nerede bulunursa bulunsun, takva sahibi (muttakî) olanlardır." buyurdu.⁷¹

İnsan insaflı olmalıdır. Birilerinin ona sufi, mutasavvıf, mürit, salih, kamil, muttakî, alim demesine aldanmamalı. Bahsedilen sıfatlar kendisinde yoksa, varmış gibi davranmamalı.

Allah korusun, insan bir şeyi iddia eder de ispat edemezse, hem Hak, hem halk yanında rezil olur.

Velilerin terbiyesine girmek ve onların bir parçası olabilmek kolay değil elbette. Bakınız bir veli ne diyor:

⁶⁹ Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağır, no 318, bkz Buhârî, Edebü'l-Müfred, No 896 Beyhakî, Kitâbu'z-Zuhd, No 882

⁷⁰ Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağır, no 318, el-Evsat, IV, 204 (No 3356), Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 269

⁷¹ Ahmed, Musned, V, 235, Ibnu Hibbân, Sahih, II, 414-415

*"Mürit, şeyhi ile övünen kimse değildir. Gerçek mürit, mürşidinin kendisiyle övündüğü kimsedir."*⁷²

İmam Şaranî'nin mürşidi İbrahim ed-Dusûkî (k.s), gerçek bir müridin halini şöyle anlatıyor:

"Kim iffetli, şerefli ve temiz ahlaklı değilse, o benim evladım olamaz.

Bizzat néslimden gelse bilel Ama kim, dinin hükümlerine, tasavvufun edeplerine sanılır, günahlardan sakınır, zühd, verâ ve az yeme özelliklerini elde ederse, o benim hakiki evladımdır.

Bu kişi isterse dünyanın öbür ucundan gelen birisi olsun fark etmez."⁷³

Hak yolcularını birbirine bağlayan asıl unsur Allah sevgisidir. Bu sevginin hal ve hareketlerdeki eylemlerine takva deniyor. Bu yüzden *'Ben Allah Teala'yı seviyorum'* diyenlerden, sadece ihlas ve takva isteniyor.

Bunlar olmadan *'Artık ulaştım'* zannedilen her şey yalan veya noksandır. Ariflerin sevgisi ilâhi sevgiye tabidir. Bir kul, Cenab-ı Hakk'a ne kadar sevimli olursa, o ölçüde velilerin gönlünde taht kurar.

İşi zorlaştırmak, ümidimizi kırmak için değil, sadece kalbimizi canlandırmak ve bir gerçeğe gözümüzü açmak için şunları hatırlamak gerekiyor:

Nakşi yolunun piri Şah-ı Nakşibend'e (k.s) (791/1388) şöyle sordular:

- Hazretinizin silsilesi nereye kadar ulaşıyor?

- Silsile ile kimse bir yere ulaşamaz..⁷⁴

Mesnevi şârihi Tâhirü'l-Mevlevî (1371/1951) bu cevapla verilmek istenen inceliği şöyle açıklar:

"Herkes Allah için yaptığı amele baksın, mensup olduğu silsileye veya sahip olduğu mevkie güvenip amelden geri kalmasın ve şekillere takılmasın."⁷⁵

Seyyid Sıbgatullah el-Ervâsî (k.s) diyor:

"Sâdatın asıl evladı, onların manevi mirasını (ilâhî aşk, Rabbanî edep ve Kur'ân ahlâkını) alandır, zâhiren evladı olanlar değil.

Birine mensup olmaktan maksat, manevi bağlılıktır. Yani bu yolun büyüklerinin (Sâdat) yolundan gitmektir. Şekil olarak mürşitle beraber olmak önemli değildir."⁷⁶

⁷² Şa'rânî, el-Envârü'l-Kudsîyye, I, 200.

⁷³ Şa'rânî, a.g.e. I, 99.

⁷⁴ Câmî, Nefahâtu'l-Üns, 532 (Mârifet yay. İst. 1995)

⁷⁵ Tâhirü'l-Mevlevî, Mesnevi Şerhi, I, 75 (İst. 1971)

⁷⁶ Seyyid Sıbgatullah, Minah, 70.

Hız. Peygamber (s.a.v) Efendimizin kızı Fatma'ya (r ah) yaptığı şu uyarı, her insanı gafletten uyandırmaya yeter:

*"Ey Fatma! Kendini ateşten kurtaracak amellere sarıl. Bil ki ben, Allah'tan gelen bir şeyi senden gideremem."*⁷⁷

Efendimiz (s.a.v) kızının peygamber kızı olmasına değil, salih amellere yönelmesini ve güvenmesini tavsiye ediyor.

Rasulullah (s.a.v) Efendimizin bir diğer uyarısı ise şöyle:

*"Kötü ameli kendisini hayırlardan geri bırakan kimseyi, nesebi ileri geçi-remez!"*⁷⁸

Bu inceliği bilen büyük veli İmam Rabbânî (k.s), manevi terbiye yoluna girenleri şöyle uyarır:

*"Ameli bırakıp veya amelde gevşek davranıp, 'mürşitlerin himmet etme-si bize yeter' düşüncesi ile aldanmamak gerekir."*⁷⁹

Kulluğun aslı, sevgi ve irade ile Yüce Mevla'ya ibadet yapmaktır.

Kulluk ölene kadar devam eder.

Herkes kendi amelinden sorumludur.

Kamil mürşitler, güzel kullukta insanlara örnek ve kuvvet olurlar.

Zayıf kalplere destek verirler.

Sönmüş sevgiyi canlandırırlar.

Şu halde tasavvuf, bir mürşit etrafında Allah yolunda yürümekten iba-rettir.

⁷⁷ Buhârî, Vasâya. I I, Nesâî, Vasâya, 6, Dârimî, Rikak, 23

⁷⁸ Ebû Dâvud, İlim. I, Tirmizî, Kur'an, 10, İbnu Mâce, Mukaddime, 17

⁷⁹ İmam Rabbânî, Mektûbât. I, 148 Mektup

B- SEYRİ SÜLÜK VE TERBİYE METOTLARI

Terbiye, bir insanın bütün hayatını ve amellerini ilgilendirir. Akıllı bir insan bûluğ çağından ölene kadar Cenab-ı Hakk'a karşı sorumludur.

Olgun mümin, her gün güzel kulluğu ile Yüce Rabbine yaklaşır. Buna terakki denir. Bu terakki, kalp ile olur; manen ilerlemek, meleklerin alemine yükselmek ve ilahi huzurda kabul görmek demektir.

Seyri Sülûk Nedir?

Bedenimizde ruh, sır, hafi, ahfa, vicdan, akıl gibi manevi gelişim gösteren yerler vardır. Bunlara latifeler veya letâif denir. Kulun Rabbine yaklaşmasında diğer ifadeyle terakki göstermesinde kalbin yardımcısı konumundadırlar.

İnsandaki manevi latifeler terbiye edilip temizlenince asıl vazifelerine dönerler. Asıl yapmaları gereken özellikleri gerçekleştirirler. İşte o zaman insan gerçek kulluk ve güzel ahlakı elde edebilir. Bu işleme tasavvufta "*seyri sülûk*" ismi verilir.

Tasavvufta seyir, cehaletten ilme, kötü huylardan güzel huylara, kendi varlığından geçip Hakk'ın varlığına doğru harekettir. Sülûk ise, Hakk'a ermek için bir rehberin öncülüğünde ve denetiminde çıkılan manevi, kalbi, ruhi yolculuk ve ahlakî bir eğitimidir.⁸⁰

Seyri sülûk, bizzat insanın ve kalbinin, ruhunun, nefsinin ve diğer manevi cevherlerinin eğitiminden ibarettir. Bu iş kalpten başlar, hayatın her yanını içine alır. Bu eğitimden maksat, kulun kendini ve Rabbini tanımasıdır.

Eğitimin ilk adımı gafletten uyanmaktır.

⁸⁰ Ankaravî, Minhacü'l-Fukara, 51, M. Ali Aynî, Tasavvuf Tarihi, 105, Tehanevî, Keşşafu Istilahâtü'l-Funûn, II, 686 (Suluk maddesi)

İkinci adım, hakiki anlamda insan olmak için insanlık yoluna adım atmak ve hedefe doğru yol almaktır.

Sonuç da olgun (kamil) insan olmaktır.

Kur'an'da zikredilen "tezkiye" ve "mücahede" ile ariflerin bahsettiği seyri sülûk aynı anlamdadır. Tezkiye manevi kirlerden arınmaktır. Mücahede, nefsi ilâhi edeplerle süslemek ve Allah huzurunda kabul görmek için gayret etmek ve bu yolda her şeyini ortaya koymaktır.

Bütûn mesele, Allah adamı olmak için karar verip yola çıkmaktır. Bu yol, tek başına gidilecek kadar kolay ve rahat bir yol değildir.

İnsanın önünde şeytan, nefis ve dünya gibi üç büyük engeli vardır. Bunlarla birlikte insanı saran bir sürü afet ve tehlikeler mevcuttur. Öyle ki, bu yolda günahlar kadar bazen ibadetler bile insan için bir afet olur.

Kıldığı namazları, yaptığı zikirleri ve hayırları ile kendini beğenen, bu yüzden kibre düşen, insanları küçümseyen, sonunun kesin Cennet olduğunu düşünen nice kimseler, sonuçta zarar etmiştir.

Kulluğun edebini bilmeyen kimse asıl hedefine eremez. Gösteriş hastalığına yakalan insan, diliyle Allah derken kalbiyle Allah'tan uzaklaşır

Manevi terbiyenin merkezinde mürşit vardır. Terbiye şeklini o belirler ve takip eder.

İnsanı terbiye edebilmek peygamber mesleğidir.

Bunun için manevi terbiyenin Hz. Peygamber'in (s.a.v) öğrettiği şekilde olması şarttır. Terbiyeden maksat fitratı değiştirmek değil, onu güzele yönlendirmektir. İnsandaki kötü huyların iyi huylarla değiştirilmesi mümkündür. Peygamberler bunun için gelmiştir. Kendilerinden sonra bu iş, onların gerçek varisi kamil insanlara kalmıştır.

Zikir Nedir?

Manevi terbiye ve yolculukta ilk hedef, kalbin uyanmasıdır. Ardından kulun manevi kirlerden arınması gelir. Onu Yüce Allah'ın razı olduğu güzel ahlaki özellikler takip eder.

Bunun sonucunda kalp ilâhi dostluğa hazır olur. Bu kalbin hediyesi Allah ile huzur bulabilmektir. Seyri sülûktan maksat da budur. Bu uğurdaki mücadelenin (mücadele) sonucu ise Yüce Allah ile dost olmak ve ilâhi himaye-ye girmektir.

Manevi terbiyede ilk olarak kalp ele alınır. Bütün Allah dostlarının tecrübe ve tespitlerine göre, kalbin temizlenmesi ve nefsin terbiyesi için en etkili ilaç Allahu Teala'yı zikretmektir.

Zikir denilince hemen akla anmak, hatırlamak, unutmamak ve yad etmek gelir. Bu doğrudur. Ancak burada anmaktan gaye sevmek, yüceltmek ve özlemektir. Bu yüzden zikrin asıl manası, gönülden masıvayı çıkarıp, Mevla'yı sevmektir.

Allahu Teala'nın dışındaki her şeye masıva denir. Zikir nefsi ezip, Yüce Rabbi yüceltmektir. Zikir fikrin meyvesidir. Fikir de muhabbetin eseridir. Muhabbet ise Allah vergisidir. Sevgisiz insan yoktur. Her insanın bir şeye muhabbeti vardır.

Büyük arif Mevlana Halid Bağdadi (k.s), sadık müridi Şeyhu'İslam Mekki Zade Mustafa Asım Efendiye yazdığı bir mektupta zikrin önemini kısaca şöyle anlatmıştır:

"Sağlam bir itikada sahip olup, hak mezheplerden birisine uyarak farzların yerine getirdikten sonra, ibadetlerin en yücesi ve en faziletlisi olan gizli zikre devam etmek gerekir.

Zikir esnasında insan, Allahu Teala'nın kendisini gördüğünü, işittiğini ve hiçbir şeyin O'ndan gizli kalmadığını bilmelidir. Burada bilmek taklit değildir. Tahkiikle elde edilen bir ilimdir. Bu ilme yakın ilmi denir.

Bu ilme ulaşmak için, insanın Allah'tan başka her şeyden yüz çevirip ihlas, edep ve sevgiyle sünnete sarılması gerekir. Bunun en güzel yolu, irşatla görevli Allah dostlarından birisinin terbiyesi ve tasarrufu altına girmektir.

Gücünüzün yettiği kadar, gizli zikre özen gösteriniz. bu yolun büyüklerinin (Sâdatı Kiram) himmet ve tasarruflarını üzerinize çekmeye çalışınız. Sahip olduğunuz yüksek rütbelere sizleri bunlardan alıkoymasın. Bu büyüklerden alacağınız azıcık nispet bile size çok şey kazandırır."⁸¹

81 Mevlana Halid, Mektubat, 10. Mektup.

Günümüzde zikir deyince, farz bir amel değil, nafile bir ibadet akla gelir nedensel. Bazı insanlar beş vakit namazını kılan, Kur'an'ı okuyan, ilimle uğraşan, haramlardan kaçan müminlerin, zaten zikir yaptığını; ayrıca Allah'ı zikretmeye ihtiyacı olmadığını düşünür.

Evet, bu sayılan ibadet ve ameller bir çeşit zikirdir. Fakat kalbe ilaç olacak, nefsi islah edecek zikir hepsinden ayrı özel bir ameldir. Allah dostları kalbin ilacı olan zikri, günlük yapılan zikir (vird) haline getirmişlerdir.

Bu sayede zikir onların tüm benliklerini sarmış, bütün vakitlerine yayılmış ve hayatlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Buna zati zikir denir.

Önce şu gerçeği hatırlayalım:

Yüce kitabımız Kur'an, bütün kainatın Allah'ı zikrettiğini haber veriyor:

"Yedi kat gök, yer ve bunların içindekiler hepsi Allah'ı tesbih eder. Onu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tesbihini anlamazsınız. O çok halimdir, çok bağışlayıcıdır." ⁸²

Yine Kur'an ayrıca bize şunu öğretiyor:

"Göklerde ve yerlerde bulunanlarla dizi dizi kuşların Allah'ı tesbih ettiğini görmez misin? Her biri kendi duasını ve tesbihini (öğrenmiş) bilmiştir. Allah onların yapmakta olduklarını hakkıyla bilir." ⁸³

Allahu Teala yarattığı her varlığa, kendisini zikretme özelliği vermiştir.

Cansız varlıkların zikir şeklini biz fark edemeyiz, ancak bir çeşit zikir yaptıkları muhakkak.

Nefes alıp veren her canlı, iradeli ve iradesiz, mutlaka nefes alıp verir. Bu nefesler tabii haliyle boğazdan çıkarken canlı hû, hû der, zikir çeker.

Hû, O'nu, yani Yüce Yaratıcıyı gösterir.

Bu en kısa ve en özlü zikirdir.

Ancak pek çoğumuz bundan habersizdir.

Zikir terbiye için farzdır.

Ne kadar yapılsa azdır.

⁸² İsra, 44

⁸³ Nur, 41

ZİKİR İBADETLERİN ÖZÜ VE HEDEFİDİR

Namaz niçin kılınır, zekat niçin verilir?
 Hacca niçin gidilir, ilim niçin tahsil edilir?
 Peygamber, kitap, Kabe, cami, anne baba niçin sevilir, kurban niçin kesilir, cihad niçin yapılır?..

Bu sorular çoğaltmak mümkün elbette. Ama verilecek cevap tektr:

Allahu Teala'yı bilmek için...

Allahu Tela'yı tanımanın yolu ise zikirdir. Hiçbir ibadet kendi başına hedef değildir. Namaz, oruç, zekat, hac, hizmet, güzel ahlak, ilim, irfan, ihsan hep Yüce Yaratıcıyı zikir içindir.

Namaz en büyük ibadet değil mi? Ondaki tek hedef, bütün azalarla Allah'ı zikretmek değil mi?

*"Beni zikretmek için namaz kıl"*⁸⁴

Ayeti namazdaki hedefi tayin etmiyor mu?

Namazdaki asıl hedef, belli hareketleri sadece yapmak değil, bütün bunları yaparken Yüce Mevla'yı zikretmek, dil ve hal ile O'nun yüceltmek ve O'nun karşında nefsin tesirini yok etmektir.

Bir de şu ayeti düşünelim:

*"Namaz kıl Muhakkak ki namaz insanı kötülüklerden ve hoş olmayan hallerden alı kor. Hiç şüphesiz Allah'ın zikri en büyüktür."*⁸⁵

Kulun Yüce Allah'ı zikretmesi her şeyden büyüktür. Yaptığı zikre karşılık olarak Yüce Allah'ın kulunu zikretmesi ise hiçbir şeyle ölçülemeyecek kadar büyük bir saadettir. Allahu Teala'nın:

*"Siz beni zikredin, ben de sizi zikredeyim"*⁸⁶ müjdesi, her çeşit zikri içine alır. Allahu Teala'yı zikretmek için bu müjde yeter bile...

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz zikrin insana ne kazandırdığını şöyle anlatır:

"Size amellerinizin en hayırlısını, Rabbiniz katında en temiz olanını, derecenizi en çok yükseltenini, altın ve gümüş infak etmekten, düşmanla karşı-

84 Tahâ, 14

85 Ankebut, 45

86 Bakara, 152

laşıp onları öldürmenizden veya onlarla savaşırken şehit düşmenizden daha hayırlı olanını haber vereyim mi?

Bu amel, Allahu Teala'yı zikretmektir.”⁸⁷

Bir defasında Rasulullah (s.a.v) Efendimize:

“Hangi cihat, hangi namaz, hangi oruç, hangi zekat, hangi sadaka, hangi hac daha fazilettir?” diye sorulduğunda, hepsi için şu ortak cevabı vermiştir:

“İçinde Allahu Teala'nın en fazla zikredildiği ibadet, en faziletlisidir.”⁸⁸

Eğer “Hangi zikir daha fazilettir?” diye bir soru sorulsa cevap şu olmalı:

“Kalbin en fazla uyanık olduğu ve ihlasla Yüce Rabbini yücelttiği zikir en fazilettir.”

Bir ibadetin maddi şartlarda yapılması onun hedefinin zikir olmasını değiştirmez. Bilakis zikrin hayatın her alanını kapladığını gösterir. Şu hadis-i şerif konumuzu anlamak için yeterlidir.

“Kabe'yi tavaf etmek, Safa ile Merve arasında koşmak, şeytan taşlamak ancak Allah'ı zikretmek için emredildi.”⁸⁹

ZİKİR VELİLİĞİN DİPLOMASIDIR

Allahu Teala'yı bir şekilde zikretmek farzdır. Bu farz zikrin bir sayısı ve sınırı yoktur. Müminlere verilen ilâhi emir şudur:

“Allah'ı çokça zikredin ki, kurtuluşa eresiniz.”⁹⁰

“Ey iman edenler! Allah'ı çokça zikredin. Onu sabah akşam tesbih edin.”⁹¹

“Allah'ı çokça zikreden erkekler ve kadınlar var ya, Allah onlar için bir mağfiret ve büyük bir mükafat hazırlamıştır.”⁹²

87 Tirmizi, Deavat, 6; İbnu Mace, Edeb, 53; Ahmed, Müsned, I, 190; Hakim, Müstedrek, I, 496

88 Ahmed, Müsned, III, 438; İbnu Mubarek, Zühd, No: 1429; Tabarani, e-Kebir, XX, 186

89 Ebu Davud, Hac, 50; Tirmizi, Hac, 64

90 Enfal, 45

91 Ahzap, 41-42

92 Ahzab, 35

Gafil bir insan Allah'ın dostu olamaz. Allahu Teala'yı seven ise O'ndan gafil kalamaz. Mümin, nefsin arzularına düşmüş bir insanın parayı, makamı, nefsin dilinde ve gönülünde taşıdığı kadar kadar, âlemlerin Rabbini zikrederse, kalbinin gerçekte hasta olduğunu anlamalıdır.

Halbuki bütün varlıklar zikre yardımcı olsunlar diye bize emanet edilmişler. Bütün arifler kalbi uyanmayan, zikir dersini geçemeyen kimseye velilik diplomasının verilmeyeceğini belirtirler.⁹³

Zikir hak yolcusunun en önemli amelidir. Bu yüzden tasavvuf terbiyesinin ana hedefi, kalbi uyandırmak ve Yüce Allah'a bağlamaktır. Bütün mesele kalbin uyanmasıdır. Kalbi uyanmayan kimse taklitten bir türlü kurtulamaz. İbadetin gerçek tadını alamaz. İlâhi emirlerdeki hikmeti ve inceliği kavrayamaz.

Allahu Teala, dostlarının halini anlatırken onların zikre nasıl aşık olduklarını şöyle haber vermiştir:

*"Onlar öyle er kişilerdir ki, onları herhangi bir ticaret ve alış veriş işi Allah'ı zikretmekten, namazı kılmaktan, zekatı vermekten alıkoymaz. Onlar, yüreklerin ve gözlerin dehşetten ters döneceği ahiret gününden korkarlar."*⁹⁴

*"Onlar, ayakta, otururken ve yanları üzeri yatarken devamlı Allah'ı zikrederler. Göklerin ve yerin yaratılışını düşünürler."*⁹⁵

Büyük müfessir Fahrüddin Razi (rah) bu ayetin tefsirinde, Allahu Teala'ya gerçek kulluğun ve dostluğun ancak bütün vücut azalarıyla Allah'a yönelmekle mümkün olduğunu belirtir.⁹⁶

Arifler bu hale, 'zikri sultani' derler ve onu şöyle tarif ederler:

*"Zikri sultani, zikrin vücuda yayılıp bütün duygu ve düşünceyi tesiri altına almasıdır. Bu durumdaki kimse, bütün eşyanın zikrini hissedecek hâle gelir."*⁹⁷

Büyük veli İmam Rabbani (k.s), bu konuda şu mühim uyarıyı yapıyor:

"Kalbin Allah'tan başka her şeyi unutacak derecede zikir içinde kaybolması ve bu halin Allah'a yakınlık sebebi olması için kişinin Ehl-i Sünnet inan-

⁹³ Ahmed Zerruk, Kavalidü't-Tasavvuf, 69; Kuşeyn, Risale, II, 465; Şa'rânî, et-Emvanü'l-Kudsiyye, I, 35

⁹⁴ Nur, 37

⁹⁵ Ah Imran, 161

⁹⁶ Razi, Tefsiri Kebir, IX, 110

⁹⁷ Mevlana Halid, Mektubat, 32. Mektup

cına bağılı olması gerekir. Bir de hak mezheplerden birisinin hükümleriyle amel etmek gerekir.

Bu peşine düşülecek en büyük hedeftir. Cenab-ı Hak ile beraber olup huzur ve sükuna ulaşan tertemiz kalp sahipleri, eşyaya baktıklarında devamlı yaratanı hatırlar. Kalpleri eşyaya asla takılıp kalmaz.

Buna Allah sevgisi ve zikri içinde kalbin kaybolması denir. Velilikte ilk basamak budur ve diğer velayet makamları bunun peşinden gelişir.⁹⁸

Zikirde İlk Nokta

Ewela zikrin gerekliliğine inanmalı. Hem fazilet değil, farz olarak görülmesi. Bundan sonra atılacak adım önemlidir. Taklitte de olsa zikre başlamalıdır. Kalbin uyanması için ona yönelmek ilk şarttır.

Bu yüzden zikirde devamlılık esastır. Vücudun zikre alışması, ısınması ve onu nefes alış veriş gibi tabii hale getirmesi için, kişinin zikre devam etmesi gerekir. Arifler, işin çözümünü zikre başlamakta ve devam etmekte görmüşlerdir.

Büyük velilerden Mevlana Şibli (k.s), manevi terbiyeye ilk girdiği günlerde, yanında bir bağı ince çubuk bulundurur, kalbi gaflete düştükçe bu çubuklardan birisini vücuduna vurarak kırarmış. Böylece gafil kalbini uyandırmaya ve zikirden kaçan nefsinin uslandırmaya çalışmış.⁹⁹

Tasavvuf büyükleri, manevi terbiye ilk adımı atan kimselere ewela bu yolun sevgisini, muhabbetini kazandırır. Bu sevgi ile müritlerini Allahu Teala'yı zikretmeye ısındırırlar.

Böylece zikir telkin ederler. Belli sayıdaki zikir adım adım takip edilir. Zikri mürşit kontrol eder. Gereken müdahaleleri o yapar, kalpte bir tıkanma ve usanma olursa o ilgilenir, kalbin yolunu o açar. Zira mürşit, şeytandan gelebilecek vesvese ve engelleri bilir, müridin bunları aşmasına yardımcı olur.

Zikir vücutta bir meleke haline gelene kadar, mürşit müridini kontrol eder. Meleke haline gelmek demek, vücuttan ayrılmaz bir parça haline gelmiş sıfat demektir.

⁹⁸ İmam Rabbani, Mektubat, I, 278. Mektup

⁹⁹ Kuşeyri, Risale, II, 465.

Zikirde son nokta ise kalbin zikrine bütün vücudun ortak olmasıdır. Bu hal, ayetlerde belirtilen zikre ulaşmaktır. O da yürürken, otururken, yan üstü yatarken, yani gece-gündüz, acı-tatlı bütün hallerde Yüce Allah'ı zikretmektir.

Devamlı zikir demek, devamlı itaat ve edep demektir. Zikrin vücuda yayılması ve bütün azaların zikre ortak olması ancak güzel kullukla olur.

Dili zikir çekip eli zulüm yapan, gözü harama bakan, yürüyüşüyle çalım atan kimse gerçek zikir ve fikir ehli olamaz.

Zikrin ve güzel fikrin sonu itaattir. Yüce Allah'a itaat eden her mümin zikir ediyor demektir.

Ulaştığı her nimetin önünde, içinde ve sonunda tefekkür eden, onun Yüce Mevla'nın bir ikramı olduğunu düşünen, nimeti kullanırken '*bismillah*', kullandıktan sonra '*elhamdülillah*' diyen bir mümin zikretmektedir.

Allah'tan korktuğu için harama yanaşmayan, irade ve sevgi ile haramlardan elini, dilini, gözünü çeken herkes o anda Yüce Allah'ı zikretmektedir.

Gördüğü her varlığa ibretle bakan, onları ilahi bir sanat olarak gören, bu sebeple herkese nazik davranan ve edebini muhafaza eden mümin zikir halindedir.

Zikir müminin en büyük amelidir. Zikir Yüce Allah'ın kalplerimize koyduğu bir sır ve emanettir. O sırı ulaşanlara, bu emaneti koruyanlara ne mutlul..

Çünkü onlar Allahu Teala'nın has dostlarıdır. Onlar Yüce Allah'ı, Yüce Allah onları zikretmektedir. Bu ne büyük bir saadettir...

Ey Kerim Rabbimiz!..

Senden kalplerimizi sevginle uyandırıp zikrinle ihya etmeni istirham ediyoruz.

Yüce Zatını ihlasla zikredenlerin hürmetine bize de güzel zikrini sevdin.

ZİKİR ÇEŞİTLERİ VE YAPILIŞ ŞEKİLLERİ

Kur'an ve sünnette farklı zikir çeşitlerinden bahsedilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimiz bütün zikir çeşitlerini bizzat yapmıştır. O, tek başına zikir yaptığı gibi, cemaat halinde halka zikri de yapmıştır.

Gizli zikrin yanında, açık zikri de icra etmiştir. Ashaptan bazılarının meşrebine uygun olarak kendilerine zikir öğretmiş; bazılarına açık, bazılarına giz-

li zikri tavsiye etmiştir. Ayrıca herkesin yapması gereken zikir çeşitlerini de belirtmiştir.

Efendimiz (s.a.v) tarafından miktan, yeri ve zamanı belirlenen zikirler aynen uygulanır, değiştirilemez. Mesela, farz namazlardan sora otuz üçer defa 'sûbhanellah, elhamdülillah, Allahu ekber' demek ve peşinden 'la ilahe illallah vahdehû la şerike lehû' zikri ile bu rakamı yüze tamamlamak gibi.

Bu zikirlerin miktarı, yeri ve şekli bellidir. Kimsenin ekleme ve çıkarma yapma yetkisi yoktur. Namazların ruku, secde ve oturuşlarında okunan dua ve zikirler de böyledir. Tespih namazı, telbiye, teşrik tekbirleri, ezan, kamet gibi belirlemiş zikirler de aynen uygulanır.

Bulann dışında Kur'an ve sünnette herhangi bir sayı, şekil ve zaman belirtilmeden teşvik ve tavsiye edilen zikirler mevcuttur. Bu tür zikirlerin alanı ve zamanı geniştir. Allahu Teala'yı anma ve yüceltme manası taşıyan her kelime veya cümle ile bu tür zikir yapılabilir.

Bu zikirler temelde ayet ve hadislerle dayanır. Bu zikirlerin içinden içtihatla tercih yapılabilir. Bu konuda alim ve arif olan kamil mürşitler yetkilidir.

Zikir yapılırken daha çok 'Allah', 'La ilahe illallah' ve 'Hû' lafızları tercih edilmiştir. Bunların her birisi ayet ve hadislerde övülmüş kelimeleridir. Kur'an okumak, salavat getirmek, istiğfar etmek, Allahu Teala'nın güzel isimlerini veya bu isimlerden birisini vird edinmek değişik zikir çeşitleridir.

Zikir üç şekilde yapılır: Kalple, dille ve her ikisiyle.

Kalbe ilaç olacak zikir çeşidini bu işte tecrübe ve ehliyet sahibi alimler tespit eder. Bu alimlere mürşit denir.

Bir mürşit tarafından tespit ve telkin edilen zikirler ilaca benzer. Hangi hastalığa ne kadar doz ilaç kullanılacağını doktor belirler.

Kalbin manevi hastalıklarda doktoru ise kamil mürşitlerdir. Bu zatlar, kalbe hangi zikrin şifa vereceğini bilirler. Çeşitli zikirler arasından bir tercih ve terkip yaparlar. Bu terkibi herkes hazırlayamaz.

Bu bir ilim gerektirir. Feraset, müşahede ve tecrübe ile yapılır. Verilecek ilacın şekil ve miktan insanın mizaç ve meşrebine göre değişir. Bunu ehli olanlar ve ayarlar. Tasavvufun ana gayesi kalbi Allah'ın zikri ve sevgisi ile māmur hale getirmektir. Bütün tasavvuf yolunun büyükleri, kalbin uyanması ve

nefsin ıslahı için gizli veya açık zikir çeşitlerinden birisini tercih etmişlerdir.

Elbette her ikisini birden uygulayanlar da olmuştur. Bu bir kolaylıktır. Böylelikle herkes meşrep ve mizacına uygun olan bir mürşide bağlanır.

Onun terbiye metoduna razı olur. Zira önemli olan zikrin en faziletlisi insanın meşrebine en uygun olanı ve az da olsa ihlasla devamlı yapılmasıdır.

Şimdi bu iki zikir türünün genel özelliklerini tanıyalım.

1- GİZLİ ZİKİR

Zikirde esas olan gizlilik. Çünkü zikredilen zat Allahu Teala'dır. O, kula şah damarından daha yakındır.

Bir yolculuk esnasında Ashab-ı Kiram'ın yüksek sesle tekbir getirdiğini işiten Rasulullah Efendimiz (s.a.v), onları şu şekilde uyarmıştır:

"Böyle sesinizi yükseltip kendinizi yormayın. Siz kulağı sağır veya uzakta-ki birisini çağırmiyorsunuz. Sizler, gizli açık her şeyinizi işiten, size çok yakın olan ve hep sizinle beraber bulanan Allah'ı zikrediyorsunuz."¹⁰⁰

Cenab-ı Hak kulun kalbine nazar etmekte ve onun içinden geçen düşünceleri bilmektedir. Bu durumda sesi yükseltip O'na bir şey duyurmaya gerek yoktur.

Gizli zikir iki şekilde olur:

Birincisi sadece kalple yapılır. İkincisi kalp ve dille yapılır. Ancak dilin katıldığı zikirde ses yükseltilmez, sadece kendi duyacağı kadar söylenir. Gizli zikir Rasulullah (s.a.v) Efendimiz tarafından en hayırlı zikir olarak tanıtılmıştır.¹⁰¹

"Kulum beni gizlice içinden zikrederse ben de onu zatımda zikrederim."¹⁰² Kudsi hadisi de, gizli zikrin ilahi huzurda ayrı bir değeri bulunduğunu gösteriyor.

Gizli zikir ilk safhada sadece kalp ile yapılmaktadır. Zikir için Allah lafzı tercih edilmiştir. Dil damağa yapışık halde tutulur. Kalp ile 'Allah... Allah...' denir. Allah lafzı, alemlerin rabbi Yüce Yaratıcımızın özel ismidir. Diğer bütün ilahi isimleri içinde toplamaktadır.

¹⁰⁰ Buhari, Deavat, 50; Müslim, Zikir, 44, 45, Ebu Davud, Salat, 361

¹⁰¹ Ahmed, Musned, I, 172; Ebu Ya'la, Musned, II, 82, Ibnu Hibban, e-Ihsan, No 809

¹⁰² Buhari, Tevhid, 15; Müslim, Zikir, 19, 21

Bu isimle zikredildiği zaman bütûn ilahi isimlerin tecellisine ulaşılmış olur. Bu zikir kalp, ruh, sır, hafi, ahfa ve nefis latifeleri üzerinde yapılır. Zikrin tesiri tüm vücuda yerleştiği zaman, zikirlerin en faziletlisi olan *"La ilahe illallah"* zikrine geçilir. Ancak bu zikir kalp ve dil ile birlikte çekilmektedir. Böylece bütûn vücut zikre katılmış olur.

Mevlana Halid Bağdadi (k.s), gizli zikrin ve viridlere devam etmenin, kalp hastalıkları için en tesirli ilaç olduğuna dikkat çeker. Bunun büyük veliler ve keşif sahipleri tarafından tecrübe edilmiş bir gerçek olduğunu belirtir.¹⁰³

2- SESLİ ZİKİR

Bu zikir yüksek sesle ve dille yapılır. Sesli zikirde hedef sesi Allah'a değil, derin gaflet uykusuna dalmış olan nefse işittirmektir. Bunun için önce nefis hedefe alınır. Terbiyeye nefisten başlanır.

Daha sonra kalbe sıra gelir. Zikir için *"La ilahe illallah"* kelime-i tevhidi tercih edilir. Çünkü kelime-i tevhit zikirlerin en faziletlisidir. Bundan başka zikir kelimeleri ile de sesli zikir yapılabilir. Bu zikirler tek başına yapıldığı gibi, toplu halde de yapılabilir. Cemaat halinde yapılan zikir, cemaatle kılınan namaz gibi daha faziletli ve faydalıdır.

Görüldüğü gibi her iki zikir çeşidinde hedef kalbi uyandırmak, nefsi ıslah etmek, huzuru ele geçirmek ve gerçek tevhit anlayışına ulaşarak Allahu Teala'yı yüceltmektir.

Bütûn arifler (k.s), zikrin kamil bir mürşidin gözetiminde, onun nezareti altında yapılmasını faydalı görmüşlerdir. Bunun ilk faydası mürşidin dua ve feyiz desteğidir.

Mürşitten alınan ders bütûn silsiledeki velilerin emaneti olduğundan ayrı bir feyzi ve tadı mevcuttur. İkinci faydası kalbin ve çekilen zikrin kontrol altında olmasıdır.

Mürşit, kalbin tedavisi için tercih ettiği zikrin artırma veya değişme zamanını takip eder. Bu arada zikir esnasında karşılaşılan halleri ve vücuttaki değişimleri kontrol eder, gerekli müdahaleyi yapar.

¹⁰³ Mevlana Halid, Mektubat, 82 Mektup.

Kendi başına zikir yapmanın elbette sevabı vardır, fakat ileri safhada şeytanın hileleri de vardır. Kişi yaptığı zikirle nefsini beğenmek, zikirden zevk alıp onu asıl hedef gibi görmek, zikir anında oluşan şeytani halleri melekten veya Allah'tan zannetmek ve nihayet, zikirle yetinip farz ibadetleri terk etmek gibi tehlikelere düşenler çok olmuştur.

Bir mürşide talebe olanlar manevi terbiye ve tedavide onun talimatlarına uymalıdır. Bu kimselerin kendi başına farklı zikir seçmeleri, verilen zikri değiştirmeleri, başka zikirle heves etmeleri şeytandandır.

Çünkü bu davranış kalbi dağıtmakta ve önündeki zikirden kişiyi soğutmaktadır. Zikrini artırmak veya değiştirmek isteyenler bunu mürşidine danışarak yapmalıdır.

Aksi durumda, ölümcül hastalığına kendi başına teşhis koyan, reçete yazan ve tedavi uygulayan hastanın acı akıbetine düşülür.

Bir mürşit nezaretinde terbiye görmeyen kimseler, İslam alimlerinin tercih ve tavsiye ettiği zikirleri çekerlerse güzel olur. Zikir için mürşidin faydası çoktur. Yine de mürşidi olmayan kimselerin zikirden uzak kalması doğru değildir.

VİRD NEDİR?

Vird, günlük vazife demektir.

Her gün belli miktar yapılan zikre de vird denir.

Bu zikir belli miktar Kur'an okumak, salavat getirmek ve tövbe- istiğfar etmek de olabilir.

Vird kalp için günlük ilaç hükmündedir. Kalbin gafletten uyanması ve şifa bulması için her gün bu ilacın alınması gerekmektedir. Vird, beş vakit namaz gibi müslümanın hayatına girmelidir. Büyükler *'virdi olmayanın varidi olmaz'*¹⁰⁴ demişlerdir.

Varid, manevi feyiz ve ilahi hediyeler demektir. Vird, hak yolcusunun ana sermayesidir. Vird Allah dostlarının sırrı kabul edilmiştir. O sırta ve Allah dostluğuna ulaşmanın yolu virdidir.

¹⁰⁴ Eşref Ali Tanevi, Hadislerle Tasavvuf, 88

Gafletle de olsa vird çekilmelidir. Gafletle çekilen zikir, hiç çekmeyip terk etmekten daha hayırlı ve kazançlıdır. Çünkü insan farkında olmasa da vücudu o anda Allah'ın zikri ile meşgul olur.

Vird dersi yirmi dört saat içinde yapılabilir, ancak zikrin en faziletli vakti sabah ve akşam vakitleridir. Vird dersi için mekruh bir vakit yoktur. Ancak virdle meşguliyet, farz ibadetleri geciktirmemelidir.

Bütün zamanlar zikir için yaradılmıştır. Allahu Teala'yı sevenler O'nu çok zikrederler. Yüce Rabbimiz: *"Ey iman edenleri Allah'ı çokça zikredin"*¹⁰⁵ gibi benzer ayetlerle müminlerden devamlı zikir istiyor.

Bu zikirlerin sabah-akşam her vakte yayılmasını emrediyor. Kendisini çokça zikreden erkeklere ve kadınlara mağfiret ve büyük bir mükafat hazırladığını müjdeliyor.¹⁰⁶

İslam alimleri Allah'ı çokça zikreden kimselerden olmak için önce beş vakit namazın hakkıyla kılınması gerektiğini söylemişlerdir.

Büyük müfessir İbnu Abbas (r.a) şöyle der:

"Allahu Teala, farz kıldığı her ibadete bir vakit ve bir miktar tayin etmiştir. Kulun bir özrü olup da bu farzı yapamadığında kendisini mazur görmüştür. Ancak zikir böyle değildir.

Allahu Teala, zikir için belli bir miktar ve zaman belirtmeden: *"Ey iman edenleri Allah'ı ayakta, otururken ve yanınız üzeri yatarken çokça zikrediniz"* emrini vermiştir. Zikri terk etmek için aklın baştan gidip kulun deli olması dışında hiçbir özrü kabul etmemiştir. Bu ayette Yüce Allah sanki şöyle diyor:

*"Ey müminleri Gece, gündüz, karada, denizde, mukim iken, seferde, zengin ve fakirlik hallerinizde, sıhhat ve hastalık durumlarında, gizli, açık her halde Allah'ı zikredin. Onu sabah akşam tesbih edin. Böyle yaparsanız, Allah size rahmet eder, melekler de sizin için dua ve istiğfar ederler."*¹⁰⁷

Allah Rasûlü (s.a.v), ümmetinin zikir delisi olmasını istiyor ve şöyle emre diyor:

*"Yüce Allah'ı o kadar çok zikredin ki, insanlar size deli desinler."*¹⁰⁸

¹⁰⁵ Enfal, 45, Ahzab, 41; Cuma, 10

¹⁰⁶ Ahzab, 35

¹⁰⁷ İbnu Ebî Hatim, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim, IX, 3138. Riyad, 1998; Suyutî, ed-Dürre'l-Mensur, VI, 618-619.

¹⁰⁸ Ahmed, Musned, Musned, III, 68, Hakim, Mustedrek, I, 499; İbnu Hibban, Sahih, No 817, Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, X, 75

Demek ki, Yüce Allah'ın velisi olmak için zikrin delisi olmak gerekiyor. İnsanların deli demesi, zikir ehlinin ileri seviyedeki itaat, cömertlik, mertlik ve iyilik sahibi olmasından kaynaklanıyor.

Çünkü gerçek zikir ehlinin kalbi, Yüce Allah ile öyle bir huzur bulmuş ve kuvvet kazanmıştır ki, her şeyden çok sevdiği ve zikrettiği Yüce Mevla'sı yolunda canını, malını, bütün imkanlarını ortaya koyar. Gerçek aşık, kendisi için değil, sevgilisi için yaşar. Kendini değil onu düşünür.

Böyle bir kimseyi görenler, kendileri ile kıyas ederler, hiçbir şekilde onlara benzemediğini görünce ona deli derler. Halbuki gerçek akıllı odur, deli ise diğerleri...

ZİKRİN FAYDALARI

Zikri emreden bir çok ayet ve hadis vardır. Zikrin faydaları, sevabı ve fazileti konusunda bu kadar ayet ve hadisin gelmesi onun mümin için bir hayat sebebi olduğunu gösteriyor.

Zikirle kalplerini ihya eden Allah dostları, zikrin nimetlerini ve faydalarını bizzat gördükleri için, onu bütün insanlara ısrarla tavsiye etmişlerdir. Şimdi ayet ve hadislerde zikir hakkında verilen müjdeleri özetlemeye çalışalım:

- Zikir kulu Yüce Rabbi ile beraber eder. Kul Yüce Rabbinin zikrettiği sürece Allah da kulunu zikreder. *"Siz beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim"* ¹⁰⁹ ayeti bunu ifade eder.

Bu yüzden arifler, bir insanın Allah'ı zikretmesinin bundan başka faydası olmasa bile, bu müjde zikrin şeref ve faziletini anlatmaya yeterdi, demişlerdir. Kur'an ve sünnet kurtuluş kapısı olarak zikri göstermiştir. Kalbin bitmeyen huzuru zikre bağlanmıştır. Zikir, bütün hayır kapılarının anahtarı olmuştur.

- Zikirsiz Allah dostluğu mümkün değildir. Bütün ibadet çeşitleri bir tür zikirdir. Ancak asıl zikir kalbin derinliklerine inen, kalbi fetheden ve nefsi terbiye eden zikirdir. Bu zikrin sonucu kalbin Yüce Allah'ı tanınması, O'na bağlanması ve O'ndan başkasını aramamasıdır. Arifler bu hali gerçek hürriyet olarak tarif etmişler, bütün şerefi onda görmüşler ve bir ömür boyu onu ele geçirmek için çalışmışlardır.

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz zikir meclislerini Cennet bahçelerine benzetmiş ve herkesi bu bahçenin meyvelerini toplamaya davet etmiştir. ¹¹⁰

- Zikir bahçelerinde, ilahi aşk, muhabbet, rahmet, sekinet, nur, ihlas edep, tövbe, göz yaşı, sevgi, feyiz, meleklerin teşrifi, istiğfarı ve hayır duası gibi manevi meyveler mevcuttur.

- Zikir vuslat yoludur. Zikir kulu Yüce Rabbine yaklaştırır. Zikir insanın marifetini ve muhabbeti artırır, manevi derecesini yükseltir. İhlasla yapılan zikir kul ile Rabbi arasındaki bütün perdeleri kaldırır, engelleri aştıır. Rasulullah (s.a.v) Efendimizin belirttiği gibi, zikirdeki bu özellik hiçbir amelde yoktur. ¹¹¹

- Zikir kalbin cilasıdır, onu manevi kirlilerden temizler, içindeki gafleti yok eder. Kalp zikrin nurları ile aydınlanır ve parlar. Bu nur insanın bütün vücuduna yayılır, her organ ondan bir pay alır, nurlanır, vücut Allah sevgisiyle tatlanır.

- Zikir nurları içinde kaybolan kimsenin yüzü güzel, sözü tatlı olur. Bakış feyiz akıtır, gülüşü huzur verir. Her hali hayrı yansıtır. Bu kimse yer yüzünde Allahu Teala'nın canlı şahididir. Kendisine bakana Allah'ı zikrettirir, hayrı sevdirebilir.

- Zikir manevi zevk kapılarını açar. Zikir sayesinde kul Allahu Teala ile özel sohbet ve muhabbet eder. Allahu Teala zikreden en yakın dostu ve sohbet arkadaşı olur, kalbini şenlendirir, onu doyumsuz ve benzersiz zevklerle ulaştırır. Büyük ariflerden İbrahim b. Ethem (rah.) bu zevki şöyle tarif eder:

"Yüce Rabbim kendisini seven ve çokça zikreden dostlarının kalbine öyle bir zevk koymuştur ki, eğer dünya sultanları bunun ne kadar tatlı olduğunu bilselerdi onu ele geçirmek için bütün ordularıyla ariflerin kalbine hücum ederlerdi. Ancak Allah dostları onu gizlerler, sultanlar da ondan habersizdirler."

- Zikir kalbi şenlendirir, kalpten gamı, kederi, stresi giderir. Alemlerin Rabbi ile huzur bulmuş kalpten boş sıkıntılar ve yersiz korkular çeker gider. Kalbi zikir ile şenlenmiş bir kul hiçbir zaman yalnızlık korkusu yaşamaz, ne olacağı sıkıntısı çekmez, rızık endişesine düşmez. Zindana atılsa saraydaki gibi rahat eder.

¹¹⁰ Tirmizi, Deavat, 82, Ahmed, Müsned, III, 150

¹¹¹ Tirmizi, Deavat, 6, Ibnu Mace, Edeb, 53, Ahmed, Müsned, I, 190

- Zikir kalpteki imanı kuvvetlendirir, kalbe manevî hayat ve neşe verir, kalpten şek ve şüpheyi giderir, böylece insan inandığı şeyleri tereddütsüz kabul eder, Allah'a teslimiyeti tam olur, yakını artar, ihlası elde eder. O zaman ibadetler tatlı ve kolay olur. Kul taklitten kurtulur. Balık için su ne ise, kalp için de zikir odur. Zikirsiz kalp ölür. Kalbi ölü bir insandan hayırlı ve tatlı işler çıkmaz.

- Zikir şeytanın vesvese, hile ve hakimiyetinden kalbi kurtarır. Allahu Teala şeytanı "hannas" sıfatıyla tanıtmıştır.¹¹² Hannas, sinsî, korkak, boş bulunca dalan, karşı durunca kaçan demektir. Şeytan kalbi boş bulunca dalar, kalp zikre geçince hemen kaçır. Zikir devam ettiği sürece şeytan kalbe yol bulamaz. Kalbe girmek ister fakat zikrin nuru onu yakar. Böylece insan en büyük düşmanından kurtulmuş olur.

- Şeytanı yakan zikir ihlasla edep üzere yapılan ve gafletten uzak olan zikirdir. İçinde Allah rızası ve edep bulmayan zikir, kalpten şeytanı değil, ilahî rahmeti uzaklaştırır. Şeytanı kalbimizden, işimizden, evimizden, ailemizden, çocuklarımızdan, soframızdan uzaklaştırmak istiyorsak bunun tek yolu ihlasla zikirdir.

- Zikir kötülüklere karşı en sağlam bir kaledir, insanı haramlardan kurtarır. Zikirle meşgul olan bir kalp ve dil, gıybet, yalan, laf taşıma, fitne yayma gibi haram ve boş işlere vakit bulamaz. Bir çeşit ibadet, hizmet ve zikir ile meşgul olmayan kimsenin boş işlerden korunması mümkün değildir. Kalbe gelen günah arzularını zikirle söndürme ve hayra yönlendirme imkanı vardır. Zikir ile desteklenen kalp iyiyi kötüyü fark eder.

- Zikir bütün zamanlarda ve mekanlarda yapılabilir. Zikrin dışındaki her ibadetin belirlenmiş bir zamanı ve şekli varken, zikir için herhangi bir zaman ve mekan sınırlaması yoktur. Bazı yer ve zamanlarda dil ile zikir yapılamaz ise de, kalple zikre hiçbir mani yoktur.

- Zikir kalbin kapılarını açar. Allahu Teala'yı çokça zikreden kul, zikrin nuru ile kendisini tanır, kalbini, ruhunu ve diğer manevî cevherlerini keşfeder. Onları çalıştırır, geliştirir ve kullanır. Onlarla yepyeni ilimler elde eder, kalp gözü açılır, dünyanın ve ahiretin gerçek yönünü görür. Allahu Teala'nın kainattaki tecellilerini ve sanatını seyreder. Böylece Yüce Allah'a imanı ve muhabbeti artar. Ona hayran olur, sevgi ve tazimle teslim olur.

¹¹² Bkz. Nâs, 4

- Zikir insana rahmet kapılarını açar. Kul Yüce Rabbini zikrettiği sürece O'nun nazarı ve rahmeti altında bulunur. Allahu Teala kendisini genişlik anında çokça zikreden kullarını dar ve zor zamanında yalnız bırakmaz, dua ve isteğini boş çevirmez. Onu özel olarak destekler.

- Zikir kula semanın kapılarını açar. Zikir meclislerine ilâhi rahmet, nur ve feyiz iner. Melekler zikredenlerin meclisine gelir, onların affı için Allah'a yalvarırlar. Zikreden kimseyi Allahu Teala kendi kabındaki melekler arasında zikreder, melekler onu tanır ve kendisiyle dost olurlar. Böylece kulun göklerde ismi anılır, cismi tanınır, hatırı sayılır.

- Zikir insana cennet kapılarını açar. Allahu Teala'yı çokça zikreden mümin erkek ve kadınlara Yüce Rabbimiz mağfiret ve büyük bir mükafat hazırlamıştır. Bu mükafat Cennet ve Allah'ın nur cemalidir. ¹¹³

- Zikir mahşer gününün zafer biletidir. Dünyada çok zikredenler ahirette çok güler. Allahu Teala mahşerde zikir ehlini özel himayesine alır, rahmet gölgesinde gölgelendirir.

- Rasulullah (s.a.v) Efendimizin müjdelediği gibi, Allahu Teala'yı çokça zikreden erkek ve kadınların hesabı kolay olur. ¹¹⁴

- Zikir insanı en büyük felaket olan cehennem ateşinden korur. Rasulullah (s.a.v) Efendimiz, insanı ateşten kurtaracak en güzel amelin zikir olduğunu müjdelemiştir. ¹¹⁵

- Allahu Teala, müminleri kalblerine yerleşen kelime-i tevhid ve zikir üzere dünyada ve ahirette sabit tutacağını haber vermiştir. ¹¹⁶

- Kulun Yüce Rabbini zikretmesi öyle büyük bir sermayedir ki, ömründe bir kere olsun samimi olarak *"La ilahe illallah"* diyen kimse, bu zikrin bereketine ebedi ateşte kalmayıp cennete girecektir. ¹¹⁷

- Zikre ait bütün müjdeler herkes içindir. Erkek-kadın, genç-ihityar, fakir-zengin herkes bu nimetlere davet edilmiştir. Kul kalbi ve dili ile ne kadar zikir çeker ve buna devam ederse o derece ilahi ikram ve müjdelere ulaşır.

¹¹³ Bkz: Ahzab, 35

¹¹⁴ Müslim, Zikir, 4; Tirmizi, Deavat, 128, Ahmed, Müsned, II, 323.

¹¹⁵ Tirmizi, Hadis No: 3377; Ibnu Mace, No: 3790

¹¹⁶ Bkz: İbrahim, 27

¹¹⁷ Buhari, İman, 34; Müslim, İman, 325; Tirmizi, Sıfatu Cehennem, 9; Ahmed, Müsned, V, 236; Ibnu Hibban, Sahih, No: 200.

- Allah dostları iman ve namazdan sonra en fazla zikrin üzerinde durmuşlardır. Çünkü onlar zikirle elde edilecek nimetleri bizzat tatmışlar, onun kalp hastalıklarına kesin ilaç olduğunu görmüşler ve zikri herkese tavsiye etmişlerdir.

- Kısaca, Allahu Teala'yı zikir kalbin hayatıdır, tadıdır, ilacıdır, gıdasıdır, cilasıdır. Zikirsiz kalp zayıflar, hastalanır, kararır, kapanır, katılaşıp, sonunda ölür. Bu halden Yüce Allah'a sığınırız.¹¹⁸

SOHBET NEDİR?

Tasavvufta insanın terbiyesi için tercih edilen en etkili yollardan birisi de sohbettir. Sohbet sahabenin mesleğidir. Sohbet, hal, dil ve gönül ile birbirini etkilemek ve desteklemektir.

Tasavvufta, en faydalı sohbet, müşşidin sohbetidir. Bu, onun nazarları altına girmek, yaşayışını seyretmek, sözünü can kulağı ile dinlemek, ondan etkilenip hali ile hallenmekten ibarettir.

Müşşidin sohbeti o kadar gerekli ve etkilidir ki, büyük veli Şah-ı Nakşibend (k.s), bunu şu şekilde dile getirir:

"Bizim yolumuzun esası sohbet üzere kurulmuştur. Müşşitle sohbe devam ederek hakiki imana kavuşmak nasip olur"¹¹⁹

Salih insanlarla dost olmak ve beraber bulunmak konusunda pek çok ayet ve sahih hadis mevcuttur. "Ey iman edenler, Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olunuz."¹²⁰ ayeti, Allah dostları ile beraberliğin ve sohbetin temelini oluşturur.

Sohbetin insan terbiyesinde nasıl etkili olduğunu şu hadislerden anlamak mümkündür:

"İyilerle aynı mecliste bulunan kimse, misk kokusu satanla beraber bulunan kimse gibidir. Ya ondan güzel koku satın alır, ya güzel kokunun etkisi üzerinde kalır.

¹¹⁸ Zikrin fazileti, çeşitleri, şekilleri ilgili geniş bilgi ve deliller için bkz: Münziri, et-Terğib ve't-Terhib, II, 365-509. Beyrut, 1996. Tahkiki baskı; Ibnu Kayyim, et-Vabilü's-Saybi, 99 vd. Beyrut, 1997. Abdulkadir İsa, Hakaik An'it-Tasavvuf, 130-234.

¹¹⁹ Cami, Nefahatü'l-Uns, 533; İmam Rabbani, Mektubat, II, 481. Mektub.

¹²⁰ Tevbe, 119

Kötü insanlarla beraber olan kimse de, körükçü dükkanında oturan kimse gibidir. Ona ya körükçünün elindeki ateşten bir kıvılcım sıçrar, bir tarafını yakar, veya oradaki pis koku üzerine siner, o koku ile kalkar.”¹²¹

“Kişi, sevdiği kimsenin hal ve hareketi üzeredir. O halde herkes kiminle arkadaşlık yaptığına baksın.”¹²²

Büyük veli Eşref Ali et-Tanevi (rah), Allah dostları ile beraber olmanın ve sohbetin usul ve faydasını şöyle açıklar:

“Allah sevgisini devamlı tatmanın yolu, Allah adamları ile sohbeti devam ettirmektir. Hiç olmazsa haftada ya da ayda bir kez, mutlaka bu sohbetlere katılmalı, kamil insanlarla aynı atmosferi paylaşmalıdır.

Sohbetlere devam etmenin hikmeti, velilerin sahip oldukları iyi hallerin zamanla yavaş yavaş size de geçmesidir. Aslında sohbetlere devam etmek için günlük zaruri işleri terk etmek gerekmez.

Aksine bu iş için boş zamanları değerlendirmek yeterlidir. Buna fırsat bulunamazsa, kamil insanların hayat hikayelerini anlatan kitaplar okunmalıdır.

Ancak bunu yaparken normal bir roman veya hikaye kitabını okur gibi, yahut ilmi bir eseri inceler gibi okumamalı; o kitaplardaki güzel sıfatları kendi hayatına katmayı hedefine almalıdır.”¹²³

Kısaca insanı, kötü insanlar azdırdığı gibi, onu bu azgınlıktan kurtaracak olan da güzel insanlardır. Olgun insan olmak için, kamil insanlarla beraber olmak gerekir. İnsan kendi seviyesindeki insanlarla yükselmez.

Büyük veli Ebu Ali ed-Dakkak (k.s) şöyle der:

“Kendi başına yetişen ağaç yaprak açar fakat meyve vermez, verse de meyvesi yenmez. İnsan kendi başına güzel hale eremez, kolayca kötü huyunu değiştiremez.

Başında bir mürşidi olmayan kimse, nefsinin arzusuna göre kulluk yapar. Tek başına bir kurtuluş yolu da bulamaz.”¹²⁴

¹²¹ Buhari, Zebaih, 31; Müslim, Birr, 146; Ebu Davud Edeb, 16.

¹²² Tirmizi, Zühd, 45.

¹²³ Abdulbari en-Nedvi, et-Tasavvuf ve'l-Hayat, 135.

¹²⁴ Kuşeyri, Risale, II, 735.

RABİTÂ

Rabita, tasavvufta mühim bir terbiye metodudur.

Rabita, ruhların tanışması, kalplerin kaynaşması ve gönüllerin aynı sevdada buluşmasıdır.

Kamil bir mürşit ile Allah yoluna çıkan bir insan, önündeki rehberi ile ruhen tanışmazsa, kalben kaynaşmazsa, onunla aynı sevgide buluşmazsa, kendisinden nasıl istifade edebilir?!

Allah için böyle bir rabıtaya ve sevdaya sahip olmayan insan, acaba kalbini hangi tür rabitalar ve sevdalar ile ıslah ve ihya edecek?

Edep ve hedefine uygun yapılan bir rabita, kalbi gafletten uyandırmak için en etkili bir ilaçtır. Ancak, rabıtayı bilmeyenler veya yanlış anlayanlar onu kalbi zehirleyen bir şey gibi gösteriyorlar.

Halbuki rabita, öyle anlaşılmayacak ve kafa karıştıracak bir konu değildir.

Sözlük manası ile rabita, iki şeyi birbirine bağlayan ip, ilgi, sevgi, alaka, münasebet demektir.¹²⁵

Ayet ve hadislerde geçen *ribat* ve *murabata* kelimeleri, rabita kelimesi ile aynı kökten gelir.

Ribat ve murabata kelimeleri Allahu Teala'nın korunmasını istediği vazifeleri tam yerine getirmek, sınırlarda düşmanı gözetlemek, nöbet tutmak gibi anlamlara gelir.

*"Rabita yapınız/ ribatlarda bekleyiniz"*¹²⁶ mealindeki ayet-i kerimede geçen ribatın ve rabitanın ne olduğunu şu hadis-i şerif açıklamaktadır:

*"Zor ve sıkıntılı anlarda güzelce abdest almak, mescit yolunda çokça adım atmak, bir namazdan sonra gelecek namazı beklemek var ya, işe sizin ribatınız budur, işte ribat budur, işte ribat budur."*¹²⁷

¹²⁵ Cevheri, es-Sıhah, III, 1127; İbnu Manzur, Lisanu'l-Arab, VII, 302-303; Zebidi, Tacu'l-Arus, XIX 298-304

¹²⁶ Al-ı İmran, 200

¹²⁷ Buhari, Vudu, 6; Müslim, Taharet, 34-41, Tirmizi, Taharet, 39.

Ashab-ı Kiram ribatı, sadece sınırlarda nöbet beklemek şeklinde değil, farz namazların vakitlerini gözetlemek, namazı beklemek, mescitleri ibadet ve zikir ile mamur etmek, ibadeti hakkıyla yerine getirmek şeklinde de anlamışlardır.¹²⁸

Tefsirlerde ribatın, her iki manasına da değinilmiştir. Yani rabita yapınız veya ribatta bekleyiniz demek, maddi ve manevi düşmanları gözetleyiniz, onlardan gelecek zararlara karşı uyanık olunuz, ibadetlerinizi, kalbinizi, sınırlarınızı iyi bekleyiniz, onları güzel muhafaza ediniz demektir.¹²⁹

Rabitanın tasavvufta kullanılan manası ise şudur:

Rabita, yakine ulaşmış, müşahede makamına çıkmış, Allah'ın ahlakı ile süslenmiş, bütün latifeleriyle ilahi zikre dalmış, kamil bir mürşidi hayale alıp kalbi ona bağlamaktır.

Diğer bir manasıyla rabita, bir müridin kalbini mürşidinin kalbine bağlayıp oradan ilim, sevgi, feyiz ve nur almasıdır.¹³⁰

Böyle bir rabita, kalbi uyandırmak, onu zikre geçirmek, şeytanın hücumlarından korunmak için bir usuldür. Rabita, kalbe atılan vesvese oklarını engellemek, kalbe hücum eden kötü düşünceleri defetmek için güzel bir tedbirdir.

Hedefi itibariyle rabita, mürşitle beraber olup kalbi beklemektir. Rabita, kalbe girmek isteyen düşmanlara karşı mürşidi siper edinmek, onun desteği ile tehlikeden korunmak, mürşit vesilesiyle çekilecek sevgi ve feyzi ile kalbi kuvvetlendirmek ve Allah yolunda ayakta durmaktır.

Mürşit üzerinden gelecek bütün sevgi, feyiz, nur ve manevi ilimler aslında Yüce Allah'ın rahmeti ve mülküdür. Onları doğrudan Yüce Allah'tan alabilecek bir kimsenin, arada başka vasıtaya ihtiyacı yoktur.

Ancak bu rahmeti çekmek, onu muhafaza etmek ve hakkını vermek için kalbin çok ciddi bir terbiyeden geçmesi ve ilahi emanetleri taşımaya hazır hale gelmesi gerekir. Yoksa manen hasta ve gafil bir kalp, bu haliyle o nimetlere ulaşamaz.

¹²⁸ Taberi, Camiu'l-Beyan, Cüz: IV, 222; Hakim, Müstedrek, II, 301

¹²⁹ Alusi, Ruhul-Meani, II, 384-385; Kasimi, Mehasinü't-Tevil, IV, 1080-1082; Bursevi, Ruhul-Beyan, I, 408-409; Hamdi Yazır, Hak Dini, II, 1265-1266.

¹³⁰ İmam Rabani, Mektubat, I, 252-253; İbrahim Fasih, Mecd-i Talid, 105

Hasta kalbin terbiyeye ve özel desteğe ihtiyacı vardır. İşte rabıta, kalbi kamil mürşidin elinde terbiye edip temizlemek ve onun vereceği özel destek ile kalbi kuvvetlendirmektir.

Rabıtaya şirk demek, bu sözü söyleyeni sıkıntıya sokar. Kalbin herhangi bir şeye ilgi duyup bağlanmasına da rabıta diyebiliriz. Bu tür bağlanma, iyi veya kötü olabilir. Kalbin sevip bağlandığı bu şey, bir insan olabileceği gibi eşya, dünya, para gibi şeyler de olabilir. Bu manadaki rabıtayı bütün insanlar farklı isim, şekil ve derecelerde yapmaktadırlar.

Rabıtayı inkar etmek, insanı inkar etmek demektir.

Çünkü rabıta, düşünmek, hayal etmek, sevmek, özlemek, özenmek, ve etkilenmekten ibarettir. Bu bir insanın en tabii halleridir. Bir insanın en tabii halini tümüyle reddetmek yerine, yanlış davranışını ıslah etmek daha uygundur.

Şu nokta çok önemli:

Rabıta bir ibadet değildir; kalbi ibadete hazırlamak için kullanılan bir metottur. Rabıta, Kur'an'da ve sünnette emredilen tefekkürün bir çeşididir. Bu anlamda bir nevi murakabedir. Allahu Teala'nın zatı dışında her şey tefekküre konu edilebilir. Çünkü hadisler, Allah'ın bizzat şeklini düşünmeyi yasaklamıştır.¹³¹

Diğer yandan tefekkür ise emredilmiştir, farzdır. Kalbin en önemli vazifesi de tefekkür yoluyla uyanmak ve Yüce Allah'a bağlanmaktır.

Tefekkür kainattaki ilâhi sanata bakıp, Yüce sanatkârı tanımak ve ona hayran olmaktır. Tefekkür varlıklarda gizlenen ilâhi güzellikleri ve tecellileri gönül gözüyle seyretmektir. Kainattaki bütün güzelliklerin, üstünlüklerin, izet ve şerefın asıl sahibi Allahu Teala'dır. İnsan olsun melek olsun, her kimde ne varsa O'nundur. Aklın vazifesi O'nu tanımak, gönlün vazifesi O'nu aramak, kalbin vazifesi O'nun sevgisini tatmaktır.

Yüce Yaratıcı zatını nur ile gizlemiş, bazı tecelliler ile perdelemiştir. Ardından bütün akıllılara, adeta '*Bana gelin, beni tanıyın, benim dostum olun*' dercesine haber göndermiştir.

¹³¹ Ebu Nuaym, Hilye, VI, 67; Tabarani, el-Vasit, No: 6311; Beyhaki, Şuabü'l-İman, No:126; El-bani, Sahiha, No 1788.

Bu yüzden ilâhi sevgiye gönül verenler, her yerde, her şeyde, her sevgilide O'na ait bir ilim aramış, O'ndan bir haber duymak istemiştir.

Bu hususta Yüce Mevla'yı sevenlerine tanıtacak ve sevgisini tattıracak en güzel yol, O'nun boyası ile boyanmış, her halleriyle O'nun şahidi olmuş kamil müminlerdir. Zira onlar rabbani alimlerdir, kamil mürşitlerdir. Onlardaki ilâhi ilme ve sevgiye ulaşmak için kalp hazinelerine girmek gerekir. Kalbe girmek için kalbi kullanmak icap eder.

Ayrıca, sevgi dolu bir gönülle mürşidin kalbine yönelmek, ihlasla ihtiyacını dile getirmek, samimiyetle yardım talep etmek, sabır ve edeple kalbin kapısında beklemek gerekir. Böyle olunca kalp kalbe açılır, birinden diğerine nur intikal eder, ilim geçer, feyiz akar, sevgi yayılır.

İşte buna rabita denir.

Kamil mürşit, mürit için bir ölçüdür, aynadır, örnektir, sevgi kaynağıdır, feyiz menbaıdır. Mürid, onun kalbindeki ilahi aşkı ve edebi yansıtan yüzüne bakınca veya o yüzü hayaline alınca Allah'ı zikretmektedir.

Böyle bir kamil mümini düşünmenin, onu gönüle alıp gündemi onunla meşgul etmenin zararı ne olabilir?

Gafil bir kalp uyanık bir kalpten sevgi alıyor, bu sevgi ile besleniyor, destekleniyor, feyizleniyor, uyanıyor ve Allah için güzel şeylere yöneliyorsa, buna hangi delil ve mantıkla karşı çıkılır?

Kamil insanın kalbi Allahu Teala'nın nazar ve tecelli ettiği bir yerdir. Bu kalbe "nazargâh-ı ilâhi" denir. Burası Allah'ın rahmet nazarı ile baktığı yerdir. Böylesi bir kalp Rabbine bağlanmış demektir.

Bu kalp ilâhi aşk ve zikirle canlanmıştır. Ona bağlanan kalpler de o aşk ve zikirden nasiplenir, feyizlenir, kuvvetlenir, ihya olur.

Tasawwuf büyükleri, rabitanın öz itibarıyla şu ayetlere dayandığını belirtmişlerdir:

*"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadık kullarımla beraber olun."*¹³²

*"Ey iman edenler! Allah'tan korkun, O'na yaklaşmaya vesile arayın. Onun yolunda mücahede edin ki kurtuluşa eresiniz."*¹³³

132 Tövbe, 119.

133 Maide, 35.

Her iki ayet de bize takvayı emrediyor. Takvayı elde etmek için birinci ayette Allah'ın sadık kulları ile beraberlik emredilmiş, ikinci ayette ise takva yoluna sevk edecek bir vesileye yapışılması ve nefsi terbiye için bütün yolların denenmesi istenmiştir.

Allah'ın sadık kulları ile beraberlik ya beden ile ya da kalp ile olur. Asıl mesele onlarla Allah yolunda kalp ile beraber olmaktır. Beden ile beraberlik bundan sonra fayda verir.

Bedeni camide, kalbi caddede olan birisi, gerçekte camide değildir.

İşte rabita, Allahu Teala'nın sadık kulu ve kamil dostu olan mürşit ile kalp, gönül, hayal, sevgi, fikir, fiil ve bedenle beraber olmaktır.

Mürşitle ilk beraberlik onun terbiyesine girmekle başlar. Ardından mürit onunla aynı meclisi, aynı mekanları, aynı işleri, aynı ibadetleri paylaşmaya başlar. Bundan sonra mürit, kalben mürşidine yakınlık duyar.

Mürit mürşidini yakından tanıdıkça, onun Allah'a karşı sevgisini, güzel edebini gördükçe kendisine hayran olur. Onu Allah için sever. Onun gibi samimiyetle Allah adamı olmaya ve güzel amel yapmaya yönelir.

İşte asıl hedef bu kalp ve gönül beraberliğidir. Bu sevginin ve beraberliğin sonucu mürşitteki ihlas, takva, edep ve ilâhi aşk, müridin samimiyet derecesine göre kendisine geçer.

Kendisine rabita yapılacak mürşit, Hz. Rasulullah'ın gerçek varisi, manevi tasarruf sahibi, icazetli bir veli olmalıdır.

İşte müridin böyle bir kamil mürşide kalbini bağlayıp, huzurunda ve gıyabında onun sûret ve ruhaniyetini hayaline almaya, onu kendisi ile birlikte düşünerek, yanındayken takındığı tavrı, uzağında iken de sürdürmeye rabita denir.

Buna mürşitle benzeşme diğer bir ifadeyle aynileşme de denir.

Rabitanın hedefi, müridi fenafillah makamına yükseltmektir. Bu makam ihsan mertebesi olup, Yüce Allah'ı görüyormuş gibi O'na kulluk yapma makamıdır.

Mürşit bu makama ulaştırdığı müridini Allahu Teala'ya emanet eder ve aradan çekilir. Artık rabita murakabe adını alır. Murakabe, her yerde ve her şeyde Allahu Teala'nın azametini müşahade etmektir.

RABİTANIN YAPILIŞ ŞEKİLLERİ

Rabıta çok değişik şekillerde yapılabilir. Rabitanın esası sevgiye dayandığı için, herkesin muhabbeti aynı değildir. Ancak İslam'ın temel prensiplerine uygun olması için bazı usul ve edepleri vardır. Kadın ve erkek her mürit, bu usullere uygun olarak rabıta yapmalıdır.

Kadınlar rabıta yaparken bir yönüyle erkeklerden ayrılır. O da şudur:

Kadın mürit, mürşidini bir nur şeklinde, güneş gibi parlak vaziyette düşünür. Mürşidin vücut azaları, başı, yüzü, gözü düşünmez. Bunun yerine, mürşidin ilahi nur ve feyiz ile dolu gönlü ve o gönlüdeki nurun dışa yansımış hali düşünülür. Bu yolla ruh ruha, kalp kalbe, gönül gönle bağlanır ve ondaki ilâhi nurdan, feyizden, sevgiden, ilimden ve edepten nasiplenir.

Rabıta yapılış zaman ve şekline göre iki gruba ayrılır:

1-Mürşidin Huzurunda Yapılan Rabıta

Mürit mürşidinin huzurunda rabıta yaparken, onu yüksekçe bir taht üzerinde oturan azametli bir sultan gibi görür. Kendisi de onun huzurunda boynunu büküp duran bir fakir gibidir.

Kalbini bir dilenci torbası gibi açarak hükümdarın huzuruna arz eder. Bu hal hayal ile değildir. Çünkü orada mürşit hazır ve hayale gerek yoktur.

Mürit, ümit ve edeple mürşidinin vereceği manevi hediyeleri bekler, ondaki nur ve feyze talip olur. Bütün duygularını ve sevgisini onda toplar.

2-Mürşidin Gıyabında Yapılan Rabıta

Mürşidin gıyabında yapılan rabıta iki kısımdır.

Birisi günlük ders olarak yapılan rabıta, diğeri de devamlı olup bütün zamanlara yayılan rabıta.

Ders Rabıtası: Ders olarak yapılan rabıta günün belirli bir vaktinde olur. Bu vakit genel bir uygulama olarak akşam namazından sonradır.

Manevî Rabıta: İnsanın bütün zamanına yayılan rabıta şekli ise belirli bir vakit ile sınırlandırılmamıştır. Bu tür rabıta hayatın her anına yayılır. Çün-

kü o, her anı Yüce Sevgili ile geçirmenin en kolay yoludur. Buna *manevi ve hayali rabita* denir.

Bu rabitanın şekli çoktur:

- Her iş ve ibadetten önce yapılabilir. Zira bu rabita ile basit işler güzelleşir, kalp devamlı uyanık olur. Rabita desteği ile yapılan amellerde ise insan, ihlasa sarılır ve hatalarını anlar.

- Mürit, mürşidine ait şeyleri sevebilir. Mürşit sevgisini kuvvetlendirmek için mürit, onun ehli beytini, oturduğu yerleri, kendisiyle ilgili şeyleri düşünebilir, bir yandan yüreğinde ayrılık hasreti çekebilir, diğer yandan onunla buluşma özlemini duyabilir. Bu bağlılık da bir rabitadır.

- Mürit yolda yürürken, yemek yerken ve bir işe giderken mürşidine yönelerek onun ruhaniyetini kendi tarafına çekebilir. Böylece bu ruhaniyetin nurları ve tasarrufatı altındaki mürit, Allah'ın rahmetini üzerine çekmiş olur. Bu rahmet kendisine çok şey kazandırır.

Mürit uyuyacağı ve uykudan uyanacağı sırada, mürşidini baş ucunda kendisine feyiz akıtır vaziyette düşünebilir. Yine bir öğrenci ve öğretmenin ders alma-verme verme anında; namaza başlarken veya bitirirken keza bir müridin yapacağı rabita kendisine önemli kazançlar sağlayacaktır. Rabitanın bereketi ile varılacak sonuç, kalbi Yüce Allah'a bağlamak ve onu her an uyanık tutmaktır.

- Müridin, dostlarıyla veya yabancılarla sohbet ederken, evinde ailesi içinde oturup kalkarken rabita yapması da önemlidir. Bunun en önemli faydası gaflete düşmemek, haram ve boş konuşmalardan kaçınmaktır.

- Rabitanın ihmal edilemeyeceği yerlerden birisi de velilerin hallerini inkar eden kimselerin meclisleri ve onlarla yapılan münakaşa zamanlarıdır. Bu anda yapılacak rabita, kalbi yıkıcı fikirlerin etkisinden kurtarır, müridi hissi ve nefsi davranışlardan uzaklaştırır.

- Bir başka mürşitle karşılaşma veya buluşma anında da rabita yapılmalıdır. Bu durumda mürit, karşılaştığı büyüğe karşı edepli davranır, sevimsiz düşüncelerden kurtulur, kalp kaymasından korunur.

- Mürit bir nimete kavuşunca bunun, kendi çaba ve gayretinden kaynaklanmadığını aksine mürşidinin dua ve bereketi ile elde ettiğine inanmalıdır.

Bu durumda kalp nimete değil onu verene bağlanmış olur. Hakikatte bunu, mürşidi vesilesi ile kendisine verenin Allah olduğuna iman ettiğinden, Allahu Teala'ya şükreder. Mürşidine ise teşekkür eder.

Burada şöyle sorular akla gelebilir:

Gerçekte bütün nimetleri yaratan ve dilediği kimselere dilediği kadarını ulaştıran Allahu Teala'dır. Böyle bir anda mürşidi düşünmenin ve onu nimete vesile görmenin ne faydası var?

Bu durum sebebe bağlanıp asıl vereni unutma ve ileri safhada şirke düşme tehlikesi taşımaz mı?

Bilinmesi gerekli olan ise şudur:

Bir nimete ulaşan kimse için asıl tehlike onu kendi nefsinden bilip, *'ben yaptım, ben çalıştım, ben kazandım'* diyerek gaflete düşmesidir. Elbette bütün mülkü yaratmak ve nimetleri taksim etmek Yüce Allah'a aittir.

Ancak Yüce Allah'ın dünya alemindeki âdeti, her şeyi bir sebeple yaratmasıdır. Bu alemin ayakta durması için en büyük sebeplerden birisi, yeryüzünde Allah'a ihlasla kulluk eden, O'nu zikreden salih müminlerin bulunmasıdır. Rasulullah (s.a.v) Efendimizin ifadesiyle:

*"Yeryüzünde Allah Allah diye zikredenler bulunduğu sürece kıyamet kopmayacaktır."*¹³⁴

Kıyamet, dünyadaki hayatın sönmesi ve bütün hayat düzeninin bozulması demektir. Demek ki şu anda bütün insanlık, Yüce Allah'ın zikrini çeken salihlere teşekkür borçludur.

Çünkü bu dünya onların yaşadığı ilâhi ahlak ve yaptıkları zikir sebebiyle ayakta durmaktadır. Eğer dünyada Yüce Allah'ın adı anılmayacak ve dini yaşanmayacaksa, dünya hayatı niye var olsun?!

Şu hadisleri de burada hatırlamalıyız:

*"İnsanlar, Allahu Teala'nın kulları içinden seçtiği salihlerin sebebiyle yağmura kavuşur, onların bereketiyle müminler ilahi yardıma ulaşır, halktan umumi azap kaldırılır."*¹³⁵

¹³⁴ Müslim, İman, 234; Tirmizi, Fiten, 35.

¹³⁵ Ahmed, Müsned, I, 112; Ebu Nuaym, Hilye, I, 8-9; Tabarani, el-Evsat, No:4113.

*"Allah bu ümmete ancak aralarındaki zayıf görünümlü salihlerin duası, namazı, orucu ve ihlası sayesinde yardım eder."*¹³⁶

İmam Rabbani (k.s), Hz. Peygamber'e varis olan ve dini hayatı canlandıran irşat kutbu bir veliyi (müceddid) tanıtırken şöyle diyor:

"Müceddit öyle bir kimsedir ki, ümmete gelen bütün feyiz ve maneviyat ancak onun sayesinde olur. Onun aracılığı olmadan hiç kimseye irşat, hidayet, nur ve feyiz gelmez.

Bu Allah'ın takdir ve tercihi ile böyle olur. Alahu Teala irşat kutbu yaptığı zatı vesile ederek dilediklerine pek çok faydalar ulaştırır. Bazen bundan irşat kutbu olan zatın bile haberi olmaz"¹³⁷

İşte rabıta yaparak kendisine kalbin bağlandığı zat böylesi bir irşat kutbudur. Zaten bu yetki ve derecede olmayan kimseye, kendisinden feyiz almak için rabıta yapılması yasaktır.

İrşat kutbunun kim olduğunu o kimsenin irşadı gösterir. Onun veliliği ve peygamber varisi olduğu her halinden bellidir. Takva imamı olduğu güneş gibi ortadadır.

Mürit elde ettiği her nimetin kendisine gelişi için ciddi bir sebep arayacaksa bu sebep, onun Allah'tan gafil olan nefsi değildir. Elbette her şey Yüce Allah'ın sonsuz rahmeti ve iradesiyle olmaktadır. Ancak Alahu Teala kullarına göndereceği bir nimeti sayesinde ve onların içlerinden seçtiği bir kul vasıtasıyla göndermeyi daha çok sever.

Bu yüzden maddi ve manevi bir nimete kavuşunca yapılacak rabıta, kalbi eşyaya değil, Yüce Mevla'ya bağlar. Kulu şirke değil şükre götürür.

Sadat-ı Kiram'dan Şah-ı Hazne (k.s), müridin günlük işleri ile meşgul olurken yapacağı hayâli rabıtayı şöyle tarif eder:

"Mürit sanki üstadı daima kendisiyle berabermiş gibi düşünür. Bir şey yediği, dostlarıyla konuştuğu, başkalarıyla karşılaştığı zaman onu hatırlardan çıkarmaz. Yatacağı ve uykudan kalktığı vakit onun baş ucunda bulunduğunu düşünür.

¹³⁶ Nesai, Cihad, 43. Bu konuda bkz: Buhari, Cihad, 76.

¹³⁷ İmam Rabbani, Mektubat, 260 ve 317. Mektuplar.

Talebeye ders verirken, dersi bitirirken, namaza ilk kalkarken, namazı bitirirken mürşidini yanında, önünde hayal eder. Mümkün olduğu kadar bu düşünceye devam edip, nefsin sevdiği şeylere iltifat etmez.”¹³⁸

Gerek ders rabitasında gerekse manevi rabitada olsun şu ölçü çok önemli:

Kamil mürşidi düşünürken onun kulluk sıfatını unutmamak ve kendisine ait olmayan sıfatları düşünmemek gerekir. Bir sevgi haddi aşınca sevgiliye ihanet olur.

Müride düşen mürşidini yüceltmek değil, ondaki yüksek sıfat ve ahlaklardan bolca elde ederek Allah katında sevilme ve yücelmektir.

İş-güç esnasında kısaca ‘mürşidimin huzurundayım’ diye düşünmek manevi rabitadır. Yine Namaz kılarken ve Kur’an okurken namazını ve okuyuşunu kanştıracak şekilde rabita yapmaktan sakınarak kısaca, ‘mürşidimin huzurunda Kur’an okuyorum, yanında namaz kılıyorum’ diye düşünmek güzeldir.

İşte günün her anına yayılan devamlı, manevi, hayali rabita böyledir.

Bu rabita şekli, kulun gayreti ile doğrudan alakalıdır. Gelecek manevi zuhûrat ve zevkler ise Allah vergisi (vehbî) olup, kulun müdahalesi söz konusu değildir.”¹³⁹

Namazın içinde rabita yapılmaz. Ancak namaz kılarken kalbi dağılan kişi;

‘Şu anda Kabe’de namaz kılıyorum, mürşidimin arkasındayım, sağımda Cennet, solumda Cehennem var, ayaklarımın altında sırat köprüsü kurulul.’ şeklinde bir çeşit zikir sayılacak ve kalbini toplayacak şeyleri düşünmesinin bir zararı yoktur; aksine faydası vardır. Böyle bir düşünce şirk değildir.

Bir mürit şunu asla unutmamalı:

Gönlünü ve gündemini mürşidi ile doldurmayan kimsenin gönlü, kendini meşgul edecek bir sevgili bulur. Ancak her sevgili onu Allah’a bağlamaz. Her sevgi saadet sebebi olamaz.

Rabita kısaca sevmekten ibarettir dedik. Sevgi, safi ve samimi olunca, sevenin her şeyine sirayet eder. Mecazi aşklarda bile durum böyledir.

¹³⁸ Şah-ı Hazne, Mektubat, 269-270

¹³⁹ Kuşadalı İbrahim Halveti, 86, 89, 206-210

Hatta mal, mülk, makam gibi dünya işlerine kendini iyice kaptıran bir insanın gönlü, dili, gözü hep o şey ile meşgûl olur.

Sevinse onlar için sevinir, üzülse yine onlar yüzünden üzüdür. Düşünse onları hayale getirir. Başka şeyler onun gönlünden ve gündeminden çıkar. Bu aşırı sevginin bir sonucudur.

Bunu içine düşenler iyi bilir. Sevemeyene ne söylense boş gelir.

Osmanlı devrinde yaşayan şair Ahmedî, sevgilisi için yazdığı bir gazelinde, aşkın kendisini nasıl sardığını şöyle dile getirir:

*Resmetmişim cemalini hayalimde gûyya,
Nakş-ı nigârı sâgâr-ı mercâne yazmışım.*

Bunun anlamı şu:

“Ey sevgilil Senin güzel cemalini hayalime öyle işlemişim ki, güzel yüzünü su içtiğim cam bardağın üzerine yazmışım. Her su içişimde bardağın üzerinde seni görüyorum.”

Allah dostlarındaki ilâhi nura gönlünü kaptıran aşıklar da onları bu derece hatta daha fazla sevseler, bunda garipsenecek ne vardır?!

Günümüz insanı ömrünün çoğunun yemek içmek hasretiyle ve evim, yatım, katım derdiyle geçirmez mi?

Boş ve basit hevesler kalpleri o kadar meşgul etmektedir ki, namaz gibi bir ibadette bile kalp, gönlü saran hayaller ile meşgul olur.

Bu insanın rüyalarını bile bu sevgililer doldurur. Rabıtaya karşı çıkan birinin ewela, kalbini şeytanın otağı haline getiren bu sevgililerini düşünmesi gerekmez mi?!

RABITA YAPMANIN FAYDALARI

Rabita ile elde edilecek iki önemli sonuç vardır:

Birincisi zikir...

İkincisi edep...

Bir insan için en tehlikeli hastalıklar gaflet ve kibirdir. Rabita, gafleti zikre, kibri tevazu ve edebe çevirir. Rabitanın hedefi, devamlı Allahu Teala ile huzur halini elde etmek ve edebi elde edebilmektir. Bunların neticesi ise ihlas ve tevazudur:

- Rabita yapmak suretiyle kalbi desteklenen mürit, her işinde Kur'an ve Sünnet üzere hareket etmeyi öğrenir. Allahu Teala'ya güzel kullukta başarılı olur.

- Bu yolun büyükleri, şartlarına uygun olarak yapılan bir rabitanın müridi kemale erdirmek ve Allah'a ulaştırmak için yeterli olduğunu söyler. Çünkü rabita, sevginin çokluğuna göre güzel ve devamlı olur. Rabitada hiç bir şey gözükme ve hissedilmese bile, anlatıldığı gibi yapmaya devam etmelidir.

- Bu yolun büyükleri, mürit ihlasla yaptığı amellerini gösteriş veya kendini beğenmek suretiyle kaybetmesin diye rabita yapmayı tavsiye etmişlerdir.

- Rabitanın en önemli faydası müridi kibir ve benlikten kurtarmaktır. Çünkü bir yönüyle rabita, şeytanın hücumlarına karşı büyüklerin ruhaniyetine sığınmak ve onlarla tehlikeden korunmaktır.

- Rabita yapan insan, hayatını gönlündeki mürşidiyle paylaşmış olur. Zira kamil mürşit, müridin gerçek dostudur, hak yolunda en güvenilir rehberidir. Onu her işinde önüne alan kimse hak ve hakikatten sapmaz.

- Mürşidin ruhaniyeti müridin sevgi ve ilgisine göre kendisine tasarruf ve yardım eder. Bu yardım Yüce Mevla'nın izni ile gerçekleşir. Ancak müridin sevgi, samimiyet ve edeple o gönle yönelmesi gerekir. Bu yolda mürit için en büyük engel, nefsinin beğenmesi ve kendisine aklını yeterli görmesidir. Nefsine takılmayan aşık, sevdiğine kolay ulaşır. Aşık olan ben demez, benlik davasına girmez.

- Sadık bir mümin, gönlü ile dünyanın her tarafına ulaşabilir. İhlas ve edepli gönüller Arş-ı Azam'dan rahmet çekebilir, gökteki meleklerden, yerdeki velilerden istifade edebilir.

Bu yönüyle rabita, Allahu Teala'nın yerdeki ve gökteki ordularından yardım istemektir. Melekler gibi veliler de Allahu Teala'nın ordusudur. Onlara dilediklerine destek verir, yardım eder.

- Allah dostları ile rabitası kuvvetli ve devamlı olan kimse, kibirden ve benlikten korunur, ihlası elde eder. Yaptığı hayırlı amelleri gözünde büyütmez, kendisini beğenmez, malı ile kibirlenmez, makam ve mevkisiyle övünmez, insanları küçük görmez.

Böylelikle:

Yaptığı her ibadetin sonunda ve elde ettiği her nimetin önünde, rabita ile kalbini uyanık tutar.

Nefsini muhasebeye çeker.

Yaptıklarını kontrol eder.

Bunu başaran kimse gerçekten büyük bir saadeti ele geçirmiş olur.

Çünkü o, nurla desteklenmiş olur.

İlâhi sevgiyle beslenmiş demektir.

Kendisini Allah yolunda dosdoğru (Sırat-ı Müstakim) yürütecek bir rehber tutunmuş demektir.

RABITA İLE İLGİLİ EDEPLER

- Mürit, mürşidini Allah ile kendisi arasında güvenilir bir rehber görmelidir.

- Onun Allah rızasına giden yolda en güzel bir vasıta ve vesile olduğunu unutmamalıdır.

- Mürşidin uzaktan feyiz vermesi, kalplere tasarrufta bulunması Allahu Teala'nın kamil velilere verdiği özel bir yetkidir. Allahu Teala velisini seven ve gönlünü onun gönlündeki nura bağlayan kimseye çok özel ikramlarda bulunmaktadır. Buna uzaklık mani değildir. Bunun örnekleri çoktur. Mesela:

Veysel Karanî Hz.leri Rasulullah (s.a.v) Efendimizi hiç görmediği halde muhabbet ve ruhaniyet yoluyla kendisinden özel terbiye ve feyiz almıştır.

Efendimiz (s.a.v) onu ashabına anlatmış, ismini vermiş, sıfatlarından bahsetmiştir. Ayrıca Hz. Ömer ile Hz. Ali'ye onu ziyaret etmelerini emretmiş ve onlara şu tavsiyede bulunmuştur:

"Onunla karşılaştığınız zaman sizin için istiğfar etmesini isteyin ki Allah sizi affetsin"¹⁴⁰

İşte bu hale temiz ruhların tanışması, kaynaşması ve yardımlaşması denir. Zaten rabita birbirini seven ve özleyen ruhların buluşmasından ibarettir.

- Kamil mürşidin uzaktaki müridinin hallerini Allah'ın izniyle bilmesi ve görmesi mümkündür. Ancak bu görme ve bilme şekli sınırlıdır.

¹⁴⁰ Ebu Nuaym, Hilyetü'l-Evliya, II, 96-100; Hakim, Müstedrek, III, 403-404

- Mürşidin Allahu Teala gibi her şeyi gördüğünü ve bildiğini düşünmek haramdır, şıktır.

- Mürşitteki bütün yetkiler, feyiz ve nurlar Allahu Teala'nın ikramıdır. Yüce Mevla'mız ona neyi ne kadar verirse, mürşit ancak ona sahip olabilir. Şah-ı Nakşibend (k.s), velilerin uzaktaki müridini nasıl gördüğünü şöyle belirtmiştir:

"Veliler her gördüklerini Cenab-ı Hakk'ın kendilerine ikram ettiği feraset nuru ile görürler. Öyle ki bu nur ile baktıklarında uzak ile yakının bir farkı olmaz."

- Kamil mürşidin sahip olduğu yüksek ahlak, feyiz ve nurlar onun ruhâ-niyetinden ayrılmaz. Bu ruhaniyet zaman ve mekân ile bağımlı ve sınırlı değildir. Allahu Teala dilediği kullarına bu ruhaniyet yoluyla pek çok faydalar ulaştırır.

İmamı Rabbani'nin belirttiği gibi, bu faydadan bazen mürşidin de haberi olmayabilir.

- Bir mürit devam ettiği rabitasında şeyhinin suretini düşünürken müşahade veya kendinden geçme gibi manevi hallere ulaşırsa, rabitayı bırakıp gelen hale yönelmesi gerekir.

Bir keresinde Şah-ı Nakşibend (k.s) Hazretlerinin müritlerinden birisi, huzurunda rabita yapıyordu. Bir ara müritte manevi hal zuhur etti. Fakat mürit hâlâ rabita ile meşgul olmaya çalışıyordu. Şah-ı Nakşibend (k.s) durumu fark etti, müride hitaben:

"Bana rabitayı bırak, sana gelen hale yönel" diye uyardı.¹⁴¹

- Mürit, bir vasıta olmadan Cenab-ı Haktan ilim ve feyz alma gücüne ulaşmadıkça daima râbitaya muhtaçtır. Arada bir vasıta olmadan feyz almaya güç yetirince vasıtanın terk edilmesi gerekir.

Zira o halde vasıtayla uğraşılacak olursa netice manevi gerilemeye gider. Ancak rabitanın bırakılacağı zamanı mürit değil, mürşid belirler.

- Mürşidin sağlığında ondan başkasına rabita edilmez. Bu iş ortaklık kabul etmez.

¹⁴¹ İbrahim Fasih, Meccid-i Talid, 105-106

- Rabıtayı vasıta olmaktan çıkarıp gaye haline getirmek yanlıştır. Rabıta-dan asıl maksat mürşidi düşünmek değil, onda tecelli eden ilahi nur ve rah-meti seyredip Yüce Allah'ı zikretmektir. Vesilelerin maksat kabul edilmeleri doğru değildir.

- İnsan kalbi çok hassas ve hareketlidir, devamlı değişim içindedir. Mû-rit her zaman aynı derecede uyanık ve sevgi içinde rabıta yapamayabilir. Ba-zen rabıta bozulur, zayıflar ve etkisi iyice azalır.

- Günahlara dalmak, farzları terk etmek, velilere itiraz ve düşmanlık ya-pan kimselerle oturup kalkmak ve onlara kulak vermek rabıtayı zayıflatır.

- Rabıtayı zayıflatacak durumlardan sakınmalıdır.

- Özellikle edebi az, itirazı çok münkirlerden kaçmalıdır.

- Edepli, muhabbetli ve Allah dostlarıyla rabıtası kuvvetli salih insanlarla beraber olmalıdır.

- Her şeyden önemlisi, kalbi dininde ve sevdiği hallerde sabit tutması için Yüce Allah'a dua etmelidir.

NETİCE

Kur'an ve Sünnet esasları üzere kurulan tasavvuf terbiyesi dinin bir par-çasıdır; hem de en kıymetli vazifeyi gören bir parçası...

Çünkü tasavvufun konusu insandır. İnsanın hayat merkezi olan kalbidir. Hedefi insanın güzel ahlaka ulaşması; metodu Hz. Peygamberin tercih ettiği sohbet metodudur. Sermayesi ise ilâhi aşk, ihlas, zikir, dua, edep ve gözyaşdır.

Tasavvufun terbiye için tercih ettiği usul ve yöntemler, sonuçta dinin ka-bul ettiği bir delil ve sebebe dayanmaktadır. Dinde ayet ve hadislerden baş-ka, sahabilerin sözleri ve uygulamaları, kıyas, içtihat, örf, maslahat, istihsan, önceki dinlerin nesh edilmeyen hüküm ve prensipleri gibi daha bir çok hü-küm kaynağı vardır.

Tasavvufu değerlendirirken, onun kullandığı metotların dindeki delilleri-ni incelerken, bütûn bunların göz önünde bulundurulması gerekir. Bu hü-küm kaynaklarının ne manaya geldiğini ve dil kurallarını bilmeyen bir kimse-nin bu hususlarda söz hakkı yoktur. Ama öğrenme hakkı vardır.

Aksi halde fitne yapmış, itikad konusunda tehlikeye yaklaşıp. Böyle kimseler iyi niyetli olsalar bile mazur görülemezler. Bu tür kişiler kaş yapayım derken gözü kör ederler.

Rabita gibi, kalbi zikre alıştırmak ve onu olgunlaştırmak için kullanılan bir metodu, bu isimle ayet ve hadislerde aramak gerekmez. Onunla elde edilen sonuçta bakmalıdır.

Rabita iyi incelendiğinde, onun bir çeşit tefekkür olduğu anlaşılır. Kur'an'da emredilen ve sık sık teşvik edilen tefekkürün hedefi ne ise, rabitanın da hedefi odur. Tefekkürün hedefi, varlıkları düşünüp onlardaki Yüce Yaratıcıya ait sanatı görmek, hikmeti seyretmek suretiyle ilahi sevgiye ve marifete ulaşmaktır.

Rabitanın hedefi de budur. Rabita mürşitteki nura bağlanmaktır. Bu nur Allah'ın rahmetidir. Allah onu dostlarına emanet etmiştir.

Rabita yapmak suretiyle bir kalpten diğer kalbe akan, manevi olarak alınan ve verilen her ne varsa, hepsi Yüce Allah'ın yaratması ile olmaktadır. Mürşit emaneti yerine ulaştırmaya memurdur. Asıl veren Yüce Mevla'dır, mürşit sadece O'nun takdir ve taksimine göre dağıtım yapmaktadır.

İslam dini, iman, ilim, ihlas ve güzel amelden oluşmaktadır. Güzel amelere vaat edilen sevaplar ve manevi haller, Yüce Allah'ın ayn bir ikramıdır. Tasavvuf terbiyesinin hedefi keşif, keramet, cezbe gibi manevi hallere ulaşmak değildir. Asıl hedef Allah'a güzel kulluktur.

Tasavvufu, bazı velilerin cezbe ve manevi sarhoşluk halinde söyledikleri sözlerle tahrif veya tenkit etmeye çalışmak, büyük bir haksızlıktır. Bu insanlara fayda vermek değil, fitne yapmaktır.

Tasavvuf, hak dinin yeni bir usul ve üslupla takdim edilmesinden başka bir şey değildir. O, baştan sona şatahat değil, bütünüyle edeptir.

Tasavvuf sözün amele, amelin hale, halin marifete, marifetin ilâhi muhabbete dönüştürüldüğü bir mekteptir.

Tasavvuf deyince, bazıları, devamlı vahdet-i vücud veya vahdet-i şühud gibi en nazik meseleleri tartışan, akıl ötesi şeylerle uğraşıp duran bir felsefi ekol veya hayattan kopuk, içine kapanık, içi karanlık bir sistem düşünmektedir.

Bu yaklaşım büyük bir yanılgıdır. Bazı tasavvuf erbabının çok nazik konular üzerinde sırlı açıklamalar yaptığı doğrudur. Fakat onların sözlerinin, ne kadar doğru anlaşıldığını incelemek gerekir.

Aslında her sözü anlamak ve savunmak gibi bir görevimiz yok. Zaten veliler, bazı hallerdeki sözleri ile amel edilmemesi gerektiğini söylüyorlar.

Ayrıca her ilmin ve sanatın kendine has dili ve tabirleri vardır. Bu alanın ehli olmayanlar, o alanla ilgili temel konular konuşulduğunda çoğu nazik konuları yanlış veya noksan anlarlar.

Bir de bu anladıklarını kendi akıllarıyla anlatmaya kalkınca, ortaya hiç kimsenin kabul etmeyeceği şeyler çıkar. Bu tür değerlendirmeler çoğu kez güzel ve temiz insanlara iftira, hakaret ve ihanet tehlikesi taşır.

Eğer bugün tasavvuf, tarihte insanlığa sunduğu güzel hizmetini devam ettirmesi gerekiyorsa, dinin temeli olan edebi ve hedefi olan ihlası kaybetmeyecektir. Zira bu dinin edebini korumak için ilim ve ihlas şarttır. Bunları kaybeden bir sistem veya şahıs İslam'ı asla temsil edemez.

Dinin ölçülerine ters bir hal ve hayat içinde olan kimseye uyulmaz. Bu kimse, kendisine peygamber, veli, sufi sûsü verse de o, şeytanın oyuncaklığı olmuş birisidir.

Bu tür kimseler ıslâha muhtaçtır. Onlar bizim bahsettiğimiz gerçek tasavvufun dışındadır.

*Dilin 'Hay' derken kalbin 'Hû' demez;
Ey derviş, bu derdin böyle çözülmez.*

*Hak'ta birleştirmezsen dil ile kalbin;
Ne yapsan toplanmaz dağınık hâlin.*

Şimdi sırada tasavvuf terbiyesinde ilk adımı oluşturan niyet var...

C- MANEVİ TERBİYEYE İLK ADIM: NİYET

Niyet Nedir?

Niyet, irade ile bir şeyi yapmaya veya yapmamaya karar vermektir.

Niyet kalbin amelidir. Niyet her işin ve ibadetin temelidir.

Niyet asıldır, köktür, amel onun meyvesidir. Niyetsiz ibadet, sade bir hareket olur. Ancak güzel niyetle basit işler ibadete dönüşür. Ameli şeytan ve insanlar görür, fakat niyeti ancak Yüce Allah bilir. Ameldeki kusurlar affedilir, fakat niyetteki bozukluklar yüzünden amelin sevabı kaybedilir, ileri sahnada büyük tehlikelere düşülebilir.

Bunun için Rasulullah (s.a.v) Efendimiz şöyle buyurmuş:

*"Müminin niyeti amelinden hayırlıdır."*¹⁴²

Kulun iradeli olarak yaptığı her işinde ilk hareket noktası kalbidir. Allah yolunda her iş, başlangıcındaki niyete göre sonuç verir. Bunun için Allah yoluna yeni adım atan her mümin, güzel bir sonuç almak istiyorsa, işine Allah rızası için güzel bir niyetle başlamalıdır.

İmam Gazâlî (rah.) Allah yoluna adım atan ve ilâhi rızaya ulaşmak isteyen kimse için ilk işin şu olduğunu söyler:

*"Bu hususta önce niyeti öğrenmek, sonra onu amel ile sağlam bir hâle getirmektir."*¹⁴³

Niyet kalbin kesin kararıdır. Kalp bilgi, sevgi ve iradeyle bir şeye meyledip onu yapmak veya yapmamak için kesin karar verirse niyet oluşur. Bir anda kalbe gelip giden şeyler niyet değildir. Bu tür düşüncelerin bir önemi ve sorumluluğu yoktur.

¹⁴² Beyhaki, Şuabu'l-İman, V, 343; Suyuti, el-Camiu's-Sağır, No: 9295.

¹⁴³ Gazâlî, İhyâ, IV, 526.

Konumuz itibariyle biz, bir mürşide intisap edip tasavvuf yoluna giren bir kimsenin niyeti ve hedefi üzerinde duracağız. Burada vereceğimiz ölçüler, aynı zamanda her müslümanın bütün işlerinde geçerli ve gereklidir.

Allah'ın rızası kazanılacak bir yola sırf dünya malı toplamak, insanlar arasında rağbet kazanmak veya nefsanî arzularına ulaşmak gibi basit hedefler için giren bir kimse, sonunda Allah'a değil azaba ulaşır.

Bu halden ve sonuçtan Yüce Allah'a sığınırız.

TASAVVUF TERBİYESİNİN HEDEFİ

Tasavvuf terbiyesinin tek hedefi Allahu Teala hakkında her hususta samimi olmak (ihlas), O'nu gereği gibi tanımak (marifetullah) ve takva sahibi olabilmektir.

Tasavvuf terbiyesini veren mürşitlerin Allahu Teâlâ'dan başka bir derdi ve hedefi yoktur. Olsaydı kendilerine '*Allah dostu-ehlullah*' değil '*dünya dostu-ehli dünya*' denirdi.

Ehlullah Allah'ın özel, seçkin yakın dostları demektir. Onlar, her şeylerini Yüce Allah'a adanmış ve O'nun rızasından başka bir derdi kalmamış kamil müminlerdir.

Zunnûn el-Mısıri'nin (k.s) belirttiği gibi ehlullah, her şeye karşı Allah'ı tercih etmiş, buna karşılık Allahu Teala da herkes arasında onları dostluğuna seçmiştir.¹⁴⁴

Niçin tasavvuf terbiyesi gerekir?

Neden bir mürşit terbiyesi gereklidir?

Bu soruların cevabını:

"Bir mürşit terbiyesine girmekten maksat, hakiki imana ulaşip ilâhi emir ve hükümleri muhabbetle uygulamaktır"¹⁴⁵ diye veriyor, büyük arif İmam Rabbânî Hazretleri (k.s) (1034/1625). Ve şunları ekliyor:

"Fenâ ve bekâ hallerinin elde edilmesinden asıl gaye, *yakîn* halinin meydana gelmesidir. Bundan başka bir gayenin olduğunu düşünmek (Mesela,

¹⁴⁴ Kuşeyrî, Risâle, II, 505.

¹⁴⁵ İmam Rabbânî, Mektubât, I, 207. Mektup.

*Allah'ın bir insan bedenine girdiğini (hulûl) veya kendisinin Allah'ın zatında kaybolduğunu, veyahut ibadetlerin kendisinin üzerinden düştüğü bir makama ulaştığını söylemek gibi...) dinden çıkmak demektir.*¹⁴⁶

Asıl maksat aşk ve muhabbet değil, kulluktur. Aşk, cezbe ve muhabbet güzel kulluk için gerekir. Velayet mertebelerinin en son makamı kulluktur. Ondan daha üstün bir makam yoktur.¹⁴⁷

Tarikat ve hakikat menzillerini aşıp geçmekten maksat ise nıza makamı için gerekli olan ihlasın elde edilmesidir. Başka bir şey değildir.¹⁴⁸

Yeri gelmişken ihlasın, kudsî hadiste de geçtiği üzere¹⁴⁹, Allah'ın sırlarından bir sır olduğunu ve Cenabı Hakk'ın onu sevdiği kulların kalbine koyduğunu zikretmekte fayda vardır.

Kalp bu ilâhi sır ile Yüce Rabbine bağlanır. Hep O'nun rızasını arar. Sırf O'nun sevgisiyle ibadet yapar. İşte ihlas budur. Bir kulun ihlas sahibi olup olmadığının göstergesinin ne olduğunu ise, büyük veli Ebû Talib el-Mekki (k.s) şu sözleri ile açıklar:

"Kalbinde Allah'tan başka bir muradın oluşmaması için gayret et. Böyle bir istek sende gerçekleşince iş tamamdır. İsterse keramet ve harikalardan, manevi hâl ve tecellilerden sana bir şey verilmesin, fark etmez."¹⁵⁰

RIYÂ TEHLİKESİ

Tasavvufi terbiyeye giren bir mürit için ihlasın ne kadar önemli olduğu ortadadır. Müridin ihlasını bu süreç içinde zayıflatacak hatta yok edecek olan şirk ve riyâ da önemlidir.

Şirk, Yüce Allah'a ait sıfatları başkalarına vermek, Allah için yapılacak ibadete ve amele başkasını ortak yapmaktır.

Riyâ ise, Allah rızasını unutup, insanlar görsün, bilsin ve beni sevsin diye amel etmektir. Şirk ve riyâ kalpte gerçekleşen bir amel olduğu için, herkes kendi kalbinin sakladığı niyeti daha iyi bilir. İlk anda ihlasa ve en güzel niye-

¹⁴⁶ İmam Rabbânî, a.g.e. I, 97. Mektup.

¹⁴⁷ İmam Rabbânî, a.g.e. I, 30. Mektup.

¹⁴⁸ İmam Rabbânî, a.g.e. I, 36. Mektup.

¹⁴⁹ Zebidî, İthâfu's-Sâde, XIII, 80-82.

¹⁵⁰ Mevlânâ Sâfi, Reşâhat, 287.

te ulaşmak mümkün olmayabilir. Bu yüzden mürit, Allahu Teâlâ'dan sâlih amelde muvaffak olması için yardım istemeli, bunu ölene kadar devam ettirmelidir.

İyi niyetle başlanan bir işin, aynı güzel niyetle tamamlanması gerekir. Çünkü:

*"Bütün işler sonucuna göre değerlendirilir."*¹⁵¹ Hadis-i şerifi dikkatlerimizi işin en önemli kısmına çekmektedir. Rasûlullah Efendimiz (s.a.v) daha işin başında herkesi şöyle uyarıyor:

*"Kim Allah rızası için öğrenilecek bir ilmi, sırf dünyalık elde etmek için öğrenirse, kıyamet günü Cennetin kokusunu koklayamaz."*¹⁵²

Allahu Teâlâ, kendisi için yapılacak bir işe ve ibadete başkasını ortak edeni ve ilâhi rızanın dışında beklenti içine gireni, kıyamet günü, kendisine ortak koştuğu kimse ile baş başa bırakıp ona şöyle der:

*"Git! Kim için amel ettiysen karşılığını ondan iste!"*¹⁵³

Bu hususta bizim için denge unsuru olacak esası Rasûlullah (s.a.v) Efendimizin şu sözlerinden çıkarıyoruz:

*"Şüphesiz Allah, sizin dış şekillerinize ve cesetlerinize bakmaz fakat kalplerinize ve amellerinize bakar."*¹⁵⁴

Bu sebeple biz, Rabbimizin nazar kıldığı kalbimize bakmalıyız. Dışarıdan görüldüğümüz ve bilindiğimiz şekle değil, içimizde sakladığımız niyete önem vermeliyiz.

İlk anda tam bir ihlas hâlini bulmak gerçekten zordur. Ancak ilk hâlimiz ve hareketimiz bütünüyle riyâ ve şirk olmamalı.

Allahu Teâlâ'dan ihlası ve rızasını isteyerek yola çıkmalı.

Arada bir kalbimize gelen gösteriş, kendini beğenme, yaptığı ile övünme, başkalarını küçük görme gibi düşünceler için istiğfar ve tevbe etmeli.

¹⁵¹ Buhârî, Kader, 4; Tirmizî, Kader, 4. (Bab başlığı olarak verilmiş); Beğavî, Şerhu's-Sünne, I, 149.

¹⁵² Ebû Dâvud, İlim, 12; İbnu Mâce, Mukaddime, 23; Ahmed, Müsned, II, 338.

¹⁵³ Tirmizî, Tefsir, 19. [No:3154]; Konu ile ilgili bir hadis için bkz: Müslim, Zühd, 46.

¹⁵⁴ Müslim, Birr, 33.

Bu şekilde olursa olgunlaşmak için kabul ettiğimiz tasavvuf terbiyesinde riyâ tehlikesini daha iyi anlayabiliriz. Böylece, kalbimize gelen boş ve kötü düşüncelerden de sorumlu olmayız.

Zira niyeti Allah için yapmak önemlidir.

İşte bunun usullerini araştırmak üzere *'Herkes niyetine göre sonuç alır'* diyoruz.

HERKES NİYETİNE GÖRE SONUÇ ALIR

Şunu kesin olarak bilelim:

Allahu Teâlâ, kalbimizin karar verdiği ve tercih ettiği şeyi bir gün önmüze eylem olarak çıkarır. Cenab-ı Hak, kulun kalbinde sakladığı niyete göre tecelli eder.

Her amel niyetle başlar. Niyete göre sonuçlanır. İnsanlar dış görünüme (zahir), Yüce Allah ise içimizden geçirdiklerimize (kalp-gönül-batın) bakar.

Sahabeden Şeddâd b. el-Hâd (r.a) anlatır:

Bedevi bir adam Rasulullah Efendimizin yanına (s.a.v) geldi, iman etti ve ona tâbi oldu. Sonra Rasulullah (s.a.v) Efendimize şunu söyledi:

- Sizinle hicret etmek istiyorum!

Efendimiz (s.a.v) de onu Ashaptan birisine gönderdi ve yardımcı olmasını istedi. Derken bir savaş patlak verdi. Rasûlullah (s.a.v) bu savaşta bir miktar ganimet ele geçirdi. Onu savaşa katılanlar arasında taksim etti. Bir miktar ganimeti de bu bedevi için ona ayırdı ve payını kendisine vermesi için ashaptan birisine teslim etti.

Payı teslim alan zat alan askerin gerisinden geliyor, yolda düşen ve kalanları gözetiyordu. Orduya yetişince ganimet payını sahibine teslim etti. O kişi:

-Bu nedir ? diye sordu.

-Ganimet payı, Rasulullah (s.a.v) senin için ayırdı..

Adam payını eline alarak Rasulullah (s.a.v)'in yanına geldi:

-Bu nedir, ey Allah'ın Rasûlü? diye sordu.

Efendimiz (s.a.v):

-Senin için ayırdım, buyurdu. Adam:

-Ben sana böyle dünya malı için iman edip tabi olmadım. Ben sadece seninle cihat ederken şu boğazıma bir ok atılıp saplansın ve öylece ölüp Cennete gideyim diye tabi oldum.. dedi.

Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

-Eğer Allah'a karşı bu niyetinde samimi isen, seni tasdik eder ve yalancı çıkarmaz, buyurdu.

Bir müddet sonra ordu düşmanla tekrar savaşa girdi. Savaştan sonra adam elde taşınarak Rasulullah (s.a.v)'in yanına getirildi. Hakikaten tam işaret ettiği yerinden boğazına bir ok saplanmış ve şehit olmuştu.

Rasûlullah (s.a.v) onu görünce:

-Bu o adam mıdır? diye sordu:

-Evet, dediler. Efendimiz (s.a.v):

-Allah'a karşı niyetinde samimi oldu, Allah da onu haklı çıkardı! buyurdu.

Sonra onu kendi cüppesiyle kefenledi. Cemaatin önüne koydu, cenaze namazını kıldı. Namaz kılarken dua esnasında şu niyazı işitiliyordu:

-Allahım! Bu senin kulundur. Senin yolunda hicret edip şehit oldu. Ben de bu kulun şahidiyim.¹⁵⁵

Bir de şu hadiseyi düşünelim:

Uhud harbinin yapıldığı gün, müslümanların içinde Kuzman ez-Zaferî isminde biri vardı. En ileri safta yiğitçe savaşıyordu. Hatta müşriklere ilk ok yağdıran o idi. Müslümanlar bir ara bozulup dağılınca :

- Ölmek kaçmaktan daha hayırlıdır. Ey Evs topluluğu! Siz de benim gibi şan ve şeref için çarpışınız diyerek düşmanların içine dalmış, müşriklerden yedi-sekiz kişi öldürmüştü. Bu arada kendisi de yaralanmış, kabilesi Zaferoğullarının evine getirilmişti.

Bazı müslümanlar ona:

-Ey Kuzman! Vallahi bu senin başına gelen Allah'ın bir imtihanıdır. Müjde sana Cennetliksin, dediler. Kuzman:

¹⁵⁵ Nesâî, Cenâiz, 61.

-Ne diye tebrik ediliyorum? Vallahi ben, kavmimi savunma gayretinden başka bir sebeple savaşmadım.

Nihayet yaralarının sancısına dayanamadı, sadağından bir ok alıp, kolunun damarını keserek intihar etti. Uhud savaşından önce Kuzman'ın ismi anıldıkça, Rasulullah (s.a.v):

-O Cehennemliktir, buyurmuştu.

Savaştan sonraki hâli kendisine haber verilince şöyle buyurdu:

- *Allahu ekber! Şehâdet ederim ki ben Allah'ın Rasulüyüm. (Söylediklerim doğrudur, Allah sözümü doğru çıkarır). Şüphesiz Allah bu dini, günahkar bir adamla da kuvvetlendirir.*¹⁵⁶

Yine buna benzer bir olay meydana gelmiş, Rasûlullah (s.a.v) Efendimiz şöyle buyurmuştu:

"Bir adam insanların gözünde ve önünde Cennetliklerin amelini işler gözüdür, halbuki o, Cehennemliklerdendir."¹⁵⁷

Cennete ancak müslüman olanlar girecektir. Şüphesiz Allah, bu dini, fâcir bir adamla da kuvvetlendirir."¹⁵⁸

İçi başka dışı başka olmaktan Allahu Teâlâ'ya sığınınız.

Vaktiyle insanları tasavvuf terbiyesi ile eğiten ulu âriflerden Hâce Ubeydullah Ahrâr Hazretleri (k.s), konumuza misal olabilecek şu olayı nakletmiştir:

"Mevlânâ Nizâmettin Hazretlerinin halkasında bulunanlardan birisi, bir gün mürşidinin huzurunda, sahte bir tavırla başını eğmiş, çenesini göğsüne dayamış, murâkabe tavrı almıştı. Onu bu halde gören Mevlânâ Nizâmettin Hazretleri:

-Başını yukarı kaldır! Senin üzerinden duman tüttüğünü görüyorum! Murâkabeyle senin ne alâkan var? diye kendisini uyardı.

Olayı nakleden "Reşâhat" kitabının müellifi Mevlâna Ali b. Hüseyin (k.s) şunu ilave ediyor:

¹⁵⁶ İbnu Kesir, el-Bidâye, IV, 37; İbnu Hişâm, Sîre, III, 51-52; Köksal, İslâm Târîhi, X, 156.

¹⁵⁷ Müslim, İman, 179.

¹⁵⁸ Buhârî, Cihad, 187; Müslim, İman, 178.

- Mevlânâ Nizâmaddin Hazretleri yaptığı ikazla, bu tasavvuf yolunun her şeyi ile ihlastan ibaret olduğuna işaret etmiştir.¹⁵⁹

Tümüyle bu olaylar şunu gösteriyor:

Yaptığımız bir işin şekil olarak ibadet, hizmet, cihat, ilim, zikir, fikir, başkalarına iyilik ve ihsan olması yeterli değildir. Bütün bunlar güzel işlerdir ama neticelerinin de güzel olması ve âhirette fayda vermesi için hepsinde Allah'ın rızası aranmalıdır.

Aksi halde bize göre, şehit, alim ve cömert olan biri, ilâhi huzurda kınanıp ateşe sevk edilenlerden olabilir. Nitekim Rasulullah (s.a.v) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet günü hesaba çekileceklerin ilki, savaşta öldürülen kimsedir. O hesap için ilâhi huzura getirilir. Allahu Teala'nın dünyada iken kendisine verdiği nimetleri hatırlatılır. O da hepsini tanıyıp itiraf eder. Allahu Teala:

- Onlarla ne yaptın? diye sorar. Kul:

- Senin yolunda savaştım, nihayet şehit düştüm, der. Allahu Teala:

- Yalan söyledin, sen benim rızam için değil, sana kahraman desinler, diye savaştın, nitekim öyle de dendi, der.

Sonra emredilir, o kişi yüzüstü sürünerek Cehenneme atılır.

İlk hesaba çekileceklerden diğeri ise ilim öğrenen, onu başkalarına öğreten ve Kur'an okuyan kimsedir. Allahu Teala ona da verdiği nimetleri tek tek hatırlatır, o da hepsini kabul ve itiraf eder. Sonra:

- O ilminle ne yaptın? diye sorar. Kul:

- Senin için ilim öğrendim, onu başkalarına öğrettim ve senin rızan için Kur'an okudum, diye cevap verir.

O zaman Allahu Teâlâ:

- Yalan söyledin, sana âlim densin diye ilim öğrendin; iyi Kur'an okuyor, desinler diye Kur'an okudun. Nitekim öyle de dendi, der.

Sonra emredilir, o kişi de yüzüstü sürünerek Cehenneme atılır.

¹⁵⁹ Sâfi, Reşâhat, 289. (Sâdeleştiren: Necip Fâzıl.)

Kıyamet günü ilk olarak hesaba çekileceklerden bir diğeri ise, Allahu Teala'nın kendisine her türlü mal ve mülk vererek genişlik sağladığı bir kimse-
dir. Bu da ilâhi huzura getirilir. Allahu Teala kendisine verdiği bütün nimetle-
ri tek tek hatırlatır. O da hepsini tanır ve kabul eder. Sonra Allahu Teala:

- Sana verdiğim şeylerle ne yaptın? diye sorar. Kul:

- Ya Rabbil Sevdiğin hiçbir hayır yolu bırakmadım, hepsinde senin için infak ettim, diye cevap verir. Allahu Teala:

- Yalan söyledin, sana cömert densin diye bu harcamaları yaptın. Nite-
kim dendi de, buyurur.

Sonra emredilir, o kişi de yüzüstü sürünerek Cehenneme atılır.¹⁶⁰

Ebedî saadete sebep olacak bir işi, fânî hedeflere hebâ etmek ne kadar acıdır!..

Baştan sona Allah rızasını hedef edinen tasavvuf terbiyesi, Allah'tan baş-
ka gayesi bulunmayan bir takva imamına biat edilince, böylesi bir mürşide ta-
bi olununca fayda verir.

İşte o zaman Allah rızası hedeflenmiş olur. Zira Allah'ın nuruyla kalplere nazar eden kamil mürşitler, sadık ve samimi müritlerle karşılaştıkları zaman, onların gönlündeki samimiyetlerini yüzlerinden okur. Yanına gelenlerin gö-
nünden geçirdiği gerçek niyetlerini anlarlar. Niyetlerindeki samimiyet ölçüsü-
ne göre onlara yönelir.

Bu sebeple samimi bir müridin mürşidinden uzakta bulunması, ondan fayda görmesine engel değildir. Bu konuda asıl engel, müridin isyanda ısrar eden nefsi, kalbini perdeleyen gafleti ve sırf dünyalık olan niyetidir.

Demek ki bütün amellerde hüküm, kalpteki niyete göre veriliyor. Kullar kalıba, Allahu Teala ise kalbe bakıyor. Kamil mürşitler de bu kalbi muhatap alıyor.

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz temel ölçüyü şöyle ortaya koymuş:

*"Muhakkak ki bütün ameller, niyetlere göre değerlendirilir ve karşılık gö-
rür. Herkese niyet ettiği şey verilir.*

¹⁶⁰ Müslim, İmâret, 152; Nesâî, Cihâd, 22; Ahmed, Musned, II, 322; III, 81.

Kim, hicretini Allah ve Rasûlû için yapmışsa, onun hicreti Allah ve Rasûlû için olmuştur.

Kim de, hicretini elde edeceği bir dünyalık veya nikâhına alacağı bir kadın için yapmışsa, onun hicreti de niyet ettiği şeylere olmuştur.”¹⁶¹

Peygamber Efendimiz bu sözünü Medine’ye hicreti sırasında söylemiştir. Ancak buradaki konu bütün müslümanları ilgilendirmekte ve kıyamete kadar meydana gelecek bütün olaylara ve amellere ait ilâhi hükmü ortaya koymaktadır.

Her müslüman ne yaparsa yapsın, bütün ibadet ve işlerinin başında, ‘Ben bunu kimin için ve ne maksatla yapıyorum?’ diye düşünmeli. Kalbinde Allah rızası olmayan her işine tövbe edip niyetini düzeltmeli.

Bir hayırlı ameli ihlasla yapmak kadar, bu ameli ölene kadar korumak da vazifemizdir.

TASAVVUF TERBİYESİ İHLASLA FAYDA VERİR

Bir amelin fayda vermesi için iki temel unsur vardır:

1-Yapılan iş, Allahu Teala’nın emrine uygun olmalıdır.

2- Şirk ve riyâdan uzak tutulmalıdır.

Çünkü hedef bir işin Allah rızası için yapılmasıdır.

Tasavvufun hedefi ise, insanı ihlasa ve ihsan mertebesinde bu seviyeye yani kulluğa erdirmektir.

İhsan mertebesi, Allahu Teala’ya yakinen inanma ve O’nu görüyormuş gibi edeple kulluk yapma makamıdır. Bu mertebe dünyevî gayelerden temiz bir kalp ve sâfi bir sevgi ister. Bütün derdi dünya menfaati olan bir kimse, zahiren kamil mürşidin halkasından ve hatta hizmetinden hiç ayrılmasa bile, niyetini Allah rızası yapana değin bir fayda göremez.

Büyük veli Şihâbüddin Sühreverdî (k.s) (632/1234) bu önemli konuya şu sözleriyle dikkat çeker:

“Niyet, amelin başıdır. Amel niyete göre değer kazanır. Allah yoluna girmek isteyen bir müridin, bu yola adımını atarken yapacağı en önemli şey şudur:

¹⁶¹ Buhârî, İman, 41, Ebu Dâvud, Talak, 11; Tirmizî, Fedâillu’l-Cihad, 16; Nesâî, Tahâret, 59; Ibnu Mâce, Zühd, 26.

Tasavvuf yolundaki büyüklerin yoluna girmeye, şekil ve hallerine bürünmeye, onlarla beraber bulunmaya Allahu Teâlâ'nın rızası için niyetlenmesi gerekir. Şüphesiz bir sâlikin velilerin yoluna girmesi, kendisinde bulunan kötü hâl ve durumlardan hicret edip kurtulması anlamına gelir. Bu hususa işaret eden bir ayeti kerime şöyledir:

*"Kim Allah ve Rasulüne itaatla hicret ederek evinden çıkar da, sonra kendisine ölüm yetişirse, onun karşılığı Allah'a aittir."*¹⁶²

Bu konu hadisi şerifte ise şöyle zikredilir:

*"Gerçek muhacir, Allahu Teala'nın nehyettiği şeylerden uzaklaşan kimsedir."*¹⁶³

Şu halde müridin, velilerin yoluna Allahu Teala için girmesi gerekir. Eğer o, bu zatların nihayette ulaştığı yüksek hâl ve makamlara ulaşırsa, varması gereken yere kavuşmuş olur. Eğer velilerin ulaştığı nihayete ulaşmadan önce kendisine ölüm gelirse, onun sevabı Allah'a aittir. Şu temel kaideyi hatırlatalım:

"Başlangıç hâli sağlam olan herkesin, nihayeti de o ölçüde kamil ve sağlam olur."

Cüneyd el-Bağdâdi (k.s) bu durumu şöyle dile getirir:

"Müridi Allah yolunda yavaşlatan ve manen yükselmesini engelleyen şeylerin çoğu, başlangıç hâlinin bozukluğundan kaynaklanmaktadır."

Bir mürşide tabi olan mürit, bu işin başında niyetini sağlam ve temiz yapmaya muhtaçtır. Niyetin sağlam olması, onun Allahu Teala'nın razı olmadığı kötü arzu ve hedeflerden uzak tutulması anlamına gelir. Sahabe-i Kiram'dan Sâlim b. Abdullah, zamanın halifesi tabiinden Ömer b. Abdülaziz'e şöyle bir mektup yazar:

"Ey Ömer! Bil ki, Allahu Teala'nın kuluna yardımı, kulun niyetine göre olur. Kimin niyeti sağlam ve güzel olursa, Allah'ın ona yardımı da güzel olur. Kimin niyeti sağlam değilse, Allah'ın yardımı da o ölçüde eksik olur."¹⁶⁴

¹⁶² Nisâ 4/ 100.

¹⁶³ Buhârî, İmân, 4; Ebû Dâvud, Vitir, 2, Cihad, 2; Nesâî, İman, 9; İbnu Mâce, Fiten, 2, Ahmed, Müsned, II, 163, 192, VI, 21.

¹⁶⁴ Bkz. Suhreverdî, Avârif, 531-532 (Gerçek Tasavvuf, 688-689)

MÜRŞİDE GİDENLERİN NİYETİ NEDİR?

Zamanımızda bir mürşidi ziyaret edenlerin, onun elinden tutup terbiye halkasına girenlerin niyetleri ne yazık ki çok farklı. Değişik niyetlerle kimi dünya hesabına, kimisi de sırf Allah adına neticeler almak istiyor. Durum ne olursa olsun, ölçümüz Sevgili Peygamberimizin şu sözüdür:

“Üç sınıf insan vardır: Allahu Teala onlarla kıyâmet günü konuşmayacak ve onları temize çıkarmayacaktır. Onlar için elim bir azap vardır.

Birincisi: Bir imama sırf dünyalık için biat eden kimsedir. Bu kimse eğer imamı kendisine istediği dünyalığı verirse ona vefâ gösterir, aksi halde sözünü dinlemez ve itaat etmez.”¹⁶⁵

Kamil mürşitler takva yolunda imamlık yapmaktadır. Onların terbiyesine girenler, bu vesile ile Allah’ı tanıyıp bilmekte (marifetullah), Allah sevgisini öğrenmekte (muhabbetullah), samimiyeti elde etmekte (ihlas), edep ve takva kazanmaktadırlar.

Bir insanın elde edeceği en güzel sonuç, iman ve güzel ahlâkı sayesinde Yüce Rabbinin rızasını kazanmasıdır. Bundan daha büyük bir keramet, daha devamlı bir saadet düşünülebilir mi?

Kamil bir mürşitten böyle bir iman ve edep elde eden insan, dünyada iken Allah ve melekleri tarafından sevilir. Bu güzel hâl içinde ömrünü tamamlarsa, son anında Allahu Teala onun ruhunu karşılamak ve kendisine ilâhi nimetleri müjdelemek için meleklerini gönderir.

Böylece kul, ilâhi bir tat ve huzur içinde ebedî yolculuğuna başlar. Kabirde ise rahatlık onu bulur. Mahşerde rahmete kavuşur. Mizanda kolay bir hesaplama kusurları affedilir. Sıratı kolay geçer. Cennette Allah’ın nur cemali ile şereflenir. Orada sevdiği Allah dostlarıyla beraber olur. Böylece ebedi mutluluğu bulur.

İşte takva okulu olan tasavvufi terbiyenin meyvesi budur.

İşte mürşidii kamil, insanın iman ve ahiret selametine böyle kefil olur. Allahu Teala’nın şu müjdeleri kime yetmez?

¹⁶⁵ Diğer gruplar için bkz. Buhârî, Ahkâm, 48; Müslim, İmân, 173; Nesâî, Buyû’, 6; Ibnu Mâce, Cihâd, 42, Ahmed, Musned, II, 253.

"Şüphesiz. Rabbimiz Allah'tır deyip istikamet üzere yaşayanlar (var ya, olum ânında, kabirde ve mahşerde onların) üzerine melekler iner. Onlara

Korkmayın, üzülmeyin, size vaat olunan cennetle sevinin. Biz dünya hayatında sizin dostunuz idik ahiret hayatında da sizin dostlarıdırız.

Çok affedici, çok esirgeyici Allah'ın bir ikramı olarak, canlarınızın her istediği orada size verilecektir. Ne isterseniz var orada."¹⁶⁶

"Haberiniz olsun ki, Allah'ın dostları için hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değillerdir.

Dünya hayatında da ahiret hayatında da onlar için nice müjde (ve kerametler) vardır. Allah'ın sözlerinde asla bir değişme yoktur. İşte bu en büyük kurtuluştur."¹⁶⁷

Bütün bu sonuçların temelinde sahih iman, güzel niyet, salih amel ve Yüce Allah'a güvenmek vardır.

Bu yüzden insanlar bir mürşit terbiyesine girmek isterler.

Bu sebeple kamil bir mürşidi ziyaret ederler.

Ve kul, kalbinde ne saklarsa Yüce Mevla onu önüne getirir.

¹⁶⁶ Fussilet 41/30-32

¹⁶⁷ Yûnus 10/62-64

D- TERBİYENİN TEMELİ İLİMDİR

Niyetleri Allah için yapmanın en önemli yolu gerçeği öğrenmektir. Bunun genel adı ilimdir. Bu yolu büyüklerinden Mevlana Halid el-Bağdadî Hazretlerinin müridi ve yeğeni Esad Sahib şöyle der:

"Allahu Teala cahili kendisine dost yapmaz, dost yaptığını ise asla cahil bırakmaz." ¹⁶⁸

Biz meseleyi biraz açarak, tasavvuf terbiyesine girmek ve Allahu Teala'ya dost olmak isteyen her müslümanın bilmesi gereken, olmazsa olmaz kabul edilen ilimleri, önem sırasına göre ele alacağız.

Önce niçin ilimsiz olmaz? Sorusunu cevaplayalım...

Tasavvuf terbiyesine girenlere ilkin *'ilimden kaçmal Cahilliğe razı olma. Zamanının çocuğu ol (İbnül vakt). Çünkü cahil olan bir mürit, şeytanın maskarası olur, unutmal'* tavsiyesi yapılır.

İlk vahyi, *'Seni yaratan Rabbinin ismiyle oku'* ¹⁶⁹ olan bir din, ilimsiz nasıl anlaşılabilir, yaşanabilir?..

Böylesi bir dinin en güzel ilkelerini yorumlayan Allah dostlarının varlığı nasıl düşünülebilir?..

Bir müridin kendisini Allah yoluna sevk etmesi için, cahil bir mürşidin terbiye usullerine teslim olması nasıl tasavvur edilebilir?..

Oysa asırlardır nice mürşitler, nice müritler tasavvuf terbiyesi altında tekelerde, dergahlarda ve her yerde ilmi mesai yapmaktadırlar. Tarih buna şahittir.

¹⁶⁸ Bkz. Esad Sâhib, Beğiyetü'l-Vâcîd fî Mektûbât-ı Mevlâna 31.

¹⁶⁹ Alak 96/1

Din hakkıyla yaşanmadan, Cenab-ı Hakk'a ulaşmak mümkün mü?

İmamı Gazâlî Hazretlerini tanımayanımız yoktur. Bakınız onun şu güzel tespitlerine:

"İki şey vardır:

Bütün alimler, muallim ve hakîmler bu iki şeyi tarif etmek için eserler vermiştir. Tüm semâvî kitaplar onları öğretmek için indirilmiş, bütün peygamberler onları tebliğ ve tatbik için gönderilmiştir. Hatta bütün kâinat o iki şey için yaratılmıştır.

İşte bu iki cevher, ilim ve ibâdettir.

Dünya ve âhiretin yaratılmasından maksat, bu ikisidir. Bir kulun her hâlûkârda onlarla meşgul olması, sadece onlar için yorulması ve ancak onlara dikkat kesilmesi gerekir. Onların dışında her şey boştur."¹⁷⁰

Burada sırf ilim ve ibadetle meşgul olmak sözü yanlış anlaşılmamalı. Bu hiçbir dünya işine bakmadan bir kenara çekilip devamlı ilim ve ibadette meşgul olmak ve bu halde ölümü beklemek demek değildir.

Bundan maksat, Allah rızasını hedefe alıp, uyku ve eğlence dahil her işi, ilmin öğrettiği inceliğe göre yaparak, ibadete çevirmektir. Bunun için her müminin, kendisine gerekli olan ilmi öğrendikten sonra, ölene kadar amele devam etmesi gerekir.

İmam Gazâlî (k.s), Allah yoluna giren bir kimseye önce, neden ilim gerektiğini şu sözleri ile açıklıyor:

"Ey Hak yolcusul Sana emredilen şeyleri yapman ve yasaklardan sakınabilmen için ilim gerekir. Yoksa, ne olduğunu, ne için ve ne şekilde yapıldığını bilmediğin ibadetleri nasıl yerine getireceksin?

Günah olduğunu bilmediğin şeylerden nasıl sakınacaksın? Eğer gereken ilmi elde etmezsen, çoğu kez, senelerce namazlarını bozmuş bir halde ibadet edersin de, haberin bile olmaz. İman ve ibadet konularında bir mesele ile karşılaşırın; hem bu meseleyi halledecek bir kimse aramazsın hem de şüphe içinde günler geçirirsin!..

Bu sebeple, işin temeli olan kalbî ve batınî ibadetleri de bilmen gerekir. Tevekkül, rıza, sabır, tövbe, ihlas ve kalpte oluşan diğer ahlakların bilinmesi lazım.

Ayrıca bu ahlakî özelliklerin zıddı olan kötü sıfatları da tanımalısın. Mesele ilâhî takdire kıзма, riya, kibir, uzun emel gibi... Bunlardan sakınmak için, onların ne olduklarını bilmen gerekir. Çünkü Allahu Teala, yüce Kitabında namazı ve orucu farz kıldığı gibi, güzel ahlakî özelliklere ulaşmayı ama kötü sıfatlardan kaçınmayı farz kılmıştır.

Bu durumda senin sadece namaz ve oruca yönelip, bu farzları terk etmen doğru değildir. Ey irşat olmak isteyen kimsel Sen üzerine farz olmayan nafilâ namaz ve nafilâ oruçla meşgul olup dururken, kalpte meydana gelen bu farzları terk etmekten korkmuyor musun?...Çoğu zaman, işlenmesi haram kılınan ve azabı gerektiren gizli günahları işleyip duruyorsun. Bunun yanı sıra, yapılması mübah olan yemeyi, içmeyi ve uykuyu terk ederek Allahu Teala'ya yakınlık sağlamaya çalışıyorsun..

Aynı şekilde, başına gelen bir musibete feryat ve ilâhî takdire kızgınlık içinde bulunduğun halde, kendinin dua ve yalvarma iklimi içinde olduğunu zannediyorsun.. Her işinde riyâ ile amel edip dururken, kendine göre, yaptığın işin Allahu Teala'ya bir hamd olduğunu zannediyor ve insanları hayra davet ettiğini düşünüyorsun..

Bir yandan, riyâ ile yaptığın ibadetlerle Allahu Teala'ya isyan ederken, diğer yandan cezâyı gerektirecek işlerden büyük sevap bekliyorsun... Bu büyük bir aldanış ve kötü bir gaflet içinde kalmaktır. Vallahi bu durum, ilimsiz ibadet edenler için büyük bir musibettir.. Hiç şüphesiz kulluğun esası ve Allahu Teala'ya ibâdetin temeli, ilim üzere kurulmuştur. İlimsiz ibadet olmaz. Bu sebeple, ilme önem verilmelidir.¹⁷¹

Yine İmamı Rabbânî'nin (k.s) (1034/1625) belirttiği gibi¹⁷² dinimiz, dünya ve ahiretin bütün saadetini garanti etmiştir. Ancak bunun gerçekleşmesi için, sağlam bir imandan sonra herkese şu üç temel vazife düşmektedir:

1- İlim

2- Amel

3- İhlas

171 Gazzâlî, Minhâcu'l-Âbidîn, 70-73. Kısmen kısaltılarak alındı.

172 İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 36. Mektub.

Bu üç esas, tam olarak elde edilmeden dinin hakikati anlaşılamaz. Kul, kendisine vaat edilen ilâhi lütuflara ulaşamaz. Sûfilerin özel olarak üzerinde durduğu tarikat ve hakikat ilimleri, dinin hizmetçisidir.

Seyri sülûk denilen bütün ameller, dinin üçüncü mertebesi olan ihlasın elde edilmesi için yapılmaktadır. İhlas da rıza makamı için gereklidir. Bunların dışındaki bütün cezbe gibi manevi haller, asıl maksat olmayıp, ihlas ve rıza makamının gerçekleşmesi için bir başlangıç ve hazırlıktır.

Allah yolunun büyük üstadı Ebû Abdurrahmân es-Sülemî (k.s) '*cahil sufi olamaz*' diyor ve ekliyor:

"Zahirî hükümleri iyi bilmeyen kimse, batnî hallerini güzelleştiremez. Halleri ilme ters düşen birisine, sufi denilemez."¹⁷³

Ariflerin kutbu Cüneyd el-Bağdâdî (k.s) (297/909) anlatır:

Bir gün, mürşidim Serîyy es-Sakatî (rah.) bana:

- Yanımdan ayrılınca kiminle oturup kalkıyorsun? diye sordu. Ben de:

- Hâris el-Muhâsibî ile, dedim. Bana:

- Evet, onun ilminden ve edebinden faydalan. Kelamla ilgili sözlerine takılıp kalma. Onları kelam alimlerine bırak, dedi.

Yanımdan ayrılıp giderken benim için şöyle dua ettiğini duydum:

- Allah seni hadis ehli bir sufi yapsın. Önce sûfi sonra hadis ehli yapmasın!..

İmam Gazâlî (rah.), bu hadiseyi naklettikten sonra şu değerlendirmeyi yapar:

"Serîyy es- Sakatî Hazretleri şunu demek istiyor: Kim önce hadis ve ilim tahsil eder sonra tasavvuf terbiyesi alırsa kurtuluşa erer. Ama hiç ilim öğrenmeden tasavvuf yoluna giren, kendisini tehlikeye atmış olur."¹⁷⁴

Allâme İbnu Abidîn (rah.), *er-Reddû'l-Muhtâr* adlı meşhur fıkıh kitabında, farz-ı ayın ilimleri anlatırken, "*Tebyînü'l-Mehârim*" adlı eserden¹⁷⁵ şunları nakletmiştir:

¹⁷³ Sülemî, *Menâhicü'l-Arifin*, 11.

¹⁷⁴ Gazzâlî, *İhyâ*, I, 35; Zebidî, *İthâfu's-Sâde*, I, 28-282.

¹⁷⁵ Eser Hanefî âlimlerinden Şeyh Sinânü'd-Dîn Yûsuf el-Emâsî'ye âittir. Bkz: Katib Çelebi, *Keş-İu'z-Zunûn*, I, 342.

"İslâm'ın beş temel esasını ve ihlası bilmenin farz olduğunda hiçbir şüphesi yoktur. Aynı şekilde, helal ve haramı bilmek, riyâyı öğrenmek de farzdır. Çünkü ibadet ehli bir kimse, riyâ ile yaptığı amelin sevabından mahrum olur. Bu sebeple haset ve ucub nedir, bunu da bilmesi farzdır."¹⁷⁶

Çünkü haset ve ucub, ateşin odunu yakıp kul ettiği gibi, amelin sevabını yok eder. İnsanı harama veya küfre götüren sözleri bilmek de farzdır. Valâhi bu zamanda bilinmesi gereken en ehemmiyetli farz budur. Çünkü halk çoğu zaman, kendilerini dinden çıkaracak sözler söyler ama farkında bile varmaz. Bunun için, cahilin her gün imanını yenilemesi gerekir. Onun için en güvenilir olanı budur."¹⁷⁷

Bir insan hem cahil, hem de cahil olduğundan gafil olursa, onun kadar kendisine ve etrafına zarar verecek kimse yoktur. Günümüzde, hak yolunda olduğunu söyleyen öyle insanlar var ki, yaptığı ve konuştuğu şeylerin hükmünü bilmediğinden, doğrusunu öğrenme zahmetine de girmediklerinden, şeytanın oyuncağı, dostlarının yüzkarası, düşmanlarının maskarası olmuştur.

Muhyiddin b. Arabî Hazretlerinin belirttiği gibi, insanı Allah yolunda hedefine ulaştıracak tek şey, dinin ilmi ve edebidir.¹⁷⁸

İstenen her güzellik bu gerçekte yatmaktadır. İnsanın akli, hissi ve muhabbeti bu yolda delil değil, ancak destek olabilir. Nakşî yolunun büyüklerinden Abdurrahman et-Tâhi Hazretleri bu gerçeğe şöyle dikkat çeker:

"Tasavvuf insanlar arasında dolaşır. Kur'an ve Sünnete bağlı olanın da olmayanın da kalbine girer. Fakat bir süre sonra, Kur'an ve Sünnete bağlı olanda kalır, bağlı olmayandan çıkiverir.

Gavsı'l-A'zam Seyyid Sıbgatullah el-Ervâsî (k.s) zamanında din ilmini iyi bilen ve ona göre hareket eden bir kadın sûfi vardı. Diğer kadınlar onun halini beğenmezler:

- Onda aşk ve muhabbet yoktur, derlerdi.

Gavs Hazretleri (k.s) vefat ettikten sonra, işleri sırf muhabbete dayalı kadınlar kaybolup gittiler, bu yoldan ayrıldılar. Ama o ilim sahibi kadın, eski halini koruduğu gibi, pek çok insana da faydalı oldu.

¹⁷⁶ Haset, Allahu Teala'nın başkasına verdiği nimeti çekemeyip ondan gitmesini istemektir.

Ucub, Yaptığı ibadeti ve kendini beğenip başkalarını küçük görmektir.

¹⁷⁷ Ibnu Âbidîn, Reddu'l-Muhtâr, I, 126 (Beyrut, 1994 I. Baskı)

¹⁷⁸ Ibnu Arabî, el-Futûhâtü'l-Mekkiyye, I, 33

Ayrıca Cizre taraflarında bulunan pek çok ilim sahibi halifeler vardı. Esasen bunlar isim olarak bu yolun büyükleri arasında zikredilmezler. Ama Kur'an ve Sünnete olan bağlılıkları yüzünden tasavvuf yolunu ve terbiyesini hâlen yaşatmaktadırlar."¹⁷⁹

Büyük veli Ebû Hafs Haddâd (k.s) (264/878) şöyle der:

"Biz işlerini, sözlerini ve hallerini Kitap ve sünnet terazisinde ölçmeyi Allah adamı saymayızl."¹⁸⁰

Bütün bunlardan sonra artık kabul etmeliyiz ki tasavvufi terbiyede ilim şarttır. Şu halde hangi ilme öncelik vermeli?

İmam Rabbânî (k.s) bu soruya şu cevabı verir:

"Kulu Allahu Teala'ya yaklaştıran ameller ikidir:

1- Farzlar

2-Nâfileler

Esasen farz ibadetlerin yanında, nâfilelerin pek önemi yoktur. Öyle ki herhangi bir zamanda, ihlasla bir farzı eda etmek, bin senelik nâfile ibadetten daha faziletlidir. Manevi haller ise amellerin neticesidir. Bu ilimler, amellerin sağlam itikad ve ölçüler içinde yapılmasıyla meydana gelir. Bu da, yapacağı ameli hakkıyla bilmeyi gerektirir. Bunlar din ilimleridir. Her müminin bunları bilmesi gerekir."¹⁸¹

"Bilmiş ol ki zikrin faydası ve tesiri, dinin hükümlerini yerine getirmeye bağlıdır.

Şu hususlara çok dikkat etmek gerekir:

1-Farzların ve sünnetlerin edasına,

2-Haram ve şüpheli şeylerden kaçınmaya,

3-Az veya çok, bütün işlerde âlimlere müracat edip, onların verdiği fetvaya uygun amel etmeye."¹⁸²

¹⁷⁹ Abdurrahman et- Tâhî, İşâretler, 115.

¹⁸⁰ Câmî, Nefahâtü'l-Uns, 185; Ibnu Kayyım, Medâricu's-Sâlikin, II, 484 (Beyrut, 1988)

¹⁸¹ İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 29 Mektup.

¹⁸² İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 190 Mektup

İLMİN KISIMLARI

İmam Gazzâli (rah.) ilimleri, dinle ilgili ve dinle ilgili olmayan şeklinde ilimler şeklinde iki ana başlıkta inceler. Biz de onun bu değerlendirmesini esas alarak konuyu şöylece özetleyeceğiz:

Dinle ilgili ilimler (şer'i), Allah ve Rasûlünden öğrenilen vahye dayalı ilimlerdir. Bu ilimler akıl ve tecrübe ile öğrenilmezler. Kur'an ve Sünnet gibi.

Bu ikisi esas alınarak, onlardaki gaye ve hükümleri açıklayan tefsir, hadis, akâid, fıkıh, tasavvuf ve usûl ilimleri de bu kısma girer. Din ilimlerinin dışındaki ilimler ise akla, tecrübeye ve işitmeye dayalı ilimler olup üçe ayrılır:

1-Dinimiz tarafından övülen ve öğrenilmesi istenen ilimler. Tıp, hesap-ışletme, askerlik, sanat- zanaat gibi...

2-Dinimiz tarafından öğrenilmesi teşvik edilmeyen ilimler. Sihir, büyü, kehânet, falcılık gibi...

3-Dinimizde, öğrenilmesi haram ve helal sınırlar içinde olursa öğrenenin serbest bırakıldığı (mübah görülen) ilimler. Şiir, edebiyat, resim, sanat, musikî, gibi...¹⁸³

İmam Sühreverdî (k.s) Hakk yolcusuna lazım olan ilimleri, bir başka açıdan şöyle sınıflandırır:

"İlim farz ve fazilet olarak iki kısma ayrılır.

Farz olan ilim, insanın dini vazifelerini hakkıyla yerine getirmesi için bilmesi gereken ilimdir. Fazilet olan ilim ise ihtiyacının dışında, Kur'an ve sünnete uygun olarak elde ettiği ilimdir.

Kur'an ve sünnete uygun olmayan, onlardan istifade edilerek elde edilmeyen veya onların anlaşılmasına yardım etmeyen veyahut sonuçta onlar tarafından güzel bulunmayan bütün ilimler, adı ne olursa olsun fazilet değil, rezalettir. Bu gibi ilimlerle insan dünyada boş zevklerini, ahirette de perişanlığını artırmış olur. Farz olan ilimde insanın cahil kalmasına ruhsat verilmez."¹⁸⁴

Hasılı ilim, erkek-kadın, genç-ihtiyar, evli-bekar herkese lazımdır. Bu konuda son söz Sevgili Peygamberimiz (s.a.v) aittir:

*"Şüphesiz ilim öğrenmek, erkek-kadın her müslümâna farzdır."*¹⁸⁵

¹⁸³ Geniş bilgi için bkz: Gazzâlî, İhyâ, I, 24-30.

¹⁸⁴ Sühreverdî, Gerçek Tasavvuf, 33.

¹⁸⁵ Beyhâkî, Şuabul-İlmân, No. 1663, Ibnu Mâce, Mukaddime, 17 [Hadisin son kısmı] Ayrıca bkz Tabarânî, el-Mu'cemu's-Sagîr, Had. No. 22, Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, I, 120.

HER MÜSLÜMANA FARZ OLAN İLİM NEDİR?

Kısaca şunu söyleyebiliriz:

Akıllı olan, ergenlik çağına gelen her mümin, kendisine farz kılınan bütün amellerin ilmini öğrenmekle yükümlüdür. Cahil kalmak asla caiz değildir.

İmam Gazâlî'nin (rah.) belirttiği gibi farz olan ilimler üç alanda toplanmaktadır:¹⁸⁶

- 1- İtikat esasları
- 2- Yapılması emredilen ameller
- 3- Terk edilmesi istenilen şeyler

İmam Sühreverdî (k.s) alimlerin bu konudaki görüşlerini şöyle özetler:

"Bazı alimlere göre her mükellefe farz olan ilim, ihlası ve nefsin afetlerini bilmektir. Çünkü insana hayır yapması emredildiği gibi, yaptığı amelde ihlas sahibi olması da emredilmiştir. Şu ayet bunu açıklıyor:

*"Halbuki onlara ancak, dini yalnız O'na has kılarak (ihlasla) ve hanifler olarak Allah'a kulluk etmeleri, namaz kılmaları ve zekat vermeleri emrolunmuştu. Sağlam din de budur."*¹⁸⁷

Nefsin hile ve desiseleri, aldatma ve şehvetleri, farz olan ihlasın temelini mahveder. Bunun için ihlas farz olduğu gibi, onu ortadan kaldıran ve zedeleyen şeyleri bilmek de farzdır. Şu temel kaideyi hatırlatalım:

*"Bir farzın yerine getirilmesini temin eden şeyler de farzdır."*¹⁸⁸

Ebu Tâlib el-Mekkî (rah.) bu konuda şöyle der:

"Öğrenilmesi farz olan ilim, İslam'ın üzerine bina edildiği beş şey; kelime-i şehadet, namaz, oruç, zekat ve haccın bilinmesidir. Çünkü bunlar her müslümana farz kılınmıştır."¹⁸⁹

Yapılması farz olan şeyleri, amel edecek kadar bilmek de farzdır. Nitekim bu beş ana farzın ilki, kelime-i şehadettir. Bu tevhid ilmidir ve farzdır. Çünkü tevhid, İslam'ın zarurî amellerinden birisidir. İhlas ilmi de İslam'ın sıhhatiyle alakalıdır ve farz olan ilme dahildir.

¹⁸⁶ Gazâlî, İhyâ, I, 25.

¹⁸⁷ Beyyine 98/ 5.

¹⁸⁸ Sühreverdî, Gerçek Tasavvuf, 35.

¹⁸⁹ el-Mekkî, Kûtu'l-Kulûb, I, 131.

Bazı âlimler şöyle diyor:

"Farz olan ilim alış-veriş, satın alma, evlenme, nikah-boşama gibi muameleler ilmidir. Bu tür işlerden birisini yapacağı zaman kişinin onların ilmini bilmesi kendisine farz olur."¹⁹⁰

İmam Sühreverdî (k.s) şu sonuca varır:

"Buraya kadar nakledilen görüşler içinde, Şeyh Ebu Tâlib'in görüşü bana daha sıcak geliyor. Bir de alış-veriş, nikah-talak gibi işlerle uğraşanların, bu işe başlayacakları zaman onlarla ilgili ilimleri bilmesi farzdır, diyenlere katılıyorum. Hiç şüphesiz bu işlerin ilmini bilmek, onlarla amel edecek olan her müslümana farzdır. Ayrıca şunu da eklemek istiyorum:

Bütün müslümanların öğrenmesi farz olan ilim, ilâhi emir ve yasakları bildiren ilmidir. Emredilen şeyler; yapılmasında sevap, terk edilmesinde azap olan amellerdir. Yasaklananlar işler ise, yapılmasında azap, terk edilmesinde sevap bulunanlardır.

Emir ve yasaklar İslam'ın hükmüne göre, kulun devamlı dikkat etmesi ve yerine getirmesi gereken hususlardır.

Emirlerden bazıları (iman ve namaz gibi), devamlılık gerektirir. Bazıları ise arada bir gerçekleşir. Devamlı yürürlükte olan emir ve yasaklar, devamlı ve zorunludur. (Zarureti diniyye)

Bu yüzden onların herkes tarafından bilinmesi gerekir. Yeni karşılaşılan ve bir müslümanın arada bir yapacağı ameller ise, o amellerle karşı karşıya kalındığı zaman öğrenilmesi icap eder. Şunu hatırlamakta fayda var:

Tasavvuf yolunu büyükleri ve zühd sahibi ahiret âlimleri, farz olan ilimleri öğrenmek için bütün gayretlerini sarf etmişlerdir. Daha sonra öğrendikleri emir ve yasakları tam manasıyla yerine getirmişler, Allah'ın yardımıyla sorumluluktan kurtulmuşlardır. Onlar, Allahu Teâlâ'nın:

*"Habibim! Sen, emrolunduğun şekilde, beraberinde tövbe edenlerle dosdoğru hareket et, istikâmet üzere ol. Sana tâbi olanlar da istikâmet üzere davransınlar."*¹⁹¹

¹⁹⁰ Sühreverdî, a.g.e. 35

¹⁹¹ Hüd 11 / 112

Ayetinde emredilen istikamet halini elde etmişlerdir. O zaman Allahu Teala kendilerine, manevi ilim kapılarını açmıştır.¹⁹² Büyük arif şöyle devam ediyor:

"Bütün bunların ötesinde gönlünü dünyadan çeken ahiret âlimlerinin, ilimlerinin gereğince amel ederek elde ettikleri daha bir çok ilimler vardır. Dünyaya rağbet eden insanlar bunlardan mahrumdur.

Ariflerin ulaştığı bu ilimlere, ancak tatmak ve bizzat yaşamak suretiyle ulaşılır. Onları kitaptan okumak veya dışarıdan duymak yetmez. Bunlar bal ve şeker gibidir, anlatmakla tadına varılmaz. Onları ancak tadan bilir!

Bu büyük velilerin ilimleri, kalbi saran dünya muhabbetiyle elde edilmez. Heva ve hevsten kaçmadıkça, boş lezzetleri bir kenara koymadıkça bu ilimlerin hakikatine ulaşamaz. Çünkü bu ilimler ancak takva mektebinde okunur. Allahu Teala bu ilimlerin nasıl elde edileceğine şöyle işaret buyurur:

*"Allah'tan korkun; o size (bilmediklerinizi) öğretir."*¹⁹³

Bu ayet hakiki ilmin, takva ile elde edildiğini göstermektedir. Allah dostlarının sahip olduğu bu manevi ve nurani ilimlerin dışında kalan ilimler, herkes tarafından kolayca öğrenilebilir. Mümin-kafir ayrımı olmaz. Akıllı olan ve okuyan herkes onlardan bir şeyler elde edebilir. Ancak marifet ve sır ilmini ancak Yüce Allah'a yönelen salihler elde eder.

Bu anlattıklarımızla, ahiret âlimlerinin fazileti açıkça ortaya çıkmış oluyor. Marifet ilimlerinde perdenin ancak temiz akıl sahipleri için açıldığı ortada. Şu halde gerçek akıl sahipleri, dünyadan gönlünü çekmiş ahiret âlimleridir.¹⁹⁴

Şimdi Allah nzasını hedefe alarak, kamil bir mürşidin terbiyesine giren müridin, öğrenmesi farz olan ilimleri genel başlıkları ile özetleyelim. Bu ilimler, İslam âlimleri tarafından Kur'an ve sünnetten alınmış olup kısaca şunlardır:

- Akıllı olan ve bülüğa eren her müslümanın, iman ve itikat esaslarını öğrenmesi fazdır.
- İmandan hemen sonra muhtemelen ilk farz amel olarak namaz olacağından, her mükellefin namazın kılınış şeklini öğrenmesi farzdır.

¹⁹² Suhreverdî, Gerçek Tasavvuf, 35-36.

¹⁹³ Bakara 2/ 282.

¹⁹⁴ Suhreverdî, a.g.e. 41-42.

- Ama bundan önce namazın ewelinde gerekli olan taharet şekillerini, abdesti bozacak halleri ve bunları giderme yollarını, abdest ve guslun farzlarını öğrenmek farzdır.

- Namaz içinde farz olan kıraatı yerine getirmek için, yeterli miktar Kur'an ayetlerini düzgün bir şekilde öğrenmek ve ezberlemek de farzdır.

- Namazla mükellef olan bir kadının, hayız ve hastalık kanının şekil ve hükümlerini, doğum yapıp lohusalık hâlini gördüğünde onunla ilgili hükümleri öğrenmesi farzdır.

- Ramazan ayına ulaşan bir müminin, oruçla ilgili gerekli bilgileri, kaza veya kefareti gerektiren durumları, orucu bozan halleri öğrenmesi; hastalık, yolculuk, ihtiyarlık, hamilelik gibi dinen kabul edilen bir mazereti yoksa oruç tutması farzdır.

- Ailesini geçindirmekle yükümlü olan bir müminin, rızkını helâl yoldan kazanması farzdır. Bunun için, meşgul olduğu mesleğin ve işin haram ve helal yollarını bilmesi farzdır.

- Dolayısıyla bir işe veya ticarete girecek bir müminin, o iş ve ticaretle ilgili dini hükümleri öğrenmesi farzdır.

Zira haram mal, her türlü ibadeti etkiler. Öyle ki, midesinde haram gıda, üzerinde haram eşya bulunan bir insanın kıldığı namaz, yaptığı zikir, hacc, verdiği sadaka ve yaptığı dua hiçbir fayda vermeyebilecektir. Bu konunun önemini Hz Rasulullah (s.a.v) şöyle belirtmiştir:

*"Helali aramak, her müslümana farzdır."*¹⁹⁵

Hz Ömer (r.a) Efendimiz halifeliği döneminde esnafa şu talimatı vermiştir:

"Bu çarşı ve pazarımızda, alış-verişle ilgili dini hükümleri iyi bilen kimse ticaret yapsın. Aksi takdirde isteyerek ve istemeyerek faiz yemiş olur, harama girer."¹⁹⁶

- Kazandığı mal, zekat verecek nisaba ulaştığı zaman, zekatla ilgili hükümleri bilmek ve zekatını vermek farzdır.

¹⁹⁵ Tabarânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, Had. No.9994; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kubrâ, VI. 128, Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X. 291

¹⁹⁶ el-Mekkî, Kûtu'l-Kulûb, I. 129-130

- Maddi durumu daha ileri seviyeye çıkan bir mümin, hac aylarında hac farızasını yerine getirecek imkana ulaştığında, hacı öğrenmesi ve yerine getirmesi farzdır.

- Hanefi mezhebine göre, kurban, sadaka-ı fitır, bayram namazları gibi vaciplerin gerektiği kimselere, bunların ilmini öğrenmek ve yerine getirmek vaciptir.

- Harama düşme tehlikesi olan ve maddi imkanları bulunan birinin, nikahın şartlarını öğrendikten sonra evlenmesi ve ayrıca nikahı düşüren şeyleri bilmesi farzdır.

- Evli bir erkeğin, hayız ve lohusa halleri içindeki hanımıyla cinsel ilişkide bulunamayacağını ve bununla ilgili hükümleri öğrenmesi farzdır.

- Hanımını boşayan bir erkeğin, boşadıktan sonra hanımına karşı nasıl davranması gerektiğini ve hukukunun ne olduğunu bilmesi farzdır.

- Her müslümanın kendisine haram kılınan düşünce, fiil ve fikirleri öğrenmesi farzdır.

- İmam Gazâlî'nin (rah.) dikkat çektiği gibi¹⁹⁷ bidatların yayıldığı, bâtlı fikir ve cereyanlar her tarafı sardığı, haramların güzel bir şey gibi anlatıldığı bir yerde, ergenlik çağına gelen bir genci, bu tür haramlara karşı bilgilendirip onlardan korumak gerekir.

Çünkü, haram fiil ve fikirler, kalbe ve beyne işlemeyen hemen bertaraf edilmelidir. Aksi halde tedavileri çok zor olur.

- Her müslümanın, zâhirî günahlardan daha tehlikeli ve yapılan hayır amelleri yok eden şirk, riyâ, kibir, haset, ucub, gıybet, koğuculuk, insanlar arasına fitne sokmak gibi gizli günahları tanıması ve sakınması farzdır.

Şunu da hatırlatalım:

Kurutuluş kalbin manevi kirlerden temizlenmesine bağlıdır. Buna Kur'an *tezkiye* ismini veriyor. Ancak kalbini küfür, şirk, nifak, isyan ve gafletten temizleyenlerin kurtulduğunu haber veriyor.¹⁹⁸

¹⁹⁷ Bkz. Gazâlî, *Ihyâ*, I, 26.

¹⁹⁸ Bkz. A'la, 14-15, Şems, 9-10.

Şafîî fıkıh alimlerinden Alâme İbnu Hacer el-Heytemînin (973/1565) kaydettiği gibi:

"Kalpte işlenen günahlar, azalarla zâhirde işlenen günahlardan daha tehlikeli, daha devamlı ve daha tesirlidir.

Çünkü şirk, riya, kibir ve haset gibi kalple işlenen günahlar, işleyeni kafir, zalim ve fasık yaptığı gibi; aynı zamanda iyi amelleri de yok ederler. Diğer zahiri günahlar arada bir yapıldığı halde, bunlar kalpten hiç ayrılmaz ve ona müptelâ olan kimse, devamlı o günahın etkisi altında kalır."¹⁹⁹

- Her mükellefin, anne-baba hukukunu ve onlara karşı gereken vazifelerini öğrenmesi farzı ayındır.

- Her müminin kimleri Allah için sevip, kimlere Allah için buğz edeceğini öğrenmesi, kimlerle birlik içinde hareket edip kimleri terk etmesi gerektiğini bilmesi farzdır.

- Her müminin, kendisini Allah yolunda sevk ve idare eden imam, mürşit veya halifeye, "ülû'l-emir" sıfatında olan kimseye karşı vazifelerini bilmesi ve gereğini yerine getirmesi farzdır.

- Zengin ve imkanı olan müslümanların, farz olan dini ilimlerin korunması ve yayılması için gerekli müesseseleri kurmaları ve korumaları farzdır.

Zira bu ilimlerin her mükellef tarafından bilinmesi farz olduğu halde, günümüzde, bir çok ihmal ile gaflet peşi peşine gelmiş ve ortaya Rabbini tanımaz, dinini yaşamaz, edebini ve haddini bilmez, kendi menfaatinden başka kimseyi sevemez bir insan grubu çıkıvermiştir.

Bütün bu anzalar ve cehalet giderilmeden, ne din yaşanabilir, ne de tasavvufun neşesine ulaşılabilir.

Bunun için en güzel yol, her şeyini ihlas, sevgi ve edep üzere yürüten tasavvuf okullarında, herkese farz olan ilmini ve edebini öğretmek gerekir.

Yaşı ve işi ne olursa olsun herkesin bu edep okullarından alacağı bir ilim vardır. Yeter ki bu okullarda, işin temeli olan ihlas zedelenmesin, edep zayı edilmesin, Allah rızası yerine menfaatin peşine düşülmesin.

Hizmet ancak bu şekilde rahmet olur. Yoksa her şey zahmet olur.

¹⁹⁹ İbnu Hacer el-Heytemî, ez-Zevâcır an İktirâfî'l-Kebâir, I, 49.

Tasavvufta sohbet ve muhabbet yoluyla yapılan ilim faaliyetine *yaygın eğitim* diyebiliriz. Zira her zikir meclisi aynı zamanda bir edep ve ilim halkasına dönüştürülmelidir.

İlim nefse ağır gelebilir. Bir yaştan sonra beyin, ciddi şeyleri anlamakta zorlanabilir. Ancak sabretmeli, öğrenmek gerektiğine inanmalı, ilimsiz ve irfansız kimsenin gerçek bir mümin, iyi bir sufi olamayacağı anlaşılmalıdır.

İlim Sevgili Peygamberimizin (s.a.v) tek mirasıdır. Efendimiz (s.a.v) ümmetine atın gümüş, bağ bahçe değil ilim bırakmıştır. Çünkü ilim Allahu Teala'nın en büyük emanetidir.

Kainat bu ilmin bulunması ve korunması için ayakta tutulmaktadır. İlim ehli Allahu Teâlâ'nın sevgilisidir. Peygamberimizin ifade ettiğine göre Cenâb-ı Hak, ilim peşinde olan herkesi meleklerine ve bütün âleme sevdirmekte, bu sevginin sonucu denizdeki balığa, yuvasındaki karıncaya kadar bütün varlıklar onlar için istiğfar etmektedir.²⁰⁰

Öyleyse ilme koşmalı, evlerimizde, iş yerlerimizde ve meclislerimizde az da olsa, ilimden, hayırdan ve hizmetten konuşmalı.

Elimizde, çantamızda, masamızda bir kitap daima bulunmalı. Her gün dini bir mesele, ilimden bir yeni kelime öğrenmeyi hedefe almalı.

Sonuçta görülecektir ki, Allah bu kişinin yolunu açacaktır. Dahası ilim bir çeşit zikirdir. İlimle başşanlar ve bu hizmeti başaranlar, Allah'ın izniyle isteklerine ereceklerdir.

Bu dünya, düşünen insanlar için her zerresiyle bir ilim taşır. Kainat kitabını güzel okuyanlar, hayatın akışını iyi tefekkür edenler, bu yolla pek çok ilim ve hikmet öğrenir, nereye baksalar orada hazır bir ilim görürler.

Yüce Allah'ın kudretinin sonsuz tecellilerini fark ederler. Kitabı okumaktan ve kainatı düşünmekten kaçan bir kimse, ciddi şekilde hasta olduğunu ve bunun tedavisini yaptırmazsa, ölene değin zillet içinde yaşayacağını bilmelidir.

200 Ebû Dâvud, İlim, 1; Tirmizî, İlim, 19; İbnü Mâce, Mukaddime, 17; Ahmed, Müsned, V, 196

Cehalet ve gaflet en kötü iki hastalıktır. Fakat bugün insanların çoğu bu iki hastalıktan bihaberdir. Onlara o kadar duyarsız kalmışlar ki, sonunda cehalet ve gafleti benimser olmuşlardır.

Bu yüzden kalpler katılaşmış, kolay kolay yumuşamaz olmuştur. Aşıkla-
nın neden gözyaşı döktüğü anlaşılmaz olmuştur. Ne var ki Yüce Allah'ın rah-
meti ile bir mürşit gözetiminde ilim öğrenen müridin sedâsı şu gök kubbede
bize miras kalmış ...

İlim, ilim bilmektir.

İlim kendini bilmektir.

Sen kendin bilmezsin;

Ha bir kuru emektir.

Yunus Emre

Selam olsun bu mirasa sahip çıkanlara...

MAKSAT BİLMEK DEĞİL, İLMİN HAKKINI VERMEKTİR

İlim dünyada en faziletli ve en şerefli bir sıfattır. Bununla birlikte sorum-
luluğu en ağır bir emanettir. Onun hakkını verenler, Yüce Allah'ın rızasına
ererler. İlmin hakkı hedefine uygun kullanılmasıdır.

İlmin hedefi, Allahu Teala'nın varlığını ispat ve rızasına ulaşmaktır. İlmin
Allah için okunması ve rızasına giden yolda kullanılması şarttır. Yoksa ilim rah-
met değil, zahmet olur.

Farz olan ilimden kaçana cehaletinin hesabı, kendisine ilim verilen kim-
seye ise ilminin hakkı sorulacaktır. Sevgili Peygamberimizin şu uyarısı her in-
sarı ya'ından ilgilendirmektedir:

*"İnsan şu dört şeyden hesaba çekilmedikçe, kıyamet günü hesap yerin-
den ayrılamayacaktır:*

1-Ömrünü nerede harcadığı

2-İlmiyle ne yaptığı

3-Malını nereden kazanıp nereye sarf ettiği

4-Bedenini nerede eskittiği²⁰¹

İlmin faydalı olmayanı da vardır. Rasulullah (s.a.v) Efendimiz boylesi bir yükten korkarak, Yüce Allah'a şöyle sığınmıştır:

*"Allahıml Fayda vermeyen ilimden sana sığınırım."*²⁰²

Allahu Teala, ilim ehlinde takva istemektedir. Çünkü takva ancak ilimle elde edilir. Bu hususta ayeti kerime meali şöyledir:

*"Allah'tan, kulları içinde ancak ilim ehli olanlar korkar."*²⁰³

Şu halde takva sahibi olmayan kimse, gerçek âlim değildir. Yüce Allah'ı tanıyan ve O'na isyan etmekten korkana cahil denemez.

Rasulullah (s.a.v) Efendimizin belirttiği gibi, Allah rızası unutulup sırf dünyalık elde etmek için kullanılan bir ilim, kendisini taşıyana Cennetin kokusunu koklatmayacaktır.²⁰⁴

İlim bazen gizli bir perde ve çetin bir imtihan olup sahibini Allah'tan uzaklaştırabilir. Bu konuda, Hz. Rasulullah (s.a.v) Efendimiz hepimizi şöyle uyarır:

"Şeytan çok defa sizi, ilimle oyalayarak aldatır." Ashab:

'Ey Allah'ın Rasulü!..Şeytan bizi ilimle nasıl aldatır?, diye sorduklarında Allah Rasulü (s.a.v)şu cevabı vermiştir:

*"Şeytan size 'Sen ilim öğrenmeye bak, iyice öğreninceye kadar amele bakmal' der. İnsan da şeytanın bu sözüne aldanır. İlmî konularda durmadan konuşur durur, ameli hep sonraya bırakır ve nihayet amel edemeden ölür gider."*²⁰⁵

Ashabtan İbnu Mesud (r.a) Efendimiz şöyle der:

"İlim çok şeyler öğrenip nakletmek değildir. İlim Allah'tan gereği gibi korkmaktır."

Hasan el-Basri (rah.) ise şöyle demiştir:

"İstediğiniz kadar ilim öğrenin. Vallâhi, öğrendiklerinizle amel etmedikçe, Allah size sevap vermez. Akıllı zayıf kimselerin bütün gayreti, sırf ilim nak-

202 Müslim, Zıkr. 73; Ebû Dâvud, Vitr. 32; Tirmizî, Deavât. 68.

203 Fâhr 53/28.

204 Ebû Dâvud, İlim. 12; İbnu Mâce, Mukaddime. 23; Ahmed, Musned. II. 338.

205 Hatıb el-Bağdâdi, el-Câmi' li Ahlâkî'r-Râvi, I. 132; el-Mekki, Kûtu'l-Kulûb. I. 130; Zebidi, İthâfu's-Sâde. I. 616.

letmekle meşgul olmak; gerçek âlimlerin gayreti ise, amel ederek ilmin hakkını korumaktır.”²⁰⁶

Hasan el-Basrî Hazretleri de şöyle diyor:

“Allahu Teala, sırf ilim nakleden kişiye önem vermez. Ancak ilmi, güzel anlayan ve hüküm gereğince yaşayana kıymet verir.”²⁰⁷

Arifler şöyle demişlerdir:

Bütün varlıkların yaratılması ve ilimlerin okunması kulları, *Lâ ilâhe illallah* tevhidinin hakikatine ulaştırmak içindir. En faziletli ilim yakîn ilmidir.

Bu ilmin ilme’l-yakîn, ayne’l-yakîn ve hakka’l-yakîn dereceleri vardır. Ama hepsinin sonu, müşâhede ve ihsan makamıdır. Hadis-i şerifte belirtildiği gibi:

*“İhsan Allahu Teala’yı görüyormuş gibi O’na kulluk yapmaktır.”*²⁰⁸

Canlı-cansız bütün varlıklarda ilâhi bir tecelli ve ilim gizlidir. Bu sırları okuyanlar ve anlayanlar oldukça azdır. Bu durumu büyük veli Sehl et-Tüsterî şöyle dile getirir:

“Nice insanlar vardır:

Bir ömür boyu bu alemin içinde ilâhi ilim ve tecellilerle iç içe yaşar. Geceyi gündüzü görür, yerin ve göğün nimetlerini kullanır: Ne yazık ki bütün bunları sevk eden ve ihsan eden Yüce Allah’ı hiç tanımadan cahil ve gafil bir halde ölür gider.”²⁰⁹

Şu herkesin kabul ettiği bir gerçek değil mi?

Bugün Allah Rasulünden (s.a.v) bize miras kalan marifet ve ahlak ilminin gerçek varisleri çok azdır. Ancak her dönem var olmuştur. Bu vârisler, mukarrebun makamına çıkmış kamil müminlerdir.

Bu kamillerin bir kısmı, Cenab-ı Hakk’ın yardım ve tercihi ile velâyet mertebelerini kat etmiş ve hidayet yolunda kendilerine tâbi olunma sıfatını elde etmiştir.

²⁰⁶ el-Mekkî, Kûtu’l-Kulûb, I, 133.

²⁰⁷ Suhreverdî, Gerçek Tasavvuf, 48.

²⁰⁸ el-Mekkî, Kûtu’l-Kulûb, I, 131-138; Gazzâlî, İhyâ, I, 107-113; Suhreverdî, Gerçek Tasavvuf, 49-53

²⁰⁹ Sülemî, Tabakâtu’s-Sûfiyye, 207

İşte bu tür kamil müminlerin işi kulları irşat etmektir. Çünkü Allahu Teala kendilerini özel bir şekilde desteklemiştir. Onlar vasıtasıyla kalpleri ihya etmiştir. Onlar Yüce Yaraticının varlığına ve birliğine en canlı şahittirler. Yüce Mevla gerçek alimleri, melekleriyle birlikte varlığına şahit tutmuştur.²¹⁰

Bu ilim ehli velilere Rabbânî alim de denir. Onun yüzüne bakılsa Allah'ı hatırlatır. Ahlâkî özellikleri Hz. Rasulullah'ın ahlakını âksettirir. Bir bakışı kalpte Allah sevgisini meydana getirir.

Allah'ın dostluğu gerçek hâliyle onlarda zuhur ettiğinden, Ümmet-i Muhammed onlara bakıp peygamberlerin geliş gayesini, dinin hakikatini, Kur'an-ı Hakim'in sırrını, ibadetin tadını, kulluğun aslını, güzel ahlakı, kainatın ve varlığın sebebini kavrayabilir.

Ariflerde ilim amele, amel hikmete, hikmet marifete, marifet ilâhi muhabbete dönüşür. Kamil insan yeryüzünde Allahu Teala'nın halifesi olduğundan, kendilerine, kullar ve kalpler üzerinde tasarruf yetkisi verilmiştir.

Arifler Cenab-ı Hakk'ın isimlerinin özel tecellilerine mazhar olmuşlardır. Bu sayede özel bir ilme, farklı bir kalbe, ayrı bir şahsiyete sahiptirler.

Bu yüzden gerçek ilim onlarla ayakta durur. Din onların hayatında yaşanır, isteyenlere hayat olarak sunulur. Bir insan, samimi olarak onların hal-kasına girse ve sadece kendilerini taklit etse bile, bu sayede pek çok ilim ve edep kazanır.

Bu kamil mürşitler içinde Sevgili Peygamberimizin (s.a.v) pâk neslinden gelip, hem nesebine hem de edebine vâris olan seyyid mürşitler de vardır.

Onlar tarih boyunca bu ümmetin yüz akı, medarı iftihar ve feyz kaynağı olmuşlardır.

Seyyid olan alim ve mürşitlerin yaratılışlarındaki Muhammedî nur, daha hızlı inkişaf ettiğinden onlar, bu dini ve ilmi en mükemmel şekliyle temsil ve tatbik etmektedirler.

Onların hânesi, ilâhi edep ve sünneti yaşamada diğer bütün müminlere örnek olmuştur.

Onları görenler ve candan sevenler, sanki Rasulullah (s.a.v).Efendimiz ile karşılaşmış ve tanışmış gibi huzur duyarlar.

Onların meclisine girenler, Sevgili Peygamberimizin (s.a.v) saadetli yüzüne nazar etmiş gibi haz alırlar.

Onların elinden tutanlar, Rasulullah Efendimizin (s.a.v) mübarek elinden tutmuş ve onu öpmüş gibi olurlar.

Onlar her devirde ümmetin önünde edep önderi, takva imamı, irşat kutbu olmuştur.

Seyyid olan mürşitlerin, müminlerin kalbinde ayrı bir sevgisi olmuştur. Onlar imanlı ve samimi kalpler tarafından kolayca sevilmiş, rahatça kabul edilmişlerdir.

Ümmeti Muhammed onlar sayesinde nispeten Hz. Rasulullah'ın (s.a.v) hasretini gidermiştir.

Seyyid Abdulkâdir Geylânî (k.s)

Seyyid Muhammed Bahâüddin Nakşibend (k.s)

Seyyid Ahmed Şehîd (k.s)

Seyyid Abdülhakim el-Hüseynî (k.s)

Seyyid Muhammed Râşid el-Bilvânî (k.s)...

Ve...Daha niceleri...

Bu büyükler gibi her devri süsleyen nice Muhammedî güller vardır. O güller, temiz gönüllere koku verirler. Onlar Yüce Allah'ın boyası ile boyanmışlardır.

Onların gönlü ilâhi aşk ile doludur. O güllerin dallarından sevgi balları akar, hepsi dışa süzölmüş özdeki sevgiyi yayar.

Onlar dinin gerçek alimi ve Cenab-ı Hakkın şahididir.

Onlar Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimizin halifesi ve varisidir. Onun ümmetinin ise göz aydınlığıdır. Herkes için rahmet kapısı, muhabbet kaynağıdır.

Onlar insanlığın önünde ve kulluk mihrabında, her beşer adına Yüce Allah'ı tesbih ve takdis ederler.

Onlar Ummet-i Muhammedi kendilerinden bir parça olarak gorur ve Allah için onları çok severler.

Zira onlar, gözlerimizin nuru Hz. Fatıma (r.a) Validemiz ile kâinata yayılan nurlu silsilenin evlatlarıdır.

Ve...Onlar, Rahmet Peygamberi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v) Efendimizin nübüwet bahçesinin solmayan gülleridir.

Yüce Allah, Habibi hürmetine bizleri dünya ve ahirette o güllerden ayırmasın...

Amin.

İKİNCİ BÖLÜM
**KUR'AN VE
SÜNNETTE VELİ**

A- KUR'AN VE SÜNNETTE VELİ

Veli bütün Allah dostlarının ortak adıdır. Ehlullah da bu anlamda yaygın olarak kullanılır.

Bu isim onların hem adı hem de sıfatı olmuştur. Onları kendi zatına dost yapan Allahu Teala'dır. Kendilerini seven ve bize "bunları sevin" buyuran yine O'dur. .

Bu bölümde Allahu Teala'nın kitabında ve Rasulullah'ın (a.s) sünnetinde velilerin nasıl tanıtıldıklarını inceleyeceğiz.

Böylece Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de kendilerinden veli, evliyâ, sıddîk, salih, muhsin, ebrâr... gibi sıfatlarla bahsettiği bahtiyarları bir de Kur'an diliyle tanıyacağız.

Bütün Allah dostları, diğer insanlar içinden seçilip hayırlarda yarıştıkları için, Kur'an onları kısaca "sâbikûn" sıfatıyla tanır. Bu kelimenin anlamı hayırlarda öne geçenler demektir. Bu hayır yarışının sonu, ilâhi huzurda kabul görmek olduğu için onlara "mukarrebûn" da denmiştir.

Bu Allahu Teala'ya yakınlık hâli olup özel dostluk makamıdır.

I- KUR'ÂN-I HAKÎM'DE ALLAH DOSTLARI

Aslında Kur'an'ın bütün ayetleri bir yönüyle Allahu Teala'nın dostunu, dostluğunu ve bunun yolunu tarif eder.

İman, emir, nehiy, öğüt, kıssa, ibret, hikmet, ibadet, tefekkür, tezekkür, infâk, cihad... gibi konuları işleyen bütün ayetler, baştan sona Allah dostlarının ahlakını anlatır.

Çünkü bu yüce Kitap, Allah'ın şahâdetine göre, takva sahipleri için (muttakî) bir hidayet ve rahmet kitabıdır.²¹¹

Aynı Kitap, Allah'ın düşmanları için de bir hasret ve nedâmet²¹² sebebidir.

Şimdi ehlullahın, Kur'an-ı Hakim'de zikredilen en belirgin sıfat ve hallerini görelim:

Ehlullah Allah'ın dostlandıkları:

*"Allah'ın dostları ancak muttakî olanlardır. Fakat (kâfir ve gâfil) insanların çoğu bunu bilmezler."*²¹³

Veliler dünya ve ahiret saâdetine ulaşmışlardır:

"Haberiniz olsun ki, Allah'ın velîleri (dostları) için hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değillerdir."

*Dünya hayatında da Ahiret hayatında da onlar için nice müjde (ve kerametler) vardır. Allah'ın söz ve hükümlerinde asla bir değişme yoktur. İşte bu (hâle ve vade ulaşmak) en büyük kurtuluştur."*²¹⁴

Veliler mukarrebûn makamındadırlar:

"Siz üç sınıf olduğunuz zaman:

1-Ashab-ı meymene (amel defterleri sağ tarafından verilen müminler. Ne mutlu onlara...

2-Ashab-ı meş'eme (amel defterleri sol tarafından verilen münâfik ve kafirler. Ne bahtsızdır onlar...

3-Bir de sâbikûn (hayırda en ilerde olanlar, ki; onlar ecirde de en) ileride olanlar. Onlar mukarrebûn (ilâhî huzurda kabul ve yakınlık görmüş) olanlardır, ve naîm cennetlerindedir."²¹⁵

211 Bakara 2/2

212 Hâkka 69/50

213 Enfâl 8/34

214 Yûnus 10/62-64

215 Vâkıa 56/ 7-12

Veliler hayırlarda en öndedir:

*"Kullarımızdan bazısı da Allah'ın izniyle hayırlarda en önde olanlardır. İşte büyük fazilet budur."*²¹⁶

Veliler hidayet önderleridir:

Kendilerine uymak gerekir.

*"Herşeyi ile bana yönelenlere uy."*²¹⁷

*"Onlar Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir. Sen de onların yoluna uy."*²¹⁸

Velilerin amelleri temiz, makamları âlîdir:

"Hayırlı Andolsun, ebrârın (salihlerin) kitabı, İlliyyûn'dadır.

-İlliyyûn nedir, bilir misin?

-(O İlliyyûn'daki kitap) içinde ameller yazılmış bir kitaptır.

-Onu mukarrebûn (Allah'a yakın olanlar) görür (müşahede eder).

-Şüphesiz ebrâr (salihler, cennette) nimet içindedirler.

-Orada koltuklar üzerinde (etrafa) bakarlar.

-Onların yüzünde nimetlerin sevincini görürsün.

*-Onlara mühürlü hâlis bir içecekten içirilir ki, sonu misktir. (İçildikten sonra misk gibi kokar). İşte yarışanlar ancak bunun için yarışsınlar."*²¹⁹

Allah velilerini, onlar da Allah'ı severler:

"Ey iman edenler! İcinizden kim dininden dönerse, şunu iyi bilsin:

Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever. Müminlere karşı çok alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve izzet sahibidirler. Allah yolunda mücadele ederler, hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar.

²¹⁶ Fâtır 56/ 32

²¹⁷ Lokman 31/15

²¹⁸ En'am 6/90

²¹⁹ Mutaffifin 83/18-26

*İşte bu Allah'ın ihsanıdır. Onu dilediği kimseye verir. Allah ihsanı geniş olan ve herşeyi hakkıyla bilendir.*²²⁰

Veliler halkın en hayırlılarıdır:

Allah onlardan razı, onlar da Allah'tan razıdır.

"İman edip salih amel işleyenler var ya, şüphesiz halkın en hayırlısı onlardır. Rabb'leri katında onların mükâfâtı, altlarından ırmaklar akan cennetlerdir. Orada ebedî olarak kalacaklardır.

*Allah onlardan râzı olmuş, onlar da Allah'tan râzı olmuşlardır. Bu (sıfat ve mükâfât) Rabb'lerinden korkan (O'na lâıykı ile saygı gösteren) içindir.*²²¹

Velilere özel bir nur verilmiştir:

Onlar bu nur ile yaşar, bu nur ile ruhlarını teslim eder, bu nur ile mahşere gelirler.

*"Allah iman edenlerin dostudur, onları (dalalet ve gaflet) karanlıklarından (hidayet ve marifet) nurlarına çıkarır.*²²²

*"Kalbi ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında peşinden yürüyeceği bir nur verdiğimiz kimse, karanlıklar içinde kalıp hiç ondan çıkamayan kimse gibi olur mı?"*²²³

*"O gün inanan erkekleri ve inanan kadınları nûrları önlerinden ve sağlarından koşarken görürsün. Kendilerine: 'Bugün müjdeniz, altlarından ırmaklar akan, içlerinde ebedî kalacağınız cennetlerdir.' denilir. İşte büyük kurtuluş budur.*²²⁴

*"Rabb'lerinden korkan muttakîler bölük bölük cennete sevk edilirler. Oraya varıp kapılar açıldığında bekçiler onlara: 'Selam sizel Tertemiz geldiniz (hâliniz ne kadar hoş) Artık ebedi kalmak üzere girin buraya'" derler.*²²⁵

220 Mâide 5/ 54

221 Beyyine 98/ 7-8.

222 Bakara 2/257

223 En'am 6/122

224 Hadid 57/12.

225 Zümer 39/73

Velliler canlarını Allahu Teala'ya feda etmişlerdir:

O'nun zikrinde kaybolmuş kimselerdir.

*"İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allah'ın rızası için nefisini (ve malını) feda eder."*²²⁶

*"Onlar, herhangi bir ticaret ve alışverişin kendilerini Allah'ı zikretmekten, namazı kılmaktan ve zekatı vermekten alıkoyamadığı erlerdir. Onlar yüreklerin ve gözlerin dehşetten ters döneceği günden korkarlar."*²²⁷

*"O temiz akıl sahipleri ayakta (yürürken) otururken ve yanları üzere katarsken (bütün hâl ve zamanlarında) Allah'ı zikrederler. Göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür ederler (ve şöyle dua ederler:) Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın. Seni tesbîh ederiz. Bizi cehennem azabından koru."*²²⁸

Allah dostlarına dost olanlar, Allah'ın dostu olurlar:

Bu dostluk, ebedi sevinç sebebidir. Kafir ve günahkarları dost seçmenin sonuç ağlamak ve yalnız kalmaktır. Asıl dostluk ölümle bozulmayan dostluktur. İşte sonuçları:

*"O gün (Allah için birbirini seven) muttakîlerin dışında bütün dostlar birbirinin (azılı) düşmanı olur."*²²⁹

*"Zalimlerden her biri (pişmanlığından) o iki elini ısırarak 'Ah ne olurdu ben de o peygamberle birlikte bir kurtuluş yolu edineydim. Yazıklar olsun bana, keşke (beni Hakk'tan alıkoyan) falanı dost edinmeseydim' der."*²³⁰

Velliler her mümine ihlas, edep ve zikir derslerini öğretir:

Bu yüzden her müminin onlarla beraber olması gerekir.

*"Ey iman edenleri! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun."*²³¹

²²⁶ Bakara 2/20.

²²⁷ Nûr 24/37

²²⁸ Al-İmrân 3/161

²²⁹ Zuhuruf 43/ 67

²³⁰ Furkan 25/ 28

²³¹ Tevbe 9/119

Velilerle beraberlik en güzel ameldir:

Bütün enbiya ve velilerin sultanı olan Hz. Rasulullah (s.a.v) Allah rızasını arayan sadıklar ile birlikte bulunmayı en güzel amel olarak tanıtmıştır. Cenab-ı Hak, yüce peygamberine dahi şu emri vermiştir:

*"Resûlüml Rabb'lerinin rızasını isteyerek, sabah akşam O'na dua (ve ibadet) edenlerle beraber olmaya candan sabret. Dünya hayatının süsünü isteyerek sakın onlardan gözünü çevirme. Bizim zikrimizden kalbini gafil kıldığımız, hevasına tabi olan ve işi devamlı aşırılık olan kımseye itaat etme."*²³²

Alemlere rahmet kılınan Efendimize bu emir verilirse, bizim nefsimize ne tür bir vazife gerekir dersiniz?!

II- HADİSLERDE ALLAH DOSTLARI

Bu kısımda Rasulullah (s.a.v) Efendimiz'in saadetli dilinden Allah dostlarını tanıyacağız.

Böylece kendisine vâris olan ve zat-ı alisine vekâleten ümmetinin irşadını yürüten bu kamil insanları, bir de O'nun sözleri ile ele alacağız .

Çünkü gerçekten yeryüzünde, peygamberlerden sonra Yüce Allah'ın dostluğunu en güzel şekilde Rabbani alimler ve kamil mürşitler temsil etmiştir.

İmam Gazâlî'nin (k.s) belirttiği gibi, peygamberlikten daha üstün bir makam olmadığı gibi, bu makama vâris olmaktan daha şerefli bir şey de yoktur.²³³

Şu halde bu şerefe ulaşan kamil arifler, yeryüzünün en şerefli insanlarıdır. Onları tanımak, sevmek, kudsi halkalarına girmek, ha ve hareketlerinden istifade etmek ve sohbetleriyle bereketlenmek de o derece şerefliidir.

Şunu unutmayalım: Peygamber vârisi olan arifler ve alimler, insanlık için bir rahmettir. Onlar aynı zamanda kalplerdeki Allah ve Hz. Peygamber aşkını ölçmek için en güzel bir vesiledir. Herkes Allah dostlarına karşı davranışı ile aslında kalbindeki imanı ve takvayı gösteriyor.

Böylece nefsini tanımış, edep anlayışını ortaya koymuş, peygamber sevgisini ölçmüş oluyor.

²³² Kehf 18/ 28

²³³ Gazâlî, İhyâ, I, 12

Şimdi Allah dostlarının bazı özelliklerini, Hz. Rasulullah (s a v) Efendimizin dilinden tanıyalım.

Veliler Allahu Teala'nın Seçkin Dostlarıdır:

Bu konuda Rasulullah (s a v) buyurur:

"Allahu Teala şöyle buyurmaktadır. Her kim benim velî kullarımdan birisine düşmanlık ederse, muhakkak ben ona harp açar (dostumun intikamını alırım).

Bir kulum, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili bir şeyle bana yaklaşmamıştır. Kulum bana nâfile ibadetleriyle de durmadan yaklaşır, nihayet onu severim.

Bir kere de onu sevdim mi artık ben o kulumun (özel ihsân edeceğim nûrum ile) işiten kulağı, gören gözünü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum.

Benden herhangi birşey isterse onu verir, bana sığınırsa muhakkak onu himâyeye ederim."²³⁴

İmam Tabarânî'nin rivayeti ise şöyle başlar:

*"Kim benim velilerimden birisini hafife alırsa, bana düşman olarak karşıma çıkmış olur."*²³⁵

Bu kudsî hadis Allah dostlarını en güzel şekilde anlatan bir hadistir. Velilere verilen bütün özellik ve güzellikler bu hadiste özetlenmiştir.

Hadisi biraz düşünerek okursak şu önemli netîceleri elde edebiliriz:

a- Veliler, hususiyle mürşidi kamil ilâhî koruma altındadır. Onlara eziyet etmek Cenab-ı Hakk'ı üzer.

b- Velilere sataşan kimse, Allah'ın gazâbına uğrar.

c- Kamil imandan sonra herkes için en önemli amel, farzları yerine getirmektir. İlâhî emir, hüküm ve edeplere dikkat etmeyen kimse velî olamaz.

d- Farzlardan sonra nâfileler, kulun ilâhî huzura yakınlığını ve derecesini artırır.

²³⁴ Buhârî, Rikâk, 38, Ibnu Mâce, Fitn, 16, Ibnu Ebi'd Dünya, Kitabu'l- Evliya, No 1, Begavi, Şerhu's-Sunne, I, 142, Beyhakî, Kitabu'z Zuhd, had no 696

²³⁵ Tabarânî, el-Mu'cemu'l-Kebir, No 7880

e- Allah (cc) sevdiği kuluna diğer kullardan ayrı hususiyetler ve hasletler verir. Başkalarının göremediği hikmet ve tecellileri o görür. İşitemediğini o işitir. Güç yetiremediğine o güç yetirir. Çünkü ona ayrı bir nûr ve yetki verilmiştir.

f- Veliler naz makamındadır. Duâları kabul edilir, istekleri verilir. Ancak arifler Allah'tan sadece O'nun affını ve rızasını isterler. Nefislerini Allah'ın iradesine tabi ederler. Değersiz ve gereksiz şeyler için dua etmezler.

g- Allahu Teala'nın bu şekilde sevdiği ve övdüğü bir kimseyi "Ben Allah'a iman ettim, ben Rabbimi severim." diyen her müminin sevmesi ve saygı göstermesi vâcip, ona yanaşıp nûrânî atmosferine girerek istifâde etmesi lazımdır. Sevgiliye ait şeyleri sevmeyen kimse, sevgisinde yalancıdır. Yalan sevgi ise, dilde bir ağırlık, gönülde bir sancıdır.

Veliler her devirde bulunur:

Veliler, her devirde bulunup Kıyamete kadar dini ihyâ ederler. Bu konuda Rasulullah (s.a.v) buyurur:

"Ümmetümden bir topluluk kıyamete kadar Allah'ın emrini ayakta tutmaya devam ederler. Onları terkedenler ve kendilerine karşı çıkanlar onlara bir zarar veremez.

*Bu durum, Allah'ın kıyamet emri gelinceye kadar devam eder. Onlar insanlara devamlı üstün gelirler."*²³⁶

*"Ümmetümden her devirde sabikûn (hayırlarda önderlik eden ehlullah) bulunur."*²³⁷

*"Şüphesiz Allahu Teala bu ümmet için her yüz senenin başında onlara dinlerini yenileyecek (kalpleri şirk, nifâk ve gafletten, hâlleri bid'at ve ma'siyet-ten temizleyip kulları Allah'a sevkedecek) kimseler gönderir."*²³⁸

Her devirde ilâhî emirleri ayakta tutacak ve dini yayacak bu kimseleri Hz. Ali (r.a) şöyle tanıtmıştır:

*"Yeryüzü, Kıyamete kadar Allahu Teala'nın dinini ayakta tutacak, ayetlerini ibtalden koruyacak kimselerden boş kalmaz. Onlar, insanlar içinde adedi çok az, fakat Allah katında kıymetleri çok yüksek kimselerdir."*²³⁹

²³⁶ Buhârî, İ'tisâm, 10; Musîm, İmâret, 53; Tirmizî Fiten, 27, İbnu Mâce, Mukaddime, 9; Ahmed, Müsned, V, 34, 269, 278.

²³⁷ Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evvyâ, I, 7, Süyûtî, el-Câmi's-Sagîr, No: 7327.

²³⁸ Ebû Dâvûd, Melâhim, I, Azimâbâdî, Avn'u'l- Ma'bûd, XI, 385; Hâkim, Müstedrek, IV, 523.

²³⁹ Serrâc, el-Luma', 458; Mekki, Kûtu'l-Kulûb, I, 134.

Serrac et-Tûsî (k.s), bu konuda şu değerlendirmeyi yapıyor:

"Allah ve Rasûlû, müminlere âid hangi sıfattan bahsetmişlerse o sığata sahip insanlar her devirde her zaman bulunur.

▪ Yoksa bulunmayan ve bulunmayacak bir şeyden bahsedilmesi boş bir şey olurdu. Veliler hakkında bahsedilen hâl ve sıfatlar da böyledir."²⁴⁰

İmam Kuşeyrî (k.s) şöyle diyor:

"İslam dini devam ettiğı müddetçe, her devirde, sûfi taifesinden ilmi ile amil, hâli ile kamil, zamanının ulema ve ümerasının kendisine boyun eğceğı bir mürşit muhakkak bulunur."²⁴¹

Büyük arif İ. Hakkı Bursevî'nin (k.s) (1137/1724) şu tespiti çok ilginç:

"Hz Adem (a.s) ile başlayan Allah'ın yeryüzündeki halifeliğı, Hz. İsa'nın ahir zamanda yeryüzüne inmesi ile sona erer. O zaman kadar Allahu Teala, hazinelerin özel mühür ve şahıslarla muhafaza edildiğı gibi, âlemi her asırda hâlifesi olan kutub makamındaki insanı kamil ile muhâfaza eder."²⁴²

Allame Âlûsî (rah.) (1270/1853) der ki:

"Hz. Peygamber'in (s.a.v) fiilen nübüvveti kesilmiştir, fakat onun kıyame- te kadar gelecek ümmetiyle alakası kesilmez. Ümmeti içinde nice kamiller, ru- haniyet ve uyanıklık hâlinde kendisiyle görüşüp ondan ilim ve feyz alırlar.

Bir çok ehlullahın bu konuda tecrübe ve şahadeti mevcuttur. Bu tür bir görüşme ancak Hz. Peygamber'in (s.a.v) şeriatından kıl kadar ayrılmayan ka- millere nasip ve mümkün olur.

Kamil insanların Efendimizle manevî, kalbî bağı ne kadar kuvvetli olur- sa, bu tür görüşmeler de o derece kuvvetli olur."²⁴³

Veliler Hz. Peygamber'in (s.a.v) vârisidirler:

Veliler Rasulullah'ın (a.s) vârisi ve halîfeleridir. Muhammedî nûru yayar, sünneti ihyâ, kulları islâh ederler. Onlara hürmet, Allah ve Rasûlüne hürmet olur. Bu konuda Rasulullah (s.a.v) buyurur:

²⁴⁰ Serrâc, el-Lüma', 34-35.

²⁴¹ Kuşeyrî, Risâle, II, 732.

²⁴² Bursevî, Ruh'u-Beyan, I, 93.

²⁴³ Âlûsî, Ruhu'l-Meânî, Cild, XI, Cuz: XXII, 34-40.

"Alimler, peygamberlerin varisleridir. Şüphesiz peygamberler, altın ve gümüş cinsi maddî şeylerden mîras bırakmazlar.

*Onlar sadece ilim bıraktılar. Kim o ilmi alır ve hakkı ile amel edip yayar, (dünya ve Ahirette) büyük bir nasîp ve derece elde etmiş olur."*²⁴⁴

Allame İbnu Hâcer (rah) vârls kimdir? sorusuna kısaca şu cevabı verir:

*"Vâris, vâris olduğu kimsenin makamını ayakta tutan zattır. Dolayısı ile bu makamı temsil etme ve kendisine itaat edilme yönüyle onunla aynı hükümdedir."*²⁴⁵

İmam Kastallânî (rah.) (923/1517), peygamberlere varis olmanın şerefini şöyle açıklar:

*"Nübüwetten daha şerefli bir rütbe olmadığı gibi bu rutbeye vâris olmaktan daha yüksek bir şeref yoktur."*²⁴⁶

Ebû Muhamed el-Endelûsî (rah), bu verâset yoluyla kamil insanlara neyin intikal ettiğini şöyle belirtir:

*"Keşfe ulaşan, hallerinde sabit yüksek makam sahibi veliler, Rasulullah'ın (a.s) mirasından en büyük paya sahiptirler. Efendimizdeki manevi haller, derecesine uygun olarak hakiki varislerde de yeterince mevcuttur."*²⁴⁷

Sultânü'l-ülemâ lakabıyla meşhur İzzuddin b. Abdüsselâm (rah.) (660/1262), Hz. Peygamberden (s.a.v) kimin ne elde ettiğini şöyle açıklar:

"Marifet ve manevi hallerde en üstün derecede bulunan peygamberlere varis olan alim ve arifler, onların farklı yönlerine varis olmuşlardır.

Bunlar içinde arifler, peygamberlerin söz ve amellerine sanılarak, onlardaki Allah'a yakınlık hâline varis olmuşlardır.

Fakihler, zâhirî amellerle ilgili hükümlere varis olmuşlardır.

*Ehl-i tarik, bâtinî amellerle ilgili manevi hallere vâris olurken, zâhidler, dünyayı terk ve aza kanâaat ahlâkına, veli ve abdâllar ise, peygamberlere has marifet ve kerametlerin bir kısmına varis olmuşlardır."*²⁴⁸

²⁴⁴ Ebû Dâvûd, İlim, 1; Tirmizî, İlim, 19; İbnu Mâce, Mukaddime, 17; Dârimî, Mukaddime, 32.

²⁴⁵ İbnu Hâcer, Feihu'l-Bârî, I, 216 (Beyrut, 1993).

²⁴⁶ Kastallânî, Irşatu's-Sâri, I, 167.

²⁴⁷ el-Endelûsî, Behçetu'n-Nufûs, II, 193.

²⁴⁸ İzz b. Abdüsselâm, Kavâidu'l-Ahkâm, 354.

Hiz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

*"Alimlere ikram ve hürmet ediniz. Onlar peygamberlerin vârisleridir. Kim onlara ikram ve hürmette bulunursa Allah ve Rasulüne hürmette bulunmuş olur."*²⁴⁹

"Rasulullah (s.a.v), 'Allah halîfelerime rahmet etsin!' diye dua etti. Ashab, 'Halifeleriniz kimlerdir, ey Allah'ın Resulü!' diye sordu. Efendimiz (s.a.v) şu cevabı verdi:

*"Onlar sünnetimi ihya eden ve onu Allah'ın kullarına öğretenlerdir."*²⁵⁰

Hiz. Ebu'd-Derdâ (r.a), Hiz. Peygamberden (s.a.v) sonra bu ümmetin yūkünü çeken ulu zatları şöyle tanıtır:

"Allah'ın öyle kulları vardır ki kendi zamanlarında arzın manevi direkleri olan peygamberlere hâlife olmuşlardır.

Peygamberlik kesilince Allahu Teala Ümmeti Muhammed içinden abdal denilen velilerden bir grubu peygamberlerin yerine koydu.

Onlar ne çok namaz kılarak, ne çok oruç tutarak, ne de çok tesbih çekerek insanları öne geçtiler. Fakat onları öne geçiren husus, güzel ahlak, ve-râda sadakât, güzel niyet, bütûn müslûmanlar için sahip oldukları gönül selameti ve Allah için nasihat gibi güzel ahlaklarıdır."²⁵¹

Veliler Hiz. Peygamber'in (s.a.v) âlidirler:

Rasulullah'ın (s.a.v) âilesinden sayılmışlardır. Onlar bu şerefli yakınlığa takvalarıyla ulaşmışlardır. İman ve takva bağı nesep bağından daha kuvvetlidir ve daha geçerlidir. Bu konuda Rasûlullah (a.s) buyurur:

*"Bütûn muttakiler, Muhammed'in âlidir."*²⁵²

"Ehl-i beytimden bazıları kendilerinin bana insanların en sevgilisi olduğunu düşünüyorlar. Halbuki durum öyle değildir. Şüphesiz benim içinizdeki

249 Hatib, Târih, IV, 438; Süyûtî, el-Câmi'u-s Sağîr, No: 1428.

250 Ebu Nuaym, Ahbarı İsfahan, I, 81; Tabarani, el-Evsat, No: 5842; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, I, 126.

251 Hâkîm et-Tirmizî, Nevâdirü'l-Usûl, I, 165. Süyûtî, el-Haberü'd-Dâil (el-Hâvî içinde), II, 465; Zebîdî, İthâfu's-Sâde, 473.

252 Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağîr, no: 318, el-Evsat, IV, 204. (No: 3356); Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, X, 269.

dostlarım, muttakilerdir. Onlar (neseb ve yer olarak) kim olursa olsun, nerede bulunursa bulunsun, değişmez."²⁵³

Rasulullah (s.a.v) Muaz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken, onu uğurlamaya çıktı. Kendisine bazı tavsiyelerde bulundu. Muaz (r.a) binekte, Rasulullah (s.a.v) ise yerde yaya yürüyordu.

Uğurlama yerine geldiklerinde Efendimiz (s.a.v):

"Ey Muaz! Belki bu seneden sonra benimle burada karşılaşip görüşemeyeceksin!" buyurdu.

Rasulullah'ın ayrılığından (s.a.v) ve bu işaret yollu vefat haberinden dolayı Muaz (r.a) ağladı. Sonra Rasulullah (s.a.v) geri dönüp, Medinelilere yönelerek:

"Benim için insanların en evlâsı, en yakını her kim olursa olsun, nerede bulunursa bulunsun, muttakî olanlardır." buyurdu.²⁵⁴

Veliler Allahu Teala'nın delili ve şahididirler:

Gerçek Rabbânî alimler, kamil mürşitler yeryüzünde Allah'ın şahitliğini yaparlar. Onlar din hakkında en güvenilir kimselerdir. Onları üzen Allahu Teala'yı gazaba getirmiş olur. Bu konuda Rasûlulah (s.a.v) şöyle buyurur:

*"Alimler Allah'ın kulları içinde emîn kimselerdir."*²⁵⁵

*"Gerçekten alim, yeryüzünde Allah'ın (emir ve hükümlerini ayakta tutan) sultanıdır. Kim ona karşı gelirse helâk olur."*²⁵⁶

Veliler insanlık için manevi ışık kaynağıdır:

Veliler, Allahu Teala'nın seçilmiş kullarıdır. Allah onlarla kalpleri aydınlatır, insanlığa yol gösterir. Fitneler onlara bulaşamaz. Onlar ilâhî bir huzur ve afiyet içinde yaşarlar. Bu konuda Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

²⁵³ Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağır, No: 318. Ayrıca bkz: Buhârî, Edepu't-Müfred, No: 896, Beyhakî, Kitâbu'z-Zühd, No: 882.

²⁵⁴ Ahmed, Musned, V, 235; Ali el-Muttakî, Kenz, III, 91.

²⁵⁵ İbnu Abdilberr, Beyani'l-İlim, I, 52; Suyûtî el-Câmiu's-Sağır, No: 5655; Elbanî, Daîfe, No: 2670.

²⁵⁶ Deylemî, Musned, III, No: 4046, Suyûtî, el-Câmiu's-Sağır, No: 5658, Elbanî, Zaifu'l-Câmi, No 3838

*"Alimlerin yeryüzündeki misali, gökyüzündeki yıldızlar gibidir. O yıldızlarla kara ve deniz yolculuğunda karanlıklarda yol bulunduğu gibi (alimlerle de kûfûr, gaflet ve günah karanlıkları içinde) Allah'a yol bulunur. Yıldızlar yok olduğu (kaybolduğu) zaman yolcuların sapıtması yakındır."*²⁵⁷

*"Allahu Teala'nın kulları içinden seçmiş olduğu birtakım kimseler vardır ki, Allah onları (fitne ve zulmetlerden uzak tutar) afiyet içinde yaşatır, afiyet içinde öldürür, afiyet (ve iman selameti) ile cennete götürür. Dünyada onların üzerine gece karanlığı gibi fitneler gelir, fakat onlar bunlardan selâmette kalırlar."*²⁵⁸

Veliler Allah'ın nuruyla bakarlar, nur yayarlar:

Onların nazarları şifa, sözleri deva, meclisleri baştan sona safâdır. Bu konuda Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

*"Kamil müminin ferâsetinden sakının. Şüphesiz o, Allah'ın nûru ile bakar."*²⁵⁹

Hz. Lokman (A.S) oğluna şöyle demiştir:

*"Oğlum! Allah'a yönelmiş alimlerle beraber otur, onların meclisinden ayrılma. Şüphesiz Allah, gökten indirdiği yağmurla kuru toprağı canlandırdığı gibi, nur sahibi alimlerden çıkan hikmetle de ölü kalpleri diriltir."*²⁶⁰

Velilerin kalpleri takva ve feyiz kaynağıdır:

İlâhî aşk deryasıdır. Allah için onlara gidenler o deryadan sevgi ve feyiz alırlar. Bu konuda Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

*"Herşeyin bir madeni vardır; takvanın madeni de ariflerin kalpleridir."*²⁶¹

*"Allahu Teala'nın yeryüzünde yaşayanlar içinde (feyiz ve nûr) kapları vardır. Rabbinizin kapları, salih kullarının kalpleridir. Bu kalplerin O'na en sevgili olanları da en yumuşak ve en ince olanlarıdır."*²⁶²

²⁵⁷ Ahmed, Müsned, III, 157.

²⁵⁸ Ebu Nuaym, Hilye, I, 6; İbnu Ebi'd-Dünya, Kitabü'l-Evilyâ, No: 4; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 265-266

²⁵⁹ Tirmizî, Tefsîr, 16; Tabarânî, el-Kebîr, No: 7496; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 267; Elbâ-nî, ed-Dalfe, No: 1821.

²⁶⁰ İbnu Abdî'l-Berr, Beyânü'l-İlm, I, 106.

²⁶¹ Taberânî el-Mu'cemu'l-Kebîr, XII, 234; Suyûtî, el-Câmiu's-Sağîr, No: 3720; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 268.

²⁶² Ebu Nuaym, Hilye, VI, 97; Abdullah b. Ahmed, Zevaidü'z-Zühed, 153; Suyûtî, el-Câmiu's-Sağîr, No: 2375; Elbanî, Sahiha, No: 1691.

Allame Münâvî (rah) bu hadisin şerhinde şunları söylüyor:

"Kalp zikir, tefekkür ve tâatla incelip yumuşadığı zaman parlak bir ayna gibi olur. Melekût nurları oraya yansıdığında göğüs aydınlanır ve o nurların şualarıyla dolar.

O zaman kalp gözüyle Allahu Teala'nın halk ve eşyadaki tecellîlerinin iç yüzünü görür. Bu onu Allahu Teala'nın nurlarını müşahedeye sevkeder.

Kul bu nurları müşahede edince, elde ettiği safâ ve sâfilikle tam olarak süslenir ve yücelir.

İşte o zaman bu kalp Allahu Teala'nın özel olarak nazar ettiği bir yer olur. Cenab-ı Hak o kalbe her nazar edişinde kalbin sevinci, sevgisi ve şerefi artar.

Mevlâ onu rahmetiyle kuşatır, içinden sıkıntıyı giderir ve manevi ilimlerin nurlarıyla doldurur."²⁶³

Veliler zikrin anahtarıdır, Allah'ı hatırlatırlar:

Onlardaki ilâhî heybeti, Rabbânî edebi, üzerlerindeki huşu ve hayâyı, sekinet ve takvayı gören sadık müminler Allahu Teala'yı hatırlar. Velilerin kalplerinde yerleşen zikir nuru, gözlerinden dışa yansır. Bu nurlu nazarlarıyla teveccüh ettikleri kimsede ilâhî bir aşk ve anlayış oluşur. Rasulullah (s.a.v) Efendimiz şöyle buyurur:

*"Sizin en hayırlılarınız, görüldüklerinde Allah'ı hatırlatan kimselerdir."*²⁶⁴

*"İnsanların bazıları zikrullahın anahtarıdır. Görüldüklerinde Allah'ı hatırlatırlar."*²⁶⁵

Hiz. Peygamber'e (s.a.v), 'Ey Allah'ın Resulü Allah'ın velileri kimlerdir?' diye sorulduğunda şu cevabı vermiştir:

*"Görüldüklerinde Allah'ı hatırlatan kimselerdir."*²⁶⁶

263 Münâvî, Feyzül-Kadîr, II, 496.

264 Ebu Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, I, 6; Beyhakî, Şuabul-İman, No: 11108; İbnu Ebî'd-Dünya, Kitâbü'l-Evliyâ, 39.

265 Taberî, Câmiu'l-Beyân, VII, 131; İbnu Ebî'd-Dünya, Kitâbü'l-Evliyâ, 47; Tabarânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, X, 205.

266 İbnu Mubârek, Kitâbu'z-Zühed, No:217-218; İbnu Ebî'd- Dünya, Kitâbu'l-Evliyâ, 48; İbnu Mâce, Zühed, No:4119; Suyûtî, ed-Dürre'l-Mensûr, IV, 370-371.

*"Allahu Teala buyurur ki: Şüphesiz kullanımda benim velilerim ve halk içinden seçtiğim dostlarım öyle kimselerdir ki, zatım zikredilince onlar hatırlanır, onlar hatırlanınca da ben zikrolunurum."*²⁶⁷

*"Sizin hayırlılarınız, görülmesi size Allah'ı hatırlatan, konuşması ilminize bereket katan ve ameli ahirete rağbetinizi artıran kimselerdir."*²⁶⁸

Velilerin her şeyi Allah içindir:

Veliler, bütün işlerini Allah için yaparlar. Allah için severler. Allah için kızarlar. Nefisleri ve dünya adına bir hesapları, ilâhî rızanın dışında gizli de olsa, başka bir hedefleri yoktur. Bu konuda Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

"Bir kul, Allah için sevip Allah için buğzetmedikçe iman hakikatine ulaşamaz. Allahu Teala'nın rızası için sevip, O'nun rızası için kızdığı anda Allah'ın dostluğunu hak etmiş olur."

*Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: "Kullanımda benim sevdiklerim; ben zikredilince hatırlananlar ve onların anılmasıyla da benim zikredildiğim kimselerdir."*²⁶⁹

*"Kim Allah için sever, Allah için kızar, Allah için verir ve Allah için menederse, imanını kemâle erdirmiş olur."*²⁷⁰

*"Amellerin en faziletlisi, Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir."*²⁷¹

Velileri sevmek, kalpteki Allah sevgisinden kaynaklanır:

Bu sevgi insanı Allah'ın rızasına ulaştırır. Allah için olan sevginin azı da büyük menfaat verir. Bu konuda Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

*"Allahu Teala şöyle buyurur: "Benim için birbirini seven, birbirini arayıp soran, birbirini ziyâret eden, birbirine infak ve ikramda bulunanlara muhabbetim hak olmuştur."*²⁷²

267 Ebu Nuaym, Hilye, I, 6; Ahmed, Müsned, VI, 459.

268 Ebu Ya'la, Müsned, IV, 326; Hakim et-Tirmizi, Nevdiru'l-Usul, I, 303; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, X, 226.

269 Ahmed, Müsned, III, 430; İbnu Ebi'd-Dünya, Kitabu'l-Evliya, 41; Suyuti, ed-Dürü'l-Mensur, IV, 371.

270 Ebu Davud, Sünnet, 15.

271 Ebu Davud, Sünnet, 3.

272 Ahmed, Musned, V, 229; Hakim, Mustedrek, IV, 169-170.

*"Allahu Teala kıyamet günü şöyle buyurur: "Benim rızam için birbirlerini sevenler nerede? Hiçbir gölgenin bulunmadığı bugün onları kendi rahmet gölgeinde gölgelendireceğim."*²⁷³

*"Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun. İsterseniz size Allah'ın adıyla yemin edebilirim; Hiç şüphesiz Allah'ın kullarının en sevimlisi, Allahu Teala'yı kullarına sevdiren ve yeryüzünde halka nasihat ederek dolaşanlardır."*²⁷⁴

Ebû Zerr (r.a) anlatıyor:

Rasulullah'a (s.a.v):

"Ya Rasulellahl Bir adam bir topluluğu seviyor, fakat onların ameline gücü yetmiyor, bunun durumu nedir?" diye sordum. Rasulullah (s.a.v):

"Sen ey Ebâ Zerr, sevdiklerinle berabersin" buyurdu. Ben:

"Ben Allah ve Rasulünü seviyorum." dedim. Rasulullah (s.a.v):

"Şüphesiz sen sevdiklerinle berabersin." buyurdu. Ben sözü üç defa tekrar ettim, Efendimiz (s.a.v) de aynısını tekrar etti.²⁷⁵

Enes (r.a) anlatıyor:

Rasulullah'a (a.s) bir adam gelerek:

"Ya Rasulellahl Bir adam birisini hayırlı ameli ve hâinden dolayı seviyor, fakat onun gibi amel edemiyor, bunun durumu nedir?" diye sordu. Rasulullah (a.s):

"Kişi sevdiği ile beraberdir." buyurdu.

Rasulullah'ın (a.s) ashabının bu hadisi duydukları gün sevindikleri gibi sevindiklerini hiç görmedim.²⁷⁶

Veliler bütün âlem için bir rahmettir:

Dayanılmaz bela ve musibetlere karşı bir emniyettir. Onlar, insanların arasında yaşadıkları sürece etraflarına nur saçarak, berekete vesile olurlar. Yap-

²⁷³ Müslim, Birr, 12.

²⁷⁴ İbnu Ebî'd-Dünya, Kitabu'l-Evliya, 53; el-Hindi, Kenzu'l-Ummal, XVI, 103. [No: 44069] Biraz farklı lafızlarla.

²⁷⁵ Ebu Davud, Edep, 113.

²⁷⁶ Buhari, Edep, 96; Müslim, Birr, 50; Ebu Davud, Edep, 113.

tıkları ve yaptırdıkları zikirler, ibadetler ve niyazlar hürmetine hem kalpler, hem kainat fesattan kurtulur. Bu konuda Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

*"Ashabım ümmetim için bir emniyettir. Onlar gidince ümmetime vaadolan şeyler gelir."*²⁷⁷

"Abdallar (seçkin ehlullah) kırk kişidir. Şam bölgesinde bulunurlar. İçlerinden birisi vefat edince, Allah onun yerine bir başkasını getirir.

İnsanlar onların (dua ve bereketi) sebebiyle yağmura kavuşur.

*Onların bereketiyle (müminlere düşmanlarına karşı ilâhî) yardım olunur, halktan (umûmî) azap kaldırılır."*²⁷⁸

"Yeryüzü İbrahim Halilü'r-Rahman'ın misli (kalp ve ahlak olarak ona benzeyen) otuz -diğer bir rivayette kırk- kişiden hiçbir zaman boş kalmaz.

Size onların bereketiyle manen yardım olunuyor, rızık veriliyor, yağmur yağdırılıyor."

İmam Katâde (rah) şöyle demiştir:

*"Biz Hasan el-Basri'nin bu hadiste anlatılan kimselerden olduğundan şüphe etmezdik."*²⁷⁹

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

*"Eğer aranızda Allah için rukû eden ibadet ehli, yerde otlayan hayvanlar ve süt emen küçük çocuklar olmasaydı, yaptığınız isyanlar yüzünden üzerinize azap yağardı."*²⁸⁰

*"Yeryüzünde Allah Allah diye zikreden kullar bulunduğu sürece kıyamet kopmaz."*²⁸¹

"Şüphesiz Allahu Teala bir salih müslümanın bereketine etrafındaki komşularını umumi belalardan korur.

*O kimse aralarında bulunduğu sürece emniyet içinde olurlar."*²⁸²

277 Müslim, Fedailü's-Sahabe, 207.

278 Ahmed, Müsned, I, 112; Ebu Nuaym, Hilye, I, 8-9; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, X, 62.

279 Tabarani, el-Vasit, No: 4113; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, X, 63.

280 Tabarani, el-Kebir, XXII, No:785; Beyhaki, Sünen-i Kübra, III, 345; Suyuti, el-Camiu's-Sağir, No: 7523.

281 Müslim, İman, 234; Tirmizi, Fiten, 35.

282 Taberi, Camiu'l-Beyan, II, 855. Beyrut, 1995; Ibnu Kesir, Tefsir, I, 669, Suyuti, Camiu's-Sağir, No: 1784. Bu konuda Ibnu'l-Münkedir'den gelen bir haber için bkz: Humeydi, Müs-ned, I, No 373.

Allahu Teala dostlarıyla meleklerle karşı övünür:

Veliler, yeryüzünde Yüce Allah'ı zikrederler, Yüce Allah da onları göklerde zikreder. Onlarla beraber olanlar da bu saâdetten pay sahibi olur. Böylece melekler onları tanır. Bu konuda Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

"Allah'ın dostları içinde öyle kimseler vardır ki; onlar nebî ve şehit değildirler. Fakat kıyamet gününde Allahu Teala'nın kendilerine bahsettiği lütuf ve makamlardan dolayı nebî ve şehitler onlara gıpta ederler."

Sahabe-i Kiram:

"Ya Rasulellahl Onlar kimlerdir, haber verir misin? diye sorduklarında, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Onlar, aralarında herhangi bir nesep bağı ve maddî alışveriş menfaati bulunmadan sırf Allah'ın muhabbeti ve rızası için birbirlerini sevenlerdir."

Vallâhi onların yüzü nûr gibi parlamakta ve kendileri de nûrdan minberler üzerinde oturmaktadır."

İnsanlar korktukları zaman onlar korkmazlar, insanlar üzuldükleri zaman onlar üzülmezler." buyurdu ardından: *"Haberiniz olsun! Allah'ın velilerine asla bir korku ve hüzn yoktur."*²⁸³ ayeti kerimesini okudu."²⁸⁴

*"Allah Teala zikir yapan kulları ile meleklerine övünür."*²⁸⁵

Kafir ve gafiller hariç bütûn alem, velileri tanır ve sever:

Onlar da Ahirette, Allahu Teala'nın kalplerine koyduğu sevgiyi boşa harcadıkları için pişman olurlar. Bu konuda Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

"Allahu Teala bir kulu sevdiği zaman Cibrîl'i çağırır ve: 'Ben falanca kulumu seviyorum, onu sen de sev buyurur. Cibrîl de o kulu sever."

Sonra gök ehline seslenerek: 'haberiniz olsun, Allah falanca kulu seviyor, onu siz de sevin!' der'. Onu gök ehli de sever. Sonra o kul için yeryüzünde kabul (ve kullar arasında ona karşı sevgi) konur."

Allah Teala bir kula gazap ettiği zaman, Cibrîl'i çağırır ve: 'Ben falana gazap ediyorum, ona sen de kız der.' Cibrîl de ona kızar gazap eder."

²⁸³ Yûnus, 62-64

²⁸⁴ Ebû Dâvud, Buyu', 76; Suyûti, ed-Dürri'l-Mensûr, IV, 372; Şevkânî, Fethu'l-Kadîr, II, 458

²⁸⁵ Müslim, Zikir, I 1

*Sonra gök ehline seslenerek: 'Allah falana buğz ediyor siz de buğzedini' der'. Onlar da kendisine buğzeder. Sonra o kul için yeryüzüne (ve kulların kalbine) buğz konur.*²⁸⁶

*"Şüphesiz Allah, melekleri, bütün gök ve yer ehli hattâ yuvasındaki karınca, denizdeki balık, insanlara hayır öğreten (alim ve salih) kimseye salat, dua ve istiğfar ederler.*²⁸⁷

Velller Allahu Teala'yı kullarına, kulları da Yüce Allah'a sevdirebilirler:

Velilerin işi kalplere ilâhi aşkı aşılamdır. Bu iş peygamberlerin mirasıdır. Onların hâlini Rasulullah (s.a.v) Efendimiz şöyle anlatır:

"Peygamber ve şehit olmayan fakat kıyamet günü, Allahu Teala katındaki derece ve itibarlarından dolayı nûrdan minberler üzerinde oturan, peygamber ve şehitlerin kendilerine gıpta (ve gurûr) ile nazar ettikleri kimseleri size haber vereyim mi?" Ashab:

"Onlar kimlerdir Ya Rasûlellah?" diye sordular. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Onlar, kulları Allahu Teala'ya Allahu Teala'yı da kullarına sevdiren ve yeryüzünde (devamlı) hayır ve nasihatla dolaşan kimselerdir."

Hz. Enes (r.a) şöyle der:

Biz, 'Allah'ı kullarına sevdirebilirler bunu anladık fakat, kullarını Allah'a nasıl sevdirebilirler?' diye sorduk. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Onlara Allah'ın muhabbetini (chekecek şeyleri) emrederler.

O'nun hoş görmediği (günah) şeylerden sakındırırlar.

*İnsanlar onlara itaat edince, Allah da kendilerini sevmiş olur."*²⁸⁸

Muhammed Sâki Erolu'un naklettiğine göre, 'Benim Allah'ın rızasından bir derdim ve Hz. Rasulullah (s.a.v)'in sünnetini ihyâdan başka bir işim yoktur' diyen Gavs-ı Sâni el-Bilvânisi Hazretleri (k.s):

*"Ey iman edenleri Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun."*²⁸⁹ ayetini okuyarak bir sohbetine şu sözleriyle başlamıştır:

²⁸⁶ Buhârî, Edep, 41; Muslim, Birr, 48; Mâlik, Şear, 15; Begavî, Şerhu's-Sünne, XIII, 55-56, Ibnu Hibban, Sahih, I, 291.

²⁸⁷ Ebû Dâvud, İlim, I, 1; Tirmizî, İlim 19 (Buradaki tercüme Tirmizî'nin lafzından yapılmıştır. Ebû Davud'un rivayeti biraz farklı olup aynı konudadır.)

²⁸⁸ Beyhâkî, Şuabu'l-İman, I, 367. (No:409); Hindi, Kenzu'l-Ummal, II, 75. (No:5565)

²⁸⁹ Tevbe 9/119

"Sadıklarla beraber olan kimse, onlarla birlikte haşredilir. Baksanıza As-hab-ı Kehf'in köpeği aslında temiz olmadığı halde, onlarla birlikte olduğu için Cennete girecektir.

İnsan ne olursa olsun sadık kullarla, kamil mürşitlerle birlikte bulunmalı. Zâhiren beraber olmayan kimseler kalben onlarla birlikte olmaya çalışmalı. Gavs Hazretleri, 'iki gün hırsızla gezerse üçüncü gün sen de hırsız olursun' derdi. Bunun için Rasulullah (s.a.v) "*Kişi, arkadaşının dini (hâl ve gidişâtı) üzeredir.*"²⁹⁰ buyurmuştur."

Velileri ziyaretten Allah razı olur:

Bu ziyaretin hediyesi olarak ona cennetini bahşeder. Bu konuda Hz. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

*"Size cennet ehli olanlarınızı haber vereyim mi? Bir şehrin (memleketin) öbür ucunda bulunan din kardeşini Allah rızası için ziyaret eden kimse cennetlidir."*²⁹¹

*"Allahu Teala şöyle buyurur: 'Benim için birbirini seven, birbirini ziyaret eden ve benim için (zikir ve sohbet) meclisi kuran kimselere muhabbetim hak olmuştur."*²⁹²

"Allah için sevdiği bir kardeşini ziyarete giden kimsenin yoluna Allah bir bekçi koyar. Melek adama:

-Nereye gidiyorsun? diye sorar. Adam:

-Şu köyde (beldede) bir (din) kardeşim var, onu ziyarete gidiyorum, der. Melek:

-O senin bir yakının olduğu için mi gidiyorsun? der. Adam:

-Hayır, der. Melek:

-Onun sana maddi bir iyiliği dokundu da teşekkür et mi gidiyorsun? der. Adam:

-Hayır, ben onu sırf Allah rızası için seviyorum (ve bunun için ziyarete gidiyorum), der. Melek:

*-Ben Allahu Teala'nın sana gönderdiği bir elçisiyim. Sana, senin o adamı sevdiğin gibi Allah'ın da seni sevdiğini haber vermeye geldim, der."*²⁹³

²⁹⁰ Tirmizî, Zühd, 45; el- Kâri, Mirkâtü'l- Mefâtiḥ, VIII, 749.

²⁹¹ Taberânî, el-Kebîr, No: 307; Suyûtî el-Câmiu's Sağîr, No: 2867.

²⁹² Ahmed, Müsned, V, 239; Suyûtî, el- Câmiu's- Sağîr, I, 440 (No: 2867); Münâvî, Feyzu'l- Kâdir, III, 106 (No: 2867).

²⁹³ Müslim, Birr, I 2; Ahmed, Müsned, II, 292. Bu konudaki değişik bir rivayet için bkz: Tirmizî, Birr, 64; Ibnu Mâce, Cenâiz, 2.

B- MÜRŞİD-İ KÂMİL VE ÖZELLİKLERİ

I- MÜRŞİDİ KÂMİL KİMDİR?

Hiç şüphesiz bedeni hastalıklarda ehli olmayana tedavi olmak, hastalığın artmasına ve tedavinin uzamasına sebep olur.

Kalbin manevi hastalıklarında da durum aynıdır. Atalarımız boşuna söylememiş:

“Yarım doktor insanı candan, yarım hoca dinden eder.”

Bir insanın sağlığı için tıp ne kadar gerekli ise dini konular da o kadar gereklidir. Bu iki meslek tam ehliyet ister. Çünkü birisi can diğeri imanla ilgilidir.

Tasavvuf yolunun büyüklerinden İmam Rabbânî'nin (k.s) belirttiği gibi, ehliyetsiz doktor hem hastalığı azdırır hem de vücudun yeteneklerini yok eder. İnsanı irşat edecek alim, mürşit için de aynı durum söz geçerlidir.²⁹⁴

Bişr-i Hafî (k.s) (227/841) şöyle der:

“Allahu Teala Davud’a (A.S) şöyle vahyetti:

Ey Davud! Sakın aramıza, beni unutup dünya ile fitneye düşmüş bir alimi sokma. Yoksa o bu haliyle seni, benim muhabbetimden uzaklaştırır. Fitneye düşmüş alimler bana gelmek isteyen kullarımın yolunu kesenlerdir.”²⁹⁵

Tasavvuf yolu, kulu terbiye eden ve kalbi manevi kirlerinden arındıran bir yoldur. Bu arındırmanın Kur'an'daki adı tezkiyedir. İnsanları tezkiye eden Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimiz, kalpleri inkar ve isyan kirlerinden temizlemek, Allah ile huzura kavuşturmak için görevlendirilmiştir.²⁹⁶

294 İmam Rabbânî, Mektûbat, I, 61. Mektup.

295 İbnu Abdilberr, Beyanü'l-İlm, I, 193; Nevevî, Bustânu'l-Arifin, 105.

296 Bkz: Bakara, 151.

Peygamberimizden sonra gelen ümmetin de bu terbiyeye ihtiyacı vardır. Onu elde etmek farzdır. Gerçek peygamber vârisleri olan hakiki mürşitler insanları tezkiye etmek, terbiye edip arındırmakla görevlidirler.

Kamil bir mürşidin mesleği manen hasta kalpleri, Rabbâni ilaçlarla tedavi etmek ve onu asıl tertemiz haline kavuşturmasıdır.

Hız. Peygamber (s.a.v):

*"Kim, ehli olmadığı halde kendisini doktor gösterir de yanlış tedavisi ile bir kimsenin ölümüne sebep olursa, o kimsenin diyetini öder"*²⁹⁷ buyurur.

Bu hüküm zahiri hastalıkları tedavi ile uğraşanı ilgilendirdiği gibi, manevi hastalıklar ile uğraşan kimseler için de geçerlidir. Bunun için arifler, manevi terbiye ile ilgilenen kimsenin, bu iş için gerekli olan bütün ilim, irfan, terbiye, tecrübe ve ehliyeti elde etmesini gerekli görmüşlerdir.²⁹⁸

Bu yolun günümüz temsilcilerinden merhum Seyyid Abdülhakim el-Hüseynî (k.s) (v. 1972) şöyle diyor:

"İnsan Ahiret yolunda terbiye görmemiş haliyle avamdır. Kendisini Allahu Teala'nın dışındaki varlıkların sevgi ve etkisinden bu haliyle kurtarması çok zordur. Allah göstermesin ameliyat olması gereken bir oğlun olsa, ehil olmayan bir doktora götürmezsın değil mi?

Yakalandığı hastalığında ameliyat kaçınılmaz olsa ehil değilse o doktora gitmezsın. İşin mütehasssını ararsın.

İşte mürşitler din konularında ehil kişilerdir. Allah'ın izniyle insanları gafletten kurtarıp Allah yoluna sev ederler. Dikkat ederseniz, devrimizde vaaz ve nasihat dinleyip hidayete gelen çok az kişi bulunur.

Ama mürşidi kamiller pek çok kişinin hidayetine vesile olurlar. Zamanımızda gerçek sufiler az olduğu için, insanlar isyana daha fazla düşmektedir. Ne yazık ki irşat ehli zatlar devrimizde azdır."²⁹⁹

Biz bu çalışmamızda şu iki önemli meseleyi ortaya koymak istiyoruz:

Birincisi: Allah yolunda bir önder olarak seçilen kimsede bulunması gereken sıfatlar iyi bilinmeli. Kendisine gönül verilip elinden tutulan, birlikte Allah yoluna adım atılacak imam çok iyi seçilmelidir.

²⁹⁷ Ebû Dâvud, Diyet, 23, Nesâî, Kasâme, 41; İbnü Mâce, Tıbb, 16.

²⁹⁸ el-Mekki, a.g.e, I, 147.

²⁹⁹ Mehmed İldırar-Ahmed Çağıl, Seyyid Abdülhakim Hüseyinî ve Nakşibendî Tankatı, 43.

Bu işin önemi maalesef iyi anlaşılamadığı ve her dostluğun sonucu tam olarak kavranamadığı için çoğu kişi, ehliyetli sözde mürşitlerin peşine düşmekte, marifet ve takva yerine, gaflet ve heva içinde ömrünü geçirmektedir. Şu hususu hatırlatmak yerinde olacaktır:

Kur'an-ı Kerim'de geçtiği üzere³⁰⁰ Allahu Teala herkesi, dünyadaki imami ile beraber ilâhi huzura çağırarak; Allah sevgisi etrafında toplananlar hariç bütün dostlar, Ahirette birbirinin düşmanı olacak,³⁰¹ hatta çoğu insan, peşine düştükleri kimselerin âkıbetini görünce onlara lânet okuyacaklardır.³⁰²

Öyleyse insan, önündeki önderi ve tabi olduğu rehberi iyi seçmeli. Yoksa Allah aşığı ve Hak eri olmayan kimsenin peşine düşen kimse, Allah'a değil azaba ulaşır. Böylesi bir durumdan Allah'a sığınırız.

İkincisi: Kamil mürşitlerde bulunması gereken bu sıfatlar, esasen Allahu Teala tarafından hepimizden istenen özelliklerdir. Bu yüzden işin ehlini bulduktan sonra, o kişiden bu güzellikleri tahsil etmenin yoluna gitmelidir. Çünkü Kur'an ve sünnette istenen her şey, ulaşılması mümkün olan durumlardır. Kulun onlara kabiliyeti müsaittir.

Zira bu din hayal ürünü değildir. Hayat dinidir. Din irade ve sevgiyle yaşanır ise tat alınır. Kıyamete kadar, dinin emirlerini yerine getirecek ve her ayetle amel edecek bir grup insan muhakkak bulunur.

Gerçek bu iken:

"Mürşitler eskiden olurdu. Bu devirde kamil bir veli olmaz!" demek, eğer kasıtsız söylenmiş bir söz ise koyu bir cehaletten ileri gelmektedir. Halbuki hepimizden istenen istikamet ve Allah yolunda beraber olmaktır.

Allahu Teala istikamet ehli gerçek kullarının bir çok vasfını saydıktan sonra, onların devamlı şöyle dua ettiklerini haber veriyor:

*"Ey Rabbimizi Gözümüze aydınlık olacak evlatlar bize ihsan et ve bizi, muttakiler için imam yap."*³⁰³

Görülüyor ki asıl hedef takvadır. Bu takva yolunda diğer insanlara örnek insan olmak en önemli hedeftir.

300 Bkz: İsra 17/71.

301 Bkz: Zuhuruf 43/

302 Ahzâb 33/67; Fussilet 41/29.

303 Furkân 25/74.

İşte kamil mürşitler, ilkin kendileri takvaya ulaşmış sonra bu yolda başkalarına rehberlik yapacak yetkiye sahip olmuşlardır. Elbette bu yetkiyi elde ederken, o makamın gerektirdiği bütün şartlara dikkat etmişler hatta bu uğurda için canlarını vermişlerdir.

Bunu dünyalık bir meslek uğruna yapmamışlar, bilakis Allah sevgisi ile yapmışlardır. Kazandıkları sıfatlar onların bu sevgisini ortaya koymuştur.

Kamil insanların bu makam ve yetkiye nasıl ulaştıklarını büyük arif Ebû Talib el-Mekkî (k.s) bakınız nasıl açıklıyor:

“İrşatla görevli Rabbânî bir alimde şu beş özelliğin bulunması gerekir: Haşyet, huşu, tevazu, güzel ahlak, zühd.

*“Allah’tan kulları içinde ancak gerçek alimler korkar.”*³⁰⁴ ayeti, alimde bulunması istenen haşyeti gösterir.

Haşyet, ‘Sevgiliyi ya üzerseml.’ korkusuyla hep onun isteklerini yerine getirmektir. Allah’tan korkan O’na koşar. Yüce Allah’ı yakinen tanımayan ve sevgiyle emrine itaat etmeyen kimse alim değildir.

*“Onlar Allah için huşu sahibi olarak, O’nun ayetlerini az bir dünya metai karşılığında satmazlar”*³⁰⁵ ayeti ise kamil bir insanda bulunması gereken huşuu tanıtır.

Huşu, kalbin Allahu Teala’nın azameti ile dolması ve huzur içinde verilen emirlerine teslim olmasıdır.

*“Müminlere tevazu (şefkat) kanadını indir. De ki: Şüphesiz ben apaçık bir korkutucuyum”*³⁰⁶ ayeti de kamil insanın en önemli sıfatı olan tevazuu ortaya koyuyor.

Tevazu, herkese Allahu Teala’nın değer verdiği kadar değer vermek ve kendini ilâhi rahmete en muhtaç kişi olarak görmektir.

“Sen, Allah’tan gelen bir rahmet (ve merhamet) sayesinde onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, sert ve katı yürekli olsaydın, muhakkak onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi.

304 Fatır 35/28

305 Al-i İmran 3/199

306 Hicr 15/88

*Artık onları bağışla (kendilerine hoşgörü ile davran) ve onlara Allah'tan mağfiret dile. Dünya işlerinde onlarla istişâre et.*³⁰⁷ ayeti, kamil insandan beklenen güzel ahlâkı tarif etmektedir.

İnsanları Allah için candan sevmeyen kimseyi hiç kimse candan sevmeyiz. Kaba ve sert olanı, hiç kimse gönülden sevmeyiz. Terbiye olmamış insan, kimseye terbiye veremez. Hep 'Ben bilirim!' diyen ve kimseye kıymet vermeyenler, Allah'ın desteğinden ve kalplerin sevgisinden mahrum olur.

"Kendilerine (Ahiret hallerine ait) ilim verilenler (Karun'un zenginliğine imrenenlere): 'Yazıklar olsun size! İman edip salih amel işleyenler için Allah'ın sevabı daha hayırlıdır. Ona da ancak (itaat ve taata) sabredenler kavuşur.' dediler³⁰⁸ ayeti ise, kamil insanın en şerefli ahlâkı olan zühd özelliğini açıklar.

Zühd, Allahu Teala'dan başka hiçbir şeye kalbini bağlamamak, eldeki mala değil Yüce Mevla'ya güvenmektir.

İşte kimde bu saydığımız ahlâk ve sıfatlar bulunursa o insan, Aziz ve Celil olan Allah'ı bilen marifet sahibi bir alimdir. Bu sıfattaki bir alime arif denir.

Bir mümin sadece zâhirî ilimlere sahip bir alime, dinî meselelerde bir sorunu çıktığında müracaat edebilir. Ama yukanda özellikleri sayılan marifetullah sahibi Rabbânî alimlere ise, kişi kalbi şüphe ve manevî hastalıklar sardığında gitmelidir.³⁰⁹

Şu halde alim ilacı tarif ediyor, arif ise hastalığı tedavi ediyor. Alim ibadetleri öğretiyor, arif kendisine ibadet yapılan zatı sevdiliyor.

Yine Ebu Talib el-Mekkî, marifet ilmine sahip Allah dostlarının, kalp hastalıklarının doktoru olduğunu belirtir. Ve bu işin ehli olmayanın, manevi terbiye işine girmesinin büyük bir cinayet olduğunu söyleyerek mürşit arayanlara şunu tavsiye eder:

*"Doktorunu iyi seç!"*³¹⁰

Ne var ki kalplerdeki manevi hastalıkları tedavi etmek, öylesine güç, öylesine nazik bir iş ki, Sahabe-i Kiram'ın ileri gelenleri bile ondan korkmuşlar.

307 Ah İmran 3/159

308 Kasas 28/80

309 el-Mekkî, Kûtu'l-Kulûb, I, 146.

310 Mekki, a.g.e. 75-76

Selmân-ı Fârisî (r.a) bu konuda sahabe arkadaşı Ebu'd-Derdâ'yı (r.a) şöyle uyarır:

"Kardeşim!

İşittiğime göre insanların önüne 'tabibim' diye çıkıp kalp hastalıkları tedavi yapıyormuşsun. Dikkat et!

Eğer gerçekten tabip isen konuş; sözün şifa olur. Eğer tabip değilsen, Allah'tan kork! (Yanlış uygulama ve tavsiyelerinle) bir müslümanı öldürme,³¹¹ yoksa Cehennemi boylarsın!³¹²

Tasavvuf yolunun imamları, irşat için manevi terbiye ve kalp temizliğinin başarıyla tamamlanmasını gerekli görürler. Bu terbiye sayesinde insanın kalbi dirilmiş, Allah ile huzur bulmuş, nefsini ıslah etmiş, ilâhi izin ve yetkiyle diğer insanları terbiye edecek seviyeye gelmiş olur. Artık bu kimse gerçek peygamber varisi olup Allah yolunda emin bir rehberdir.³¹³

İmam Rabbânî (k.s), irşat postuna oturmak için tasavvufta seyri sülûk denen manevi terbiye ve cezbe işini tam manası ile tamamlamak gerektiğini, böyle olmayan noksan kimselerin kendilerine uyanların kabiliyetlerini öldürüp, terbiye ve manevi yükselme yolunu tıkayacağını söyler.³¹⁴

Ayrıca önemli bir esasa da şöyle işaret eder:

"Kulları Allah'a sevk makamı olan manevi hilâfet, velâyet-i kübrâ sahibi ve kemâlatını tamamlamış Kutbü'l-İrşat (irşat kutbu) sıfatını kazanan zata verilir."³¹⁵

Kutbü'l irşat, irşat işinde imam olan kamil mürşittir. İmamı Rabbani Hazretleri böylesi bir zat hakkında müminin şu noktaya dikkat etmesi gerektiğini söylüyor:

"Kendisi hasta olan kimse nasıl başkalarını tedavi edebilir? Bunun için kim ehli olmayan bir kimsenin eline düşmüş ise durumu anlar anlamaz hemen onu terk etmesi gerekir."³¹⁶

311 el-Mekkî, a.g.e. I, 147; Gazâli, İhyâ, I, 105

312 Ebû Nuaym, Hilye, I, 205; Zebidî, İthâfu's-Sâde, I, 659-60.

313 Said Hawa, Terbiyyetü'n-Rûhiyye, 75.

314 İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 61. Mek. İrşat makamında gereken ilim ve edepler hakkında geniş bilgi için bkz. İmam Rabbânî, a.g.e. I, 61., 160., 216., 227. Mektular.

315 İmam Rabbânî, a.g.e. I, 260. Mek.

316 İmam Rabbânî, a.g.e. I, 23. Mek. (Trc: Akçiçek, I, 77).

İmam Rabbânî (k.s), insanları eğitmesi için icazet verdiği bir halifesine, irşat makamının gerektirdiği bazı edepleri ise şöyle hatırlatır:

“Sana bir Hak talibi gelince, onu terbiyeye almak için hemen acele etme. Önce bir istihâre yap, Allah’a yönel, O’na yalvar ve niyazda bulun.

Sana gelenler övünmeye değil, Allah’a sığınmaya sebep olsunlar. Bu iş Allah’ın izni ve yardımı olmadan yürümez. Şunu iyi bil; Cenab-ı Hakk’ın izni olmadan, kimsenin kullar üzerinde tasarruf yetkisi yoktur. Şu ayet buna işaret eder:

“Rabblerin izni ile insanları zulmetten nura çıkarman için, bu kitabı sana indirdik”³¹⁷

Zamanı gelmeden, hakkı verilmeden, şartları taşınmadan kimseye icazet verilmez. Vesselâm...”³¹⁸

Arifibillah Sehl b. Abdullah (k.s) (273/886) şöyle demiştir:

“Kul Allah Teala’nın taatında içiyle ve dışıyla tam bir istikamet halini elde etmedikçe, Allah’ı tanıma (marifetullah) hususunda bir yetkiye sahip olamaz.”³¹⁹

Büyük arif İmam Sühreverdî (k.s) (632/1234), Avarifu’l-Mearif isimli eserinde bir insanın nasıl mürşitlik rütbesine ulaşacağını özel bir bölümde incelemiştir. Hazret şöyle der:

“Allah dostları yanında rütbelerin en yükseği irşat makamıdır. Çünkü bu makama çıkan kimse, kulları Allah’a davette ve onları terbiye işinde Hz. Peygambere (s.a.v) vekillik yapmaktır.”³²⁰

“Hak yoluna giren bir kimsenin insanları irşat edebilme ehliyeti, güzel bir terbiye ile nefsinin çirkin sıfatlarının temizlenmesine, kalbin Allah ile huzur bulmasına, nefsin azgınlığının gidip tamamen itaat ve ibadete yumuşamasına bağlıdır. Öyle ki bu hale ulaşan kimse:

“Sonra onların derileri ve kalpleri Allah’ın zikrine yumuşar.”³²¹

317 İbrâhîm 14/1.

318 İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 211. Mek.

319 Bkz: Beyhakî, Kitâbu’z-Zuhd, 152 (No:323).

320 Sühreverdî, Avarif, 83. (Trc: Gerçek Tasavvuf, 102)

321 Zümer 39/23.

Ayetinde anlatılan kıvama gelir ve bundan sonra o kimseler:

*"İşte onlar, Allah'ın hidayetine ulaştırdığı kimselerdir; artık sen de onların yoluna uyl"*³²²

Ayeti ile anlatılan, kendilerine tabi olunma hâline ve imamet makamına yükselmiş olur."³²³

"Bu hale ulaşmak kendi başına olmaz. Bunun için çok özel bir terbiyeden geçmek gerekir. Bu terbiye kamil mürşitten alınır. Mürşit terbiyesi ile insanın manevi doğumu ve gelişmesi gerçekleşir. Bu şöyle olur:

Allah Teala'nın mürşitle mürit arasında güzel bir kaynaşma meydana getirmesi sebebiyle mürit, mürşidinin bir parçası durumuna gelir.

Bildiğimiz tabii doğumla çocuk babasının bir parçası olduğu gibi, mürit de mürşidinin bir parçası olur. İşte bu manevi bir doğuştur. Nitekim Hz. İsa (a.s) bu mânada şöyle demiştir:

"İkinci doğumu (yani kalbin manevi aleme gözünü açma işini) gerçekleştirmeyen kimse, melekler alemine yükselemez."

Kişinin birinci doğumu, onun mülk âlemi (dünya) ile irtibatını sağlar. İkinci doğumu manevi doğum ise, melekût (melekler ve sır) âlemiyle olan irtibatını temin eder. Allah Teala bu gerçeği bize şöyle hatırlatır:

*"Böylece biz, İbrahim'e göklerin ve yerin melekûtunu (sır ve acaipliklerini) gösteriyoruz ki, (kudret ve azametimize) yakinen inananlardan olsun."*³²⁴

İnsanın kamil olabilmesi için gerekli olan yakini iman hâli, mürşit terbiyesi ile meydana gelen ikinci doğumla gerçekleşir. Bu doğuşla insan, peygamberlerin manevi mirâsı olan ilâhi marifet, muhabbet ve edebi elde etmeye hak kazanır.

Kendisine peygamberlerin mirası ulaşmayan kimse, olgun anlayış ve zeka sahibi olsa bile, manevi aleme adım atamaz, ilâhi sırlara kalp gözünü açamaz. Çünkü anlayış ve zeka, aklın bir sonucudur. Akıl ise İslâm'ın nûrundan nasibi olmayınca, melekût âlemine dalamaz. Ancak mülk âleminde akla dayalı ilimlerde bir derece yol alabilir. Belli bir mesafeden sonra hayrette durur.

322 En'âm 6/90.

323 Suhreverdi, a.g.e, 84.

324 En'âm 6/75.

Bunun için akıl dikkat ederseniz, matematik gibi sırf akla dayalı ilimlerde derinleşmiştir. Çünkü bu tür ilimler, mülk âlemine ait işlerdir. Bu seviyede kalan ve ilâhi nurla yol alamayan bir akıl, melekût âlemine yükselemez.”³²⁵

İmam Sühreverdî (k.s) Allah yolunda seyri sülûk edenlerin dört kısma ayrıldığını belirtir:

- 1- Kendilerinde cezbe olmadan sülûk edenler:
(*Mücerred sâlik*)
- 2- Cezbe hâlinde olan ve bu halde kalanlar:
(*Mücerred meczûb*)
- 3- Önce sülûke başlayan ve peşinden cezbeğe ulaşanlar:
(*Sâlik-i meczûb*)
- 4- Başlangıçta kendisinde cezbe hâli olup daha sonra sülûke başlayanlar:
(*Meczûb-i sâlik*)

Hazret bunları şu şekilde değerlendirmiştir:

“Birinci ve ikinci gruptakiler irşada ehil olmaz. Üçüncü gruptakiler bazı durumlarda irşadda noksan kalır. Ancak dördüncü gruptaki arifler, bu işe tam ehliyetlidirler. İrşat işinde bazen noksan olmakla birlikte, üçüncü gruptakilerin bu makama ulaşmaları şöyle mümkün olur:

Bu kimse ilk hâlinde mücâhade, sıkıntı, ihlâsla ve bu yolun şartlarını tam olarak yerine getirmekle manevi seyrine başlar.

Sonra bu sıkıntı halinden, manevi hâlin temin ettiği rahatlığa çıkarılır. Böylece acıdan sonra tatlıyı bulmuş olur, ilâhî lûtfun hoş kokusu ile rahatlar.

Böylece başlangıçtaki mücâhade sıkıntısının darlığından, manevi ihsanlarla gelen kolaylığın genişliğine çıkmış olur. İlâhî kurbîyet denilen esintilerle tanışılır.

Kendisine müşahade kapısı açılır. Artık ilacını bulmuştur. Nur kabı olan kalbi, nurla kaynayıp taşmaya başlamıştır.

Ve...Ağızından hikmetler dökülür, kalpler kendisine meyleder, üzerine gaybdan peş peşe fetihler gelir, kalp gözüyle manevi âlemleri görür hâle gelir.

³²⁵ Sühreverdî, Avarif, 85-86 (Trc: 105-106)

Bu hâliyle o, insan topluluklarının içine girmeye hazırdır. Artık halkın içindeyken o, Allah ile beraber olur. Herşeyi aşıp Hak ile olurken, hiçbir şey onu mağlup ve meşgûl edip Rabbinden koparamaz. O parçalar ama parçalanmaz.

İşte bu durumda olan kimse, insanları irşat etme hakkını elde eder. Bu sıfattaki kimseye bir çok insan tâbi olur ve kendisinden manevi ilim tahsil ederler. Onun vasıtasıyla âleme bereket yayılır.

Dördüncü grupta anlatılan ve önce ilâhî cezbe ile manevi terbiyeye alınıp ardından amele sevk edilen velilere ise Cenab-ı Hak, önce manevi keşifler, yakîn nurları ve kalbinden perdeyi kaldırmak suretiyle tecellî eder.

Müşahede nurları onu aydınlatır. Kalbi açılır ve genişler. Bir aldanma yeri olan dünyadan kalben uzaklaşıp, ebediyyet yoluna ve yurduna yönelir. Manevi hâl denizinden kana kana içer.

Kendisini Allah'tan alıkoyacak bütün maddî, dünyevi bağlardan kurtulur. Açıkça, *'Ben, görmediğim bir Rabb'e ibadet etmiyorum, hep O'nun tecellîlerini seyrediyorum.'* diye ilan eder.

Sonra bâtınından zâhirine nurlar akmaya başlar. Bir zorlama ve meşakkat olmaksızın mücahede ve ibadet hâli devam edip gider. Herşey bir lezzet ve afiyet içinde olur. Kalbi, Rabbinin muhabbetiyle dolu olduğu için kendisinde, ilâhî sıfatlar tecelli eder, Rabbânî ahlâk ile ahlaklanır.

Bu kimsenin kalbi Hakk'ın emrine yumuşadığı gibi, kalıbı da yumuşar, erir ve teslim olur. Bunun alâmeti kalbin amellerine kalıbının yani organlarının da katılmasıdır.

Bu kimse Allahu Teala tarafından sevilen dostlardan olur. Doğrudan Hakk'a bağlanır, başkasından kesilir, mâsivâdan alınır ve ilâhi huzura ulaştırılır. İçindeki katılık gider, ruhun hararetiyle ısınır. Kalbinden nefsin damarları kesilip atılır. Cenab-ı Hak, bu hâli şöyle zikreder:

*"Öyle ki, Rabblerinden bütün benliğiyle korkanların derileri ondan ürperir. Sonra derileri ve kalpleri de Allah'ın zikrine yumuşar."*³²⁶

Görüldüğü gibi Allah Teala ayetinde, kalplerin yumuşadığı gibi, derilerin de yumuşayacağını haber veriyor. Bu durum ancak, seçilmiş Allah dostlarının (murad) hâlidir.

İrşada ehil ve ehliyetli kılınmış sevgilinin kalbi kötülüklerden temizlenmiş, göğsü açılmış ve derisi yumuşamış, kalbi ruhu ile aynı tabiatta olmuş; nefis de isyan ederek devamlı kötülüğü emreder bir durumdayken, yumuşayıp Hakk'a teslim olmuştur. Böylece nefsin yumuşamasıyla vücut da yumuşamıştır.

Bu kimse manevi hallerin elde edilmesinden sonra, tamamıyla artık amele döndürülür. Ruhu da devamlı ilâhi huzura doğru çekilir. Kalp ruhu, nefis kalbi, beden de nefsi takip eder.

Böylece bedenın amelleriyle kalbin amelleri içiçe olur. Zâhiri bâtına, bâtını da zâhire yol bulur. Kudret hikmete, hikmet de kudrete geçer. Dünya Ahirete, Ahiret de dünyaya açılır ve kendisine şöyle denmesi münasip olur:

"Eğer gözümden perde kaldırılacak olsa yakînim olduğundan daha fazla artacak değildir."

Bu duruma ulaşıncı, manevi hâlin kendisine bağ olmasından kurtulur. Hâl ona değil, o hâle hâkim olur. Böylece her yönden hürriyete kavuşur: Allah'a tertemiz bir tevhîd ile kulluk eder.

İşte, kim bu vafsettiğimiz makamı elde ederse o, gerçek bir arifi billâh, asıl hürriyetine kavuşmuş bir Allah dostu ve kamil bir mürşittir.

Onun nazarı deva, sözleri şifadır. O, Allah Teala'nın muradına uygun olarak konuşursa O'ndan konuşur, sükût ederse, O'nun için sükût eder. Nitekim bir kudsî hadiste bu durum şöyle ifade edilmiştir:

"Allah Teala şöyle buyurmaktadır: Her kim, benim velî kullarımdan birisine düşmanlık ederse, muhakkak ben ona harp açar, dostumun intikamını alırım. Bir kulum, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili bir şeyle bana yaklaşmamıştır.

Kulum bana nâfile ibadetleriyle de durmadan yaklaşır; nihayet onu severim. Bir kere de onu sevdim mi artık ben o kulumun (özel ihsân edeceğim

nurum ile) işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Benden herhangi birşey isterse onu verir, bana sığınırsa muhakkak onu himâyeye ederim." ³²⁷

Demek ki kamil mürşit, Cenab-ı Hakk'ın muradına tabidir ve Hak Teala ona kendi murâdını bildirmişdir. Artık, bütün eşyadaki tasarruflarında nefsinin isteği ile değil, Allahu Teala'nın muradına uygun harâket eder. ³²⁸

Allahu Teala, bir kulunu ilâhî yardımı ile desteklediği zaman o kul, hak ve hidayet üzere hareket eder. Yerlerin ve göklerin hüküm ve hükümrânlığı Yüce Allah'a aittir. O'nun ordularını ancak kendisi bilir. Bir kulunu sevince ve kullarının irşadı için aralarına gönderince, elbette ona bir yetki ve destek de verir.

Onu melekleri ve diğer manevi orduları ile takviye eder. Kendisini nefsi-ne esir, şeytana oyuncak ve dünyaya köle etmez. Onu makam ve şöhret derdine düşürmez. İlâhî yardım olmadan bu iş yürümez.

II- MÜRŞİTTE ARANAN TEMEL ÖZELLİKLER

Sûfiler, irşat görevini yürütecek kimsede bulunması gereken ahlâkî sıfat ve haller konusunda çok şey söylemişlerdir. Biz bunlardan en önemli olanlarını kısaca arzedeceğiz. Bunlar şunlardır:

Müşahede ve Yakîn iman sahibidirler.

Tasavvuf yolunun büyükleri kamil bir mürşidin, Allah'ın zikri ile kalbi uyanmış, şüphelerden arınmış, ihsan hâlini elde etmiş, müşahede sahibi, yakîn olarak Cenab-ı Hakk'a dostluk ve kulluk eden, devamlı ilâhî tecellilere mazhar bir zat olması gerektiğini belirtirler. ³²⁹

Allah dostlarında bulunması gereken bu hâli Rasulullah (s.a.v) Efendimiz genel bir ifadeyle *"ihsan"* olarak tanıtmış ve onu şöyle tarif etmiştir:

"İhsan, Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen O'nu göremezsen de, O seni görmektedir." ³³⁰

327 Buhârî, Rikak, 38; İbnu Mâce, Fiten, 16; Ahmed, Müsned, VI, 256; Tabarânî, e-Kebîr, No: 7880

328 Sühreverdi, Avarifü'l-Mearif, 84-90 (Gerçek Tasavvuf, 103-112)

329 Sühreverdi, Avarif, 528-529.

330 Buhârî, İman, 37; Müslim, İman, 1; Ebû Dâvud, Sünnet, 16 Tirmizî, İman, 4; İbnu Mâce, Mukaddime, 9.

İmam Rabbânî (k.s) şöyle demiştir:

"Fenâ ve bekâ diye tabir edilen bütün manevi makamların ve yüksek hallerin elde edilmesindeki asıl gaye, yakînin halinin meydana gelmesidir. Bundan başka bir maksadı (mesela Allah ile bütünleştiğini yahut Allah'ın kulun vücûduna girdiğini) düşünmek, dinden çıkmak ve zındıklıktır."³³¹

Seyyid Şerif Cürcani (rah):

"Yakîn eşyanın hakikatine ulaşmaktır" der.³³²

Ebû Talib el-Mekkî (k.s) eşyanın hakikatine, yani yakine ulaşmak için onu yaratana tanımayı şart görür ve şu bilgileri ekler:

"Yakîn hâli, Allahu Teala'nın kudretinin ve azametinin büyüklüğünün, kalbin açılması ile meydana gelen ilâhî bir ilimdir. Bu ilim Yüce Allah'ın zatını ispat eden en açık bir ayettir.

Aynı zamanda Allahu Teala'nın sevdiği kullarına bir hediyesidir. Allah'ın ayetleri ancak salih zatlara keşif olur, sadıklara açılır. Onlar, Allah'a giden yolda muhabbât ehlinin önünde önder ve delildirler."³³³

Cüneyd el-Bağdâdî (k.s) (297/909):

"Yakîn, kulun kendisiyle hakikata ulaştığı bir ilimdir. Bu öyle bir ilimdir ki, ona ulaşan kimse baş gözûyle eşyayı gördüğü gibi, kalp gözûyle de gayb olan şeyleri müşahede eder, gayb aleminin hakkında kesin ilme sahip olur."³³⁴ diyor.

Bazı arifler de, insanı Allahu Teala'ya yaklaştıracak ve onu mukarrabûn sınıfına dahil edecek ilmin, ancak yakîn ilmi olduğunu söylemektedirler.³³⁵

Rasulullah (a.s) Efendimiz yakîn ilmini şu sözleri ile övmektedir:

"Yakin tamamıyla imandır."³³⁶

"Yakîni öğreniniz."³³⁷

³³¹ İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 97. Mektup.

³³² Cürcânî, Ta'rifât, "Yakîn" mad; el-Herevî. Menâzilü's-Sâirîn, 25; İbnu Kayyim. Medâncü's-Sâlikîn, II, 413-422.

³³³ el-Mekkî, Kûtu'l-Kulûb, I, 173

³³⁴ Sühreverdi, Avarifu'l-Mearif, 528. (Trc: Gerçek Tasawwuf, 684)

³³⁵ el-Mekkî, a.g.e, I, 135.

³³⁶ Beyhakî, Kitâbu'z-Zühûd, 361 (No: 984); Ebû Nuaym, Hilye, V, 24; Tabarânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX, 107; Hâkim, Müstedrek, II, 442; Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, I, 57.

³³⁷ Ebû Nuaym, Hilye, VI, 95; Zebîdî, İthhafu's-Sâde, I, 409; Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, III, 438 (Had. No. 7337).

Yakîn derecesindeki iman, bütûn şüphelerden arınmış imandır. Böyle bir iman, Kur'an'ı öğrenmek dahil bütûn ilimlerden önce gelir. Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimiz ahabına öncelikle imanı öğretirdi.

Ashabtan Cündüb. b. Abdullah (r.a) şöyle diyor:

"Biz bir grup genç Allah Rasûlü ile birlikte idik. O bize Kur'an'ı öğretmeden önce gerçek imanı öğretti, sonra Kur'an'ı öğrendik, onunla imanımız arttı."³³⁸

Abdullah b. Revâha (r.a) arada bir Ashab-ı Kiram'a: *"Geliniz, oturup (iman hakikatleri üzerinde konuşarak) bir saat yakîn olarak iman edelim!"*³³⁹ der, yakînî imanın ne kadar önemli ve gerekli olduğunu ifade etmeye çalışırdı.³⁴⁰

Şurası bir gerçek:

Böyle bir iman ve irfan kalpte kendiliğinden oluşmaz. Arifler bunun yolunu şöyle açıklıyor:

"Kul, ilk hâliyle biraz sıkıntı ve meşakkat içeren ve bir takım edep ve hükümlerden oluşan mücahededden sonra yakîn ilmine ulaşır.

Bu ilim kalbi huzura kavuşturur. Kişiyi rıza hâlini kazandırır. Bu, kulun doğru yola girmesi demektir. Bütûn bunların temeli, samimi olarak tövbe etmektir.

Sonra sadıkların hallerine sahip olmak, nefis ve şeytan ile mücahede edenlerin amellerine sarılmak gerekir. Kul, bu hallere devam ederek yakîn ilmine ulaşır. Bu ilim mücahede ehlinin ulaşacağı bir neticedir.

Nitekim Yüce Allah:

*"Bizim uğrumuzda mücahede edenleri, mutlaka (bize gelen) yollarımıza ulaştırırız."*³⁴¹ buyurur.

Mücahede edenler, Allah yolunda nefis ve mallarıyla Allah için cihad ettiler ve düşmanları olan şeytanla savaştılar. Çünkü o düşman kendilerini, fakirlikle korkutup, fuhşiyatı emrediyordu.

³³⁸ Ibnu Mace, Mukaddime, 9; Elbani, Sahihu Ibnu Mace, I, 38.

³³⁹ Ahmed, Müsned, III, 265; Münzirî, et-Terğîb, II, 403; Zebîdî, İthâfu's-Sâde, I, 371; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, X, 76.

³⁴⁰ Ebu Talib el-Mekkî, a.g.e, I, 150

³⁴¹ Ankebut 29/69.

Ama onlar, bütün bunlara sabredip şeytana üstün geldiler. Bu uğurda canlarını ve mallarını feda ettiler. Ancak bu şekilde heva ve hevesin bağından kurtulmuş oldular.

İşte bu kimseler hakkında Cenab-ı Hak az önceki ayette şöyle buyurdu:

"Onları bizim yollarımıza ulaştırırız."

Bu ayet bize şunları düşündürüyor:

Uğrumuzda mücahede edenlere, manevi ilimlerin yolunu açarız. Kendilerini en derin anlayışları elde etmeye muvaffak kılarız. Bizim uğrumuzdaki ve yolumuzdaki güzel mücahadeleri sebebiyle onları, bize yaklaştıracak yollarımıza ulaştırırız.

Bu gayretin ve samimiyyetin sonucunda şu müjdeyi elde ederler:

"Şüphesiz Allah ihsan makamındakilerle (muhsinler) beraberdir." ³⁴²

Burada şunu hatırlamak gerek:

Allahu Teala'nın onlarla beraberliği elbette çok özel bir beraberliktir. Bu birliktelik, ilâhî sıfatların tecellisini müşahade etme makamıdır. Allahu Teala, onlarla önce özel yardımı ile beraber olmuş; onlar da, Rabblerinden gelen destekle bu yolda sabredebilmişlerdir.

Böylece Yüce Allah, işin sonunda da kendileriyle beraber olmuştur. Onlar bu beraberliğin bereketiyle yarın kıyamet günü yüzlerini ak edecek güzel ameller yapmış oldular."³⁴³

Büyük veli Necmüddin Kübrâ (k.s) (617/1221), asıl maksadın yakîn ve irfana ulaşmak olduğunu belirterek; tasawuf yolunda sülûk edip gayb âleminde iyi ve kötüyü göremeyen kimsenin terbiye ve irşada ehil olamayacağını söylemiştir.³⁴⁴

İmam Sühreverdî (k.s) Hazretleri de yakîn ilmini, ilimlerin en üstünü görür.³⁴⁵ Tevhid, marifet ve müşahade makamlarının elde edilmesinin de yakîn ilmine bağlı olduğunu belirtmiştir.³⁴⁶

³⁴² Ankebut 29/69.

³⁴³ el-Mekkî, a.g.e. I, 120.

³⁴⁴ Necmüddin Kübrâ, Fevâihü'l-Cemâl (Hatmu'l-Velâye ekinde), 473. Tasawufî Hayat (Haz: Mustafa Kara), 159.

³⁴⁵ Sühreverdî, Avanf, 42 (Trc:53).

³⁴⁶ Sühreverdî, a.g.e. 40 (Trc:49).

Nakşibendî yolunun büyükleri, kulun kalbiyle ilâhî huzura bağlanarak, müşahede hâlinde sürekli kulluk etmesinin ancak *"hakka'l-yakin"* mertebesinde olduğunu ve bu hâle *"fenâ fillah"* isminin verildiğini söylemişlerdir.

Mevlânâ Hâlid el-Bağdâdî'nin (k.s) nurlu sohbet ve ilim halkasında yetişmiş Şeyh Esad Sâhib (k.s), *"fenâ fillah"* ve *"bekâ billah"* hallerini şöyle açıklamıştır:

"Gerçekte fenâ, Hak yolcusu sâlikin sıfatlarının Cenab-ı Hakk'ın sıfatlarında fânî olmasıdır. Bu, sâlikin ilim, şuhûd ve hâl olarak O'nunla bâkî kalması demektir. Bu iş, sadece ilim yoluyla olursa fenâ ve bekâ hâli gerçekleşmez. Bunun iyi bilinmesi gerekir.

Kulun sıfatlarının fânî olması, kendisinden kötü sıfatların gidip güzel sıfatların kalması demektir. Burada fânî olan kulun zatı değil, sıfatıdır.

Bazıları fenâ deyince, kulun zatının fânî olacağını (ve Allah'ın zatıyla bütünleşeceğini) düşünerek dinsizlik çukuruna yuvarlanmışlar ve sapmışlardır.

Şeyh Kâsım el-Hânî (k.s), "Seyr u Sülûk" kitabında, bu fenâ halini zikrettikten sonra der:

"Fenâ makamına çıkan kulun zatı, cahillerin düşündüğü gibi, Allahu Teala'nın zatında fânî olmaz. Bilakis kul, kulluk yaparak, acziyetini itiraf ederek ve kulluğa ters düşecek bütün sıfatlardan sıyrılarak, Rabbine yaklaştığında Allahu Teala , kuluna terk ettiği bu kötü sıfatlar yerine gerçekten övülecek güzel sıfatları ihsan eder.

Allahu Teala her şeye güç yetirir. Kul ise, her şeyden âcizdir. Kâdir olan Allah, dilerse âciz olan kula yardım ve ihsan edip onu dilediği seviyeye getirir."³⁴⁷

Kur'an ve Sünnet ilmini bilirler:

Allah yolunda cahile tâbi olunmaz. Çünkü cahil kimsenin yapacağı tek şey vardır, o da sapıtmak ve peşinden gidenleri hak yoldan saptırmaktır. Rasulullah (s.a.v) bu tehlikeyi şöyle haber vermiştir:

"Şüphesiz Allah, ilmi kullarından çekip almaz. Fakat alimlerin ruhunu kabzederek ilmi ortadan kaldırmış olur. Ortada gerçek bir alim kalmayınca in-

³⁴⁷ Esad Sâhib, Buğyetü'l Vâcîd Fî Mektûbât-ı Mevlânâ Hâlid, 26-27. (Trc: Mektûbât-ı Mevlânâ Hâlid, 55-56)

*sanlar, başlarına bir takım cahil reisler getirirler, meselelerini onlara sorarlar, onlar da ilimsiz fetvâ verirler. Böylece kendileri (haktan) sapmış, insanları da sapıtmış olurlar.*³⁴⁸

Mürşitler Hz. Peygamber'in (s.a.v) varisleridir. O'nun vârisi olan ise, ilim ve hikmeti bilmelidir. Bu yüzden kamil bir mürşit, vârisi olduğu kimsenin getirdiği ilme, davet ettiği hikmete, yaşadığı sünnete ve öğrettiği edebe sahip olması gerekir. Hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur:

*"Alimler peygamberlerin varisleridir. Şüphesiz peygamberler, altın ve gümüş (cinsi maddî şeylerden) mîras bırakmazlar. Onlar sadece ilim bıraktılar. Kim o ilmi alırsa (dünya ve Ahirette) büyük bir nasip ve derece elde etmiş olur."*³⁴⁹

Büyük hadis alimi Allâme Aliyyü'l-Kârî (rah.) (1014/1605), "Mirkâtü'l-Mefâtih" adlı şerh özelliği taşıyan eserinde, yukarıdaki hadis için şu açıklamalarda bulunur:

"Vâris, hem alim hem âbid olmalıdır. Birisi olmazsa nuru noksan, hâli zayıf olur. Hadiste, bütün peygamberleri içine alacak şekilde 'veresetü'l-enbiyâ' ifâdesinin kullanılması, verâsetin, nebi-resûl hepsine şâmil olması anlamına gelir. İbnu Mâlik'in belirttiği gibi bazı alimler, resullere varis olur, bâzısı da derecelerine göre nebilere vâris olur.

Resuller altın ve gümüş gibi dünya malı bırakmamışlardır. Çünkü onların mala râğbeti yoktur. Hem onların, kendileri ve evlatları için Allah'a tevekkülleri tamdır. Şu halde dünya talibi olan kimse, Peygambere vâris olamaz.

Bu konuda İmam Gazâlî (rah.) şöyle demiştir:

"Azıcık gerçek ilme ve imana sahip olan kimse, şunu anlamalı: Dünya fânî, Ahiret ise bâkîdir. Bu durumda, fâniden yüz çevirip, bâkî olana yönelmek gerekir."

Hadiste geçen '*Peygamberler ancak ilim bıraktılar*' ifâdesi, zâhir ve bâtın ilimleri ile manevi halleri anlatmaktadır.³⁵⁰

³⁴⁸ Buhârî, İlim, 35; Müslim, İlim, 13; Tirmizî, İlim, 5; İbnu Mâce, Mukaddime, 8; Ahmed, Müsned, II, 162, 190, 203.

³⁴⁹ Ebû Dâvûd, İlim, 1; Tirmizî, İlim, 19; İbnu Mâce, Mukaddime, 17; Dârimî, Mukaddime, 32.

³⁵⁰ Aliyyü'l-Kârî, Mirkâtü'l-Mefâtih, I, 171-172.

Peygamberlik bir insandan diğerine miras kalmayacağına göre, insan peygamberin neyine nasıl varis olabilir dersiniz?

Bu soruya İmamı Rabbânî (k.s) şu cevabı verir:

“Peygamberlerden bize iki çeşit ilim kalmıştır:

1-Hükümlerle ilgili ilimler (Ahkâm ilmi)

2-Ahlak ve sırlar ilmi.

Gerçek vâris olan alim, her iki ilimden de payını alan kimsedir. Yalnız birinden nasibini alan tam vâris değildir. Zirâ böyle bir şey vâris için söz konusu olamaz. Çünkü gerçek vâris, miras bırakan kimsenin tüm malına varis olur. Bir kısmını alıp bir kısmını terk etmez.

Mîras bırakanın malının bir kısmından biraz pay alan vâris değil, belki borçlu olabilir. Çünkü borçlu malın hepsini değil, ancak hakkı olanı kadar alır.

Gerçek alim Rasulullah’a (s.a.v) tam vâris olan kimsedir. Borçlu gibi bir kısmını alıp bir kısmını bırakan alim değildir. Verâset, vârisle miras bırakan arasındaki bir yakınlık ve cinsiyet vâsıtasıyla olmaktadır.”³⁵¹

Şu halde Rabbani alimlerin Hz. Peygamber’le (s.a.v) manevi bir bağı ve aralarında ortak bir özellik vardır.

Ömer b. Abdulaziz’in (rah.) (101/720) belirttiği gibi, ilimsiz amel ve davet yapan kimsenin bozduğu, islah ettiğinden daha çoktur.”³⁵²

Büyük arif Ebû Hafs el-Haddâd (k.s) (264/878) hak yolunda ilimsiz bir yere varılamayacağını ve cahile uyulamayacağını şu veciz ifadeyle dile getirir:

“Biz işlerini, sözlerini ve hallerini Kur’an ve sünnet terâzisinde ölçmeyen kimseyi, Allah yolunun erlerinden saymayız!”³⁵³

Velilerin sultanı Cüneyd el-Bağdâdî (k.s) (297/909), bu konuda şu temel prensibi ortaya koyar:

“Bizim yolumuz Kur’an ve sünnete bağlı ve her şeyi ile onlarla kuşatılmıştır. Manevi terbiyesinden önce gerektiği kadar Kur’an’ı ezberlemeyen ve lazım olan sünneti yazıp öğrenmeyen kimseye bu yolda tâbi olunmaz.”³⁵⁴

351 İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 268. Mek.

352 Söz için bkz: Ibnu Abdilberr, Câmîu Beyânî'l-İlm, I, 33.

353 Câmî, Nefahâtü'l-Üns, 185; Ibnu Kayyim, Medâricu's-Salikin, II, 484

354 Kuşeyrî, Risâle, I, 118; Subkî, Tabakâtu's-Şâfiyye, II, 36.

Büyük arif Ebû Abdurrahman es-Sülemî (k.s) (412/1021) bu konuda şu önemli tespiti yapıyor:

"Allahu Teala'nın hükümlerini ve Rasulullah'ın (s.a.v) sünnetlerini bilmeyen cahil kimseye sûfî denmez. Zâhîrî hükümleri güzel yapamayan kimseler, manevî temizlik ve terbiyede muvaffak olamazlar. İlmî sağlam, hâli güzel ve kamil olmayanlara ilâhî sırlar emânet edilmez."³⁵⁵

Nitekim:

*"Namazınızın Allah katında kabul olmasını istiyorsanız, alim olanlarınız (diğer rivayette: en hayırlı olanlarınız) size imam olsun. Şüphesiz alimler, sizin ile Rabbiniz arasında elçilik görevi yapmaktadırlar."*³⁵⁶

Bu hadisiyle Rasulullah (s.a.v), Rabbimizle bizim aramızda rehberlik görevi yapacak kimsenin alim olması gerektiğini belirtmiştir.

Tasavvuf yolunun imamları şöyle demişlerdir:

Allah Teala'nın yolunu bilen kimseye, o yolda gitmek kolay olur.³⁵⁷ Hz. Peygamber'e (s.a.v) uymaktan başka Cenab-ı Hakk'a ulaşmak mümkün değildir.³⁵⁸ İlim olmadan edeb korunamaz."³⁵⁹

Mürşit olan kimsenin bir elinde, 'Allah şöyle buyurdu' diyeceği Kur'an, diğer elinde 'Hz. Rasulullah şöyle buyurdu' diyeceği sünnet bulunması gerekir.

Cahil olan Allah'a ulaşamayacağı gibi, başkasını hiç ulaştıramaz. Allahu Teala cahili dost edinmez, dost edindiği kimseyi de cahil bırakmaz.³⁶⁰

Kıyamete kadar gelecek bütün insanları sapıtmaktan koruyacak iki şey vardır:

- 1- Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerim
 - 2- Peygamberinin sünneti hadislerdir.
- Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

355 Sülemî, Menâhicü'l-Arifin 11

356 Hâkım, Müstedrek, III, 222; Tabarânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, XX, 328; Heysemî, Mecmau'-Zevâid, II, 64.

357 Kuşeyrî, Risale, I, 150; Attâr, Tezkire, 729.

358 Kuşeyrî, a.g.e, I, 117.

359 Attâr, Tezkire, 519.

360 Esad Sâhib, Bağiyetü'l-Vâcîd 31-32; Trc. Mektûbât-ı Mevlânâ Hâlid, 62.

*"Size iki şey bıraktım, onlara sıkı sarıldıkça asla hak yoldan sapıtmazsınız. Onlar Allah'ın Kitâbı ve benim sünnetimdir."*³⁶¹

Bunların dışında -bu ikisinin tasdik ve tavsiye ettiği işler hâriç- hiç bir şeyin emniyeti ve kıymeti yoktur. Bu şeyler, insanların nazarında hârikulâde vasfını taşıyabilirler...

Nefsin hilesinden, şeytanın vesvesesinden ve şeytanlaşmış insanların fitnesinden korunmanın tek yolu bu iki nur, Kur'an ve sünnet ile hareket etmektir.

Hak üzere terbiye veren meşreplerde, bir kimsenin irşat izni alabilmesi için alim olması ve bir alimden icazet alması şart koşulmuştur. Bu çok güzel bir durumdur.

Ancak bu icâzet yeterli değildir. Ayrıca kamil mürşidin nezaretinde manevi terbiye yani seyri sülûk işinin başarı ile tamamlanmış olması gerekir.

Seyri sülûkun tamamlanma zamanını kamil mürşit bilir. Onlar, ümmetin önüne terbiyeci sıfatı ile çıkaracağı kimsenin bu emaneti taşıyacak kıvama gelmesi için çok titiz davranırlar.

Kamil mürşit ilâhi emir ve mesajları devrinin insanlarına tebliğ ederken, zamanın şartlarına göre yeni içtihatlar yapıp farklı usuller belirleyebilir. Müçtehitler fıkıh sahasında içtihat yetkisine sahip oldukları gibi, kamil mürşitler de ahlak ve terbiye alanında ictihada söz sahibidirler.

Hiç şüphesiz Allah ve Rasûlünün emirlerini bilmenin önemi kadar, bu emirlerin tebliğ edileceği insanların fitratını, onların tatbik edileceği zaman ve mekanın şartlarını bilmenin de gereği vardır. Elindeki tohumu nereye ne zaman ekeceğini bilmeyen bir çiftçi tohumu zayi eder.

Takva ve istikâmet ehlidirler:

Yüce Rabbimiz:

*"Zalimlere benim ahdim (imâmet ve rahmetim)"*³⁶² ulaşmaz.³⁶³ buyurur.

Ayette geçen Allah'ın ahdi, Allah'ın kullardan korunmasını istediği emanettir. Bu emanet yeryüzünde manevi halifeliktir. Bu halifeliğin temel özelli-

³⁶¹ Ebû Dâvud, Menâsik, 56; İbnu Mâce, Menâsik, 84; Mâlik, Kader, 3; Ahmed, Müsned, III, 26.

³⁶² Ahd'in imâmet ve rahmet manasına geldiğini bildiren nakiller için bkz: Beğavî, Mealimü't-Tenzil, I, 79; İbnu'l-Cevzi, Zâdu'l-Mesîr, I, 140-141; Kurtûbî, el-Câmi' li Ahkâm'il-Kur'ân, I, 268, Zemahşerî, Keşşâf, I, 309; Seyyid Kutub, Fî Zilâl, I, 112.

³⁶³ Bakara 2/124.

ği, Allah'ın ahlakı ile ahlaklanmak ve yeryüzüne o şerefli ahlakı yaymaktan ibarettir. İşte ayeti kerime, bu emanetin ve şerefın zalim olanlara verilmeyeceğini bildiriyor.

Zalim ise, inkara saplanan, günahlara dalan, haddi aşan, hakkı çiğneyen, Allah yoluna gideni engelleyen kimse demektir.

Böyle kimseler kulları Allah'a davet edemezler, Allah'a giden yolda örnek ve rehber olamazlar, kalpleri Rabbânî terbiye ile tedavi edemezler. Allahu Teala bizleri bu konuda şöyle uyarır:

"Sakın zalimlere yaklaşmayın; size de azap dokunur (cehennemde yatarsınız)"³⁶⁴

Allahu Teala, ilâhi himâyesinde koruduğu Sevgili Peygamberimizin şahsında (s.a.v) ve onun arkasında yürüyen salihlere şu emri vermiştir:

"Habibim! Sen emrolunduğun gibi istikamet üzere ol! Seninle birlikte tövbe edenler de istikamet üzere hareket etsinler. Haddi aşmayın. Allah yaptıklarınızı görmektedir."³⁶⁵

Hakk'a davet ve irşat makamının gerçek temsilcisi Hz. Peygamber (s.a.v)'dir. Bu yolun hedefi olan takva ve marifetullâhı en üst seviyede elde eden odur. Bu işte ona vâris olanların, derecelerine uygun seviyede bunları bulmaları ve korumaları şarttır. Yoksa bu makam temsil ve davet edilmiş olmaz.

Kur'an-ı Kerim velinin tarifini iki nokta üzerinde toplamıştır: *1- Yakîni iman 2- Kamil takva.*

Bunları elde edene dünya ile Ahiretin bütûn müjdeleri verilmiştir. Bu ilâhi müjde şudur:

"Haberiniz olsun ki, Allah'ın velileri (dostları) için hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değillerdir. Onlar, iman edip (gerçek) takvaya ulaşmış kimselerdir.

Dünya hayatında da Ahiret hayatında da onlar için nice müjde (ve keramet)ler vardır. Allah'ın söz (ve hüküm) lerinde asla bir değişme yoktur.

³⁶⁴ Hûd 11/113.

³⁶⁵ Hûd 11/111.

*İşte bu (hâle ve vaade ulaşmak) en büyük kurtuluştur.*³⁶⁶

Meşhur Osmanlı alimi Şeyhulislâm Ebu's-Suûd Efendi (rah.) (982/1574) bu ayeti kerimenin tefsirinde şunları söylüyor:

"Ayette anlatılan veliler, Allah Teala'ya ruhanî yakınlık sağlayan müminlerin seçilmiş olanlarıdır. Onlar bu dereceyi, bütün hayırların temeli olan yakîn iman ve kamil takvâ ile elde etmişlerdir. Bu takva:

*'Ey iman edenleri Allah'tan hakkıyla korkun!'*³⁶⁷ ayetiyle istenen ve 'insanın sırnını Cenabı Hakk'tan alıkoyan bütün şeylerden uzaklaşarak, bütünüyle O'na yönelmek' şeklinde tarif edilen en üst mertebedeki takvadır.

Veli denilince akla gelen dostluk ve ilâhi yakınlık, böylesi bir takva ile meydana gelir."³⁶⁸

İmam Kuşeyrî (k.s) (465/1072), nebinin günahlardan mâsum olmasının şart olduğu gibi; gerçek bir velinin de ilâhi himâyeye ile günahlardan korunmasının şart olduğunu belirtir. Ve şu hususu vurgular:

"Kendisinde Kur'an ve Sünnet'in kabul etmediği bir hâl bulunan kimse veli değil, aldanmış birisidir."³⁶⁹

İmam Kuşeyrî (k.s), gerçek takvanın şu sıra ile elde edileceğini söyler:

"İlkin, kalp şirkten temizlenir. Ardından günahlardan sakınma hâli gelir. Bu hâli şüpheli şeyleri terk etmek takip eder. Bu hâlin daha ileri seviyesi ise fuzûlî şeylerden uzaklaşmaktır."

Büyük veli Bayezidi Bistâmî (261/875), kamil mürşit diye ziyaretine gittiği bir zatın, mescide giderken dikkat etmediği bir edep yüzünden, yanına bile uğramadan geri dönmüş ve etrafındakilere şunları söylemiştir:

"Bu adam, dinin bir edebini bile koruyamıyor! Nasıl olur da gizli ilâhi sırlar hakkında kendisine güvenilir?!"³⁷⁰

Bu söz, Allah yolunda insanlara örnek olacak kimselerin ne kadar ince ve hassas davranmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu hadise konunun önemini yeterince göstermektedir.

366 Yunus 10/62-63.

367 ÂH İmrân 3/102.

368 Ebu's-Suûd, İrşatü'l-Aklî's-Selîm, IV. 158-159.

369 Kuşeyrî, Risale, II, 521.

370 Bkz: Kuşeyrî, a.g.e. II, 521; İbnü Kayyım, a.g.e. II, 484.

İmam Sühreverdî (k.s) Rasulullah (s.a.v) Efendimizin davet ve irşat makamına vekalet eden kamil mürşitlerin, ulaştıkları yüksek halleri şöyle özetlemiştir:

"İrşat izni alan mürşidi kamiller, bütün günah kirlerinden temizlenmiştir. Kalpleri ilâhi nurları yansıtan bir ayna durumuna gelmiş ve basiretleri açılmıştır.³⁷¹

Onlar, gerçek hidayet ve kamil takva üzerinde oldukları için takva sahiplerinin (muttakilerin) imamı yapılmışlardır.³⁷²

Ayrıca Rasulullah (s.a.v) ile manevi beraberlikleri sebebiyle, elde ettikleri nurâni hâl ve Rabbânî ilimleri aynı usulle müritlerine intikal ettirmektedirler.³⁷³

Allah tarafından özel olarak seçilip sevilen ve irşada ehil gösterilen kamiller veliler, seyri sülûklerinin son noktasında yakîn bir imana ulaşıp, zahiri ve batnî, hissî ve hayâlî kısaca bütün varlığı ile Allah'a teslim olmuşlardır.³⁷⁴

Bu öyle bir aşk ve teslimiyettir ki, ona ulaşan kimsenin vücudundan bir tûy bile Allah'a kulluktan geri kalmaz, isyana bulaşmaz. Bu hâliyle onların ibadetleri meleklerin ibadetine benzer."³⁷⁵

Acaba bu seviyeye ulaşmak herkes için mümkün müdür? Bu yolda insanın engeli nedir?

Sorularına arifler şu cevabı vermişlerdir:

"Halkı Rasulullah'ın (s.a.v), sünnetlerini yaşamaktan alıkoyan, nefislerinin çirkin sıfatlarıdır. Nefsin kötü sıfatları değişince kalpten perde kalkar, Efendimize uymak güzel olur.

Bu hale ulaşan kimse her hususta Rasulullah (s.a.v) Efendimize tabi olur. O zaman Allahu Teala o kimseyi sever. Çünkü Allahu Teala, kullarını nasıl seveceğini şöyle belirtmiştir;

*"Rasûlüm de ki: Eğer siz Allah'ı seviyorsanız, bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin."*³⁷⁶

371 Sühreverdî, *Avanîf*, 83 (10. bl).

372 Sühreverdî, a.g.e. 84 (Trc: Gerçek Tasavuf, 103.)

373 Sühreverdî, a.g.e. 86.

374 Sühreverdî, a.g.e. 89. (Trc. I 12)

375 Sühreverdî, a.g.e. 90.

376 Al-İmrân 3/31.

Demek ki, *ben Allah'ı seviyorum* demek yetmiyor, Bu sevginin ispatı gerekiyor. Bunun ispatı Allah'ın Sevgilisi Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimize içi ve dışıyla tâbi olmaktır. Ona en güzel uyan kimsenin, ilâhî muhabbetten nasibi o oranda fazla olur.

Yüce Rabbimizin hepimizden istediği şudur:

*"Rasûlüm size neyi verdi (ve emrettiyse) onu alıp yapın, neden nehyetti ise ondan da sakının!"*³⁷⁷

Allah dostları farz, vacip ve nâfile ibadetlerde büyük bir ciddiyetle Rasullullah (a.s) Efendimize tâbi olmuşlar, söz ve davranışlarında O'na uymanın bereketiyle, ilim, hayâ, af, müsâhama, şefkat, merhamet, güzel geçim, nasihat, tevazu gibi Efendimizin yüksek ahlâklarıyla şereflenmişlerdir.

Ayrıca Efendimizin haşyet, sekînet, heybet, tazim, rıza, sabır, zühd, tevekkül gibi hallerinden de nasiplerini alıp Allah Rasûlüne (s.a.v) tam manasıyla uyarak, sünnetini en güzel şekilde ihyâ etmişlerdir.

Velilerden Abdülvâhid b. Zeyd'e: "Size göre sûfî kimdir?" diye sorulunca, Hazret şu cevabı vermiştir:

"Akıllarıyla sünneti tam anlamaya gayret eden, kalpleriyle ona bağlanan ve nefislerinin şerrinden de devamlı Cenabı Hakk'a sığınan kimseler, gerçek sufilerdir."

İşte sufinin tam tarifi ve kamil mürşidin gerçek hâli budur.

Onlar ne kadar güzel amel etseler, kendilerine güven gelmez. Çünkü takva yolunda acziyet esastır. Bu yolun imamı Hz. Rasulullah (s.a.v) Efendimizin şu duası bu edebin esasıdır.

*"Allah'ıml Beni, bir göz yumup açma zamanı kadar da olsa, nefsimin eli-ne bırakmal Beni, küçük bir çocuğun anne-babası tarafından korunduğu gibi himayet et!"*³⁷⁸

Sufilerin, Rasulullah'a (s.a.v) uymakla elde ettikleri en şerefli ahlak, işte bu tevazu ve hiçliktir. Bu ahlak devamlı Allahu Teala'ya muhtaç olduğunu bil-

³⁷⁷ Haşr 59/ 7.

³⁷⁸ Münâvî, Feyzû'l-Kadîr, II, Had. No: 1478. Hadisin ilk kısmı. Hadisin son kısmı için bkz: İbnu Asım, es-Sünnetu, No: 380; Ebu Yala, Musned, IX, No: 5527; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, X, 181, 182.

me hâlidir. Bu hâle ulaşmak için kalbin ilahi marifetle açılması gerekir. Ayrıca yakîn nûruyla kulun iç alemi aydınlanmalı, kalbiyle ilahi huzura ulaşmalı, Cenab-ı Hakk'la özel muhabbet ederek sırrı her şeyden uzaklaşmalıdır.

Bütün bunlardan sonra nefsi, emredilen her şeyi yapma durumuna gelebilir. Ama bütün bunlarla beraber bu kul, nefsini bütün kötülüklerin kaynağı görür. Nefsın bir ateş gibi olduğunu, onun bir kıvılcımıyla bütün âlemin yanabileceğini bilir. Ayrıca nefiste bir istikrar bulunmadığını, onun her an değişik bir hâl içine girdiğini farkederek ve uyanık durur.

Allahu Teala'nın lutfuyla nefsinin gizli sıfatlarını tanıyan kul, onun kötülüğünden devamlı Allahu Teala'ya sığınır, O'ndan yardım ister. Bu durumda nefis, kulu devamlı Rabbine sevkeden ve O'na sığınmaya zorlayan bir vesile olur.

Bunun için kamil veli, hiçbir zaman Rabbinden gâfil olmadığı gibi, nefisini terbiye ve kontrolden de geri kalmaz.³⁷⁹

Büyük arif İmam Gazâlî (rah. /505/1111) şöyle der:

"Alim deyince Allah'a yönelmiş arif akla gelir. Çünkü Allah için elde edilen azıcık ilim, insana dünyanın fânî, Ahiretin ise bâkî olduğunu öğretir. Bu insanı Allah'tan korkmaya sevk eder. Halk en büyük zararı, böylesi bir korkuya sahip olmayan dünya ehli alimlerden görür.³⁸⁰

Şu halde *'Benim Allah dostu olmamın ve Allah'ın huzurunda kabul görmemin hiç mi yolu yok?'* diye soranlara, büyük imam şu cevabı veriyor:

"Vücut azalarını isyandan, nefsini alıştığı boş âdetlerden, kalbini gaflet ve katılıktan, sırrını günah kirlerinden, ruhunu onu engelleyen perdelerden, aklını kötü düşüncelerden arındırmadıkça Allah huzurunda ilâhî yakınlığa ulaşamazsın..³⁸¹

Büyüt arif Mevlânâ Hâlid Bağdadi (k.s) bir hâllfesine şu uyarıda bulunur:

"Bu yol, Kur'an ve sünnetin ortaya koyduğu esaslar üzerine bina edilmiştir. Hedefine ulaşmak isteyen kimse, Kur'an ve sünnetin emrettiği hiçbir

379 Sühreverdî, Avarif, 46-47. (Trc: Gerçek Tasavuf, 57-59).

380 Gazâlî, İhyâ, I, 87-120.

381 Gazâlî, Ravdatu't-Talibîn, 12

şeyi değiştirmemelidir. Bu yola giren kimse, onun edep ve kurallarına riayet etmez ise, bu girişinin bir bereketi ve hayrı olmaz.”³⁸²

Yine Nakşibendî yolunun imamlarından Ahmed el-Haznevî (k.s) şöyle diyor:

“Bu yolun en önemli özelliği sünnet üzere kurulmuş olmasından ileri gelir. Bu yolda bid’atlardan kaçmak, hatta evlâ denilen görüşlerin dışındaki zayıf sözlerden (kaviller) bile uzaklaşmak şarttır. Azimetin dışında amel etmek, takvası zayıf kimselerin işidir.”³⁸³

Bu derece edep ve takva ile süslenen bir insan, Allah yolunda emin bir rehber olma özelliğine sahiptir. Bu edep imamları sadık kimselerdir. Cenabı Hakk bu sadık kullarının rehberliğini tasdik ediyor ve kendisine gelmek isteyenlere:

*“Bana yönelenlere tabi ol”*³⁸⁴ emrini veriyor.

Kısaca kendisine uyulacak kimse, içi ve dışıyla Allah’a yönelmiş, Allah’ın dostluğunu elde etmiş, dini bütûn, ahlakı güzel, nur ve feyiz sahibi, edepli, iffetli, akıllı, ferâsetli bir kimse olmalı. Ona uyan Yüce Allah’a gitmeli.

İşte bütûn ariflerin ortak görüşü şudur:

“Bir kimsenin havada uçtuğunu, suda yürüdüğünü, ateşi yuttuğunu görseniz bile ona aldanmayın. O kimsenin dinin emir ve hükümlerine nasıl uyduğuna bakın. Eğer o, dinin farz kıldığı bir hükmü yerine getirmiyor, vacibi terk ediyor, sünneti hafife alıyor, edebi çiğniyorsa o kimseden uzaklaşın.”

Bu ölçüye dikkat ettikten sonra hiç kimse zarar etmez. Ancak insanlar her zaman Allah ve Rasûlünün koyduğu ölçüleri korumuyor, acı tecrübeleri tekrar tekrar yaşıyor, önceki yaşayanlardan da ibret almıyor.

Ne tuhaftır ki, her devirde pek çok insan, gerçek alim ve mürşidi kamil sıfatını taşıyan arifleri bırakıp cahillere yönelmişler; Allah adamlarını tenkit edip, dünya ehlini alkışlamışlardır.

Gerçekten Kur’an ve sünneti rehber edinen tasavvuf ehli rabbani alimler, her devirde bu dini en güzel şekilde temsil ve tatbik etmişlerdir.

382 Esad Sâhib, Buğyetü’l-Vâcîd, 201-202.

383 Ahmed el-Haznevî, Mektûbât, 273.(İst. 1977).

384 Lokman 31/15.

Oysa onların ihlas ve edepleri sayesinde müslümanlar yeni bir ruha, ayrı bir neşeye, güzel bir kulluğa sahip olmuşlardır.

Sürekli zikir ve murâkabe hâlinedirler.

Cenab-ı Hakk, esasen müminleri, kalbi zikirden gafil ve edebi bozuk kimselerden olmaktan sakındırıyor ve şöyle emrediyor:

*"Kalbini zikrimizden gâfil kıldığımız, hevasına uyan ve işi gücü haddi aşmak olan kimseye itaat etme!"*³⁸⁵

İşte Allah dostlarının en önemli özelliği Allahu Teala'nın zikrine çok düşkün olmalarıdır. Zikir onların kalpleri için hayat sebebidir; tıpkı suyun balık için hayat sebebi olduğu gibi...

Yüce Rabbimiz, Yüce Zatını müminlerin çokça zikretmesini emrediyor. Her işin başında, içinde ve sonunda bir çeşit zikirle meşgul olmalarını istiyor. Çünkü Kur'an, kafirlerin zikre hiç yanaşmadığını, münafıkların çok az zikrettiğini, ayrıca ibadette gevşek davrandıklarını ve amelleriyle gösteriş yaptıklarını bildiriyor.³⁸⁶

Bu tür davranışlar Allah dostlarında olmayan hallerdir. Yüce Rabbimiz, kendisine aşık olan dostlarının temel özelliklerini şöyle tanıtmıştır:

*"Onlar öyle erlerdir ki, herhangi bir ticaret ve alışveriş kendilerini Allah'ı zikretmekten, namazı kılmaktan ve zekatı vermekten alıkoyamaz. Onlar, yüreklerin ve gözlerin (dehşetten) ters döneceği günden korkarlar."*³⁸⁷

Nakşibendi yolunun müntesiplerinden büyük müfessir Allame Âûsî (rah.) (1270/1853), bu ayetin tefsirinde şöyle diyor:

"İslam Ümmeti içinde bir çok tasavvuf ehli, özellikle Nakşibendî büyükleri, ayette anlatılan daimî zikir hâline ulaşmışlardır. Bu zikre ulaşmayı en büyük gaye edinmişlerdir. Zikir onların kalbinde iyice yerleşmiştir. Öyle ki hiçbir halde zikirden gafil olmazlar."³⁸⁸

Allahu Teala gerçek müminlerin, her hâlde nasıl ilâhi zikir ve fikir içinde olduklarını şu ayeti ile açıklıyor:

³⁸⁵ Kehf 18/28.

³⁸⁶ Nisâ 4/142.

³⁸⁷ Nûr 24/37.

³⁸⁸ Âûsî, Rûhu'l-Meânî, Cild: IX, Cüz: XVIII, 378 (Beyrut, 1994)

"O temiz akıl sahipleri, ayakta (yürürken) otururken ve yanları üzere yata-
rken (bütün hâl ve zamanlarında) Allah'ı zikreder, göklerin ve yerin yaratı-
lışını tefekkür ederler."³⁸⁹

İmam Fahrüddin er Râzî de (rah) (606/1210) bu ayeti kerimenin tefsiri-
rinde, kamil kul olmayı kalbin Allah sevgisi ile dirilmesine bağlıyor ve şunu ek-
liyor:

"Bir kul diliyle zikir, azâlarıyla şükür, kalbiyle fikir içinde kaybolup, bütün
varlığı ile devamlı kulluk yaptığında ancak kamil bir insan olur."³⁹⁰

Necmüddin Kübrâ (k.s) şöyle demiştir:

"Devamlı zikir; Allah'tan başka her şeyi unutarak, sadece O'nu zikret-
mektir. 'Unuttuğun zaman Rabbini zikret.'³⁹¹ ayeti, bunu ifade eder.

Bütün eşyayı kalpten çıkarmalıdır. Çünkü iki zikir bir yerde bulunmaz.
Devamlı eşyayı zikir ve dert eden Allah'ı tam hatırlayamaz. Allah'ın zikrine da-
lan da kalbini eşyaya kaptırmaz. Hz. Peygamber (s.a.v) devamlı Allahu Te-
âyâ'yı zikrederdi.³⁹²

Peygamberlerin ve velilerin günlük normal işleri de zikir sayılır. Çünkü,
onların bütün muamele ve işleri allahu Teala ile dir. Zikirden gaye, kalbin Al-
lah ile huzur bulmasıdır."³⁹³

Bir kalp devamlı zikir hâline nasıl ulaşır? Sorusuna İmam Rabbânî (k.s) şu
cevabı verir:

"Kalbin Allah'tan başka her şeyi unutacak derecede zikir içinde kaybol-
ması ancak, ehl-i sünnet akidesi üzere ve hak mezheplerin hükümleriyle amel
etmek suretiyle elde edilir.

Bu peşine düşülecek en büyük hedeftir. Cenab-ı Hak ile huzur bulup se-
lamette kalan kalp sahipleri, eşyaya nazar ettiklerinde eşyayı değil, o eşyayı
yaratana hatırlarlar. Dolayısıyla maddi varlıklar ile perdelenmezler.

389 Al-i İmrân 3/ 161.

390 Râzî, Mefâtihü'l-Gayb, IX, 110. (Beyrut, 1990).

391 Kehf 18/24.

392 Buhârî, Hayz, 7, Ezân, 19; Müslim, Hayz, 118; Ebû Dâvud, Tahâret, 9; Ibnu Mâce, Tahâ-
ret, 11.

393 Necmüddin Kübrâ, Tasavvufi Hayat, 58

Ne kadar düşünseler, bizzat eşyaya ait bir varlık ve ünvan akıllarına getiremezler. Her şeyde ilâhi tecellileri müşahede ederler. Buna 'fenâ-i kalbî' denir.

Tasavvuf yolunda (tarikât) ilk basamak budur. Diğer velâyet güzelliği (kemâlat) bunun üzerine gelişir.³⁹⁴

Sevgi her işin temelidir. İmam Rabbânî (k.s) ilahi sevginin kerametini şöyle açıklar:

*"Kişi sevdiği ile berâberdir."*³⁹⁵ hadisi gereğince, Allah'ı seven arifler de hep O'nunla beraberdirler. Onlar, halkın içinde bulunsalar da Hak'tan kopmazlar. Zâhiren halkın arasındadırlar. Ancak, bâtın ve kalpleriyle Cenab-ı Hak ile beraberdirler.

Kul ile Rabbi arasında asıl perde kulun nefsidir. Bu âlem bizzat arzu edilecek bir şey değildir ki perde olsun. Kul, kendi nefsinin derdine düşerse Rabini unuttur. Bu durumda kalbe, Yüce Zatın muhabbeti girmez.

Cenab-ı Hakk'ın muhabbeti öyle bir devlettir ki ancak mutlak "fenâ hâli"nin gerçekleşmesinden sonra elde edilir. Buna ulaşmak, Allah Teala'nın özel tecellilerine bağlıdır. Buna Zatî tecelli denir.

Bu tecelliye mazhar olan arif, her işini ihlas ile sırf Rabbinin rızası için yapar. Nefsini, Cenneti ve Cehennemi düşünmez. Bu mertebe "mukarrabûn" ismi verilen büyük zatların mertebesidir.³⁹⁶

Zamanının müceddidi Mevlânâ Hâlid Bağdâdî (k.s). (1242/1826) şöyle demiştir:

"Zikir, kalpten başlayarak ruh, sır, hafî, ahfâ ve nefs-i nâtka üzerinde yapılarak bütün vücudu sardığında artık zikir '*zikr-i sultânî*' ismini alır.

Zikr-i sultânî; zikrin insanın bütün vücûdunu sarması hatta bütün eşya da hissedilmesi demektir.³⁹⁷

Ulu velilerden Ebû Ali ed-Dekkâk (k.s) ise şunları söylemektedir:

"Velâyetin diploması (menşûru'l-velâye) zikirdir. Kim zikirde muvaffak olursa kendisine velilik diploması verilir. Zikirden uzaklaşan kimse, bu yetkiyi kaybeder."³⁹⁸

³⁹⁴ İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 278. Mektup.

³⁹⁵ Buhârî, Edep, 96; Müslim, Birr, 165; Tirmizî, Zühd, 50; Hâkim, Müstedrek, IV, 171.

³⁹⁶ Bkz: İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 24. Mektup

³⁹⁷ Bkz: Esad Sâhib, Buğyetü'l-Vâcîd, 149.

³⁹⁸ Kuşeyrî, Risâle, II, 465.

İmam Kuşeyrî (k.s) zikrin, Allah Teala'ya giden yolda temel bir esas olduğunu, ilâhî nzâ ve Allah'a kavuşmanın ancak devamlı zikirle olabileceğini, kul, kalp ve diliyle devamlı zikir hâline ulaşınca da "kamil mümin" sıfatını kazanacağını belirtmiştir.³⁹⁹

Ahmed Zerruk (k.s) (899/1493), tasavvufun yüz temel kâidesinden birisinin de devamlı zikir olduğunu, zikir dersini geçemeyenlere velilik diploması verilmeyeceğini belirtmiştir.⁴⁰⁰

Acaba bu diplomayı alanlar ne kazanırlar? İmam Şa'rânî (k.s) (973/1565), buna şu cevabı verir:

"Zikir dersini başarı ile tamamlayan ve zikir diplomasını alanlar manevi alemleri seyr edebilirler. Bütün vücudu saran Allah zikri, zikir edeni Yüce Mevla'nın sevgisiyle mest eder."⁴⁰¹

Arifler, ilahi aşkın hakkını verenlere "siddîk" derler. İmam Sühreverdi (k.s) siddîkı bize şöyle tanıtır:

"Siddîk olan kimse, zâhiri ve bâtnı istikamet üzerinde olup hiçbir zaman doğruluktan ayrılmaz. Kendisine bir çok güzel hâller verilir. O bu güzel hâller içinde Allahu Teala'ya ibadet eder.

Onu herhangi bir yemek, uyku, içme ve benzeri şeyler, Allahu Teala'nın zikrinden alıkoymaz. Siddîk, nefsi adına her istediğini Allah için ister. Bu makamı elde edenler, peygamberelerin makamına en yakın kimselerdir.

Bil ki; gerçekten manevi terbiye ve sülûklerinde nihayete ulaşmış olanların zâhir ve bâtnları, Allah için istikamet bulmuş, ruhları nefsin zulmetlerinden kurtulup kurbiyyet makamına yükselmiştir.

Nefisleri de, bu terbiye altında nurlanıp uslanmış ve kalpleriyle birlikte Allah'a teslim olmuştur. Ruhları ise, en yüksek makama ulaşmıştır. Kendilerindeki heva ateşi sönmüştür. Bâtnlarını apaçık ilim kaplamış ve kendilerine Ahiretin hakikati keşfolmuştur.

Allah'a aşık olan siddîklânın hevaları ölmüş ve ruhları Hakk'a engel olan bağ ve perdelerden kurtulmuştur.

³⁹⁹ Kuşeyrî, a.g.e. II, 465.

⁴⁰⁰ Zerruk, Kavâidü't-Tasavvuf, Kâide, 69.

⁴⁰¹ Şa'rânî, el-Envârü'l-Kudsîyye, I, 43.

Yahya b. Muaz'a arifin hâli sorulunca şöyle demiştir:

"O, halkla beraber olduğu halde onlardan kalp ve rûhuyla ayrılmıştır."

Manevi terbiyede nihayete ulaşanlar, hakikatleri ile manen Allah'ın huzurunda bulunurlar. Allahu Teala onları halk içinde bir nevi '*Allah Ordusu*' yapmıştır. Onlar vasıtasıyla insanları hidayete ulaştırır. Onlarla kullarını irşat eder ve iradesini Hakk'a teslim etmek isteyen kendine çeker. Onların sözleri deva, nazarları ise şifadır.⁴⁰²

Nakşibendî büyüklerinden Muhammed Hânî (k.s), "et-Behçetüs's-Seniyeye" adlı eserinde şöyle diyor:

"Kul gerçek fenâ makamına ulaşınca Allah'tan başka şeyler, gözünden ve gönlünden kaybolur. Bu durumda ruh, devamlı Allah'ı zikreder. Kalp de hep secde hâlinde olur.

Bu hâle ulaşan sâlik irşat ve sohbeta lâayık olur. Bu hâle ulaşamayan kimsenin irşat işine girmesi ve müritleri terbiye için davet etmesi uygun değildir.

Kalbin devamlı zikir hâlinde olması demek, her an Cenab-ı Hak ile huzur bulması, halk ile beraberken O'ndan gâfil olmaması, bütün vücut latifelerinin kendilerine hâs zikirleriyle Allahu Teala'yı zikretmesi demektir.

İşte bu şekilde mutlak fenâ makamına ulaşan kula, Allah tarafından özel bir manevi vücut ihsan edilir; yani vücudu öyle bir hal alır ki, bu sıfattaki kul, Allahu Teala'nın ahlâkı ile ahlaklanmış olur.

Hadis-i kudsîde belirtildiği gibi, Allahu Teala artık onun gören gözü, işiten kulağı, tutan eli, konuşan dili, yürüyen ayağı olur. Bu kul, O'nun verdiği özel nur ile görür, işitir, konuşur, tutar ve yürür.⁴⁰³

'Bekâ-billah' mertebesinde hakikate eren kul ise kulları Hakk'a davete ehil olur. Bu makam, peygamberlerden sonra onların hâl ve siretlerinde bulunan seçkin evliyâyâ nasip olur. Onlar her işlerinde, tazarru' ve istiğfar ile Hakk'a yönelirler.⁴⁰⁴

Nakşibendî yolunun pirlerinden Abdulhâlik Gücdevanî (k.s), Hak yolcusu ariflerin devamlı zikir ve fikir hallerini onbir prensiple ortaya koymuş. Bū-

402 Sühreverdî, Avarifü'l-Mearif, 538 (Ter: 697-698)

403 Buhârî, Rikak, 38; İbnu Mâce, Fiten, 16; Beğavî, Şerhu's-Sunne, I, 142; Beyhaki, Kitâbu'z-Zühd, had. no: 696.

404 Muhammed Hânî, Âdâb, 278-279.

tünüyle Kur'an ve sünnetin terbiyesine dayanan ve aynı zamanda her salık için lazım olan bu prensipleri şu şekilde özetlemek mümkün:

1-Hûş Der Dem

Nefes alıp verirken gaflette olmamak, her nefesi huzur ve uyanıklık içinde alıp vermek, peşinden de istiğfar etmek. Her nefesini en hayırlı işle geçirmek. Geçmiş zamanın derdi ve geleceğin endişesi ile eldeki ânını zâyi etmek.

2-Nazar Ber Kadem.

Gözü ayaktan ayırmamak yani önüne ve işine bakmak, Allah'tan başka şeylere iltifat etmemek, yolunda yürümek, içinde bulunduğu hâle uygun konuşmak ve davranmak, kendisini ilgilendirmeyen şeylere takılmamak, ehli olmadığı, içine girmedığı işleri kendisine mal etmemek, hâlini ve haddini bilmek.

3-Sefer Der Vatan

*"Ben Rabbime gidiciyim"*⁴⁰⁵ ayetine uygun olarak, maddi alemden manevi aleme Cenabı Hakk'a yönelmek, hevedan Mevlâya, isyandan takvaya kaçmak, Hakk'ı bulmak için Hak erlerinin bulunduğu yerlere gitmek ve meclislerine girmek, bir halde kalmamak, devamlı terakki etmek.

4-Halvet Der Encûmen

Halkın arasında iken Hak ile beraber olmak, kalıbı halk ile kalbi Hakk ile bulunmak, ilâhi zikrin manevi lezzeti ile dopdulu olup, her şeyi zikre vesile etmek. Siddikiye yolunun piri Şâh-ı Nakşibend (k.s)şöyle demiştir:

"Bizim yolumuzun esası *'halvet der encûmen'*dir. Temeli ise sohbetir. Halktan uzaklaşmakta şöhret, şöhrette de âfet vardır. Hayır cemiyettedir. Cemiyet ise sohbetle güzel olur. Şu şartla ki, biri diğeri ile bir olmalı, birbirini tamamlamalı.

Bu hâl, *'Onlar öyle erlerdir ki, herhangi bir ticâret ve alışveriş kendilerini, Allah'ı zikirden alıkoymaz'*⁴⁰⁶ ayetüyle anlatılan durumdur. O tam bir fenâ hâlidir ve kalbin, ilâhî sevgi ve zikir içinde kaybolması anlamına gelir.

⁴⁰⁵ Sâffât 37/99.

⁴⁰⁶ Nûr 24/37.

5-Yâd Kerd

Devamlı Allah'ı hatırdâ tutmak, kalp ile dilin zikrini birleştirmek, her an gönül uyanık olmak, zikredilen Zât-ı Bârî'yi murâkabe ve müşahede etmek, tam bir uyanıklık içinde "lafza-i celâl" veya "kelime-i tevhid" zikrine devam etmek.

6-Bâz Geşt

Zikir ânında zikirdeki kusurunu görüp Cenab-ı Hakk'a sığınmak ve istiğfar etmek, "Nefy-u isbat" zikirinde nefesini verirken "kelime-i tevhid" in manasını düşünmek ve hiçliğini ve acziyetini anlamak.

7-Nigâh Dâşt

Zikir esnasında nefy-u isbatın manasını düşünerek, kalbine sahip olmak. Kalbi, nefsânî düşünce ve endişelerden korumak, mâsivanın kalbe girmesine mâni olmak, devamlı tevhidin manasını düşünmek.

8-Yâd Daşt

Her an ve mekanda zevk yoluyla Cenab-ı Hakk ile beraber olmak, ilâhî huzur ve neşeden hiç ayrılmamak, bütün eşyâda ilâhî tecellileri müşahede ile kalbi uyanık tutmak.

9-Vukûf-i Zamânî

Her anı kontrol ederek, o vakit içindeki ameli ve edebi korumak, vakitlerini zikir ile geçirmeye çalışmak, nefsinin içinde bulunduğu hâli murâkabe ve muhâsebe etmek, nevamlı ilâhi kontrolde olduğunu düşünmek, kul olduğunu Allah'a doğru yol aldığını, her şeyin emir ve idâresinin O'nun elinde olduğunu bilmek.

10-Vukûf-i Adedî

Zikri, mürşidinin verdiği sayı ve öğrettiği edebi koruyarak yapmak, sayıyı korumakla birlikte, kalbin huzuruna dikkat etmek, kalbi zikirde toplamak, beşerî varlığı aşarak ilâhî cezbeye ulaşmak.

11-Vukûf-i Kalbî

Kalben zikrettiği Zât-ı Bârî ile beraber olmak, kalbin içinde dolaşan dünyevî fikirlere mâni olmak, zikrin sırnâ ve şuuruna ulaşmak, devamlı kalbe ve içindeki sevgiliye yönelmek.⁴⁰⁷

407 Huseyin el-Vâz, Raşahâtı Ayn-ı Hayat, 27-32; Muhammed Hânî, Âdâb, 251-261. Sekûk Eraydın, Tasavvuf ve Tanıkları, 375-380.

Hadisi şerifte zikredildiği gibi velilerin en büyük özelliği, yüzlerine bakılınca Allahu Teala'nın zikredilmesidir.⁴⁰⁸ Bunun sebebi onların kalplerinin ilâhî zikir, fikir ve feyiz ile dolu olmasıdır. Zikrullah ile nurlanıp yumuşamamış ve ilâhî huzûra ulaşamamış kalplere uymak değil üzûlmek gerekir. Çünkü Cenab-ı Hak onlar için şöyle buyurur:

*"Yazıklar olsun Allah'ın zikrine karşı kalpleri katılaşmış olanlara."*⁴⁰⁹

*"Kalbini zikrimizden gâfil kıldığımız kimseye itaat etme!"*⁴¹⁰

Asrımızın manevî mimarlarından Gavs-ı Bilvânî Seyyid Abdulhakîm el-Hüseynî (k.s), kalbin Allahu Teala'ya nasıl yöneleceğini şöyle açıklar:

"Teveccüh, insanın kalbi ile Allah'a yönelmesi demektir. Bilindiği üzere, insanın vücudunda Allah'ı bilmek için sultânî bir kalp vardır. Bu kalbin "emir âlemi" ve "halk âlemi"ne bakan iki yönü vardır.

Kalp, tam olarak yönünü hangi tarafa çevirirse o taraftaki olup bitenleri görür. Öyleyse kalbimizi Allah'a döndürmeliyiz. Ta ki, bu vesile ile kalpte zikir ve fikir hâsıl olsun.

Meydana gelen bu zikir ve fikir sayesinde insan, kalbini boş hayalden, vehimden, vesveseden, her türlü şek ve şüpheden temizleyebilir. Biliniz ki, halka yönelen kalp Allah'tan uzaklaşır. Hak'ka yönelen kalpte ise ilâhî bir pencere açılır. O pencereden ilâhî feyzin güneşi kalbe akseder. Kalbinde böyle bir pencere açılan kişi, doğuda ve batıda, nerede olursa olsun, Allah'ın izniyle pek çok şeyi bilme ve görme nimetine ulaşır.

Meselâ bir ev yapsanız o evin penceresi olmazsa güneş ışınları o eve giremez. Bir de siz bu evin kapısını da kapatsanız, içeride yaşayanlar içinartık hayat çekilmez olur.

Aynen bunun gibi, insanın kalbi de beden evinin içindedir. Siz bu kalbe ilâhî bir pencere açmaz iseniz, beden sultanı olan kalple birlikte, sağ yanındaki veziri durumunda bulunan aklı selim ile sol yanındaki veziri durumunda bulunan nefs-i mülhime zikirsizlikten ölür.

⁴⁰⁸ İbnu Mubârek, Kitâbu'z-Zühed, No: 217-218; İbnu Ebî'd- Dûnya, Kitâbu'l-Evliyâ, 48; İbnu Mâce, Zühed, No: 4119; Suyûtî, ed-Dürrü'l-Mensûr, IV, 370-371

⁴⁰⁹ Zümer 39/22.

⁴¹⁰ Kehf 18/28.

Eğer kalpte pencere açılırsa Cenab-ı Hak'kın feyziyle hayat bulur, canlanır. Yoksa ilâhî feyizden mahrum kalır.

Bakınız, bu milletin başına ne geldiyse gafletten geldi. Mürşidim Şah-ı Hazne (k.s) *'gaflet kadar hiçbir kötü illet yoktur'* derdi. Kîmin başına ne geldiyse nefsinin hilelerinden gafil kaldığı için gelmiştir.

Bir kişi kendi kuvveti ile gafleti terk edemiyorsa edebe dikkat etsin. Şöyle ki, Rabbim her an her yerde beni görüyor, diye nefsini zorlamalıdır. Cûnüb dahi olsanız, kalbinizle *'Allah... Allah...'* diye zikrediniz.

Bakınız, sultanlar bir beldeye gittiler mi o beldenin ileri gelenlerini perişan ve zefîl ederler. Siz kalbi bir şehir, zikri de bir sultan olarak düşününüz. Sultan olan zikir kalbe hâkim olduğu an gafleti, vesveseyi ve benzeri boş şeyleri oradan yok eder.

Ayrıca açık ve gizli edeplere uymakla insanın kalbi uyanır. Böylece gaflet de yok olur."⁴¹¹

Bize düşen vazife şu ayete uymaktır.

*"Rabb'lerinin nzasını isteyerek, sabah akşam O'na yalvaranlarla beraber olmaya candan sabret. Dünya hayatının süsünü isteyerek sakın onlardan gözünü çevirme."*⁴¹²

İşte saadet budur. Akıllı insana gereken, bütünüyle gönlünü ve gününü Cenab-ı Hakk'ın zikir ve taatına vermiş sadık kullanyla beraber olmaktır. Bu beraberlik insanı Allahu Teala ile beraber edecektir. Çünkü Allahu Teala:

*"Ben beni zikredenle beraberim"*⁴¹³ buyurur.

Hz. Peygamber (s.a.v) de zikir meclislerini Cennet bahçesi olarak tanıtır:

*"Zikir meclislerinden ayrılmayın, oradaki rahmetten nasibinizi bolca alınız"*⁴¹⁴

⁴¹¹ İldırar-Çağır, Seyyid Abdulhakim Hüseyinî ve Nakşibendî Tarikatı, 41-42.

⁴¹² Kehf 18/ 28.

⁴¹³ Buhârî, Tevhid, 15, 35; Müslim, Tevbe, 1, Zikr, 2, 19; Tirmizî, Zühd, 51; İbnu Mâce, Edep, 58.

⁴¹⁴ Tirmizî, Deavât, 83; Ahmed, Müsned, III, 150. Hadisin açıklaması için bkz: Aliyyü'l-Karî, Mir-kâtu'l-Mefâtih, V, 56.

Basiret, Ferâset ve Siyâset İlmîni bilirler:

Rasulullah Efendimizin (s.a.v) vârisi olarak ümmetin irşatını üstlenen kişinin, davet ve terbiye işinde de O'nu izlemesi şarttır. Bu yüzden mürşidi kamil olan zatlar, karşısındaki insanların tabiatlarını, kabiyetlerini, güçlü ve zayıf oldukları noktaları, yaratılışlarındaki farklılıkları, kendilerine ait özellikleri bilirler. Buna göre müridin rûhî terbiye ve ahlâkî eğitimini gerçekleştirirler.

Arifler şöyle demişlerdir:

"İrşat için yakîn imân, sağlam ilim, kamil takva şarttır. Ayrıca mürşit basiret ve ferâset sahibi olmalı. Kalpleri kendisine çekmenin yolunu ve onları hak yolunda canlı tutmanın usulünü bilmeli. İnsan tabiatını ve fıtrat kanunlarını bilmeyen kimse, insanları mümkün değil terbiye edemez. İlâhî davet basiret ister. Bunu şu âyet-i kerime ifâde ediyor:

*"Rasûlüml De ki: "İşte bu, benim yolumdur. Ben, bana tabi olanlarla birlikte bir basiret üzere Allah'a davet ediyorum."*⁴¹⁵

Basiret, gaflete düşmeden ve hissî davranmadan ileriye ve gerçekleri isâbetli olarak görme yeteneğidir.⁴¹⁶

Basiret, Allahu Teala'nın nurlarıyla nurlanmış kalbin, gizli sırları ve saklı hikmetleri görme kuvvetidir.

Basiret, Cenab-ı Hakk'ın hidayeti ve desteği ile kalpten perdelerin kaldırılmasıdır.

Basiret, varlıkların hakikatini ve içyüzünü gösteren manevi bir ilimdir. Eşyanın dış şekillerini gören baş gözü ne ise; hakikatları keşfedecek kalp için de basiret odur.⁴¹⁷

Basiret, Allah'ın kalbe attığı bir nurdur. Bu nurla Rasulullah'ın (a.s) getirdiği dinin hakikati anlaşılır ve insan ilahi emirlerdeki sırrı gözüyle görmüş gibi anlar; ona göre hareket eder, muhâlefetten sakınır. Arif basiret nuruyla, ilâhî isim ve sıfatların, emir ve nehyin, gerçekleşen vaat ve gerçekleşecek olan vaadin (vaîd) hakikatini anlar.⁴¹⁸

⁴¹⁵ Yusuf 12/108.

⁴¹⁶ Uludağ, Tasavvufî Terimler Sözlüğü, 85. Ayrıca bkz: Uludağ, D.I.A, Basiret, Mad. V, 103

⁴¹⁷ Kaşânî, Şerhu Menâzili's-Sâirîn, 236-242, 292-293; Geniş bilgi için bkz: D.I.A, Basiret, Mad. V, 103.

⁴¹⁸ Ibnu Kâyyım, Medâricu's-Sâlikîn, I, 129-136

İmam Kuşeyrî (k.s) şöyle der:

*"Müminin ferâsetinden sakının. Çünkü o Allah'ın nuru ile bakar."*⁴¹⁹ hadisiyle anlatılan ferâset, kalpteki imanın kuvveti nisbetinde meydana gelir. Şu halde imanı en kuvvetli olan mümin, ferâseti en keskin olan kimsedir.⁴²⁰

Büyük arif Şâh Şucâ el-Kirmânî (k.s) (270/883) şöyle diyor:

*"Sağlam bir ferâset için gözünü haramdan korumak, nefsin arzularına uymamak, murâkabeye devam ederek kalbini, sünnete uyarak dışını ma'mur hâle getirmek ve helal lokma yemek şarttır."*⁴²¹

İmam Sühreverdî (k.s), kamil mürşitlerin sahip olduğu basireti ve feraseti şöyle anlatır:

"Kamil mürşitler derin ve keskin basiretleriyle müritlerin iç alemini görür, manevi hastalıklarını tesbit ederler. Onlar, kalp üzerinde manevi tasarrufat yetkisine sahiptirler. Müridin hâli hangi tedaviyi gerektiriyor ve hangi uygulama nefsin ıslâhına uygun geliyorsa ona göre hareket ederler."

İnsanların kabiliyetleri farklı olduğu için, onların Hak yoluna davetlerinin de farklı derece ve şekillerde yapılması gerekir. Bütün bu usuller şu ayette özetlenmiştir:

*"Rasûlüml İnsanları Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğüt ile davet et ve onlara karşı en güzel mücâdele şekliyle mücâdele yap."*⁴²²

İnsanların kimisi hikmetle, kimisi güzel öğüt ile, kimisi de uygun bir mücâdele ile hak yola çağılır ve terbiye edilir.⁴²³

Hikmetle davet, ilâhî davette bir rütbedir. Öğüt ve güzel mücadele de aynı şekilde özel bir usul ve davet şeklidir. Hikmetle Hak yoluna davet edilecek kimse, nasihatla çağılmaz. Onun daveti, ancak hikmetle güzel ve faydalı olur.

Mürşidi kamil, kimin nasıl irşat edileceğini, kimin hangi dilden anladiğini, kime neyin lazım olduğunu iyi bilir. Yine kimin zikre, kimin nâfile namaza

⁴¹⁹ Tirmizî, Tefsîr, 16, Tebarânî, el-Kebîr, No: 7496; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 267; Elbâ-nî, Daîfe, No: 1821.

⁴²⁰ Kuşeyrî, Risale, II, 480.

⁴²¹ Kuşeyrî, Risale, II, 483; Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, I, 143.

⁴²² Nahl 16/ 125

⁴²³ Sühreverdî, Avarif, 99. (Trc: 125).

devam etmesi gerektiğini, kimin hangi tavır ve hareketiyle hevasına uyduğunu bilir ve müride en uygun olan hareket şeklini tercih ederek, onu içine düştüğü kötü âdetlerinden ve nefsin darlığından kurtarır, müridin heva hastalığını tedavi eder. Böylece onu, Allahu Teala'nın rızasına hazırlar.

Gönlü Hakk'ın rızasına ulaşma ateşiyle tutuşan sadık bir mürit, manevi terbiyenin başında, bir yılan veya akrep tarafından sokulup, kendini tedavi edecek bir doktor arayan kimseye benzer.

Bu durum ve niyette olan bir mürit, bir mürşidi kamil ile karşılaştığı zaman mürşit, onun hâline vakıf olduğu için, kalbinden onun için Allah yolunda yardımcı olma duygusu harekete geçer.

Müridin kalbinden de o mürşide karşı bir yönelme olur. Aralarında Allah için, Allah yolunda ve Allah'ın lütfuyla oluşan ilahi bir sevgi meydana gelmiştir. Ayrıca ruhlar âleminde ruhların birbirleriyle tanışması ve kaynaşması sebebiyle de dünyada bu ilâhî sevgi ortaya çıkmış olur.

İşte bu gizli muhabbetin gereği mürşit, müridine yönelir, mürit de mürşidine bağlanmış olur.⁴²⁴

İmam Sühreverdî (k.s), mürşidin temel yükümlülüklerini on maddede özetlemiştir:

- 1-İrşat işine nefsi adına talip olmaz.
- 2-Konuşmasını ilâhî irâdeye uygun ve insanların kabiyetine göre yapar.
- 3-Özel bir halvet ve zikir yeri edinir.
- 4-Tevâzu' sahibi olup, hürmet beklemez.
- 5-Güler yüzlü ve yumuşaktır.
- 6-Müritlerin hukukunu korur.
- 7-Müritlerine güçleri kadar yük yükler.
- 8-Müritlerinden şahsı adına mal talep etmez.
- 9-Hoşa gitmeyen hâl ve hareketleri imâ ve işaretle de olsa düzeltir.
- 10-Müridin sırlarını saklar.⁴²⁵

Herkesin manevi terbiyedeki seyri ve varacağı sonuç aynı değildir. Hz. Peygamber (s.a.v), insanlara akılları ölçüsünde konuşurdu. Ashabına değişik durumlarına göre farklı hükümler uyguladığı olurdu.⁴²⁶

⁴²⁴ Gerçek Tasavvuf, 125-126).

⁴²⁵ Gerçek Tasavvuf, 536-544)

⁴²⁶ Sühreverdî, Gerçek Tasavvuf, 537.

Mürşidi kâmil de terbiyesine aldığı insanları iyi tanır. Esasen burada şaşılacak bir durum yoktur!

Sahrada yaşayan bir kimse, toprak çeşitlerini, bu toprağa göre uygun mahsul türlerini bilir. Her sanat erbâbı san'atının inceliklerini, fayda ve zararlarını bilir.

Bir kadın elindeki pamuğu, ondan ne kadar ince veya kalın iplik elde edileceğini bilir de bir mürşidi kâmil, müridinin hâlini ve kabiliyetinin neye müsait olduğunu nasıl bilmez, bu mümkün mü?!.⁴²⁷

*"İnsanlara akılları ve anlayışları ölçüsünde konuşunuz ve hallerine uygun davranınız."*⁴²⁸ hadisi irşat ve eğitimin esâsını oluşturur.

Bulunduğu halden daha iyi hallere yükselmek isteyen bir müridine Ahmet Amiş Halvetî (k.s) (1338/1919): şu cevabı verir:

*"Kanştırdığı helvaya şekerin ne zaman konulacağını helvacı bilir."*⁴²⁹

Hazret bu sözyle mürşitlerin, müritlerine ne zaman ve nasıl muamele edeceğini en iyi kendilerinin bildiğine işaret etmiştir.

H.z. Ali (r.a) Efendimiz: *"İnsanlara anladıkları şeylerden bahsediniz. Yoksa, insanları Allah ve Rasûlünü yalanlamaya itmiş olursunuz?"*⁴³⁰ ikazıyla, davette iyi niyet kadar, davet usulünün de güzel ve zamanında olması gerektiğini belirtmiştir. Yine Ashabtan İbnu Mesud (r.a) şu uyarıyı yapmıştır:

*"Bir topluluğa henüz akıllarının ermediği bir şeyden bahsetmen, muhakkak bir kısmı için bir fitne olur."*⁴³¹

Abdurrahman b. Mehdi (rah.) der ki: *"Bir kimse, karşısındaki insanın durumunu ve aklî seviyesini düşünerek, işittiği ve bildiği şeylerin bir kısmını zamanına saklamadıkça kendisine uyulacak bir imam olamaz."*⁴³²

427 Bkz: Avarif, 416.

428 Bu konudaki birbirini tamamlayan rivayetler için bakınız: Müslim, Mukaddime, sh: 6; Ebû Dâvud, Edeb, 23.

429 Y. Öztürk, Bosnalı Muhammed Tevfik Halvetî, 45.

430 Buhârî, İlim, 49; İbnu Hacer, a.g.e, I, 304.

431 Müslim, Mukaddime, 3; İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî, I, 304.

432 Müslim, Mukaddime, 3; İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî, I, 304.

Rabbânî alim, Yüce Rabbine tâbi ve teslim olan alimdir. İnsanları terbiye ederken Allahu Teala'nın koyduğu fitrat kanunlarına dikkat etmeye de "Rabbânî olmak" denir.⁴³³

İmam Gazâlî (rah.) der: "Kendisine tabi olunan mürşidin, manevi, ahlâkî hastalık çeşitlerini ve herbir hastalık için gereken tedavi usulünü bilmesi gerekir. Aksi takdirde, her hastaya tek tip ilaç veren doktorun ekserî hastaları öldürdüğü gibi, her müride aynı yöntemi uygulamaya kalkan mürşit de, onları helak edip kalplerini öldürür."⁴³⁴

Bu konuda merhum Said Hawa şöyle diyor:

Kısaca mürşidin, başından sonuna kadar bu yolu kat etmiş olması, bütün incelik ve gizliliklerini bilerek halka bu yolu göstermeye gücü yeter hâle gelmesi gerekir.

Ayrıca mürşit, kalp çeşitleriyle bunların hastalıklarını yakinen bilmesi ve Allah'ın izniyle onları tedaviye güç yetirir hâlde olması gerekir.

Bir de bu hastalıkları tedavi edebilmesi için, hangi hastalığa hangi ilacın gerektiğini bilmesi zaruridir.⁴³⁵

Manevi silsile ve irşat icâzetine sahiptirler:

Tasavvufta sâlikin insanları irşat edebilmesi için, manevi bir silsile ile Hz. Peygamber'e (s.a.v) bağlanan bir mürşidi kamilden irşat icâzeti ve terbiye yetkisi alması gereklidir.⁴³⁶

Böylesi bir yetki belgesi (silsile), İslam tasavvufunu batı mistisizminden ayıran en önemli özelliktir.⁴³⁷

Şartlarına uygun hareket edildiği takdirde bunda büyük bir fayda ve emniyet olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Zira tasavvuf manevî bir ilimdir. Nûrânî bir hâl ve yüksek bir ahlâktır. Bu yüzden, kimden alındığına dikkat edilmelidir.

⁴³³ Buhârî, İlim, 10; Ibnu Hacer, a.g.e, I, 218.

⁴³⁴ Gazâlî, a.g.e, III, 94-95; Zebîdî, İthâfu's-Sâde VIII, 640-641.

⁴³⁵ Said Hawâ, Tebiyyetü'n-Rûhiyye, 222-234

⁴³⁶ Abdulkâdir İsâ, Hakâik anî't-Tasavvuf, 79

⁴³⁷ Kara, Tasavvuf ve Tarikatlar Târîhi, 16 Geniş bilgi için bkz: Tahralı, Fransız Müslüman Abdül-vâhid Yahya (Rene Guenon'un) eserlerinde tasavvuf ve mistisizm farkı, Kubbealtı Akedemi Mecmuası, sy: 4, Ekim, 1981.

Tıp diploması olmayan ve ihtisasını ispat etmemiş bir doktora ciddi bir hastalığı tedavi için gitmek elbette doğru değildir. Emin ve ehliyeti bir mürşidi kamilin irşat halkasında terbiye görüp, mürşidinden irşat icâzeti alamayan birine, kalbî hastalıklarını tedavi için gitmek de doğru olamaz.

Bir insanın vücudu ne denli önemli ise, o vücudu ayakta tutan inanç sistemi de bir o kadar önemlidir. Çünkü harap olan kalpteki iman esaslarıdır. Bu ise dinin temelidir. Dolayısı ile yıkıma uğrayan dindir, kaybolan ebedî saâdet tir.

Tabiinden Muhammed b. Sîrin (rah) (110/728): "Dininizi kimden aldığınız iyi bakınız!"⁴³⁸ derdi. O vakit din, hadis ilminin meydana getirdiği esaslarda gizlenmişti. Bu yüzden hadislerdeki ilim ve edep, her önüne gelenden alınmıyordu. Ve İbn-i Sîrin (rah) buna dikkat çekmiştir.

Abdullah b. Mübârek (rah.) (181/796) ise: "İsnad dindendir. Eğer isnad olmasaydı, isteyen dilediği gibi konuşurdu."⁴³⁹ diyerek, bu ilmi kimden aldın diye sormayı bir emniyet unsuru görmüştür.

Tasavvuf terbiyesine giren bir kimse, tâbi olacağı mürşidin kimden icazet aldığını, kimin elinde yetişerek bu işe ehil olduğunu bilmelidir. Mürşidin verdiği irşat iznine *hilafet* denir. Bu hâlifelik, hakkıyla verildiğinde ve alındığında ümmet için emniyettir.

Silsile ve irşat icâzeti şarttır. Ancak büyükler, sırf icâzetle aldanmayı ve işin hakiki yönünü ihmal etmeyi uygun görmezler.

Nakşibendi yolunun piri Şah-ı Nakşibend'e (k.s) (791/1388):

- Hazretinizin silsilesi nereye kadar ulaşıyor? diye sorulduğunda, şu manalı cevabı vermiştir:

- Silsile ile kimse bir yere ulaşamaz!⁴⁴⁰

Çünkü hedef sadece icazet almak silsileye dahil olmak değil, bilakis irşada ehil olmaktır.

Mesnevî şârihi Tâhirü'l-Mevlevî (1371/1951) bu cevaptaki incelliği şöyle açıklar:

⁴³⁸ Müslim, Mukaddime, 4, Nevevî, Sahih-i Müslim Şerhi, I, 84

⁴³⁹ Müslim, Mukaddime, 5, Nevevî, a.g.e, I, 87.

⁴⁴⁰ Câmi, Nefahâtu'l-Üns, 532.

"Herkes Allah için yaptığı amele baksın. Kimse mensup olduğu silsileye veya sahip olduğu zahiri mevkie takılmasın."⁴⁴¹

Yine Nakşibendi yolunun büyüklerinden Seyyid Sıbgatullah el-Ervâsi (k.s) şöyle diyor:

"Bu büyüklerin (Sâdâtı Kiram) evladı, onların manevî mirasını alandır; zâhiren evlâdı olanlar değil. Birine mensup olmaktan maksat, manevî intisaptır. Yani onun yolundan gitmektir. Şekil olarak mürşitle beraber olmaya itibar edilmez."⁴⁴²

Burada, Hz. Peygamber'in (s.a.v) kızı Fatıma'ya (r.ah) yaptığı şu uyarıyı hatırlamak yerinde olacaktır:

*"Ey Fatıma! Kendini ateşten kurtaracak amellere sarıl. Bil ki ben, Allah'tan gelen bir şeyi senden gideremem."*⁴⁴³

Efendimiz (s.a.v) bu sözünü, kızının güzel amel yaparak peygamber kızı olmanın gereğini yerine getirmiş olacağını, ona ancak bunun fayda vereceğini, yoksa Allah katında sırf nesebin yetmeyeceğini belirtmiştir.

Rasulullah (a.s) Efendimizin şu uyarısı da konumuzla ilgilidir:

*"Ameli kendisini geri bırakanı, nesebi ileri geçiremez!"*⁴⁴⁴

Kendi kendini mürşit ilan eden, rüyada hâlifelik aldığını söyleyen, bu işi başına taktığı sarık ve sırtına giydiği cüppe ile götürceğini zanneden kimseler, kendilerine kötülük, bu güzel mesleğe ise ihanet etmiş olurlar.

Büyük arif İmam Sühreverd (k.s) bir mürşit nezaretinde terbiye gören bir kimsenin, ne zaman irşada izinli olacağını şu sözleri ile açıklar:

"Mürşit, müride ancak, onun kendisinden ayrılma vaktinin geldiğini ve onun nefsinin tek başına idare etmeye güç yetireceğini bildikten sonra, kendisinden ayrılmasına izin verir. Bu izin, müride artık Cenab-ı Hakk'tan manevi ilim ve ilhâm kapısının açılmasıyla başlar.

Mürit, mühim işleri Allahu Teala'ya arz edebilme ve O'dan aldığı ilme göre müşkilleri çözüp anlama seviyesine ulaştığı zaman, artık mürşidinden

⁴⁴¹ Tâhirü'l-Mevlevî, Mesnevî Şerhi, I, 75.

⁴⁴² Seyyid Sıbgatullah, Minah, 70.

⁴⁴³ Buhârî, Vasâya, 11; Nesâî, Vasâya, 6; Dârimî, Rikak, 23.

⁴⁴⁴ Ebû Dâvud, İlim, 1; Tirmizî, Kur'an, 10; İbnu Mâce, Mukaddime, 17

ayrılma vakti gelmiş demektir. Ama mürit, mürşidinden ayrılma vakti gelmeden kendiliğinden ayrılırsa büyük zarar eder.

Bu durumda karşısına dünya malına meyiletme, hevasına tâbi olma gibi tehlikeler çıkar. Bu kimsenin durumu, vaktinden ewel sütten kesilen ve anne terbiyesinden ayrılan çocuğa benzer. Bu durumdaki bir çocuk nasıl pek çok tehlike ile yüzyüze kalırsa, o mürit de bir çok sıkıntı ve tehlikeyle yüzyüze gelir.

Burada şunu da hatırlamakta fayda var:

"Mürşidi kamillerin sohbet ve manevi terbiyelerinde devamlı kalıp kemâle ermek, hakiki müritlerin işidir. Hakiki mürit, mürşidine sadâkat ile teslim olur. Bütün işlerini ona teslim eder. Olgunluğa (Kemâlat) erene kadar onun elinde terbiye görür."⁴⁴⁵

Arifler bir müridin, mürşidinin izni olmadan ve terbiyesini tamamlamadan, mürşidinden ayrılmaması halinde şu ayette övülen müminlerden olacağını bildirmişlerdir:

"Müminler ancak, Allah ve Resûlüne iman edenlerdir. Onlar peygamberle beraber bir iş üzerinde bulundukları zaman, ondan izin almaksızın ayrılmayıp gitmezler.

Ey Resûlüm! Senden izin isteyenler, Allah ve Resûlüne hakkıyla iman etmiş olanlardır. O halde, bazı işleri için senden izin istedikleri vakit, sen de onlardan dilediğin kimseye izin ver ve onlar için Allah'tan mağfiret iste. Çünkü Allah çok bağışlayıcıdır."⁴⁴⁶

İmam Şa'rânî (k.s) (973/1565) şöyle der:

"Mürşidinin izni olmadan irşat postuna oturan kimse, hak yoldan sapar ve başkalarının da ayağını kaydırır."⁴⁴⁷

Çünkü, henüz beşeriyet ateşi sönmeyen kimsenin, kalbi perdeli olduğu için hakikatlere vâkıf olamaz."⁴⁴⁸

⁴⁴⁵ Sühreverdî, Avarif, 98-99. (Trc:124).

⁴⁴⁶ Nûr 24/62

⁴⁴⁷ Şa'rânî, el-Envârü'l-Kudsiyye, I, 20.

⁴⁴⁸ Şa'rânî, el-Envârü'l-Kudsiyye I, 77.

Zamanının mürşidini bulan kimsenin, manevi fetih yolu açılincaya kadar ondan ayrılmaması gerekir.”⁴⁴⁹

İmam Şa'rânî (k.s), irşat diplomasını almaya ehil olan kimsede bulanacak en temel özellikleri şöyle sıralar:

“Nefsini görmemek, nefsânî şeylere meyletmemek, insanlara şefkat göstermek, herkese hayır nasihat etmek. Sahip olduğu bütün güzel hâllerine rağmen, büyük bir tevazua sahip olmak, kendini beğenmemek. Nimete şükür, kusurlarına istiğfar ile meşgul olmak.”⁴⁵⁰

Yeri gelmişken şunu belirtelim:

İslâm'ın “iyiliği emir kötülüğü nehiy” vazifesini, gücü nispetinde herkes yapabilir. Sağlam iman, sahîh ilim, güzel hâl sahibi her mümin, inandığı ve yaşadığı ölçüde insanları Allah yoluna davet eder, etmelidir de.

Davetin bu kadarı her mümin için mümkündür. Bunda herhangi bir yasak ve zorluk yoktur.

Ancak iş, kalpleri gaflet ve manevi kirlerden temizleme, rûhları şerefli makamlara yükseltme, nefisleri terbiye ve kötü ahlakları ıslah etmeye gelince, burada herkes haddini bilmelidir.

Bu iş, sırf temenni ve güzel niyetle olmaz. Irşat için izin halktan değil, Cenabı Hak'tan alınır. Hiç kimse, ehli olmadığı bu işte uzman görünmemelidir.

Eğer kendisine manevi bir hastalığın tedavisi için müracaat eden olursa, onu ehli olana göndermelidir. Utanma, itibarını koruma veya dünyevî bir çıkara konma gibi sebeplerle, görüntüyle işi götürmeye çalışmamalıdır.

Çünkü bu işin müfettişi ve gizli-açık her şeyi bilen Allahü Teala'dır.

Zühd ve cömertlik ahlâkı ile süslenmişlerdir:

Kamil mürşitlerde aranan bir özellik de zühd sahibi olmalarıdır. Gerçek zühd, alemlerin Rabbi'ne itimad edip halkın elindeki şeylerden elini ve gönlünü çekmektir. Zühd gönlü eşyaya, değil, Yüce Mevla'ya bağlamak ve sadece O'na güvenmektir.

⁴⁴⁹ Şa'rânî, el-Envârü'l-Kudsîyye, I, 181; Kuşeyrî, Risâle, II, 472.

⁴⁵⁰ Şa'rânî, el-Envârü'l-Kudsîyye, I, 71.

Mürşitler mert ve cömert insanlardır. Onlar Allah yolunda malını, canını ve bütün zamanlarını verirler, fakat buna karşılık insanlardan hiçbir dünyevi menfaat beklemezler. İrşat ve davetlerini sırf Allah rızası için yaparlar. Onların örneği peygamberlerdir. Halkı Hakk'a davet eden bütün peygamberlerin ortak sözü şu idi:

*"Ben sizden bu davetime karşılık olarak hiçbir ücret istemiyorum (isteme-yeceğim de). Benim ücretim, ancak âlemlerin rabbi olan Allah'a aittir."*⁴⁵¹

Hakk'a ve halka sevilmeğe isteyen Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimiz şu yolu tarif etmiştir:

*"Allah'a sevilmeğe isteyen dünyadan gönlünü çeksin, insanlara sevilmeğe isteyen de onların elindeki mala göz dikmesin."*⁴⁵²

Allah adamı olduğunu, basiretinin açıldığını iddiâ edip de insanların elindekine göz dikene Ebu'l-Hasan eş-Şâzelî (k.s):

"O, davâsında yalancıdır." diyor.⁴⁵³

Ariflerden Rûveym (k.s) (330/941) şöyle der:

"Tasavvufun esaslarından birisi de, her şeyini Allah için, Allah yolunda Allah'ın kullarına infak etmek, îsâr ahlâkını elde etmektir."⁴⁵⁴

Îsâr, sahip olduğu her nimette din kardeşini kendi nefsi gibi hak sahibi görmek ve ikramda ona öncelik vermektir.

İbnu Atâ el-İskenderî (k.s) (709/1309), "el-Hikem" adlı eserinde şöyle diyor:

"Kuldan gelen ihsanlar (manevî feyiz ve terakkiden) mahrumiyet sebebidir. Allahu Teala'nın (kulun her istediğini ve beklediğini) vermemesi ise, (karşılığı Ahirette görülecek) bir ihsandır."⁴⁵⁵

İbnu Acîbe (k.s) bu hikmetin açıklamasında Hz. Ali'nin şöyle dediğini nakletmiştir:

451 İlgili ayetler için bkz: Yunus 10/72; Şuarâ 26/109, 127, 145, 164, 180, Sebe' 34/47.

452 İbn Mâce, Zühd, 1 (4102); Hâkim, a.g.e. IV, 313; Beyhâkî, Şuabu'l-İmân, VII, 344.

453 Şa'rânî, el-Envaru'l-Kudsiyye, I, 123.

454 Kuşeyrî, Risâle, II, 552.

455 Bu sözün güzel bir açıklaması için bkz: İbnu Acîbe, İkâzu'l-Himem fi Şerhi'l-Hikem, 225-227.

"Sakin Allah ile kendi arana (seni minnet altına sokacak) bir iyilik sahibi koyma. Başkasının senin üzerindeki nimet ve iyiliğini sana ağırlık ve sıkıntı verecek bir borç kabul et."⁴⁵⁶

Ariflerden el-Bûşencî (k.s) (348/959) diyor:

"Fütüvvet (gerçek mertlik ve fazilet) şu ayette anlatılan hâldir:

"Onlar, başkalanna verdikleri şeylerden dolayı nefislerinde bir darlık duymazlar. Kendilerinin ihtiyacı olsa bile, başkalannı nefislerine tercih ederler.

Kim nefsinin cimriliğinden korunur ve kurtulursa işte onlar gerçek kurtuluşa erenlerdir."⁴⁵⁷

Gerçek sûfi, işte bu ayetteki ahlaka ulaşan kimsedir."⁴⁵⁸

Velilerden Ebu Hafs Ömer b. Salim (k.s) isarı bakınız ne güzel tarif etmiş:

"İsâr, kişinin dünya ve Ahiret işlerinde kardeşlerinin hak ve hazzını kendi hazlarından önde tutmasıdır."⁴⁵⁹

Ebû Talib el-Mekkî (k.s) bu sıfatı taşıyan alimlerle dünya ehli alimlerin farkını şöyle zikreder:

"Allahu Teala, kötû' alimleri ilimleriyle dünya malı yiyen kimseler olarak tanıtmış ve şöyle buyurmuştur:

"Vaktiyle Allah, kendilerine kitap verilen alimlerden: 'Onu mutlaka insanlara açıklayacak, hiçbir şeyini gizlemeyeceksiniz' diye söz almıştı.

Onlar ise, onun hükümlerini arkalarına atıp terk ettiler ve Allah'ın ayetlerini az bir dünya menfaatine sattılar. Bu ne kötû bir alış-veriştir."⁴⁶⁰

Cenabı Hak, Ahiret alimlerinin sahip olduğu huşu ve zühd sıfatını ise şöyle övüyor:

"Kendilerine kitap verilen alimlerden bazıları var ki, onlar, Allah'a karşı huşu içinde, Allah'a iman ederler, size indirilene de iman ederler.

⁴⁵⁶ İbnu Acibe, İkâzu'l-Himem, 226.

⁴⁵⁷ Haşr 59/ 9.

⁴⁵⁸ Sühreverdi, Avarif, 249. (Trc: 318).

⁴⁵⁹ Sühreverdi, Avarif, 250. (Trc: 318)

⁴⁶⁰ ÂH İmrân 3/187.

*Allah'ın ayetlerini az bir dünya menfaatine satmazlar. Onlara, Rableri katında mükafaatlar vardır.*⁴⁶¹ Bu ayet, dünyaya karşı ahireti tercih eden Rab-bani alimleri anlatmaktadır.⁴⁶²

İmam Gazâlî (k.s) en büyük hastalık ve sıkıntının, dîni alet ederek dünyalık toplamak, ümmetin sevgi ve yönelişini nefsin keyfine kullanmak olduğunu belirtmiştir. Bu hastalığa yakalanan ve ondan kurtulmadan ölen kimsenin ahiretteki hâlini ise Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle haber vermiştir:

*"Kendisiyle Allahu Teala'nın rızası aranacak bir ilmi, herhangi bir dünya malı ve menfaati ele geçirmek için öğrenen kimse, kıyâmet günü Cennetin kokusunu koklayamaz."*⁴⁶³

Bir alim için bu ne kötü bir sonuçtur. O halden Yüce Allah'a sığınırız.⁴⁶⁴

Rasulullah (a.s), diğer bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

"Bu ümmetin alimleri iki sınıftır.

***Birisi:** Allah ona ilim vermiştir. O, bu ilmi insanlara yayar; ona karşılık bir yiyecek (dünya metal) almaz, onu az bir para karşılığında satmaz. Bu kimseye semadaki kuşlar, sudaki balıklar, yeryüzündeki hayvanlar salat (duâ) ederler.*

Kiramen Kâtibin melekleri kıyamet günü o kimseyi Allahu Teala'nın huzûruna aziz ve şerefli bir kimse olarak getirirler. Sonunda Peygamberlerin meclisine katılıp onlara arkadaş olur.

***Diğeri ise:** Allah Teala dünyada ona ilim vermiştir. O da bu ilimle Allahu Teala'nın kullarını sapıtır. İlmine karşılık dünya malı alır, onu az bir para karşılığında satar. Bu kimse kıyâmet gününde ağzına ateşten bir gem vurulmuş olarak getirilir.*

Bir münâdi halkın önünde:

'Bu falan oğlu filandır. Allahu Teala kendisine ilim vermiş, o da bu ilimle Allah'ın kullarını hakktan saptırmış, ilmine karşılık yiyecek (dünya metal) almış ve onu az bir para karşılığına satmıştır' diye seslenir.

⁴⁶¹ Ah-ı Imran, 3/199.

⁴⁶² el-Mekkî, Kûtu'l-Kulûb, I, 143.

⁴⁶³ Ebû Dâvud, İlim, 12; Ibnu Mâce, Mukaddime, 23, Ahmed, Musned, II, 338.

⁴⁶⁴ Gazâlî, İhya, I, 91.

*Bu kimse insanların hesabı sona erene kadar azap görür. (sonra asıl cezasını çeker)*⁴⁶⁵

İmam Şa'rânî (k.s) (973/1565), dünya ehli mürşitlerden dert yanarken, kendi zamanında yaşanan bir olayı şöyle nakleder:

"Mısır şeyhlerinden biri, İstanbul'a kadar giderek (Kânûnî'nin sadrazamlarından) Ayas Paşa (1482-1539) ile buluştu. Aralarında şu konuşma geçti:

Paşa sordu:

-San'atınız nedir? Şeyh:

-Tarikat ehli bir şeyhim. Paşa:

-Buraya geliş sebebiniz nedir? Şeyh:

-Beytül-malden bana maaş bağlamanız için geldim. Paşa:

-Mısır'da tarikat ehli şeyhlerden sizin ayarınızda başka şeyh var mı? Şeyh:

-Yoktur, efendim! Paşa:

-Yazıklar olsun size! Mısır'da tarikat makamında kendisinden üstün bir kimsenin olmadığını söyleyen sizin gibi bir şeyhin hâli bu olursa; acaba öbür şeyh geçinenler ne haldedir?

Bu hâlinizle siz, gerçek tarikat ehli olanları küçük düşürmüş ve onların yolunu kötülemiş oluyorsunuz. Bu yola giren müritlerden birisi dahi böyle birşey yapmış olsa, gerçek müritlik ve tevekkül yolundan ayrılmış olur.

Sırf dünyalık elde etmek maksadıyla memleket memleket dolaşmakla siz, aslı sadâkat, tevekkül ve halktan gönlünü çekmek olan bu güzel yola aykırı davranmış oluyorsunuz.

Sen ki şeyh olduğunu iddia ediyorsun, böyle bir şeyi nasıl yapabiliyorsun?!

Nihayet sahte şeyh, geldiği yoldan memleketine geri gönderilir.

Kendisine yine aynı dert için gelen bir başka şeyhe, Paşa biraz yiyecek gönderir, hiç yanına bile varmaz, kendisine şu sözlerin ulaştırılmasını söyler:

⁴⁶⁵ Tabarânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, No: 7183; Heysemi, Mecmu'z-Zevaid, I, 124; Münziri, et-Terğib, I, 100.

"Yemekte onunla birlikte bulunmayışım, kendisine edep öğretmek içindir. Çünkü bizim gibi devlet adamları, ancak kendisine yapılan ihsanı elinin tersiyle geri çevirecek kadar dünyalığa minneti olmayan gerçek mürşidlerin ayağına gider.

Yoksa dünyalığa zebûn olmuş sahte şeyhlerin yanına gitmemiz bize layık değildir."⁴⁶⁶

Tasavvuf yolunun büyüklerinden gerçek bir mürşidi kâmil olan Gavs-ı Hizânî Seyyid Sıbgatullah el-Ervâsî (k.s) Hazretleri, dünya ehli ve siyâset adamları ile alaka kurmanın kâidesini şöyle açıklamıştır:

"Onları kendi ahlâkına çevireceksen kendileriyle beraber ol. Eğer onlar seni kendi ahlâklarına çevireceklerse, sakın yanlarına yanaşma!"⁴⁶⁷

Zamanının müceddidi Mevlânâ Hâlid (k.s), İstanbul'a irşat için bir halife göndermek istedi. Ancak göndereceği hâlifesinin şu düsturlara uymasını şart koştu:

1-Devlet ricâli, vezir, hâkim gibi kimselerle oturup kalkmayacak, kendileriyle ülfet ve ünsiyet geliştirmeyecek.

2-Kendisi, tekke ve zâviyesi için devlet adamlarından maaş, bağış, yardım gibi bir şey talep etmeyecek.

3-Nefsi istese dahi, hanımı üzerine başkasıyla -özellikle İstanbul hanımlarıyla- evlenmeyecek.

4-Mürit, ziyaretçi veya bir başkasının dünya işlerine karışmayacak. Hiç kimseden tevbe ve inâbe parası adıyla bir bağış talebinde bulunmayacak.

5-Kadınların tekkeye gelip gitmelerine müâade etmeyecek. Tesettürlü de olsa, özellikle genç hanımlara tarikat verirken çok dikkatli davranılacak.

Her zaman, "Zararlı olanı defetmek, hayırlı olanı elde etmekten daha önce ve daha hayırlıdır."⁴⁶⁸ prensibine göre hareket edecek.

⁴⁶⁶ Şarânî, Tenbihü'l-Muğtarrîn, 4. (Trc: İslam Büyüklerinin Örnek Ahlâkı ve Hikmeti Sözleri, 12-14)

⁴⁶⁷ Sıbgatullah Arvâsî, Minah, 51.

⁴⁶⁸ Bu prensip, Mecelle'de (madde 30) şöyle ifâde edilmiştir: "Def-i mefâsîd celb-i menâfiden evlâdır."

6-Hiçbir zaman Mevlânâ Hâlid ile irtibatını kesmeyecek, bütün meselelerini onunla halledecek.

7-Ehli dūnya gibi, mal biriktirme derdi ile meşgul olmayacak. Peygamber ve salihlere uyararak, zūhd ve kanaatı tercih edecek. Allah'a güvenecek. Nefsini düşünmeyecek.

Tevazu sahibi olacak, kibre düşmeyecek. Kimseyle çekişmeyecek. Yalnız, ilim ve eğitimle meşgul olacak. Müslümanların selâmeti, İslâm devletinin muzafferiyeti ve hizmette muvaffakiyeti için duâ edecek.

Ne var ki nurlu terbiye ve yüksek sohbetlerinde yetişen pek çok hâlifeden hiçbirisi bu şartlar altında irşat yükünün altına girmeye cesaret edemedi.

Ancak Abdulvahhâb es-Sūsî isminde bir hâlifesi, bu şartlarda istenileni yapacağına söz verdi. Bir taahhütnâme yazdı. Orada bulunan hâlifeleri de şahid tuttu. Mevlânâ Hâlid'e (k.s) verdi. O da kabul etti.

Fakat bir zaman sonra ismi geçen hâlife, verdiği sözü koruyamadı. Şartlara dikkat edemedi. Mürşidinin ikâzlarını işitti fakat gereğini yapmadı.

Elinde gerçekleşen geniş irşat faaliyetini ve halkın teveccühünü nefesine mâl etti. Sonunda Mevlana Halid'i beğenmedi. Sınırlarını aştı. Bu da kendisinin işini bitirdi.

Elinden bütün yetki ve hilafet alındı. Herkes yanından dağıldı. Derdine ve keyfine düştüğü nefsi ile başbaşa kaldı.⁴⁶⁹

Alemlere rahmet kılınan Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v) Efendimize vâris olan bir mürşidi kamil, bu ulvî vazifesini yerine getirirken vârisi olduğu peygamberler gibi muhâtaplarına şöyle demesi gerekir:

"Ben bu işime karşılık olarak sizden herhangi bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir. Size beni yüceltin de demiyorum. Sizden istediğim tek şey, Yüce Rabbe hakiki kul olmanızdır."

Bu verâsetin gereği ve bu yolun edebidir. Hakiki vârislerin ve gerçek mürşidi kamillerin hâli budur.⁴⁷⁰

⁴⁶⁹ Esad Sâhib, Mektûbât-ı Mevlânâ Hâlid, 166-168.

⁴⁷⁰ Sûfilerin zūhd ve isâr ahlakları ile güzel örnek ve tarifler için bkz: Sühreverdî, Gerçek Tasavvuf, 315-323, 629-632.

Bu hâl de hadisi şerifte geçtiği gibi:

*"Zühd, hiçbir mala sahip olmamak, elinde hiç dünya bulundurmamak değil, elindeki mala Allah'ın katındakilerden daha fazla güvenmemektir."*⁴⁷¹

Bu hâli elde eden kimse, bütün dünya kendisinin olsa elindekine değil, yine de Allahu Teala'ya güvenir.

Asrımızın manevî mimarlarından Seyyid Muhammed Râşid el-Bitvânîsi (k.s) (Vef:1993) dünya malı kazanmanın hükmünü şu sözleri ile dile getirir:

"Allah muhabbetini azaltmadıktan sonra, insanın zengin olmasının hiçbir zararı yoktur. Yeter ki, insan kalben mala bağlanıp muhabbetini ona vermesin."

Malı veren esasen Allahu Teala olduğuna göre insan, muhabbetini mala değil, onu verene bağlamalıdır. Asıl vereni düşünmeden, kalbe sokulan bir koyun veya bir tavuk sevgisi bile insanı Allah'tan uzaklaştırmaya kâfidir. O kardarcık bir sevgi bile kulu zarara uğrattır.⁴⁷²

Emrine bütün dünyevi imkanlar verilse bile, kalbini Allah'tan koparmayan ve O'na itimattan alıkoymayan, dünya malının azlığı veya yokluğu kendisini korkutmayan kamil insanların elbette ki etrafında halka kurulmaya, aralarında cemaat olunmaya, davetlerine can verilmeye değer.

Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur:

*"Davetlerine karşılık sizden dünya adına hiçbir şey istemeyen ve hidayet üzere bulunan kimselere tâbi olun!"*⁴⁷³

Bu ayet Allah yoluna davet eden gerçek bir davetçinin, bir mürşidi kamilin en önemli iki vasfını ortaya koyar. Onlar:

1- Halkın elindekinden gönlünü ve gözünü çekmişler, davetlerine karşılık herhangi bir rağbet ve ücret beklemezler.(İstiğnâ)

2- Hak ve hidayet üzere bulunuyorlar.

Rasulullah Efendimiz (s.a.v), nisan yağmurları yağdıran bulutlar gibi cömertti. Kendisinden birşey isteyene katıyyen "yok!" demezdi. İsteneni verir, eğer istenen şey elinde mevcut değilse, olunca vermeyi vaad ederdi.⁴⁷⁴

⁴⁷¹ Hakiki zühdü tarif eden hadis için bkz: Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 286.

⁴⁷² Abdulhakim Hüseyinî, Sohbetler, 253-254.

⁴⁷³ Yâsîn 36/21.

⁴⁷⁴ Dârimî, Mukaddime, 12.

O'na varis olan arifler, kendisindeki ilim, hilim, ihsan, ikram, af, şefkat, merhamet gibi şerefli ahlaklara vâris olmuşlardır.

Efendimiz (s.a.v) halkasına girilecek, peşinden gidilecek şahısları ise şöyle tarif ediyor:

*"Kendisine (tefek্কür ve tezekkür dolu) sükût hâli ve zühd ahlâkı ihsan edilen bir kimseyi gördüğünüz vakit, kendisine yaklaşın. Çünkü ona hikmet verilmiştir."*⁴⁷⁵

Büyük hadis alimi Aliyyü'l-Kârî (rah./1014/1605), bu hadisin şerhinde şöyle der:

"Hadiste, bu sıfattaki kimselere yakın olmak ve onların yakınlığı ile Cenab-ı Mevlâ'ya yaklaşmak tavsiye edilmiştir. Kendisine hikmet verilen kimse:

*'Allah dilediğine hikmet verir. Kime hikmet verilmişse ona, pek çok hayır verilmiştir. Ancak gerçek akıl sahipleri düşünüp ibret alırlar.'*⁴⁷⁶

ayetinde de belirtildiği gibi, hikmete ulaşıp hak ve hakikat üzere amel eden birisidir. Bu kimse:

*'Kim kırk gün, Allah için ihlasla amel ederse, kalbinden diline doğru hikmet pınarları fışkırır.'*⁴⁷⁷ hadisinin belirttiği hâle sahip olur.

İşte bu kişi, alim, âmil, muhlis ve kamil bir kimse olup kamil bir mürşittir. Herkesin, onun meclisine girmesi ve sohbetine katılması gerekir. Çünkü Allahu Teala:

*'Ey iman edenleri Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun!'*⁴⁷⁸ buyurur.

Sadıklarla beraber olmak sözde ve hâlde olur. Ariflerden birisi⁴⁷⁹ şöyle diyor:

"Allah'la sohbet ediniz. Eğer buna güç yetiremezseniz, Allah'la sohbet eden ariflerle beraber bulununuz ki, onların bereketi sizi Allah'la beraber olmaya ulaştırsın."

475 İbn Mâce, Zühd, 1; Ebû Nuaym, Hilye, X, 405; Beyhâkî, Şuabu'l-İman, No: 10524; Ebû Ya'la, Musned, No: 6803.

476 Bakara 2/269.

477 Ebû Nuaym, Hilye, V, 189; Münzîrî, et-Terğîb, I, 56; İbnü'l Esir, Camiu'l Usûl, XI, 557 (h.no: 9166).

478 Tevbe 9/119.

479 Bu zatın adı Ebu Bekir Tilmisânî'dir. Bkz: Sühreverdî, Avarif, 430.

Hadiste anlatılan kimsenin kalbi bütünüyle Allah'a yöneldiği ve dünya-
dan yüz çevirdiği için, onun sohbeti ve beraberliği her şeye tercih edilir.

O kendisine tâbi olanları, dünyanın fâni zevk ve değerlerinden uzaklaş-
tırır. Bâki olan Ahirete yönelir.

İşte bu sıfattaki bir arif, Peygamberlerin halifesi, evliya ve seçilmiş kulla-
nın temsilcisidir.

Allah bize, böyle bir kimseyi görmek, hizmet ve sohbetiyle şereflemek
nasip eylesin."⁴⁸⁰

Âmin...

İlâhi câzibe, manevi nazar ve heybet sahibidirler:

İrşada ehil kılınan kamil mürşidlerin bir diğer özelliği ise, kendilerinin ilâ-
hi câzibe, manevî nazar ve heybet sahibi olmalarıdır.

Çünkü Hz. Peygamber'in (s.a.v) en önde gelen vasıflarından birisi, ilâhi
heybet ve manevi cazibe sahibi olmasıydı.⁴⁸¹ O'nun bu hâlini zahiren de ol-
sa fark eden bazı müşrikler, Mekke'ye yeni gelen kimseleri, sözünün ve hâli-
nin câzibesine kapılıyorlar diye kendisiyle görüştürmemek için özel çaba har-
cıyorlardı.⁴⁸²

Sufiler bu hâlin derecelerine göre, kamil vârislerde de bulunacağını be-
lirtmişlerdir.

Velilerden Ebû Amr b. Nüceyd (k.s) (336/976), demiştir ki "Kendisini
görmüş olman seni terbiye etmiyor, hâli de seni edebe sevk etmiyorsa bil ki,
o kişinin kendisi henüz terbiye olmamıştır."⁴⁸³

İmam Şa'rânî (k.s) bazı müritlerin, mürşitlerinin heybetinden doya doya
yüzüne bakamadıklarını nakleder."⁴⁸⁴

⁴⁸⁰ Aliyyü'l-Kâfî, Mirkâtu'l-Mefââtih IX, 81-82.

⁴⁸¹ Hz. Peygamber (s.a.v)'in heybet ve vakarıyla insanlara etkisi konusunda bkz: Hakim et-Tir-
mizî, Nevâdiru'l-Usûl, I, 363-365; Beyhakî, Delâillü'n-Nübüwe, I, 270 Kâd-ı İyâz, Şifa, II, 38-
39 Aliyyü'l-Kâfî, Şerhu's- Şifa, II, 66-70; Hâkim, Müstedrek, I, 122; Muhammed Ebû Zehra,
Hâtemü'n-Nebiyîn, I, 246-249.

⁴⁸² İbnu Kesir, el-Bidâye, Cild: III, 60; Köksal, İslâm Târihi, IV, 56.

⁴⁸³ Süleimî, Tabakâtu's-Sûfiyye, 454; İbnu Mulakkın, Tabakâtu'l-Eviyâ, 108.

⁴⁸⁴ Şa'rânî, el-Envâr, II, 92.

Aynı hâl Ashab-ı Kiram'da fazlasıyla mevcuttu. Onlar Allah Rasûlünün (s.a.v) yüzüne devamlı bakamazlardı. Heybetinden gözlerini çeker, seslerini kısar, boyunlarını buker, huzurunda sanki cansız gibi sukûnet ve edeble oturlardı.

Örnek olarak Sahabe-i Kiram'ın naklettiği şu hâdiseleri ibretle okuyalım:

Amr b. el-As (r.a) demiştir ki:

"Benim için Rasulullah'dan (a.s) daha sevgili ve gözümde daha büyük hiç kimse yoktu. Fakat gönlümdeki ve gözümdeki büyüklüğünden dolayı kendisine doya doya bakamazdım.

Eğer benden O'nun (s.a.v) vasfedilmesi istense, buna güç yetiremem. Çünkü ben O'na doya doya bakamadım."⁴⁸⁵

Hiz. Enes (r.a) anlatıyor:

"Rasulullah (a.s) Ensar ve Muhacirin yanına çıkardı. Hepsi edeple oturdular. Aralarında Ebu Bekir (r.a) ve Ömer (r.a) de bulunurdu. İçlerinden hiçbirisi başını kaldırıp da uzun süre Rasulullah'ın (a.s) saadetli yüzüne bakamazdı. Ancak Ebu Bekir ve Ömer, Rasulullah'a (s.a.v) bakarlar, O da onlara nazır buyurur ve birbirlerine tebessüm ederlerdi."⁴⁸⁶

Üsame b. Şerîk anlatır:

"Rasulullah'ın (s.a.v) yanına geldim. Ashabı etrafını çevirmiş oturuyorlardı. Sanki başlarında bir kuş vardı da onu kaçırmamak için sakın ve sessiz bir halde duruyorlardı."⁴⁸⁷

Urve b. Mes'ud (r.a) anlatır:

"Hudeybiye sulhu yapılmadan Kureyş beni müslümanlarla görüşmeye gönderdi. (Ben o zaman henüz müslüman olmamıştım.) Müslümanların yanına vardım. Bir de baktım ki, Rasulullah (a.s) tükürdüğünde ashabdan birisi hemen onu havada kaparak alıp vücuduna ve yüzüne sürüyordu.

Onlara bir şey emrettiği zaman derhal yerine getiriyorlardı. Abdest aldığı zaman, abdest suyunu kapıp vücutlarına sürebilmek için birbirleriyle kıyasıya yarışıyorlardı.

⁴⁸⁵ Kâd-ı İyaz, eş-Şifa, II, 38; Alıyyü'l-Kânî, Şerhu's-Şifa, II, 66-67.

⁴⁸⁶ Tirmizî, Menâkıb, 16; Hâkim, Mustedrek, I, 122; Kâd-ı İyaz, Şifa, II, 38.

⁴⁸⁷ Tirmizî, Menâkıb, 16; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, I, 122; Kâd-ı İyaz, Şifa, II, 38

Huzurunda konuştukları zaman seslerini iyice kısıyorlardı. Kendisine hürmetten dolayı yüzüne dikkatle devamlı bakamıyorlardı.”

Urve, arkadaşlarının yanına dönünce onlara şöyle dedi:

“Ey kavmim! Vallahi ben bir çok meliklerin, Kayser, Kısra ve Necâşî'nin yanına gittim. Muhammed'in (s.a.v) ashabının O'nu yücelttiği gibi, yanındakilerinin kendisini yücelttiği hiç bir melik görmedim. O size hayırlı bir yol ve gidişat arz ediyor, onu kabul edin.”⁴⁸⁸

Rasulullah (s.a.v), velilerin en belirgin özelliklerini şöyle belirtmiştir:

*“Veliler zikrullahın anahtarıdır. Görüldüklerinde Allah'ı hatırlatırlar.”*⁴⁸⁹

Rasulullah'a (a.s): “Yâ Rasûlellah! Allah'ın velileri kimlerdir?” diye sorulduğunda, şöyle buyurdu:

*“Görüldüklerinde Allah'ı hatırlatan kimselerdir.”*⁴⁹⁰

Bir insana bakınca Yüce Allah nasıl aklımıza gelir? Buna sebep olan nedir? Bu sorunun cevabını büyük veli Hakim et-Tirmizî'den (k.s) (285/898) alalım:

“Kendilerine bakıldığında sana Allah'ı hatırlatan kimseler öyle kamiller zatlardır ki, onların üzerinde Allah tarafından verilmiş nurani bir görüntü vardır.

Allah'ın celal nûru, kibriyâ heybeti, vakar ünsiyeti onları kaplamıştır. Bu durumda onlara bakan kimse Allah'ı hatırlar. Çünkü onun üzerinde melekût âleminin eser ve nurları vardır. Bunlar, velilerin sıfatıdır.

İnsandaki kalp, bu manevi hallerin madeni ve yerleştiği yerdir. Yüz, kalpte olanı dışa yansıtır. Kalpte Allah'ın marifet nuru ve ilâhi emirlere itaat parlaklığı hâkim olunca bu nûr, yüze etki eder ve dışa yansır. Sen böyle bir yüze bakınca, sana hayır ve takvayı hatırlatır.

Bu da sende iyi hâllere ve ilme yönelişi artırır. Bunlar ise seni hakka sevkeder. Böylece sende istikamet oluşur. Kamil insanın yüzünde parlayan Al-

⁴⁸⁸ Buhârî, Şurut 15; Kâd-ı İyaz, eş-Şifa, II, 39; Hadisin şerhi için bkz: Aynî Umdu'tul -Kâri, XI, 234-249; İbnu Hacer, Fethu'l Bâri, V, 691.

⁴⁸⁹ Taberî, Câmiu'l-Beyân, VII, 131; İbnu Ebî'd-Dünya, Kitâbü'l-Evliyâ, 47; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, X, 205.

⁴⁹⁰ İbnu Mubârek, Kitâbu'z-Zühd, No:217-218; İbnu Ebî'd- Dünya, Kitâbu'l- Evliyâ, 48; İbnu Mâce, Zühd, No: 4119; Suyûtî, ed-Dürrü'l-Mensûr, IV, 370-371.

lah'ın nûru Hak yolcusuna Allah'ın celal ve cemâlinin azametini hatırlatır. Böyle bir nûru görmek insanı düşük ve rezil işlerden alıkor.⁴⁹¹

Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimiz, kendisiyle şeref bulacağımız en hayırlı kimseleri şöyle tarif buyurmuştur:

*"Meclisinde bulunacağınız kimselerin en hayırlısı; görölmesi size Allah'ı hatırlatan, konuşması ilminize bereket katan ve ameli Ahirete rağbetinizi artıran kimselerdir."*⁴⁹²

Halkın içinde Allah aşığı olan alimi nasıl tanırız? sorusuna, büyük arif Ebû Talib el-Mekkî (k.s) şu cevabı veriyor:

"Ahiret alimlerinin diğer alimlerden bir farkı da, uzaktan bakanın onların alim ve arif olduğunu anlamalıdır. Buna, kalplerindeki marifet nûru sebep olmaktadır. Çünkü bu nur, dışarıya edep, sekînet, huşu ve tevazu olarak yansır.

Allahu Teala evliyâsını kendi boyası ile boyamıştır. Kendilerini gören kimse onların Hak adamı olduğunu kolayca fark eder.⁴⁹³

Allah dostları, talebelerini nazar ve tasarruf ile terbiye ederler. İmam Sühreverdi (k.s), bu terbiyenin nasıl olduğunu şöyle anlatır:

"Kamil mürşitlerin üzerinde bulunan vakar ve heybet, kendilerine nazar eden müritlerini terbiye eder, onları, zâhiren ve bâtnen edep sahibi yapar."⁴⁹⁴

İlimde yüksek pâyeye ulaşmış kemalat sahibi Hak dostlarının nazarı, kalp hastalıkları için en faydalı bir ilaçtır. Onlardan birisi, sadık bir talebesine nazar ettiğinde müridin kalbi açılıp Allahu Teala'nın özel ihsanlarını almaya kabiliyet ve ehliyet kazanır.

Mürşitler Allahu Teala'nın askerleridir. Onların nazarıyla nice yüksek haller ve güzel nimetlere kavuşulur."⁴⁹⁵

Sırf bakışla insan terbiye olur mu? diyenlere, büyük arif şu ilginç örneklerle cevap verir:

491 et-Tirmizî, Nevâdiru'l-Usûl, I, 303; Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, III, 467- 468.

492 Ebû Ya'lâ, Müsned, No: 2437; Suyûtî, el-Câmiu's- Sağîr, No: 3995, Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, III, 467- 468.

493 el-Mekkî, Kûtu'l-Kulûb, I, 140.

494 Sühreverdî, Avârif, 84 (Trc: Gerçek Tasawuf, 103).

495 Sühreverdî, a.g.e, 120 (Trc: 151-152).

"Allahu Teala, engerek yılanına öyle bir özellik vermiştir ki, bu yılan bir insana baktığı zaman onu nazarıyla öldürür.

Bunun gibi Allahu Teala, bazı has kullarına öyle bir nurânî nazar gücü vermiştir ki o, sadık bir Hak talibine nazar ettiği zaman, ona pek çok hâller ve nûrânî hayat kazandırır.

Mürşidim Şeyhulislâm Ebu'n-Necib es-Sühreverdi (563/1166), bir hac ziyaretinde Mina'da, Mescidu'l-Hayf'ın etrafında insanların içine girmiş dikkatlice onun bunun yüzüne gözüne bakıp duruyordu. Kendisine, niçin böyle yaptığını soranlara şu cevabı verdi:

"Allah'ın öyle seçkin kulları vardır ki, onlar bir insana nazar ettiklerinde, ona ilahi muhabbeti ve saâdeti kazandırırılar. Ben de, böyle bir er kişiye rastlayıp, nazarının bereketine ulaşmak istiyorum."⁴⁹⁶

Göz gönlün penceresidir. Gönül ilâhi aşk ve nur ile dolu ise, o gönlün penceresinden dışa nur ve feyiz akar. O gönle açılmış ve yönelmiş kalpler, nasiplerince ondan nur alırlar. Kalpten kalbe yol vardır.

Yeter ki insan nefis yapıp kibre düşmesin, o yolu tıkamasın. İmam Rabbânî (k.s), kamil insanların nazar ve teveccühünün sâlike neler kazandırdığını şöyle açıklar:

"Mürşidi kamiller öyle bir topluluktur ki, onlarla oturup meclis kuranlar hidayet ve rahmetten mahrum olmazlar. Onlar, Allah'ın dostları ve O'nunla meclis kuranlardır.

Kendilerine bakılınca Allahu Teala hatırlanır, onları tanıyan Allah'ın birliğini anlar. Nazarları devadır, sözleri şifadır. Sözleri nur, sohbetleri en kıymetli sermayedir. Onların sırf zâhirine bakıp kalan ve kendi anlayışına göre değerlendirmeler yapan, pişman ve perişan olur. Onların iç alemlerine nazar eden kazanır ve kurtulur."⁴⁹⁷

"İrşat kutbu olan zatın varlığı alem ve insanlık için bulunmaz bir devlettir. O, uzun zamanlardan sonra ortaya çıksa da bir ganimettir. Alem onunla aydınlanır, kalpler ondaki nurla nurlanır. Onun nazarı kalp hastalıklarına şifadır.

⁴⁹⁶ Sühreverdi, Avanf, 120.

⁴⁹⁷ İmam Rabbânî, Mektupat, II, 52, Mektup

Onun kalbiyle bir sâlike yönelmesi, ondaki düşük ve rezil huyları temizleyip atar. Bu öyle bir zattır ki, velâyet mertebelerinin en yükseğine ulaşmıştır. Gerçek dostluk makamının kabiliyet ve yetkisi ona verilmiştir.

Bu zat, velâyet mertebelerini en mükemmel şekliyle bünyesinde toplamıştır. Allah'a davet makamların tamamını elde etmiştir. Nübüvvet makamına has olan velâyetten bile nasibini almıştır.

Özetle onun hakkında şu mısra ne kadar doğrudur:

*Toplanmış kendisinde bütün güzellikler.*⁴⁹⁸

"Arşın çevresinden yerin zeminine kadar kendisine irşat, hidayet, iman ve marifet gelen herkes, elde ettiğini ancak Allahu Teala'nın onu vesile kılmasıyla elde eder.

Onun aracılığı olmadan böyle bir devlet hiç kimseye nasip olmaz. Ona verilen maneviyat nuru, bütün alemleri bir okyanus gibi sarmış ve öylece kalmıştır.

Hak aşığı bir mümin, ihlaslı bir şekilde bu irşat kutbu zata yönelir yahut kendisi o mümine yönelirse, bu yönelme anında o kimsenin kalbine bir pencere açılır. Bu kimse, ihlas ve yönelişi nispetinde irşat kutbunun kalbinden ilâhî nuru çeker ve marifet elde eder.

Ancak münkirler ve onlara eziyet verenler, kendilerinden bir nasip alamazlar. Bu münkirler çokça ibadet ehli, zahiren hidayet üzere görünseler bile, inkarları yüzünden, hidayetin gerçek yönünden mahrum olurlar.

Onlara sevgi ve saygı ile yönelen kimselerin ibadet ve zikirleri az olsa bile, bu sevgileri sayesinde o kamil zattaki hidayet ve irşat nuru kendilerine ulaşır."⁴⁹⁹

Nurlu nazar insanı ne halden ne hale getirir? sorusuna Ebu AbdurRahman es-Sülemî (k.s) şu cevabı verir:

"Hz. Peygamber (s.a.v), nurlu nazarlarıyla ashâbını yüksek hallere ulaştırdı. Bu nazarlardan ve bereketten en büyük payı Hz. Ebû Bekir es-Sıddık aldı.

Çünkü Rasulullah (s.a.v) nurlu nazarlariyle ona, diğerlerinden daha fazla yöneldi ve kendisiyle daha çok ilgilendi. Onun için bu ümmetin en faziletlisi oldu. Ümmetin gerçek vârisleri de bu nazar ve nûru Hz. Peygamber'den

498 İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 285. Mek.

499 İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 260. Mek. (Özetlenerek alınmıştır)

(s.a.v) miras aldılar. O nûr ile müritlerine yönelerek onları terbiye edip manevi ilerlemelerini gerçekleştirdiler.⁵⁰⁰

Hz. Peygamber'in (s.a.v) nûru ve diğer manevi halleri, ashâb yoluyla intikal ederek diğer müminlere geçti. Bu nurun intikâli kıyamete kadar hâl olarak devam edecektir.

Çünkü hâllerin isnâdı, ahkâmın isnâdı gibidir. Hatta bu, daha sırlı ve daha latiftir. Bu nûr ve hâllere sahip bir kâmilin, nazarının isabet ettiği bir müridin kalbi açılır, genişler ve istikamet bulur.⁵⁰¹

Acaba peygamberler nasıl kimselerdi?

Onların halleri nasıldı?

Bu soruların cevabını Rasulullah (s.a.v) Efendimiz, peygamberlerin bu hallerinin bir örneğini benzerini salih zatların ahlak ve yaşantılarında görebileceğimize işaret ederek şöyle buyurur:

*"Salih ve düzgün gidişât, güzel yüz ve hoş görüntü; her işte dengeli ve düşünerek hareket etmek, nübüvvetin yirmi dört parçasından birini oluşturur."*⁵⁰²

Burada keşke dünya gözüyle ben de Hz. Peygamberi görebilseydim diyenlere, büyük veli Sehl b. Abdullah et-Tüsterî (k.s) Hazretlerinin şu sözleriyle karşılık verelim:

"Peygamberlerin meclisinde bulunmayı isteyen kimse, her şeyi ile Allah'a yönelmiş, dünyadan gönlünü çekip Ahireti tercih etmiş gerçek alimlerin meclisine katılsın ve onlara nazar etsin."⁵⁰³

Çünkü onlar, ümmetleri içinde peygamberlerin halifeleri ve ilimlerinin vârisleridir. Onlarla oturan kimse, nübüvvet ahlakını temsil eden bir kimseyle oturmuş gibi olmaktadır.⁵⁰⁴

Önceki büyükler zamanında, müminler, edep ve takva sahibi ariflerin meclisine, sırf onların üzerindeki ilâhî heybet ve edebe bakarak istikameti bul-

⁵⁰⁰ Süleî, Menâhicü'l-Anfîn, 6-7.

⁵⁰¹ Süleî, Menâhicü'l-Anfîn, aynı yer.

⁵⁰² Buhârî, Edepu'l-Mufred, 236 (No: 791), Tirmizî, Birr, 66 Tabarânî, el-Mucemu's-Sagîr, No: 1067.

⁵⁰³ Ibnu Kayyım, Miftâhu Dâri's-Saâde, I, 122.

⁵⁰⁴ Ibnu Kayyım, a.g.e, I, 122.

mak, için katılırdı. Hatta bu yüzden, uzak beldelere yolculuk bile yaparlardı. (Rihlet)

Tabiun alimlerinden Muhammed b. Sîrîn (rah.), çarşıda yürüdüğünde, kendisini gören herkes Allahu Teala'yı hatırlardı.⁵⁰⁵

Bakınız alimler ne diyor:

Yunus b. Ubeyd (rah.):

"Hasan el-Basrî'ye bakan kimse, onun hiç bir amelini görmese, sözünü işitmese bile, kendisinden istifâde ederdi."⁵⁰⁶

Cafer b. Süleyman (rah.):

"Kalbimde bir katılık hissettiğim zaman, sabah erkenden Muhammed b. Vâsî'n yanına gider, yüzüne bakardım. Böylece kalbimdeki katılık kaybolur, ibadete neşe ile sarılırdım. Tembellik benden uzaklaşır ve bu neşeyle bir hafta ibadet ederdim."⁵⁰⁷

Abdullah b. Mesleme (rah) (v/221), bir meclise uğradığında, oradakiler gayri ihtiyârî olarak "lâ ilâhe illallah" diye zikrederlerdi.⁵⁰⁸

İmam Rabbânî (k.s) gibi ikincibin yılın müceddidini yetiştiren büyük arif Muhammed Bâkîbillah'ın (k.s) (1012/1603), nazarlarının tesiri duvarlara işlerdi.

Gafiller onu görünce "*Onları görenler Allah'ı hatırlarlar*"⁵⁰⁹ hadîs-i şerîfinin hikmet ve hakikatini anarlardı.

Öyle ki Hazret, bir gün Yahudilerin tarlalarının bulunduğu bir köyden geçiyordu. Orada bulunanların gözleri Hacı Hazretlerine takılınca birbirlerine:

"Bu nasıl bir insandır ki, onu görünce Allah hatırımıza geldi" dediler.

Hazretin (k.s), manevi nispeti ve tesiri o kadar çoktu ki, bir çokları yalnız yüzünü görmekle cezbeyle kapılır ve manevi hallere düşerlerdi.

Bir Cuma günü hatip minberde idi. Derken gözü, Muhammed Bâkîbillah'ın nurlu yüzüne daldı. Saadetli yüzündeki heybet ve nurun etkisi ile hatip, bir çığlık atıp minberden yere yuvarlandı.

505 Zehebi, Tezkiratu'l-Huffâz, I, 78.

506 Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, II, 158; İbnu Kesir, el-Bidâye, IX, 264.

507 Zehebi, Târîhu'l-İslâm, V, 159; Gazâlî, İhyâ, II, 267.

508 Zehebi, Tezkiratu'l-Huffâz, I, 384.

509 İbn Mâce, Zühd, 4; İbnu Mubârek, Kitâbu'z-Zühd, No:217-218; İbnu Ebî'd- Dûnya, Kitâbu'l-Evliyâ, 48.

İmam Rabbânî (k.s) üstadı Muhammed Bâkîbillah'a, Ramazan-ı Şerif ayında bir gece, hizmetçilerinden birisi ile süzme bal göndermişti. Süzme balı getiren, usulü bilmediği için Hazretin hizmetçilerine değil, doğruca onun kapısına geldi. Kapıyı çaldı.

Muhammed Bâkîbillah Hazretleri (k.s), bizzat kapıyı açtı. Gelenin elinden kabı alıp:

-Nereden geliyorsun? diye sordu. O da:

-Şeyh Ahmed'in hizmetçisiyim, dedi.

Hazret:

-Madem ki bizim Şeyh Ahmed'in hizmetçisisin; sen de bizimle beraber-sin! buyurdu.

Bu kadarcık bir görüşmeden, hizmetçide bir manevi cezbe ve nisbet meydana geldi. Kendinden geçti. Ve İmam Rabbânî hazretlerinin huzuruna kendini attı. İmam Rabbânî (k.s):

- Sana ne oldu? diye sordu. Hizmetçi kendinden habersiz, mest olmuş bir vaziyette şunları söyledi:

-Her yerde, taşlarda, ağaçlarda, yerde, gökte anlatılamayan, vasfedilme-yen, nihayetsiz bir nur görüyorum. Nasıl anlatayım? Söze, kelimeye sığmaz!..

İmam Rabbânî (k.s.):

- Anlaşılan üstadım, bu zavallının karşısında durmuş, o güneşten bu ga-ribe bir şuâ aksetmiş, buyurdu.

Ertesi gün İmam-ı Rabbânî Hazretleri, hocasının huzuruna gitti. Daha o durumu kendisine sormadan Muhammed Bâkîbillah Hazretleri kendisine te-bessüm etti.

Yine bir gün bir subay, Muhammed Bâkîbillah Hazretlerinin huzuruna geldi. O sırada Hazret, abdest almak için mescitten dışarı çıkmıştı. Bu suba-yın atına bakan zat, atın dizginleri elinde dışarıda duruyordu.

Muhammed Bâkîbillah (k.s), öksürürken benzerine pek az rastlanan te-sirli bakışları, birkaç defa o atı tutan zata da tesadüf etmişti. Abdest alıp mes-cide girdiği zaman haber geldi ki, o subayın emir eri cezbeyle kapılmış, ken-dinden geçmiş, kendini yere atmış, atlar arasında top gibi her tarafa sığıyordu..

Gecenin üçte biri geçinceye kadar bu halde kaldı ve sonra âniden çarşıya doğru gidip, oradan sahralara düştü ve bir daha hiç kimse ondan haber alamadı.⁵¹⁰

Muhammed Sâkî Erol'un naklettiğine göre, Gavs-ı Sâni el-Bilvânisi Hazretleri de (k.s) kamil mürşitlerin nazarının etkisini şu misalle anlatmıştır:

“Sâdât-ı Kiram'ın nazarı kaplumbağa nazarı gibidir.

Kaplumbağa yumurtasını yapar, biraz geri çekilir, yumurtaya bir müddet nazar eder. Sonra onu kuma veya toprağa gömüp gider. Onun bu bakışı yumurtayı olgunlaştırmaya yeter. Belli bir müddet sonra yavru meydana gelir.

Sâdât-ı Kiram'ın nazarı da kalbi olgunlaştırır. Allah dostlarının nazarı ilâhi bir nurdur. Bu nur kalbin ilacı olur. Allahu Teala kudsî bir hadiste dostlarına verdiği bu nur hakkında şöyle buyurmuştur:

“Ben kulumu sevdim mi onun işiten kulağı, gören gözünü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. O benimle görür, benimle işitir, benimle tutar, benimle yürür.

Benden herhangi bir şey isterse onu verir, bana sığınırsa muhakkak onu himâye ederim.”⁵¹¹

İşte Sâdât-ı Kiram bu yüce devlete ermiştir. Allahu Teala onlara bu yetkiyi vermiştir.”

Allah dostlarının câzibesi ve heybeti, zâhirî sūs ve debdebeye değil, iç alemlerini dolduran ilâhi marifet, huşû, takva ve ilâhî aşktan kaynaklanır.

Ayrıca onların kalbinden dışına yansıyan edep, hayâ, af, mūsâmaha, cömertlik, merhamet, sevgi ve şefkat gibi yüksek ahlaklar, onlara bakan kimsenin gönlünü çeker ve peşine düşürür.⁵¹²

Kalplere hükmetme ve gönlü cezbetme veliliğin bir özelliğidir. Allahu Teala, iman edip salih amel işleyen kullarına bu hâli ikram eder. Onlar kolayca kalplere girer ve sevilirler. Onları kullarına sevdiren bizat Allahu Teala'dır. Ayet-i kerimede şöyle geçer:

⁵¹⁰ M. Haşim Kışmî, “Berekât” (İmam Rabbânî ve Yolundakiler) sh. 25 vd.

⁵¹¹ Buhârî, Rikak, 38; İbnu Mâce, Fiten, 16; İbnu Ebi-d Dûnya, Kitabu'l- Evliya, No:1; Beğavi, Şerhu's-Sünne, I, 142.

⁵¹² Nisâbü'rî, Garâibü'l-Kur'ân, XI, 97.

*"İman edip salih amel işleyenlere gelince, Rahman olan Allah onlar için gönüllerde bir sevgi yaratacaktır."*⁵¹³

Allahu Teala'nın sevdiği bir kulunu, yerdeki ve gökteki varlıklara sevdireceğini de şu hadis-i şerif çok güzel ifade etmektedir:

"Allahu Teala bir kulu sevdiği zaman Cibrîl'i çağırır ve: 'Ben falanca kulumu seviyorum, onu sen de sevil' buyurur. Cibrîl de o kulu sever. Sonra gök ehline seslenerek:

'Haberiniz olsun, Allah falanca kulu seviyor, onu siz de sevin.' der.

Onu gök ehli de sever. Sonra o kul için yeryüzünde kabûl ve kullar arasında ona karşı sevgi konur.

Allahu Teala bir kula da buğzetti mi, Cibrîl'i çağırır ve: 'Ben falana buğz ediyorum, ona sen de buğzet' der. Cibrîl de ona buğzeder. Sonra gök ehline seslenerek:

*'Allah falana buğz ediyor, siz de buğzedin!' der. Onlar da kendisine buğzeder. Sonra o kul için yeryüzüne buğz konur. Varlıklar onu sevmezler.'*⁵¹⁴

Yine Efendimizin beyanına göre, 'Kamil müminler Allahu Teala'nın yeryüzünde şahitleridir.'⁵¹⁵

Onlar dilleriyle devamlı hakkı anlatır, Hak yolunda şahitlik yaparlar.

Ve... Onlar Kur'an ve sünnetle öğretilen ilâhi ahlaki yaşayarak, halleriyle Allah'ın dostluğunu ispat ederler.

Buraya kadar verdiğimiz nakiller, velilerin imamı Rasulullah (s.a.v) Efendimizin bu seçkin şahsiyetler hakkındaki şahadet ve övgüleridir. Görüldüğü gibi, Rasulullah (s.a.v) onlarla adeta iftihar ediyor. Bu yüzden, veliler herkes için bir kıymet ve emanettir.

Hiç şüphesiz Allah'ın Habîbi Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz insanlığa lazım olan ilacını getirmiştir. Bu ilaç, ilâhi rahmettir, Allah sevgisidir, feyizdir, nurdur, edeptir. Kısaca Kur'an ahlakıdır, sünnet yoludur.

⁵¹³ Menem 19/96.

⁵¹⁴ Buhârî, Edeb. 41; Müslim, Birr. 48; Beğavî, Şerhu's-Sünne, XII, 55-56; Mâlik, Şear. 15; İbnu Hibbân, Sahih, I, 291.

⁵¹⁵ Buhârî, Cenâiz, 85; Müslim, Cenâiz, 60; Tirmizî, Cenâiz, 63; Nesâî, Cenâiz, 50; İbnu Mâce, Cenâiz, 20; Ahmed, Müsned, II, 261. Hadiste kasdedilen Allah'ın şahitleriyle, Ashab-ı Kiram ve onlardan sonra gelen muttaki ve âdil kimseler kasdedilmiştir. Bkz: İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî, III, 596 Mubârekpûrî, Tuhfetu'l-Ahvezi, IV, 141.

Kamil velîler, Rabbânî alimler bu nura, feyze, aşka ve ahlaka vâris olmuşlardır. O, kıyamete kadar insanlığa sunulacak bir rahmettir. Dünyada şerefimiz onu korumaya bağlıdır. Ahirette geçerli sermayemiz odur. Herkes bu iman ve güzel ahlaka sahip olmakla görevlidir.

Bunun için ne yapılırsa azdır. İlâhî aşkı ve edebi sadece kitaplarda değil, onu taşıyan temiz kalplerde aramalı. Bunun için Allah aşkıyla boyanmış, edeple süslenmiş ariflerin gönlüne, meclisine ve sevgisine yanaşmalı. Yukarıdaki bütün ayet ve hadisler işte bizden bunu istiyor.

Cenabı Hak, bütün kullarından halis iman, kamil takva ve rızası yolunda cihad ister. Zahirî ve bâtinî düşmanlara karşı cihad farzdır. İman ve gayret olmadan cihad yapılamaz.

Tek başına bu farzı yerine getirmek oldukça zordur. Bu iş önemlidir ve ancak cemaatla yerine getirilebilir. İmam olmadan cemaat kurulamaz. Takva yolunda birlik ve cemaat olmadan, nefsi terbiye etmek, şeytanı yenmek ve diğer düşmanları defetmek mümkün değildir. Delilsiz yol alınamaz. Allah yolunda en güzel delil, O'nun yolunu bilen ariflerdir.

Arifler takva yolunda en emin, en tecrübeli rehberlerdir. Onlar nefis ve şeytan düşmanına karşı arkasına sığınılacak en güzel bir kalkandır. Allah Rasulü (s.a.v) onları böyle tanıtmıştır.⁵¹⁶

Onlarla olmak, kendilerini örnek almak ve böylece gerçek takvaya ulaşıp Allah rızasını kazanmak en büyük saadettir. Allahu Teala'nın kulundan razı olmasından daha büyük, daha şerefli, daha kazançlı ne vardır?

"Sultanu'l ülemâ" lakabıyla anılan Şeyh İzzüddin b. Abdüsselam'ın (rah.) şöyle demiştir:

"Ben gerçek İslam'ı ancak Şeyh Ebu'l Hasan eş-Şazeli'ye (k.s) intisaptan sonra anladım!"⁵¹⁷

Bu söz, Allah dostlarının herkese nasıl rahmet olduğunu anlatmaya yeterlidir.

Fatih Sultan Mehmed Han'ı (rah.) İstanbul'u fethettiği gün, büyük bir sevinç içinde şehre giriyordu. İnsanlar onun sevincini bu büyük fethi bağlıyor ve kendisini övüp duruyorlardı. Ama büyük sultan onları şöyle uyardı:

⁵¹⁶ Buharî, Cihad, 109; Nesai, Bey'at, 27, 30

⁵¹⁷ Şairanî, Letâifu'l-Minen ve'l-Ahlak, I, 50; Abdülkadir İsa, Hakâik Anî-Tasavvuf, 70.

*"Bende gördüğünüz bu sevinç, şu kalenin fethinden değildir. Ben Akşemseddin gibi bir velinin benim zamanımda yaşadığına sevinirim."*⁵¹⁸

Büyük sultanın bu sözü ondaki ilim ve irfan anlayışını gösteriyordu. Hz. Fatih gerçek fethin kalplerde olacağını söylüyordu.

Gerçek fatih olarak kalplere hükmeden ve onları sevgi ile fetheden Allah dostlarını görüyordu. Kalbin kalelerden çok zor fethedildiğini biliyordu. Yüce Rabbini tanımayan ve nurla aydınlamayan kalbin nefsin esiri, şeytanın karargah yeri olduğunu öğrenmişti.

İçini fethedemeyenlerin dış alemdeki başarılarının ancak azgınlık sebebi olduğunu görmüştü. Eşyaya karşı gönlü hür olmayan, makam hırsına mağlup olan, kötülüğü emreden nefsin her isteğine itaat eden, güzel ahlak zaferini elde edemeyen kimselerin, efendi değil, aslında bir köle olduğunu anlamıştı.

Onun için insanı bu kölelikten ve zilletten kurtaracak kamil mürşitlerin kendi zamanında yaşadığına her şeyden çok seviniyordu. Onların kıymetini biliyor ve kendilerine işte böyle teşekkür ediyordu.

Allahu Teala hepimizi şefaatterine kavuştursun.

Şu kitabın içinde anlatılan bütün sıfat ve ahlaki özellikler, Cenabı Hakk'ın, Peygamberleri vasıtasıyla kainata ikram ettiği ilahî ahlaklardır.

Allahu Teala bunları insana emanet etmiştir. Kamil insan, bütün varlığı ile bu emanetleri taşıyan insandır. O dili, hâli ve bütün hayatı ile Allah'ın şahididir; Onu tanıtır, O'na davet eder, O'nu sevdirebilir.

Allah'ın halifesi olmak, yeryüzünde O'nun emir, hüküm ve ahlakını temsil etmek demektir. Dünyada bundan daha ağır bir vazife yoktur. Bu, bütün ilim ve fenlerin en şerefisidir. Ona sahip olanlar da dünyanın en şerefli insanlarıdır.

Sakin, bütün gayreti dünya olan çevremizdeki insanların hâli bizi şaşırtmasın. Onların zahirdeki eğlence ve kahkahalarına bakıp işlerinin tatlı, kendilerinin mutlu olduğunu zannetmeyelim.

Haram üzere kurulmuş sahte güzelliklere kapılmayalım. Dünyada bütün kıymet ve şeref budur, diye hüküm vermeyelim.

⁵¹⁸ A.İhsan Yurd, Fatih'in Hocası Akşemseddin, 58-62.

Hiç şüphesiz asıl şeref ebedî sevgiliye gönül verenlerindir. Gerçek sadet Allah dostlarıdır. Çünkü, onların kalbindeki ilahi aşk ölümle son bulmaz. Elde ettikleri marifet hazineleri ahiret pazarında değerini yitirmez.

Onlar gerçek hürriyete ulaşmışlardır. Gönülleri ilahi sevgi ile ummanlar gibi genişlemiştir. Orada her aşığa yer vardır. Kimseyi hor görmezler, Allah için her mümini severler.

Ey Kerim Rabbimizi..

Bizi hidayetine ulaştırdıktan sonra, kalplerimizi yolundan ve rızandan kaydırma.

Bize tarafından bir rahmet ihsan et.

Takva yolunda sevgini bize sermaye yap.

Sevdir bize sevdiklerini.

Yar et bize erdirdiklerini.

Amin.

Alemlerin Rabbi Allahu Teala'ya hamd olsun.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ALLAH DOSTLARI VE BİZ

ALLAH DOSTLARI VE BİZ

A-VELİLERİ NASIL TANIYACAĞIZ?

Allah Dostu Kimdir?

Mümin hak adamıdır. Allah yolundaki her adımının temel ölçüsü, bütün hal ve hareketlerini hak terazisinde ölçmektir. Hak, Cenâbı Hakk'ın sevdiği ve razı olduğu şeydir.

Hakkı öğrenmenin tek yolu Kur'an'ın ayetleri ve Hz. Peygamber'in (s.a.v) sünnetidir. Kur'an ve sünnetten güzel notu almayan her şey boştur, faydasızdır, zararlıdır.

Hak adamının en faziletli ameli Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir. Bir şahsı ve şeyi Allahu Teala'nın sevdiğinden daha fazla sevmeye ve övmeye çalışmak hak olmadığı gibi, O'nun yücelttiğini küçük düşürmek de zulümdür. Birisi ifrat, diğeri tefrittir. Her ikisi de haramdır.

Ehlullah Allah'ın ehli ve dostu demektir. Ehlullah, Allahu Teala'nın şahitleridir. Onları gören Allah'ı hatırlar. Meclislerinde oturan samimi kullar ilâhi kokular koklar. Gerçekten tanınmaya ve sevmeye layıktır onlar.

Zira bir kulu alemlerin sahibi sevmiş ise o kimse sevimlidir ve sevmeye layıktır. Kalbinde zerre kadar imanı olan herkes için Allah ve Rasulünün sevdiği, aynı zamanda sevmeyi emrettiği salihleri sevip onlara kıymet vermesi, sohbetlerine girmesi ve hürmet göstermesi gerekir. Bu konuda önümüze iki mesele çıkıyor:

Birincisi: Kimlerin Allah'ın dostu olduğunun bilinmesi.

İkincisi: Şirke düşmeden velilere nasıl hürmet gösterilip istifade edileceği meselesidir.

Şimdi bunları kısaca inceleyelim.

Veli kimdir?

Bu soru her zaman sorulur. Doğrusu çok nazik bir meseledir. Nazik olduğu kadar önemlidir de.

Çünkü veli, bir yönüyle herkes gibi insandır. Öte yandan apayrı bir kimliğe, yetkiye ve sevgiye sahiptir.

Veli, âlemlerin sahibi Yüce Allah'ın dostudur. Dolayısıyla Allah'ın dostu olan bir kimse, her mümin için büyük önem taşır. Zira o, Yüce Rabbi tarafından seçilmiş, sevilmiş bir kuldur.

Onun şahsiyetinde ve hayatında insanlara gerçek kulluk, hakiki dostluk gösterilmektedir. Bu yüzden veli, Yüce Allah'ın varlığını ispat etmede ve ilâhi emirlerin hakikatini anlamada insanlar için en büyük delildir.

Gerçi, her mümin Allah'ın velisidir, dostudur. Fakat bizim burada konu ettiğimiz velilik, Allah yolunda irşat yetkisi, manevi terbiyede rehberlik ve takvada önder olan velidir.

Bu özel bir makamdır. O makamda bulunan kimse kamil insandır. Bu velâyet, Hz. Peygamber'in (s.a.v) ümmeti terbiye işine vâris olmaktır. Bu verâset ise, insanların irşadını üstlenmek, kalpleri manevi kirlilerden temizlemek ve azgın nefisleri terbiye etmektir.

Veliler genelde gizlidir. Sayılarını ancak Allah bilir. Cenabı Hak Kur'anı Hakim'de bize, dostlarının isimlerini değil, sıfatlarını zikretmiştir. Bu sıfatlar kimde mevcutsa, o kimse Allah'ın dostudur. Bir mümin olarak bize de onu dost etmek ve sevmek düşer.

Allahu Teala bütün müminleri sevmektedir.

*"Allah müminlerin dostudur."*⁵¹⁹ ayeti bunu ifade eder.

Öyleyse *'Ben Allah'a iman ettim'* diyen her mümin, diğer bütün müminleri sevmeli. Bu ilâhi bir emirdir, Yüce Rabbimiz böyle istemektedir.⁵²⁰

Ancak Cenâbı Hak, müminler içinden bir grubu özel olarak yakınlığına seçmiştir. Onlar gerçek takvaya ulaşan ve *'mukarrabûn'* makamına çıkan salihlerdir.⁵²¹

⁵¹⁹ Âl-ı İmran 3/68.

⁵²⁰ Âl-ı İmran 3/ 28.Nisâ 4/ 144; Mâide 5/55. 56;

⁵²¹ Enfal 8/ 34; Vâkıa 56/ 10-12.

Rasulullah (s.a.v) onları 'vârisim, halifem ve ehlim' diye tanıtmıştır. Allahu Teala müminlere onlarla beraber olmayı emretmiştir.⁵²²

İşte bu veliler insanları irşat etmekle görevlidir. Ümmetin terbiye edilmesi görevini onlar üstlenmişlerdir. Kalpleri tedavi ile memurdurlar. Hidayet yolunda rehberlik, takva işinde önderlik yaparlar.

Onlar yeryüzünde Allah'ın şahitliğini yapan Rabbani alimlerdir. Bu yüzden onların veli olduğu bellidir, çünkü irşatları açıktır. Kendileri de halk da onların Allah'ın dostu olduğunu bilir. Cenâbı Hak onları özel olarak seçer, sever, destekler, irşat olacak kimseleri onlara sevk eder.

Onlar gerçekten Yüce Allah'ı hatırlatan canlı şahitlerdir. Onları gören göz, seven gönül, kendilerinde Allah'ın dostlarına bahşettiği çok güzel halleri görebilir. Yeter ki insan, benlik ve büyüklük taslamasın.

Aslında, gerçek velilerin üzerinde bulunan ilâhi edep kendilerinin Yüce Allah'ın dostu olduğunu gün gibi ortaya koyar. Çünkü onların gözlerinden, özlerindeki ilâhi nur dışarıya yansır.

Yüzlerindeki samimiyet kalplere huzur verir, gönülleri cezbeder. Veliler etraflarına rahmet ve muhabbet yayarlar. Her insana uzanan elleri sayesinde irşat ve feyiz yayılır, niceleri tövbe eder, hidayet bulur. Böylece veliler yakından tanınır. Gün geçtikçe onları seven insan da güzelleşir, sevdikçe özelleşir.

Allahu Teala'nın dostluğundan nasibini alan kimseler, onları görünce Allahu Teala'yı hatırlar. Allah'a aşık olan ruhlar Allah dostlarını görünce sevinir: Heyecanlanır, manevî bir haz alır. Çünkü karşısında Yüce Yaratıcının dostu durmaktadır.

O dostun yüzünde ve gözünde ilâhi nişanlar bulunmaktadır. Heybet, çekicilik gibi...

Ona yönelen kalp ilâhi sevgiyle dolar, huzur bulur. Onu seven gönül, kısa yoldan Allah ve peygamber sevgisini tadar. Bu hazzı bulan kişi tövbeye sarılır.

Allahu Teala'nın bu nimetlere vesile ettiği veliler bütün zaman ve devirlerde olmuştur. Rasulullah Efendimiz'in (s.a.v) müjdesine göre kıyamete kadar da bulunacaklardır. Onlar İslam dinini en güzel şekilde yaşayarak tebliğ

etmektedirler. Bunu yaparken Allahu Teala'dan başka hiç kimseden korkmazlar.⁵²³

Durum böyle olunca, insanın onlardan istifade etmesine engel olan husus sadece nefsi, kibri ve kendisini yeterli görmesidir.

Başka bir engel yoktur. Ayeti kerimenin ifadesine göre kibirli insanlar, Allahu Teala'nın ayetlerini görmekten ve hikmetlerini müşahade edemezler.⁵²⁴

Demek ki, yeryüzünde Yüce Allah'ın varlığına en büyük bir ayet ve en açık alâmet olan bir velinin, anlaşılması, sevilmesi ve kendisinden istifade edilmesi için, kalbin açılması ve onlara yönelmesi gerekiyor.

Allahu Teala'yı tanımak ve arifleri sevmek tevazu ve edep ister. Kendisini beğenen kimse Allah'ı tanıyamaz. (Marifetullah) Bu yolda benlik işe yaramıyor. Hep 'ben...benl..' diyenler Allah'a ulaşamıyor.

İlâhi sevgiyi tatmak ve Allah dostlarını tanımak için özel olarak dua edip Yüce Allah'tan yardım istemeli. Allah dostlarının sevgisinin kazanılması sadece akıl ve ilim ile olmaz. Akıllıym diyen nice insanlar, Yüce Allah'ı tanımadan, imam ile şereflenmeden ölüp gitmişlerdir. Dünyadaki keskin zekaları, ahirette kendilerine bir fayda kazandırmamıştır.

Velileri Nasıl Değerlendireceğiz?

Allah dostlarını değerlendirirken, hürmet ve edebın sınırları iyi bilmek gerekir. Bu husustaki sevginin en önemli yönü imanı ilgilendirir.

Bu konudaki itikadî ölçüler, hem velileri sevenleri hem de onları tenkit edenleri kapsamaktadır. Çünkü sevgide ifrata gidip Allah dostlarını ilâh gibi gören veya peygamberden üstün görenler olabilir. Bu kişinin şirke düşmesine, dinden çıkmasına sebep olabilir.

Aynı şekilde, Allah dostlarına gereken hürmeti göstermeyip onlara hakaret eden, haklarını çiğneyen, haksız yere kalplerini inciten kimseler de Allah'ın gazabına uğrar. İnançları dolayısıyla imanı tehlikeye düşer.

Böylece her iki grup da haddi aşmış olur. Birisi aşırı ve ölçüsüz muhabbetin, diğeri ise gaflet ve cehaletin kurbanıdır artık.

⁵²³ Buhârî, İ'usam, 10; Müslim, İmâret, 53, Ebû Dâvud, Melâhim, 1; Tirmizî, Fiten, 27; Hâkim, Müstedrek, IV, 523.

⁵²⁴ A'râf 7/146.

Meşhur bir söz vardır: *Aşırı sevgi gözü kör, kulağı sağır eder.*

Gerçekten insan bilmediğinin cahili, cahili olduğu şeyin gafili, gafili olduğu konunun ekseriyetle düşmanı olur. Hele bu durum dini konularda olursal..

Dini bir ölçüyü kabul etmeyen (münkir) tövbe etmezse ilâhi marifetten ve rahmetten mahrum kalır. Zira bir şeyi inkar edenin cezası, o şeyi elde etmekten mahrum olmaktır. Yüce Allah'ı inkar eden, O'nun sevgi, rahmet ve Cennet'inden mahrum olur.

Velilik makamını (velâyet) inkar eden, velilikten mahrum olur. İlmî inkar eden cahil kalır. Zikrî inkar eden gafil olur. Sevgiyi inkar eden, sevmenin tadını bilmez. Kerameti inkar edende keramet meydana gelmez. Hak olan bir şeyi inkar eden kimse, kendisine ihanet etmiş olur.

Neden?!

Çünkü bir gerçeği inkar ettiği için kalbine gelecek olan manevî nasiplerini de kesmiş olmaktadır.

İşte bu çalışmamızda değişik yönleri ile velileri severken ölçülerimizin ne olacağı konusunu ele alacağız. Bir insanı sevme ve ona hürmet göstermede her mümine lazım olan temel ölçüleri ortaya koymaya çalışacağız.

Özellikle, insanları Allah yolunda terbiye etmekle (irşat) meşgul olan kâmil mürşitleri, velileri değerlendirirken şu temel hususların göz önünde bulundurulması gerekir:

Velilere sevgi gözüyle bakmayan onlardan yararlanamaz:

Yüce Allah'ın yolu güzeldir. O'nun dostları da özeldir. Çünkü onlar Allah'ın edebiyi süslenmişlerdir. Ama onların güzelliği perdelenmiştir. Zahirleri bizim gibidir, iç âlemleri ise Yüce Allah'ın nazar yeridir.

Onların gönlünde saklanan sevgi ve hikmete ulaşmak için, ince ruhlu, güzel niyetli, edepli, özü temiz, sözü doğru olmak gerekir. Güzeli kıymet bilen ve onu gerçekten seven tanır. Gönlü güzel olmayan kimse güzeli görse bile onu çirkin sanır.

Göz kalbin penceresidir. Dil gönlün tercümanıdır. Kalpte ne varsa dışa o yansır, dil gönülde saklı olanı anlatır. *'Ben kimim ve nasıl bir insanım?'* diye merak edenler niyetlerine, sevdiklerine, sözlerine ve işlerine bakmalıdır.

Rabbanî alimlere, özellikle mürşidi kamile ibret gözüyle, sevgi nazarıyla bakmalı. Kendisine tevazu ve edep içinde davranmalı, onun yanında nefsi, hissî ve dünyevî hesaplara girmemeli. Yoksa fayda değil zarar gelir. Tevazu ve edep sahibi olmayan kimse, peygamberi görse istifade edemez.

Kainatta Allahu Teala'nın en büyük tecellîsi, ayeti ve rahmeti Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz'dir. Mûminler kendisine nazar ettikçe imanları artmıştır. Kalpleri ilâhi muhabbetle dolmuş, hayatları değişmiştir.

Bunun yanı sıra münafık ve müşrikler ise kendi içlerindeki zulmet, nefret ve katlıktan dolayı o hidayet güneşinden bir damla nur bile alamamışlardır. Onu kafa gözleriyle görmüşler, fakat körelmiş kalp gözleriyle bir kerecik O'nun iç alemine, manevî güzelliğine, temsil ettiği büyük hakikate bakamamışlardır.

Cenâbı Hak, onların bu nasipsizliklerini şöyle açıklıyor:

*"Onları hidayet yoluna çağırarak olsanız, işitmezler. Onların sana baktıklarını görürsün, halbuki onlar (basîretleri kör olduğu için senin gerçek yüzünü) göremezler."*⁵²⁵

Allah'ın en büyük ayeti olan Rasulullah'ı (s.a.v) bizzat gördüğü halde, onun hakikatını ve Cenâbı Hakk'ın onunla kainata yaydığı nuru göremeyen insanlar hiç de az değildir. Bu kimseler, her zaman ve her devirde manevî körlük içindedirler.

Onun için yerde ve gökte her gün yüz yüze geldikleri binlerce ilâhi ayeti ve alâmeti de göremiyor, fark edemiyor, manalarını çözemiyor, taşıdığı sırnı, verdiği mesajı anlayamıyorlar. Cenâbı Hak, ekseriyetin içine düştüğü bu manevî kalp hastalığına şöyle dikkat çeker:

*"Göklerde ve yerde onların (hergün yanından) uğrayıp geçtiği (kudretimizi gösteren) nice ayetler var. Fakat onlar, (gaflet içinde bakıp hiçbir şey anlamadan) yüz çevirip gidiyorlar."*⁵²⁶

İnsanoğlundaki bu gafletin ve manevî körlüğün tedavisi ekseriyette ahirete kalmıştır. Hz. Peygamber'i (s.a.v), kendisi gibi bir beşer olarak görüp, kendi akli ve hâli ile kıyaslayanlar, O'na 'Abdullah'ın yetimi' diye bakanlar kendisinden istifade edememişlerdir.

⁵²⁵ Arâf 7/ 198.

⁵²⁶ Yusuf 12/105.

İşte bu bakış önemlidir.

Ona bu gözle bakan bir kimse, bütün peygamberlerin (aleyhimüsse-lâm) kendisine ulaşmak, cemâline bakmak, ümmeti olmak için Allahu Te-ala'ya yalvardıkları, mahşerin en dehşetli anında da arkasına ve şefaatine sığındıkları, gökte meleklerin görmek için çırpındıkları Allah'ın Habibini nasıl anlasın?

Ondaki güzelliği nasıl kavrasın,?

Onun sevgisi ile yüreği aşkla nasıl yansın!

Onu anlamak ve sevgisinden tatmak için iman, teslimiyet, muhabbet, edep ve tevazu gereklidir.

Aynı durum kamil mürşitler ve diğer veliler için de söz konusudur. Bazı gözler onlarda Allah'ın nurunu görürler. Öyle ki kalplerinden yüzlerine yansıyan ilâhi nuru, rabbanî edebi ve heybeti görüp cazibelerine kapılırlar. Öyle kapılır ki, onu nefsinden çok sever, ondaki nura hayran olur, sevinir, Allah'ın muhabbetiyle gözyaşı döker.

Yine bazı kimseler vardır; onlara şüphe içinde bakar, kendileriyle hiç ilgilenmez, haklarında iyi veya kötü bir şey de söylemez, sukut eder.

Ama bazıları vardır; onları hiç tanımadan haklarında cehaletle hüküm verir, yanlış söyler, yanılır, yanılırdır nihayet zarar eder.

Ve bazıları da vardır ki; onları inkar eder, kendilerine eliyle-diliyle eziyet verir. Bununla yetinmez onu sevenlerin sevgisine fitne sokar, kalplerini şüpheyeye düşürür, gönüllerini çelmeye çalışır.

Bu kimse yaptıklarının doğru olduğunu düşünür. Hak zanneder, haklılığını ispat için nefsine hoş gelen bir sürü deliller ileri sürer. Vardığı sonucun dinde şüphe ve fitne olduğunu anlayamaz.

Niçin böyle yapıyorsun? İnsanları hidayete sevk eden Allah dostlarını neden karalıyorsun?

diye soranlara, müşrik ve münkirlerin peygamberlere söyledikleri şu sözleri söyler; ama anlamaz:

"O da bizim gibi bir insan! Bizi o mu hidayete ulaştıracak?"

"O aklını yitirmiş, ne dediğini bilmiyor! Ona gelen feyiz ve rahmet, bize de gelse yal Hem ne farkımız var kil"

"O bu sayede baş olmak, şöhret bulmak istiyor! Derdi dünyadır; sakınını!"

"Biz, bu zamana kadar böyle şeyler görmedik! Alışığımız hayatın şeklini ve akışını mı değiştireceğiz, olmaz öyle!"

"Onun bizden üstün bir yanı yok ki! Hem biz mal, ilim ve makam olarak ondan daha üstünüz. Aslında itibar ve yöneliş bize olmalı!"

"Bizim aklımız bize yeter, başkasına ne hâcet!"

Bu kimseler yukarıdaki şekilde bir sürü şeytânî değerlendirmelerle, kamil velîleri inkara gider. Onlarla alay ederler. Halbuki böylesi kişiler, kamil mürşitleri kendi noksan halleriyle kıyas edip yanılmışlardır.

Onlardaki nur ve marifete kalplerini açamamışlardır. Kalpleri açılmayınca da akıllarıyla bir şey anlayamamışlardır. Gerçeği anlamayınca yanlarına bile yanaşamamışlar ve bir şey alamamışlardır.

Çünkü bu tür münkirler ve gafiller, Allah dostlarını kendi bilgi ve değer yargılarına göre değerlendiriyorlar. Takvaya taklit, tevazua zillet, tefekküre hayal, gözyaşına heyecan, Allah yolundaki cihada macera diyorlar.

Bu kimseler işin gerçeğini bilemiyorlar, bilmediklerini ise fark edemiyorlar. Keşke Allah dostlarını anlatan Sevgili Peygamberimizin (s.a.v) şu hadislerine biraz olsun kulak verebilseler!..:

*"Allahu Teala kendisini zikredenlerle melekleri yanında övünür."*⁵²⁷

*"Allahu Teala şöyle buyurur: Kim benim velî kullanımdan birisine düşmanlık ederse, ben ona harp açarım, dostumu üzen kimseden onun intikamını ben alırım. Dostum benden bir şey isterse isteklerini kabul ederim. Bana sığınırsa kendisini özel korumaya alırım."*⁵²⁸

*"Hiç şüphesiz âlimler Peygamberlerin vârisleridir."*⁵²⁹

Ayeti kerime gerçek alimleri, yeryüzünde Allah'ın şahitleri olarak tanıtmıştır.⁵³⁰

Kalbinde takva nurları parlayanlar, kendilerini Allah'a çağıran velîlerini görünce onları tanır; hemen kalbini açar, nasibini almaya bakar. Allahu Te-

⁵²⁷ Müslim, Zikir, 11.

⁵²⁸ Buhârî, Rikâk, 38; Ibnu Mâce, Fiten, 16; Tabarânî, el-Kebîr, No: 7880.

⁵²⁹ Ebû Dâvud, İlim, 1; Tirmizî, İlim, 19; Ibnu Mâce, Mukaddime 17.

⁵³⁰ Âl-i İmrân 3/18.

ala, kendisine ait yüce şeyleri ancak, kalbi marifet nuru ve takva ile dolu kim-selerin yücelteceğini ve onları seveceğini haber vermektedir.⁵³¹

Acaba bir müminin gördüğünde aşık olduğu ve kendisinden gece gün-düz feyiz aldığı bir Allah dostuna, diğer bir mümin neden düşman kesiliyor? İlim bunu mu gerektiriyor?

Doğrusu bu bir imtihandır. Herkes bu imtihanda kendini görmeli. Nef-sini tanımalı. İçini dışa yansıtmalı.

Büyük veli Mevlânâ Celâleddin er-Rûmî (k.s) (672/1273), Mesnevî'sinde insanlardaki farklı yaratılış ve yönelişlerin nasıl sonuç verdiğini şöyle tespit eder:

"Herkesin hareketi, bulunduğu durağa (sâhip olduğu makama ve iç-inde olduğu hâle) uygundur. Herkes herşeyi kendi tabiat ve anlayışı çerçeve-sinde görür.

Mavi cam güneşi mavi gösterir; kırmızı cam da kırmızı. Fakat camlar renklerden arınır da (safî) beyaz olursa, beyaz cam bütün öbür camlardan daha doğru söyler. Gerçeği gösterir. Her şeyi olduğu gibi yansıtır. Bütün camlara baş olur."

Hz. Mevlânâ (k.s) bu sözüne şu hadiseyi misal verir:

"Bir gün Rasulullah (s.a.v) karşıdan çıkageldi. Ebû Cehil O'nu görünce:

-Hâşimoğulları'ndan şu adam (Muhammed) ne kadar çirkin bir adam! dedi.

Hz. Peygamber (s.a.v) bunu duyunca tebessüm ederek:

-Haddi aştın ama doğru söyledini! buyurdu.

Sonra Ebû Bekir Sıddîk (r.a) geldi. Rasulullah'a (s.a.v) bakıp:

-Sen ne kadar güzelsin, yüzün ne kadar aydınlık, diye O'nu övdü. Rasu-lullah (s.a.v) ona da tebessüm ederek:

-Ey gönül ehli, sen de doğru söyledin, buyurdu. Orada bulunanlar:

-Ya Rasûlallah! Çirkinsin diyene de, güzelsin diyene de: 'Doğru söyle-dini' buyurdunuz. Bunun hikmeti nedir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v):

⁵³¹ Hacc 22/ 32.

-Ben Allahu Teala'nın nuruyla cilalanmış bir aynayım. Herkes bende kendisini görür. Şimdi de öyle oldul buyurdu."⁵³²

Bir gün Sultan Gazneli Mahmud, Şeyh Ebu'l-Hasan el-Harkânî'yi (k.s) ziyarete geldi. Yanında bir müddet oturdu. Bir ara kendisine, Beyazid-i Bistâmî (k.s) hakkındaki düşüncelerini sordu. el-Harkânî (k.s):

-O öyle bir zattır ki onu gören kimse hidayete ulaşır ve saâdeti elde eder, dedi. Sultan Mahmud:

-Bu nasıl oluyor? Ebu Cehil bile Hz. Rasulullah'ı (s.a.v) gördüğü halde sapıklıktan kurtulamadıl diye sorunca, Harkânî (k.s):

-O, Rasulullah'a (s.a.v) Allah'ın Resulü olarak değil, Ebu Tâlib'in yetimi Muhammed diye baktı. Eğer Rasulullah'ı, Allah'ın Resulü olarak görseydi, saadete ererdi." dedi. ve buna delil olarak, Allahu Teala'nın şu ayetini okudu:

*"Onların sana baktıklarını görürsün. Halbuki onlar, (kalp gözleri ve başretleri kör olduğu için) seni (aslı hüviyetinle) göremezler."*⁵³³ Sonra şöyle devam etti:

-Rasulullah'ı (s.a.v) baş gözüyle görmüş olmak bu saadeti temin etmez. Ona kalp ve sır gözüyle (ibret ve muhabbet nazarıyla) bakılırsa bu saadete ulaşılır. İşte kim, Bayezidî Bistami'yi (k.s) bu mana gözüyle görür ve ondaki marifet ilminden nasiplenirse, saadeti elde eder, dedi.⁵³⁴

Muhyiddin İbnu Arabî (k.s) kamil veli hakkında şöyle diyor:

"Allah'ın halifesi olan insan, Allah'ın zât, sıfat ve fillerinin en mükemmel şekliyle tecelli ettiği varlıktır. O, Allah ile âlem arasında bir geçit gibidir. O, bütün ilâhi kemal mânaları kendinde gerçekleştiren insandır. Alem bir ayna gibidir, insanı kamil ise bu aynanın cilasıdır."⁵³⁵

"Fususul-Hikem" adlı eseri şerh edenler bu sözleri şöyle açıklıyor:

"Kamil insan, Allahu Teala'nın kendisine yerleştirdiği ilâhi kuvvetler ve kabiliyetler, rahmanî sıfat ve yetkilerle Allah'ın isimlerini yansıtır.

⁵³² Abdülbâkî Gölpinarlı, Mesnevî şerhi, I, 433-434

⁵³³ A'râf 7/ 198.

⁵³⁴ Bkz: Ferîdüddîn Attâr, Tezkiretül-Evliyâ, (Haz: S. Uludağ) 678; Hânî, el-Hadâiku'l-Verdiyye. (Trc: A. Akçiçek), 462; İbrahim Hilmi, Medâricü'l-Hakika, 36; Bursevî, Rûhu'l-Beyan, III, 297.

⁵³⁵ İbnu Arabî, Fusûs, 49.

Kamil insan rahmânî yönüyle Allahu Teala'dan aldığı feyiz ve nuru, be-şerî yönüyle kendileriyle ortak noktalara sahip olan diğer insanlara aktarır.⁵³⁶

"Allahu Teala, zayıf kullar ilâhi marifete ve yüce sırlara güç yetirebilsinler diye arada nebi ve velileri tayin etmiştir. Kamil veliler, ilâhi hilafetin en üst makamında yer alır."⁵³⁷

Muhyiddin b. Arabî (k.s), Yüce Allah'ın şahidi ve halifesi olan kamil insandaki sırra şu sözleriyle işaret eder:

"Kamil insan, Yüce Rahmân'ın sıfatlarını yansıtacak şekilde yaratılmıştır. *'Allah, Adem'i kendi sûretinde yarattı.'* hadisi buna işaret eder."⁵³⁸

İbnu Arabî'nin "Fusûsu'l-Hikem" adlı eserini şerheden Ahmed Avni Konuk hadisle ilgili şu açıklamayı yapıyor:

"Allahu Teala, kamil insanın dış görüntüsünü (zâhir) âlemin hakikatlarından ve bu hakikatların sûretlerinden meydana getirmiştir. İç âlemini ise de bu hadisin ifâde ettiği gibi, kendi zatına bir ayna olacak sûrette şekillendirmiştir."⁵³⁹

Büyük veli Sadreddin Konevî de (k.s. /673/1273) kamil insanın konumunu kısaca şöyle belirtir:

"Âlemin her parçası, Allah'ın isim ve sıfatlarından birine işaret eder. Ancak, Allahu Teala kamil insanı ruhu, mânası ve mertebeleriyle kendisine tam bir âlamet yapmıştır. Dolayısıyla insan, her şeyin bir nûshasıdır. Onda her şeye işaret etme gücü ve mertebesi vardır."⁵⁴⁰

Rabbani âlimlerin kutbu İmam Şârânî (k.s /973/1565) şöyle diyor:

Efendim Ali b. Vefâ (k.s) şöyle derdi:

"Ey Hak yolcusu! Sen mürşidini hangi sûret ve şekilde görüyorsan, bil ki sen o sûrettesin. Bu durumda onu istediğin şekilde müşâhede et. Eğer mürşidine bakınca, onda sanki münâfıklık görüyorsan bil ki, sen münâfıksın.

536 Câmî, Nakdu'n-Nusûs fi Şerhi Nakşî'l-Fusûs, 104.

537 Câmî, a.g.e. 103-104; İsmail Ankaravî, Nakşu'l-Fusûs Şerhi, 19, 20.

538 Buhârî, İstîzân, 1; Müslim, Cennet, 28; Ahmed, Müsned, II, 244, 251, Tabarânî, et-Mu'cemu'l-Vasît, VIII, 414 (No: 7846).

539 Ahmed Avni Konuk, Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi, I, 169.

540 Süleyman Ateş, İşâri Tefsir Okulu, 264. (Konevî, İcaz, varak 66b'den naklen).

Eğer onu ihlas sahibi olarak görüyorsan, bil ki sen ihlas sahibisin. Sen aynaya baktığın zaman tabii ki aynanın maddesini değil, kendi sûretini görmüş olursun.”⁵⁴¹

Yine arifibillah Ali b. Vefâ (k.s) şöyle der:

“Sen mürşidine baktığında onu nasıl görürsen, işte senin sıfatın odur. Mürşidin gerçek sûret ve hâlini ancak onun makamına yaklaşan veya ondan üstün olan kimse görüp tanıyabilir. Bir defasında Beyazid el-Bistâmîye (k.s) müritlerinden birisi:

-Efendim, bu gece rüyamda sizi domuz sûretinde gördüml dedi. O da:

-Evet evlâdım, doğru görmüşsün. Ben bir aynayım, sen bana baktın kendini gördün, ama durumu bilemedin, kendi suretini ben zannettin.

Yavrum! Sen içindeki domuz sıfatlarını temizle, sonra bana bak, domuz olmadığımı göreceksin! dedi.”⁵⁴²

Bu yolun büyükleri şöyle diyor:

Mürşidinin nazarından ve onu görmekten istifade edemeyen kimse, onun sohbeti ve sözünden hiç istifade edemez. Kim, irşat işinde mürşidini Rasulullah’ın (s.a.v) vekili görmezse güzel edebi koruyamaz. Mürşidine karşı edebini koruyamayan kimseye, Cenabı Hak’a karşı edep içinde kulluk yapması kolay olmaz.

Allahu Teala, kimi sevmek ve huzuruna kabul etmek isterse, muhakkak onun önüne kamil bir dostunu çıkarır. Bu kimse o kamil insana sadakatla bağlanır ve muradına erer. Müritler mürşitlerinin bereketini, bu yolda sadık olmadıkları için kaybetmişlerdir.”⁵⁴³

“Gerçek şu ki, aslında kör olan (baştaki) gözler değildir. Asıl kör olan göğüslerdeki kalplerdir.”⁵⁴⁴ ayetinin tefsirinde müfessir Âlûsî (rah.) şöyle demiştir:

“Bu ayeti kerîmede, kalpleri gafletle perdelenmiş münkirlerin hâlinin kötülüğüne işaret edilmektedir. Çünkü onların kalpleri, bu halleriyle Allah dostlarının nurlarını göremez. Ehlullahda ancak kalp gözüyle görülebilecek nur-

541 Şârânî, el-Envârü'l-Kudsiyye, I, 190.

542 Şârânî, el-Envâr, II, 13-14.

543 Şârânî el-Envâr, II, 92-93.

544 Hacc 22/ 46

lar vardır. Bu göz ile mülk âleminin hakikatleri ve melekût âleminin sırları idrak edilebilir. Hadisi şerifte bu göz şöyle anlatılır:

*"Müminin ferâsetinden sakının. Çünkü O, Allah'ın nuruyla bakar."*⁵⁴⁵

Kendisinde feraset nuru olmayan kimse, velilerin hakikatini göremez.⁵⁴⁶

Şâfiî imamlarından Şeyh Muhyiddin en-Nevevî (rah.), Allah aşığı ariflere karşı nasıl muamele edileceğini kendi hayatından bir örnekle şöyle anlatır:

"Şeyh ve üstadlarımdan birisini her ziyarete gittiğimde muhakkak, yolda bir sadaka verip: 'Allahımı Üstadımın ayıbını araştırma hastalığından beni kurtar, onun kusurlarını benden gizle!' diye dua ederdim. Kim, mürşidine bu şekilde giderse, onun bereketine nail olur. En iyisini Allah bilir."⁵⁴⁷

Büyük velî İmam Kuşeyrî'deki (k.s) şu edebe bakınız:

"İlk günlerimde mürşidim Ebû Ali ed-Dakkâkî (rah.) yanına her gitmek istediğimde gusûl abdesti alır, muhakkak oruçlu olurdum.

Çoğu zaman medresesinin kapısına yanaştığımda, mürşidimin heybetinden dolayı titrer ve: 'Benim gibi birisi onun yanına giremez' düşüncesiyle kapıdan geri dönerdim. Cesaret edip de içeriye girerek medresenin ortasına geldiğimde, beni mürşidimin heybeti kaplar ve bundan dolayı irkilirdim.

Çoğu zaman vücudum heyecan ve heybetten donuklaşırdı. Öyle ki, birisi iğne ile bana dırtecek olsa onu hissetmezdim. Mürşidim vefat edene kadar hiçbir hâline itiraz ettiğimi hatırlamıyorum."⁵⁴⁸

İmam Şa'rânî (k.s) der ki: "Bazı müritler, mürşitlerini gözlerinde o kadar büyük görürlerdi ki, heybet ve edepten doya doya yüzüne bakamazlardı."⁵⁴⁹

Ashab-ı Kiram (r.a) da böyleydi. Allah Rasûlû'nün (s.a.v) saadetli yüzüne devamlı bakamazlardı. Ondaki heybetten bakışlarını aşağı indirir, seslerini kısar, boyunlarını bükerek, huzurunda sanki cansız gibi sükunete bürünür, edep ile otururlardı.⁵⁵⁰

545 Tirmizî, Tefsir, 16; Tabarânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, No: 7496; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 267; Eibânî,

ed-Daîfe, No: 1821.

546 Âlûsî, Rûhu'l-Meânî, IX, 201.

547 Şarânî, et-Envâr, II, 92.

548 Şarânî, et-Envâr, II, 92.

549 Şarânî, et-Envâr, II, 92.

550 Buhârî, Şurû, 15, İbnü Hacer, Fethu'l-Ban, V, 691; Tirmizî, Menâkıb, 16; Hakim, Mustedrek, I, 122;

Ashab-ı Kiram (r.anhüm) bir hayat boyu bu edebi ve aşkı korudular. Onlar Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz'e Allah'ın habibi, resullerin sultanı, beşeriyetin efendisi diye baktılar. Onu kalplerin safâsı, ruhların şifası, kainâtın hülâsası, ilâhi rahmetin en büyük tecellisi olarak gördüler.

Onun her şeyi ile bütûn âleme bir rahmet olduğuna inandılar. Kendisine karşı bu ilim ve imanlarına uygun hürmet gösterdiler. O'nu candan sevip Cenabı Allah'a sevildiler. Bu iman, ihlâs, edep ve muhabbet içinde ömürlerini tamamladılar.

Ayrıca onlar, Allah için Allah'ın Resulüne karşı sevginin ve saygının nasıl olacağını, hayatlarıyla ispat ettiler. Bu konuda geriden gelenlere rehber oldular. Onlar şu ayetin hükmünü en güzel şekilde yerine getirdiler:

*"Resulüm, onlara de ki: "Eğer siz Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın."*⁵⁵¹

Bu ayetin gereğini yerine getirmek için aşk ve ihlasla bütûn gayretlerini ortaya koydular. Her ibadet ve amelleriyle bir kademe daha Allah'a yaklaştılar. Böylece, gerçek İslam'ın hakikatine ulaştılar.

Kısaca Yüce Allah'a dost oldular. Ne mutlu onlara ki haklarında şu ilâhi müjde gerçekleşti:

*"Allah onlardan razı oldu, onlar da Allah'dan razı oldular."*⁵⁵²

Rasulullah Efendimiz ve Ashabı şan ve şerefle dünyadan ayrıldılar. Şimdi kulluk alanında ve hizmet meydanında bizler varız. Hz. Peygamber'e (s.a.v) vekaleten O'nun vârisleri Rabbanî alimler aramızda bulunuyor.

Ashab-ı Kiram'ı ise müminler temsil ediyor. İlahi aşkı, edebi, itaati, Kur'an ve sünnet ahlakını, ilâhi kardeşlik ve sevgiyi, gerçek tevhîdi bulmak ve korumak sırası bizde.

Allahu Teala, Muhacir ve Ensardan sonra gelenlerin onları iyi takip etmesini istiyor. Onlar gibi ilâhi emanetlere, sünnete, edebe ve sevgiye sahip çıkılmasını emrediyor. Bunu yapanlara ise şu müjdeyi veriyor:

Kâdî İyaz, eş-Şîfa, II, 38.

551 Âli İmrân 3/ 31-32.

552 Beyyine 98/ 8.

*"(İslâm dinine girme hususunda ve takvada) öne geçen ilk Muhacirler ve Ensar ile, onlara güzelliikle tabi olanlar var ya; işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'dan razı olmuşlardır. Allah onlara içinde ebedî kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu, büyük kurtuluşur."*⁵⁵³

Daha sonraki müminler, Muhacir ve Ensar'a iman, ihlas, edep, cihad, sadâkat, zikir, tefekkür, infâk, af, kardeşlik... gibi yüksek ahlaklarda güzelce tâbi olur, onları örnek alırlarsa; onlar için de, Allahu Teala'nın bu müjdesi gerçekleşir.

Bunun için ümmet, onları yakından tanımalı ve hayat şekillerini doğru öğrenmelidir. Çünkü Kur'an ve sünnet onların hayatlarında uygulanmıştır. Onlar bütün insanlara örnek olmuşlardır. Yüce Allah'a güzel kullukta bir benzerinin daha gelmeyeceği o saâdet asrını ve o asrı süsleyen insanları, madde ve manalarıyla, mefkûre ve dâvâlarıyla, aşk ve gözyaşlarıyla mümkün olduğu kadar anlamaya çalışmalı.

Hız. Peygamber (s.a.v) en büyük mürşit, Ashab-ı Kiram (r. a) da en sâdik Hak talibi, marifet aşığı idiler. Daha sonra bu ümmetin içinden çıkan kamil mürşitler, Rabbanî alimler, Rasulullah'ın (s.a.v) manevî mirasçısı, sünnetinin bekçisi, hak yolda ümmetin rehberi ve imamı oldular.

Ümmete de Ashab-ı Kiram'a vekaleten, bu takva imamlarına sadık talebelik, samimî hizmet ve Allah için sadâkat emanet kaldı.

Bu devletin kıymetini bilip edebini koruyanlara ne mutlu!

Velileri sevmek ve onlara hürmet etmek takvanın gereğidir:

Velilere hürmet Allah'a hürmettir. Çünkü onları yücelten ve kendilerine hürmeti emreden Allahu Teala'dır. Onlara düşman olandan intikamı Yüce Allah alır. Şu kudsî hadisi duyup da ürpermek mümkün mü?

*"Her kim, benim veli kullanımdan birisine düşmanlık ederse, muhakkak ben ona harp açar (dostumun intikamını alır)ım."*⁵⁵⁴ Diğer rivayette hadis şöyle başlıyor:

⁵⁵³ Tövbe 9/ 100.

⁵⁵⁴ Buhârî, Rikâk, 38; İbnü Mâce, Fiten, 16; İbnü Ebi'd Dûnya, Kitabu'l- Eviya, No: 1; Beğavî, Şerhu's-Sünne, I, 142; Beyhakî, Kitâbu'z-Zühd, No: 696.

*"Kim benim velilerimden birisini hafife alırsa, bana düşman olarak karşıma çıkmış olur."*⁵⁵⁵

Allahu Teala'nın yüce tuttuğunu yüceltmek iman ehlinin işidir. O'na âit şeyleri sevmek, kalpteki ilâhi sevginin alametidir. CenabıHak şöyle buyurur:

*"Kim Allah'ın varlığının delillerini ve dininin alametlerini (şeâir) yüceltirse bu, kalplerin takvasındandır."*⁵⁵⁶

Şeâir, bir şeyin kendisiyle bilindiği âlametler demektir. Bazı müfessirler bunun bütün ibadetleri kapsadığını söylemişlerdir.⁵⁵⁷

Hiç şüphesiz Allahu Teala'nın yeryüzünde en büyük tecellisine peygamberler mazhar olmuşlardır. Cenâbı Hakk'ın kudreti, ilmi, sevgisi ve nuru en fazla peygamberlerde zuhur etmiştir. Onlardan sonra bu tecelli Allah dostlarında zuhur etmiştir. Allah dostlarının üzerine devamlı ilâhi nur ve feyiz iner. Yüce Allah onları, varlığı ve birliği için şahit yapmıştır.⁵⁵⁸

Allahu Teala'nın şahidi olan alim, ahireti dünyasına, Allah'a itaati nefsinin hevasına tercih eden muttaki kimsedir. Bu kamil mümin, her haliyle insanlara Allah'ın edebini gösterir, sevgisini tattırır.

Kim Allahu Teala'yı tanımak isterse, O'nun şahitlerine gitmelidir. İlâhî aşkı tatmak isteyenler, Allah'ın nuru ile boyanmış ve Yüce Rabbinin aşkı ile yanmış aşıklara yanaşıp sevginin yolunu sormalıdır.

Rabbine yakinen iman etmek isteyenler Allah dostlarının şهادetini, işaretini, davetini, nasihatini kabul etmelidir. Çünkü onlar, her halleriyle dini temsil ederler, Allah'a giden yolu gösterirler. Onlar, Hz. Kur'an'ı amelleriyle tefsir ederler. Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimizin sünnetini yaşayarak şerh ederler.

Müfessir İmam Taberî (rah) (310/923) şöyle der:

*"Dinin bütün alâmetlerini yüceltmek kalplerin sahip olduğu takvadan ileri gelir. Allahu Tealâ, 'Kim Allah'ın şeâirini (varlığının delillerini ve dininin alametlerini) yüceltirse bu, kalplerin takvasındandır."*⁵⁵⁹ ayetinde sanki şöyle buyuruyor:

⁵⁵⁵ Tabarânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, VIII, 222. [No: 7880].

⁵⁵⁶ Hacc 22/ 32.

⁵⁵⁷ Fahrüddin er-Râzî, Tefsir-i Kebir, XXIII, 29; Kurtubî el- Câmî' li Ahkâmî'l -Kur'an, XII, 56

⁵⁵⁸ Â-i İmrân 3/ 18.

⁵⁵⁹ Hacc 22/ 32.

"Mümin kullarımın üzerine, bana ait olan her şeyi yüceltmeleri bir borçtur."⁵⁶⁰

Muhyiddin b. Arabî (k.s) (638/1240), kalpte bu hürmetin nasıl oluştuğunu şöyle belirtir:

"Kainattaki her şeyde Allah'ın tecellisi vardır. Onları yüceltmek, Allahu Teala'yı bilmekten ileri gelir. Kim onları Rabbinin bir eseri görerek yüceltirse o, bütün işlerinde de takva üzere hareket eder.

Sen baktığın her şeye o şeyin bizzat kendisini yüceltmek için değil de onu yaratan Allah'ın yüceliğini ikrar etmek için bakarsan; o şey de yüce olur, sen de yüce olursun. Zira edep budur.

Önüne çıkan her bir ayetin (ilâhi delil ve alametin) önünde edeple dur ve tevazu ile: *'Rabbim, ilmimi artır!'* diye dua et!"⁵⁶¹

Velilere itaat Allahu Teala'ya itaat etmek demektir. Bunun nedeni şudur: Ayeti kerîmede: *"Kim peygambere itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse bil ki, biz seni onlara bekçi göndermedik."*⁵⁶² buyrulmuştur.

Şimdi Hz. Rasûlulah (s.a.v) Efendimizi dinleyelim:

"Hiç şüphesiz bana itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur. Bana isyan eden de Allah'a isyan etmiş olur. Benim emirime (başınızdaki imama) itaat eden bana itaat etmiştir. Ona isyan eden de bana isyan etmiştir."

*İmam (düşman ve kötülöklere karşı önünüzde) bir kalkandır. Onun arkasında savaşılar ve onunla korunulur. Eğer, başınızdaki imam, size Allah'dan korkmayı emrederse, bundan dolayı kendisine ecir vardır. Takvanın dışında birşey emrederse, vebâli onadır."*⁵⁶³

Abdullah b. Ömer (r.a) anlatıyor: Ashabdan bir toplulukla Rasulullah'ın (s.a.v) yanında idik. Bir ara Efendimiz (s.a.v):

-Ey topluluk! Benim size Allah tarafından gönderilmiş bir Rasûl olduğumu bilmiyor musunuz? diye sordu. Oradakiler:

-Evet, sen Allah'ın Rasulüsün, dediler. Rasulullah (s.a.v):

⁵⁶⁰ Taberî, Câmiü'l-Beyan, X, 157.

⁵⁶¹ Mahmud el-Ğurab, Rahmetün Mine'r-Rahmân, III, 167.

⁵⁶² Nisâ 4/ 80.

⁵⁶³ Buhârî, Cihad, 109; Nesâî, Bey'at, 27, 30.

-Siz Allah'ın kitabında: "Bana itaat edenin Allah'a itaat etmiş olacağını bildiren ayeti indirdiğini bilmiyor musunuz? diye sordu. Oradakiler:

-Evet ya Rasulallah! Şehâdet ederiz ki sana itaat eden Allah'a itaat etmiş olur. Şüphesiz sana itaat etmek, Allah'a itaat etmek sayılır." dediler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

-Hiç şüphesiz, bana itaat etmeniz Allah'a itaat etmeniz anlamını taşır. Başınızdaki (benim vekilim, eminim olan) imamlarınıza itaat etmeniz de bana itaat etmeniz demektir, buyurdu.⁵⁶⁴

İmam Kuşeyrî (k.s), peygambere itaati emreden ayeti tefsir ederken Hz. Peygamber'in (s.a.v) nasıl bir konumda olduğunu şöyle belirtir:

"Cenâbı Hak az önce geçen ayette âdeta şöyle buyurur: "Peygambere itaat bana yapılmış bir taattır. Ona yakın olan bana yakın olmuş olur. Onun makbulü, benim de makbulümdür. Onun reddettiğini, ben de reddederim."⁵⁶⁵

Kamil mürşide gösterilen hürmet ve edep, Allah ve Rasûlü için yapılmaktadır. Çünkü o, dîni temsil etmekte, ilâhî daveti yaymakta, nefsinin menfaatlarına değil, Allah ve Rasulünün davasına sahip çıkmaktadır.

O dünyanın en önemli işini üstlenmiştir. Kamil mürşit Allahu Teala'nın dostudur, şahididir, halifesidir. Onlara hürmet, herkesi aziz eder. Allah için gösterilen tevazu ve edep zillet değil, şereftir. Kibir ve haset şeytanın ahlakıdır. Şeytan ise rahmetten mahrumdur.

Bakınız Rasulullah (s.a.v) Efendimiz ne buyuruyor:

"Büyüğümüzü yüceltmeyen, küçüğümüze merhamet göstermeyen, alimimizin kıymet ve edebini bilmeyen bizden değildir."⁵⁶⁶

"Üç kimse var ki, onların hakkını ancak münafık olan hafife alır:

1-İslam uğruna saçını başını ağartmış kimse.

2-İlm ehli âlim.

3-Adalet sahibi imam, idareci⁵⁶⁷

564 Suyûtü, ed-Dürü'l - Mensûr, II, 597.

565 Kuşeyrî, Letâifü'l - İşârah, I, 348.

566 Ahmed, Müsned, V, 323; Hâkim, Müstedrek, I, 132; Tirmizi, Birr, 15.

567 Taberânî, et-Mu'cemü'l-Kebîr, No: 7819; Münziri, et-Tergîb, I, 115.

Şu bir gerçektir:

Kamil mürşidin müridinden, üstadın talebesinden, imamın cemaatından istediği edep kendi adına değildir. Kamil mürşitler, talebelerini ilâhi edeple edeplendirmek ve onları Cenâbı Hakk'ın huzurunda kabul görecektir şerefli bir kul hâline getirmek için uğraşırlar.

İmam Şârânî (k.s) (973/1565) şöyle der: "Mürit, gece-gündüz, diri yahut ölü olsun, mürşidi tarafına asla ayağını uzatmamalı. Hatta bunu basit bile görmemeli. Onun huzurunda ve giyabında bu edebe dikkat etmeli. Bu edebi elde eden mürit, Allahu Teala'ya karşı edepli olma hâlini elde eder. Çünkü mürşit, mürit için manevî terakkî merdivenine benzer. Hem o, marifet ve edep mektebidir."⁵⁶⁸

"Mürit mürşidin makam, mevki ve insanlar arasında bir yer edinmek için müridlere edep emrettiğini asla düşünmemeli. Bu kötü bir düşüncedir. Mürşitler ancak, müridler Allahu Teala'nın huzurundaki edebi elde edebilsinler diye kendilerine karşı edepli davranılmasını isterler."⁵⁶⁹

Hadisler, ana babaya itaatın Allah'a itaat olduğunu, onlara karşı edepsizliğin ise Yüce Allah'ı gazaba getireceğini belirtir.⁵⁷⁰ Manevî doğuma vesile olan mürşit hürmeti hak etmiş demektir. Ona hürmetsizlik haramdır.⁵⁷¹

Allahu Teala iki günahı işleyenler için, 'Bunları yapanlar benimle harbe girmiş olur' buyurur. Bunların birisi helal görüp, bilerek fâiz yemek,⁵⁷² diğeri ise Allah'ın bir velisine düşmanlık yapmaktır.⁵⁷³

İmam Gazâlî'nin (rah.) belirttiği gibi seven kimse sâdık, sevgisi de samimi olursa bu sevgi, sevgiliye ait her şeye sirayet eder. Öyle ki sevgilinin eşyaları, mekanları, hâtıraları, hatta hayvanları bile kendisine sevgili olur. Bunu ancak gerçek anlamda sevmenin ne demek olduğunu bilenler kavrayabilir.⁵⁷⁴

⁵⁶⁸ Şârânî, el - Envârü'l - Kudsiyye, II, 72-73.

⁵⁶⁹ Şârânî, el - Envârü'l - Kudsiyye, II, 73.

⁵⁷⁰ Tirmizî, Birr, 2; Hâkim, Müstedrek, IV, 152.

⁵⁷¹ Şârânî, a.g.e. I, 189-190.

⁵⁷² Bakara 2/ 278-279.

⁵⁷³ Buhârî, Rikak, 38; İbnu Mâce, Fiten, 16.

⁵⁷⁴ Gazalî, İhya, II, 239.

Veliler tevhid anlayışını temsil ederler.

Kulları şirkten kurtarırlar:

Bütün Peygamberlerin gönderiliş gayesi, Allah'ı bir kabul etmektir. Bu tevhid anlayışıdır. Tevhid dinin başı ve sonudur. Hak dine girerken de dünyadan çıkıp giderken de kuldun bu anlayış istenir.

Velâyette asıl olan bu sırra ulaşmaktır. Bu sır "İlâ ilâhe illallah" hakikatidir. Tasavvuf okulunda gösterilen temel ders budur. Diğer bütün amel ve mücahedeler, bunların hakikatine ulaşmak içindir.

Kendisine ilâhi ilim, marifet ve hikmet verilen hiçbir nebi ve veli insanlara, *'Allah'ı unutun, O'nu bırakın da bana uyun, bana kul olun'* dememiştir. Deme hakkına da sahip değildir. Aksine onlar muhataplarına şöyle derler:

"Yüce Rabb'e dönün. Rabbin kulu ve adamı olun. Asıl dost O'dur. O'nu sevin. O'na sevin. O'nun rızasına yönelin"

Onların bu hâline Allahu Teala şöyle şahitlik etmektedir:

"Allahu Teala'nın, kendisine kitap, hüküm ve nübüvvet verdiği hiçbir kimsenin (bundan sonra kalkıp da) insanlara, 'Allah'ı bırakıp bana kul olun' demesi hak değildir.

Fakat onlar insanlara, 'Şu okuduğunuz kitap ve öğrendiğiniz hakikatlerin gereği, Rabbanî olun (Rabb'in adamı ve aşığı olun)' derler. Onlar size, 'Melekleri ve peygamberleri Rabb'ler edinin,' diye de emretmezler.

Siz müslüman olduktan sonra hiç size küfrü emrederler mi? (Elbette küfrü, şirki ve isyanı emretmezler)"⁵⁷⁵

İşin gerçeği budur. Bu ümmetin içindeki velilerin sözü budur. Bundan sonra bazı insanların, böyle bir Rabbanî alimi Allah için sevmenin, ilâhi sevgiyi zedeleyeceğini düşünmesi ve söylemesi, bütün hayatlarını tevhidin hakikatına ulaşmak için feda eden arifleri tanımadığındandır. Velileri bilmediğindendir.

Bazı insanlar Hz. Peygamber'e (s.a.v), onun halife, emir ve vârislerine hiç itiraz etmeden itaat etmeyi, Yahudilerin alimlerini Rab edinmelerine benzetirler. Ayrıca, Allah dostlarına yapılan hürmeti Hristiyanların Hz. İsa'yı (s.a.v) putlaştırmaları ile karıştırırlar.

Yine bu tür kişiler, müşrikler ve ehl- kitap için inen ayetleri, yanlış bir kıyas ve yorum ile müminlere uygulamaktadırlar. Onların bu yaklaşımları ilmi yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır.

Bu tür insanlar, tevhid zedeleniyor endişesiyle takvasıyla ümmete önder olan kamil ariflere hürmete ve hizmete yanaşmaz. Başkalarını da salih velilerden uzak tutmaya çalışır. Bu tutumlarıyla onlar büyük bir yanılma ve zarar içindedirler. *'Kaş yapayım derken gözünü çıkarmak'* deyiimi onlar için söylenmiş olsa gerekl..

Rasulullah (s.a.v), *'Beni seven Allah'ı sevmiş olur, bana itaat eden Allah'a itaat etmiş olur'* buyurduğu zaman, münafıklar şöyle dediler:

"Bu adam bize Allah'tan başkasına tapmayı nehyederken, kendisi şirke yaklaşıyor. Hristiyanlar'ın İsa'yı rab edindiği gibi bizim de kendisini rab edinmemizi istiyor!"

Bunun üzerine Allah Teala şu ayetini indirdi:

*"Kim gönderdiğim peygambere itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse, biz seni onların başına muhafız göndermedik! (Sen davetini yap bırak, hesaplarını biz görürüz!)"*⁵⁷⁶

Buradan ortaya şu netice çıkıyor:

"Ayeti kerime onların bir fitne arayışı içinde olduğunu ortaya koymaktadır."⁵⁷⁷

Müfessir İmam Taberî (rah) bu ayeti şöyle açıklar:

"Allahu Teala onlara âdeta şöyle diyor:

Ey insanlar! Sizden kim Muhammed'e itaat ederse bu itaatıyla bana itaat etmiş olur. Öyleyse cânı gönülden O'nun sözünü dinleyip emrine itaat edin. Çünkü o size bir şey emrettiğinde, onu benim emrim olduğu için emretmiştir.

Size bir şey nehyettiğinde ise onu ben nehyettiğim için yasaklamıştır. Sakın sizden birisi kalkıp da *'Muhammed ancak bizim gibi bir insandır. Bize üstünlük taslamak istiyor onun için emrediyor, nehyediyor'* demesin. Sonra Allahu Teala nebisine hitaben sanki:

⁵⁷⁶ Nisâ 4/ 80.

⁵⁷⁷ Râzî. Tefsir-i Kebir, X, 155, Âûsî, Rûhu'l-Meânî, III, 91.

'Ey Muhammedi

Kim sana itaattan yüz çevirirse sen de ondan yüz çevir. Çünkü biz seni onların üzerine gözetici (murâkıp), koruyucu (muhâfız) ve hesap görücü (muhâsip) olarak göndermedik. Sen sana indirdiğimiz ve vahyettiğimiz gerçekleri tebliğ et. Onların amellerini tespit ve takip etmeye, hesaplarını görme-ye biz yeter-artanz.' buyurur.⁵⁷⁸

Peygamberlere vâris olan kamil mürşitler, kendi his ve hevesleriyle dūnyevî hesap ve çıkarları için münitlerine bir şey emretmezler. Onlardan nefislerini rahatlatmak için edep ve hürmet beklemezler.

Onlar kendilerine tabi olan Hak aşıklarını, yanlarında Allah'ın bir emaneti olarak görürler. Onları Allah'ın emri ve Rasulullah'ın edebi üzere terbiye edip, ilâhî huzurda kabul görecektir kamil insan kıvamına getirmek isterler.⁵⁷⁹

Şu halde, Rasulullah (s.a.v) Efendimize karşı gösterilecek edep, kendisinden sonra O'nun vârisi olan gerçek Rabbanî alimlere, kamil mürşitlere karşı da gösterilmelidir.

Tevhîdi koruma niyetiyle, takvasıyla meşhur velilere, kamil mürşitlere hürmet ve edepten kaçınan ve halkı bundan sakındıranlar, bilerek veya bilmeyerek imânî bir tehlike içine ve ilâhî tehdit altına girmektedirler.

Bu ümmetin salihleri ve irşatla meşgul kamilleri hiçbir zaman Yahudi ve Hristiyanların alimleri gibi ilâhî hududu ve edebi çiğnemediler ki tehlike arzetsinler..

Kamil velilere Allah için hürmet gösteren sadık müminler de onları kulluk vasfından ve mükellefiyet bağından çıkarmadılar ki şirke ve zarara girsinler..

Herkes işlerini Kur'an ve Sünnet edebine göre yaptıktan sonra sonuç rahmet ve Cennettir.

Kul, hâşâ hiçbir zaman Yüce Rab gibi tasarruf ve yetki sahibi olamaz. Olsa olsa Rabbinin terbiyesiyle Rabbanî olur.

Rabbanî, içi ve dışıyla Rabbine teslim olmuş kimsedir. Rabbanî Allah adamıdır. Allah rızasına aşıktır. Allah böyle bir kulunu kendi boyası ile boyar; onu kendisine bir ayna yapar. Varlığına ve kudretine şahit tutar. Meleklerin arasında dostum diye anar.

⁵⁷⁸ Taberî, Câmiu'l-Beyan, IV, 277.

⁵⁷⁹ Bkz: Sühreverdî, Avarifü'l-Meanî, 12. Bölüm.

Artık bütün âlem (gafiller hariç) böyle bir Hak dostunu sevip sayar. Allah Teala'ya itaat edene bütün varlıklar hürmet gösterir. Bu hürmeti putlara yapılan tazime, zalimlerin önünde baş eğmeye veya mevki sahiplerine yağ çekmeye benzetenler, belli ki ilâhi edep ve hürmeti bilmiyorlar..

Hak ile batılı, nur ile karanlığı birbirine karıştırıyorlar. İşin tuhafı bu kimseler, yaptıklarının bir delile dayandığını söylüyorlar ve şu ayeti yaptıklarına delil getiriyorlar:

"Onlar (Ehl-i kitap Yahudi ve Hristiyanlar), hahamlarını ve râhiplerini (din alimlerini) ve Meryem oğlu İsa'yı Allah'dan başka rabler edindiler.

Halbuki onlar tek ilah olarak Allah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardı. Allah, onların ortak koştuğu şeylerden münezzehtir."⁵⁸⁰

Bir insan nasıl ilâh edinilir? Bunun cevabını Rasulullah (s.a.v) şöyle açıklamıştır:

"[Baktılar ki] Halk kendilerine ibadet etmiyor; bu kez onlar halka Allah'ın emrine muhalif olarak haram bir şeyi helal gösterdiklerinde onu helal kabul ettiler. Herhangi bir şeyi kendilerine haram saydıklarında, halk da onu haram kabul etti."⁵⁸¹

Ve...Haramı helal, helali de haram göstermiş oldular. Böylelikle halk arasındaki itibarlarını korudular.

Rabî' (r.a) anlatıyor: Ebu'l-Âliye'ye: "İsrailoğulları arasında Allah'dan başkasını ilâh edinme işi nasıl oluyordu?" diye sordum, şöyle dedi:

"Onlar Allah'ın kitabında rahip ve ruhbanlarının sözlerine ters bir şey bulduklarında, onların (ilâhi hükme uymayan) sözlerini tercih ediyor, Allahu Teala'nın kitabının hükmünü ise kabul etmiyorlardı."⁵⁸²

Buradan anlaşılıyor ki, Allah'dan başkasını rab edinme çok farklı şekillerde oluyor. Bu, Allah'ın hükmünü kabul etmeyip başkasının hükmüne uymak şeklinde, daha da ileri gidilerek bazı şahısları Allah'ın bir parçası, oğlu, sağ kol bilme, önünde secde etme, Allah ile bütünleşti deyip onu ilâh görme şeklinde de olabiliyor.

⁵⁸⁰ Tövbe 9/ 31.

⁵⁸¹ Râzî, Tefsîr-i Kebîr, XVI, 30; Suyûtî, ed-Dümmü'l-Mesûr, IV, 174; Âlûsî, Rûhu'l-Meânî, V, 84.

⁵⁸² Râzî, Tefsîr-i Kebîr, XVI, 31

İnsanlık tarihinde bütün bunlara rastlanmıştır. Ama hepsi yanlıştır ve haramdır.

Kur'an ve Sünnet caddesinden ayrılmayan, Hz. Muhammed'in izinden giden bu ümmetin gerçek alim ve evliyasında, böyle bir durum ve tutum asla olmamıştır. Onlar bu tür hal ve davranışlardan uzaktır. Kendilerine kitap, hikmet ve marifet ilmi verilen Rabbanî alimler, kamil mürşitler muhataplarına sadece şöyle demişlerdir:

"Ey insanlar!

Rabbanî olun, Allah adamı olun. Şirkten kurtulun, O'na dönün. Yaratan ile yaratılanlar arasındaki hükümleri birbirine karıştırmayın!.."

Onların hâli bu olduğu için Allahu Teala bize şu emri vermiştir:

"Ey iman edenleri Allah'a itaat ediniz. Peygambere ve sizden ülü'l-emre (hüküm ve ilim sahiplerine) de itaat ediniz. Herhangi bir konuda çekişmeye düşerseniz onu (çözmek için) Allah'a ve Rasulüne götürünüz.

Eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız böyle yapınız. Bu sizin için daha hayırlı ve sonuç itibarıyla daha güzeldir."⁵⁸³

Ayette geçen ülü'l-emir kelimesi, iş, hüküm ve yetki sahibi demektir. Buradaki iş din işidir. Ülü'l-emir, din işinde yetkili, sözü geçerli, hükmüne teslim olunacak kimse demektir.

Halkı Kur'an ve Sünnet edebi üzere yöneten idareciler, dini iyi bilen ve hakkıyla yaşayan alimler bu gruba girerler. Bütün ümmetin onlara itaati şarttır.

Bu konuda büyük müfessir İbnu Abbas (r.a) bakınız ne diyor:

"Kendilerine uyulması emredilen alim, insanlara dinlerini öğreten, onlara iyiliği emredip kötülükten alıkoyan salih kullardır."⁵⁸⁴

Bütün ehlullah şunda ittifak etmişlerdir:

"Muhammed (s.a.v) Efendimiz'in yolundan başka Allah'a giden hiçbir yol yoktur. Yine Rasulullah (s.a.v) Efendimizden başka yeryüzünde kendisinden nur alınacak bir kaynak da mevcut değildir."⁵⁸⁵

583 Nisâ 4/ 59.

584 Suyûtî, ed-Dürrü'l-Mensûr, II, 574. Diğer görüşler için bkz: Taberî, Câmiu'l-Beyan, IV, 147-150.

585 Said Nursî, Mektûbat, I, 423; Ayrıca bkz Gazâlî, el-Munkız, 22; İmam Rabbanî, Mektûbat, I, 251. Mek

Bütün alim, arif ve müminler Yüce Allah'ın nurunu Efendimiz (s.a.v) vasıtasıyla alırlar. Yine bütün Allah dostları, Rasulullah (s.a.v) Efendimizin şu hükmüne ömürlerinin sonuna kadar sahip çıkmışlardır:

*"Allah'a isyan konusunda hiç kimsenin sözü dinlenmez ve emrine itaat edilmez."*⁵⁸⁶

Bizim inancımız şudur:

Peygamberlerden başka her insanda yanılma payı vardır. Ancak ümmetin önüne takva yolunda imam ve rehber olan kamil mürşitler, ilâhi koruma altında ve özel destek içinde insanları irşat etmektedir.

Onlar canlarını Allah'ın yoluna feda etmişlerdir. Bu hâllerile onlar, Cenabı Hakk'ın:

*"Ben sevdiğim kulun gören gözü, işiten kulağı, konuşan dili, tutan eli, yürüyen ayağı olurum."*⁵⁸⁷

dediği bir makam ve tasarruf sahibi olmuşlardır. Bu ilâhi destek ve rahmet içinde olan bir velinin, hüküm, emir ve tavsiyeleri ilâhi emrin dışında olamaz.

Bunun için Allah yolunda, irşat sahibi oldukları gün gibi açık olan arifleri can kulağı ile dinlemelidir. Onlar, Allah'a itaat ettikleri için, bizim de onların hükmüne itaat etmemiz gerekir. Bu, Allah için bir itaat ve peygamber namına bir teslimiyettir.

Mürşidi kamilden değişik haller, hakikati anlaşılmayan sözler ve müridin nefesine hoş gelmeyen emirler çıktığı zaman, hemen itiraz etmemeli. İnsan önce kendini kusurlu görmeli, biraz sabırlı olmalı, aklına ve kendi bilgisine ters gelen meselenin iç yüzünün aydınlanmasını beklemelidir.

Bu davranışı bizzat Hz. Peygamber (s.a.v) bize tavsiye etmektedir:

*"Kim başındaki imamından hoşlanmadığı bir şey görürse, sabretsin (hem cemaattan ayrılmasın). Çünkü, kim cemaatten bir karış ayrılırsa, cahiliye ölümüyle ölür."*⁵⁸⁸

Mürşidi kamile olan sevgi ve itaatın ne manaya geldiğini, meşhur Müfessir Elmalılı Hamdi Yazır (rah.) şöyle özetliyor:

⁵⁸⁶ Taberî, Câmiu'l-Beyan, IV, 150; Hâkim, Mustedrek, III, 123, 356.

⁵⁸⁷ Buhârî, Rikâk, 38; Ibnu Mâce, Fiten, 16.

⁵⁸⁸ Muslim, İmâret, 13; Ahmed, Müsned, I, 275-297.

"Allah'ın sevdiği kulları sevmek ve onlara uymak, şirk ve günah değil, ilâhi emirdir. Bu, Allah sevgisine delildir. Fakat bu sevgi, hiçbir zaman Allah sevgisi gibi olmamalıdır. Hristiyanlar'ın Hz. İsa hakkında yaptıkları gibi, onları ilâh derecesine çıkaracak bir ibadet şeklini almamalıdır. Bunun en güzel şeklini kelime-i şehâdetde buluruz. Bir müslüman:

'Ben şehadet ederim ki Hz. Muhammed (s.a.v) O'nun kulu ve resulüdür' derken; Allah'dan başka bütün mabudların hepsini reddedip atar, bu temiz kalp ile Hz. Muhammed'in Allahu Teala'ya kulluğunu ve O'ndan gelen bir peygamber olduğunu tasdik eder.

Sonra onu da Allah (c.c) için sever. İman bu sevgi ile tamam olur. Veli-leri sevmek de bu sevginin içine girer, aynı edebi ister." ⁵⁸⁹

"Elbette bir kimseyi Allah'ı sever gibi sevmekle, Allah için sevmek arasında büyük fark vardır. Allah için sevmek şudur:

Allah (c.c) bir kulu sever ve bize bunu seviniz diye emir verir, biz de onun için severiz. Bu sevgi, başka bir şey için değil, sadece Allah nızası için olur." ⁵⁹⁰

İnsanların hidayete ermesinde mürşitler sadece vesiledir:

Kamil mürşitlerin işi, kulun kalbinde hidayeti yaratmak değildir. Mürşit, hak yolunda bir köprü vazifesi görür. İnsanın gerçek hidayeti bulmasına yardımcı olur.

Ruhun yükselmesi, kalbin manevi kirlerden temizlenmesi ve nefsin terbiyesi için usul öğretir, rehber olur, yol gösterir. Çünkü bu usul, tek başına bilinmez. Bir öğreticisi vardır. Ama her şey sonuçta Allah Teala'nın izni ve yardımına bağlıdır. Bu gerçeği Allahu Teala bize şöyle hatırlatır:

"Ey müminleri Şeytanın adımlarına tâbi olmayın. Kim şeytanın peşine düşerse o, ona edepsizliği ve kötülüğü emreder. Eğer size Allah'ın lutfu ve rahmeti olmasaydı, hiçbirinizi asla temizlemezdi. Fakat Allah dilediğini (küfür ve isyandan) temizler. Allah herşeyi işiten ve bilendir." ⁵⁹¹

589 Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, I, 574 vd

590 Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, II, 1076-1079.

591 Nur 24/ 21.

Büyük müfessir, sufi, İsmâil Hakkı Bursevî (k.s) bu konuda şu mühim açıklamayı yapar:

"Kalp ve ruhu temizleme işi Allahu Teala'ya aittir. Çünkü Allahu Teala, fazlı ve rahmetiyle kulunu kendisine sevk eden sebeplere muvaffak kılar.

Allah'ın muradına göre bu manevî temizliğin nasıl olacağını insana gösteren bir mürşit gereklidir. Allahu Teala'ya vâsıl olmada bir vesile olan mürşitlerin en büyüğü, Rasulullah (s.a.v) Efendimizdir. Ondan sonra irşatla görevli arifler gelir. Şeyhu'l-İslâm Abdullah el-Ensârî (rah.) şöyle demiştir:

"Hadis ve şariat ilminde üstadım çoktur. Tarikatta mürşidim ise Şeyh Ebu'l-Hasan el-Harkanî olmuştur. Eğer kendisini görüp irşat halkasına katılmasaydım, hakikatı tanıyamazdım."

Demek ki irşat ehli mürşidi kamiller, hidayet yolunda rehberdirler. Kamil bir insanı bulmak en büyük ganîmet ve onun meclisine katılmak bulunmaz bir nimettir." ⁵⁹²

Diğer bir ayeti kerimede şöyledir: *"(Rasulüm) Sen sevdiğini ve istediğini hidayete ulaştıramazsın fakat Allah, dilediğini hidayete ulaştırır. O, hidayete ulaşacak olanları en iyi bilir."* ⁵⁹³

Hidayet, kalbin batıldan hakka yönelmesidir. Kalpte bu yönelişi yaratmak, Allahu Teala'nın kudretine özgü bir iştir. Ayrıca hakkı göstermeye, hayra sevk etmeye de hidayet denilir. Bu manadaki hidayeti Peygamberler yapabilirler, yapmışlardır da." ⁵⁹⁴

Peygamberlerden sonra, hidayet yolunda delil olma ve Hakk'a yol gösterme işini Rabbanî alimler yapmaktadır.

Ancak bu yolda rehberlik öyle kolay bir iş değildir. Arifler, irşat işinde görevli olanların çok hassas davranmaları gerektiğini belirtirler. İmam Rabbanî (k.s), hak yolunda rehberlik yapacak kimseleri şöyle uyarır:

"İnsanları irşat eden bir mürşit, kendisine gelen Hak talibini Allahu Teala'ya dua, yalvarış ve istihâreden sonra irşat halkasına katması gerekir. Bu işte nefsin hilesinden, şeytanın oyunlarından ve batla saplanmaktan Allah'a sığınmak gerekir.

⁵⁹² Bursevî, Rûhu'l-Beyan, VI, 132.

⁵⁹³ Kasas 28/ 56.

⁵⁹⁴ Kuşeyrî, Letâîfû'l-İşârât, III, 73.

Kulların irşadını ancak Allah'ın izniyle üstlenmek mümkündür. Yoksa insan, kendi akli ve mahâretiyle bu yükü çekemez.⁵⁹⁵

Şu ayet bu duruma işaret etmektedir:

*"Rasulüml Biz bu kitabı sana Rabbinin izniyle insanları (kûfûr ve isyan) karanlıklarından (iman ve marifet) nurlarına, Azîz ve her türlü hamde layık Rabbinin yoluna çıkarman için indirdik."*⁵⁹⁶

Mürşidi kamiller, bütün irşatlarını Allah'ın iradesi, özel izni ve güzel yardımıyla yaparlar. Bir hikmet gereği ellerinde meydana gelen keşif, keramet ve maneî haller, hep ilâhi izin ve yardımla olmaktadır.

Onları böyle bir şerefli iş için seçen Allah (c.c), hem onlara hem de tâbi olanlarına büyük bir ikramda bulunmuş demektir. Zira Allah (c.c) büyük ih-san sahibidir.

*"Allah'ın fazlı ve rahmeti olmasaydı, hiç kimseyi temize çıkarmazdı."*⁵⁹⁷ ayetinde anlatılan rahmet, Rasulullah'ı (s.a.v) da içine almaktadır.

Çünkü O (s.a.v), rahmet peygamberidir, alemlere rahmet olarak gönderilmiştir.⁵⁹⁸

Allahu Teala onu (s.a.v) kalplerin içindeki şirk, gaflet ve isyan gibi mane-vi kirlerden temizlemek için göndermiştir. Onun terbiyesiyle kalp kûfûr, nifak, gaflet ve isyan türü hastalıklardan kurtulmuştur. Cenabı Hak bu nimetini şöyle hatırlatmıştır:

*"Muhakkak ki Allah, müminlere büyük lütufta bulundu. Çünkü, içlerinden kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları (inkâr ve isyân kirlerinden) temizleyen (tezkiye eden), kendilerine kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderdi. Halbuki onlar daha önce apaçık bir sapıklık içindeydiler."*⁵⁹⁹

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz'e verilen bu tezkiye yetkisi ve terbiye görevi O'nun vârisleri olan kamil mürşitlere de verilmiş ve onların eliyle bu ilâhi rahmet insanlığa sunulmuştur.

⁵⁹⁵ İmam Rabbanî, Mektûbât. I, 21. Mek.

⁵⁹⁶ İbrahim 14/ 1.

⁵⁹⁷ Nur 24/ 21.

⁵⁹⁸ Enbiyâ 21/ 107.

⁵⁹⁹ Â-i İmrân 3/ 164.

Arifler derler ki: Irşatla görevli kamil mürşit Allahu Teala'nın izni ve emri olmadan hiçbir iş yapamaz. Kendi başına birşey yapmayı tercih de edemez. O, devamlı Cenâbı Hakk'ın muradını ve rızasını arar. Allah ona muradını bildirmiştir. Artık bütün tasarruflarında nefsinin isteğine göre değil, Allahu Teala'nın muradına uygun hareket eder."⁶⁰⁰

Yüce Rabbimiz vücudumuzun ayakta durması için bir çok vesile yaratmıştır. Her hastalığın bir ilacını vermiştir. Aynı şekilde insanın en kıymetli merkezi ve asıl manası olan kalbin gıdası olan şeyleri de önümüze koymuştur. Bunun için Peygamberleri (aleyhimüsselâm) göndermiştir.

Peygamberler, Allah'ın izniyle kalplere ilâhi ilim, feyiz, nur, sevgi ve güzel ahlak akıttılar. Allahu Teala, Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimizden sonra bu manevi gıdaları insanlığa sunmak, nasibi olanları onlarla buluşturmak için, alimleri, arifleri, kamil mürşitleri görevlendirmiştir.

Her türlü hastalığa ayrı bir ilaç yaratan Yüce Allah'a sonsuz hamdolsun.

Kamil insan Kâbe gibi mübarektir:

Allahu Teala Kâbe'yi insanlara, kullanı için bina ettirmiştir. İnsanı ise bizzat kudret eliyle yaratmıştır. Kuldaki bütün güzel hâl ve kıymet Allahu Teala tarafından yaratılmıştır. Sonra onlar içinden kamil olanlarını dinini temsil edecek halifeler yapmıştır. İnsanı kamil, bazı yönleriyle Kâbe'den daha faziletidir.

Abdullah b.Amr (r.a) anlatıyor:

Rasulullah (s.a.v)'i Kâbe'yi tavaf ederken gördüm; şöyle diyordu:

"Sen ne güzelsin, kokun da ne hoştur. Sen ne kadar büyüsun, hürmetin de çok büyüktür. Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin olsun ki, müminin hürmet ve kıymeti senin hürmetinden daha büyüktür.

*Allah (c.c) onun malını, kanını haram kılmış ve bize mümin hakkında ancak hayır düşünmemizi (onu haksız yere suçlamak ve karalamaktan kaçmamızı) emretmiştir."*⁶⁰¹

⁶⁰⁰ Suhreverdi, Avarifü'l-Mearif, 10. Bölüm.

⁶⁰¹ Ibnu Mâce, Fiten, 2; Benzeri bir hadis için bkz. Tirmizî, Birr, 85.

İbnu Abbas (r.a) anlatır:

"Rasulullah (s.a.v) Kâbe'ye baktı ve: *'Senin hürmetin ne kadar büyüktür. Müminin Allah katındaki hürmeti senden daha büyüktür'* buyurdu."⁶⁰²

Allahu Teala Kâbe'yi anlatırken:

*"Doğrusu insanlara (mâbet olarak) ilk kurulan ev; Mekke'de bulunan, alemlere) bir hidayet ve bereket kaynağı kılınan Kâbe-i muazzamadır"*⁶⁰³ buyurur.

Haremi Şerif, Kâbe ve civarıdır. Allahu Teala'nın etrafını bereketlendirdiği özel yerdir. Bu mübarek yer müminler için hazırlanmıştır. Şu halde kamil insan, kendisi için yapılan yerden daha mübarektir. Bu müminin ne kadar şerefli olduğu gösterir. Elbette ki bu kamil bir mümindir.

Eşref-i Rûmî (k.s) (874/1470), bu konuda şu güzel açıklamaları yapar:

"Allah dostu velilerin gönülleri de birer Kâbe'dir. Mekke-i Mükerrreme'de bulunan Kâbe'ye, *'Kâbe-i Halîl'* derler. Gönül kâbesine de, *'Kâbe-i Celîl'* derler. Mekke'deki Kâbe'yi Halil İbrahim Aleyhisselâm taşla ve toprakla bina etmiştir.

Gönül kâbesini (kalb-i selimi) ise Aziz ve Celil olan Allah, azamet nurları ve edep süsleri ile yaratmıştır. Mekke'deki Kâbe'yi Allah için ziyaret edenin vücudu ateşten kurtulur.

Velilerin gönülleri olan kalp kamil insanı, Allah için ziyaret edenlerin ise hem canları, hem vücutları ateşten kurtulur. Kaldı ki Yüce Dosta ulaşmak da buradan geçer. Onun için Mevlana Celaleddin-i Rûmî (k.s) şöyle der:

"Siz, ey hacca giden kavim! Neredesiniz, nerede? Mâşukunuz burada. Geliniz, hep bu yana gelinizl.."

Şeyh Safi (k.s) bu beyti şöyle açıklar:

"Beytullah yeryüzünde ikidir. Birisi Mekke-i Mükerrreme'deki Beytullah'tır. Halk onu kendisine (hac) farz oldukça ziyaret eder. Diğeri de ehlullahın gönül kâbesidir. Yukarıdaki beyitte geçen hitap, o kâbenin talipleri için söylenmiştir. Burada anlatılmak istenen şudur:

⁶⁰² Beyhakî, Şuabu'l-İman, V, 296-297; Tabarani, el-Evsat, No: 699; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, I, 181.

⁶⁰³ Â-i İmrân 3/ 96.

Mekke'deki Kabe'yi ziyaret eden kimse İslam'ın bir farzını yerine getirmiş olur. Ariflerin gönül kâbesini ziyaret eden kimse ise gerçek marifete erer. Yüce Rabbini tanır. Yani Mevlana (k.s) şunu diyor:

"Ey Allah'ı tanımak ve bilmek (marifetullah) isteyenleri..Hakkı arayanları.. Gönül kâbesine gelin ve onu bu kâbeden talep edin."⁶⁰⁴

İmam Rabbanî (k.s) şöyle demiştir:

"Kâbe, mânen bu ümmetin evliyâsını ziyaret eder. Onların nurlarından bereket isteğinde bulunur."⁶⁰⁵

Şeyh Eşref et-Tanevî'nin belirttiği gibi; "Buradaki yücelik, iman ve kamil insanın kalbinin Cenâbı Hakk'ın tecelli yeri olmasından kaynaklanır. Fakat bu fazilet ayndır. Bundan insana secde edilebilir manası asla çıkmaz."⁶⁰⁶ Zira böyle bir şey haramdır.

Kamil mürşit, Allah ve Resulü adına hürmete, saygıya ve edebe lâyıktır. Müminlere bu vazife vaciptir. Meleklerin Adem Aleyhisselâm'a secde etmeleri Allah'ın emri ve rızası için olduğu için şirk anlamı taşımaz. Şükür manasına gelir.

Şeytanın bu secdeye yanaşmayı ise kibir ve hasedindendir. Bu yüzden ilâhi huzur ve rızadan kovulmuştur. Müminlerin Kâbe'nin önünde Allah'a yönelip secde etmeleri, Allah'ın muradı ve emri olduğu için Allah'a ibadet, Kâbe'ye ise hürmettir.

Aynı şekilde kamil velileri sevmek, onlara hürmet göstermek tevazu ve edeptir. Üzerlerindeki ilâhi heybetten bunu gerektirir. Hem bu Allah ve Resulü'nün emridir.

Kamil müminler pek çok melekten daha faziletlidir:

Ehli sünnet itikadı alimlerimiz eserlerinde '*Melekler mi üstün yoksa insanlar mı?*' konusunu özel olarak incelemişlerdir. Ulaştıkları sonuç şudur:

604 Eşref-i Rûmî, Mûzekkî'n- Nûfus, 524. Bkz; Mevlânâ, Dîvân-ı Kebîr, (Trc. Abdülbâki Gölpinar-ı), İst., VII, 608, 609; Mustafa Usta, Dîvân-ı Kebîr'de Mevlânâ'nın Eğitim Görüşü, 130. Bu beytin manasındaki bir açıklama için bkz: Şa'ranî, el Envârü'l-Kudsîyye II, 6.

605 İmam-ı Rabbanî, Mektûbat, I, 209. Mek.

606 Eşref et-Tanevî, Hadislerle Tasawuf, 144

İnsan deyince kamil insan anlaşılır. Kamil insan deyince ilk akla gelen peygamberlerdir. Peygamberlerin en kamill ve en faziletlisi Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz'dir. Peygamberlerden sonra kamil müminler gelir. Yüce Yaratıcısını tanımayan ve O'na iman etmeyen kimse, gerçek insan değildir. İhsan mertebesine ulaşmayan mümin de kamil değildir.

İhsan mertebesi, kulun manevi kirlerden ve hastalıklardan iyice temizlenip Allahu Teala'yı görürcesine tanıması ve O'na ihlasla kulluk yapması demektir. Kalbi selim hâle gelen ve Allah ile huzur bulma makamına yükselen kimseye kamil mümin denir.

Kamil mümin, yeryüzünde Allahu Teala'nın dostu, şahidi ve manevi halifesidir. Gerçek kulluğu kamil insanlar yapar. Kainatın ayakta durmasına vesile olan zikri onlar çekerler. Yerlerin ve göklerin taşımaktan kaçındığı ilâhi emaneti hakkıyla onlar taşırlar.

İşte bu kamil müminler, Allah katında, dört büyük melek hariç, diğer pek çok melekten üstün ve faziletlidir.⁶⁰⁷

Öyle ki melekler onları tanır, sever, sayar, ziyaretlerine gelir, meclislerine katılır, kendileriyle musâfaha yapar. Onlar için dua ve istiğfar ederler.

Abdullah b. Amr (r.a) naklediyor:

"Rasulullah (s.a.v):

- *Allah katında müminden daha şerefli hiçbir varlık yoktur,* buyurdu. Kendisine:

- *Melekler de mi? diye sorulduğunda, Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurdu:*

- *Evet melekler de. Çünkü melekler, güneş ve ay gibi (Allah'ın kendilerine çizdiği hudutlarda verdiği vazifeyi yapmaya) mecburdurlar.*⁶⁰⁸

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz, bir diğer hadisinde şöyle buyurur:

"*Kamil mümin Allah katında meleklerin bazısından daha şereflidir.*"⁶⁰⁹

607 Muhammed Edib Keyhani, Avnü'l-Mürîd II Şerhı Cevhereti't-Tevhîd fî Akıdeti Ehli's-Sunneti ve'l-Cemaati, II, 777-792.

608 Beyhâkî, Şuabü'l- İman, No: 153-154; Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, I. 82.

609 Ibnu Mâce Fiten, 6, Suyûtî el- Câmiu's- Sağır, II, (No.9155).

Bu şerefin nasıl elde edildiğini hadis alimi İmam Münâvî'den (rah.) (1031/1621) dinleyelim:

"Bu üstünlüğün sebebi şudur:

Meleklerin, kötülüğe davet eden şehvî arzuları ve çirkinliği emreden nefisleri yoktur. Mümin ise kendisini helâke götürecektir şehvî arzular, devamlı kötülüğü emreden ve en büyük düşman olan nefsin ve şeytanın tasallutu altındadır.

Bu durumda o, harama düşmeden güzel kulluk yaparken devamlı sıkıntı ve şiddet içindedir. Malumdur ki şeref ve fazilet meşakkat ölçüsündedir."⁶¹⁰

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

"Allahu Teala Adem'i ve zürriyetini yarattığı zaman melekler:

"Ey Rabbimiz! Onları yiyen, içen, nikahlanan ve hayvana ve vasıtaya bînen kimseler olarak yarattın. Dünyayı onlara, ahireti bize ver!" dediler.

Bunun üzerine Allahu Teala:

'Kendi elimle yarattığım ve ruhumdan üfürdüğüm Adem'in zürriyetinin salihlerini, 'ol' emrimle yarattığın sizler gibi yapmam (onların değeri daha büyüktür)' buyurdu."⁶¹¹

İşte bu salihler, devamlı zikir ve hayır içinde olan Allah dostlarıdır. Allahu Teala meleklerle, bu salih kulları ziyaret etme görevini vermiştir. Melekler bir zamanlar hürmet secdesi yaptıkları Hz. Adem'in zürriyetinden gelen kamil müminlerin yanına gelip hayranlıkla onları seyrederek. Kendilerine hürmet gösterip hayır dua ederler.⁶¹²

Rasulullah (s.a.v) Efendimizin şu müjdelerini hak eden salihlere ne mutlul...

*"Melekler Allah'ın dostlarını severler, ziyaret ederler."*⁶¹³

*"Melekler denizdeki balığa, yuvasındaki karıncaya vanncaya kadar yerdeki ve gökteki bütün varlıklar, insanlara hayır öğretenlere dua ve istiğfar ederler. Onu hayırla anıp devamlı överler."*⁶¹⁴

Şimdi bir düşünelim...

⁶¹⁰ Münâvî, Feyzu'l - Kadır, VI, 256.

⁶¹¹ İbnü Kesir, et-Bidâye I, 91; Beyhâkî, Şuabu'l İman, I, 172 (No:149); Heysemî, Mecmauz-Zevaid, I, 82;

⁶¹² Müslim, Tövbe, 12; Tirmizî, Kıyame, 59(No:2514)

⁶¹³ Müslim, Birr, 157.

⁶¹⁴ Müslim, Birr, 45. Ebû Davud, İlim, I; Tirmizî, İlim, 19.

Başta Allahu Teala'nın sevdiği, sonra da bu ilâhi sevginin devamı olarak meleklerin, peygamberlerin, canlı-cansız bütün varlıkların sevip kıymet verdiği kamil bir Allah dostunun sevilmemesi, hafife veya alaya alınması, ona karşı edepsizce davranılması iman ve İslam'la bağdaşır mı?

Nedense bazı müminler bu nimetten yararlanamıyor..

Ne yazık ki bazı ibadet ehli müminler, kamil mürşitleri inkara gitmezler ama o nur ve takva madenlerinden istifade de etmezler.

Bu kişiler bir veliyi ziyaret edip, onun taşıdığı ilâhi nurdan yararlanmayı hafife alır, ihmale eder, vaktini boşa harcar. Bu inat değilse de da gaflete dayalı bir hatadır. Bu durum, yolu ve sonu ahirete giden kimse için bir anlamda zarardır. Halbuki Allah dostlarına ihlasla gösterilen azıcık sevgi ve edep, insana büyük faydalar kazandırıyor.

Kamil mürşit bütün insanlık için bir değerdir. Onun taşıdığı feyiz, nur, ihlas, güzel ahlak, edep gibi manevi emanetler herkesi ilgilendirir. Her kulun onlara ihtiyacı var. Cenabı Hak, zengin-fakir, amir-memur, şehirli-köylü, erkek-kadın bütün kullarından bunları ister. Ahiret saâdeti bazı değerlere bağlanmıştır.

Kalbini selim hâle getirmek, bir mümin için en büyük hedeftir. Kalbin selim hâle gelmesi, bütün manevi kirlerden temizlenmesi, gafletten anınması, kötülüklerden kurtulması ve böylece Yüce Allah ile huzur bulması ile mümkündür. Bu terbiye sadece temenni ile olacak bir şey değildir.

Onun derdine düşmeli, ehline gitmeli ve kalbi özel bir terbiye ile ilacına kavuşturmalıdır. Bu ilaç peygamber vârisi gerçek mürşitlere emanet edilmiştir. Rasulullah (s.a.v) Efendimizin belirttiği gibi, Allah aşıkı ile beraber olan kimse affedilir, rahmete kavuşur, şâki (rahmet ve bereketten mahrum) olmaz.⁶¹⁵

Velliler nebiler gibi masum değil ama ilâhl himaye altındadırlar:

Peygamberler Yüce Allah tarafından özel olarak korunurlar. Kötülüklerden, günahlardan ve nübüvvet makamına yakışmayacak şeylerden uzaktırlar. Bu yüzden nebiler günah işlemezler, masumdurlar.

⁶¹⁵ Müslim, Zıkr. 8.

Veli olan bir şahıs, Yüce Allah'ın özel destek ve koruması ile günahlardan uzak tutulur, korunur. Bu yüzden mahfuzdurlar.

Bu kamil mürşit hiç günah işlemez, kusur etmez anlamına gelmez. Aslında hiç kusuru olmayan sadece Allahu Teala'dır. Peygamberler bile insan olmaları sebebiyle, bazı işlerinde Allah tarafından uyarılacak vaziyetlere düşmüşlerdir.

Bu tabii bir durumdur. Hatta lazımdır. Çünkü, bir peygamberin ilâhi kontrolde olduğunu anlamak için, bazı hatalar yaptıktan sonra, Allah tarafından onun düzeltilmesi gerekir. Bu durum o insanın hata yapabileceğini fakat asla hatayı devam ettirmeyeceğini gösterir. Nihayet en doğru olanda kalacağının ispat eder.

Sonra peygamberlerin hataları kendi makamlarına hasır. Yoksa bizim gibi haram işlemek, mekruhla uğraşmak şeklinde değildir. Onlar bazen bir işte doğruyu ararken, Yüce Allah'ın tercih ettiği kısma isabet etmediği için uyarılmışlardır.

Yüce Rabbimiz muradını onlara bildirmiş, farklı tercihlerini düzeltilmiş, noksanlarını tamamlanmış ve kendilerini en doğru olan hâle sevk etmiştir. Buna rağmen bütün peygamberler, aldıkları her uyandan sonra kusurlarına tövbe etmişler, *'Biz nefsimize zulmettik, bizi affet Ya Rabbil..'* diye gözyaşı dökmüşlerdir. Bu peygamber tevazuu ve edebidir.

Kamil mürşit olmak için iman ve takva şarttır. Takva, zahir ve batın günahlardan anımdır. İnsanları irşat için bu da yeterli değildir aslında. Ayrıca irşada ehliyet, ilâhi izin, Allah tarafından destek ve koruma lazımdır. Arifler, Yüce Allah'ın desteği olmadan bu işin sırf ilim, iman ve takva ile yürümeyeceğini söylüyorlar. ⁶¹⁶

Kalpleri Yüce Allah'a sevk etmek, onları manevi kirlere temizlemek, azgın nefsi terbiye etmek tasarruf işidir. Tasarruf, Yüce Allah'ın peygamberlerine ve velilerine verdiği özel bir nur, feyiz, yetki ve kuvvettir.

Tasarruf herkese değil ehline verilir. Onunla kalpler açılır. Ruhlara ilâhi aşk tattırılır, nefisler kötülüklerden arındırılır. İnsan gerçek ilim ve irfanla tanışılır. Tasarrufun feyziyle sönmüş azimler canlanır, zayıflamış iradeler kuvvetlenir, kalplerde Allah sevgisi yeşerir.

⁶¹⁶ İmam Rabbani, Mektubat, I, 21. Mektup.

Bu manevi tasarrufla gönüllere nur yayılır, feyiz akıtılır. İşte bu yetkiyi taşıyanlar, peygamber vârisi gerçek alimler ve kamil mürşitlerdir.

Bu tasarrufla yeryüzünde Allah'ın dinini yaşayan salihler, Cenâbı Hakk'ın şahidi ve halifesi olma sıfatını hak ederler. Bu muttakiler bilerek kusur işlemezler. Kusurda asla ısrar etmezler, dinin açıkça emrettiği ve yapılması ittifakla farz kabul edilen bir emre ters hareket etmezler.

Onların kusurları yanılarak veya bilmeden olur. Buna içtihat hatası denilebilir. Bundan dolayı da mazur olurlar. İctihat hatası, doğruyu ararken yapılırsa sahibi mesul olmaz. Ancak yanlışlığı kesin olan ve hiçbir haklı açıklama yolu olmayan bir konuda *'Ben böyle içtihat ediyorum'* demek doğru değildir.

Şüphesiz velilere verilen bu yetkiler takvanın bir sonucudur. Allah dostu deyince akla gelecek iki temel özellik vardır:

1- Şek ve şüpheden uzak sağlam bir iman.

2- Allahu Teala'nın razı olmadığı zahiri ve batni günahlardan arınmak ve hakiki takvaya ulaşmak.⁶¹⁷

Bu iman ve takvanın kula ne kazandırdığını şu kudsi hadis açıklamaktadır:

"Her kim benim veli kullarımdan birisine düşmanlık ederse, muhakkak ben ona harp açar dostumun intikamını alırım. Bir kulum, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili bir şeyle bana yaklaşmamıştır.

Kulum bana nâfile ibadetleriyle de durmadan yaklaşır; nihayet onu sevirim. Bir kere de onu sevdim mi artık ben o kulumun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum.

*Benden herhangi birşey isterse onu verir, bana sığınırse muhakkak onu himaye ederim.*⁶¹⁸

Allâme Taftazânî (rah) (793/1390), bu hadisi şerh ederken şunları söyler:

"Hadiste geçen 'Sevdiğim kulun gören gözü, işiten kulağı, tutan eli, yürüyen ayağı olurum' sözlerinin manası şudur:

⁶¹⁷ Yunus 10/ 62.

⁶¹⁸ Buhârî, Rikak, 38; İbnu Mâce, Fiten, 16; No: 1; Beğavî, Şerhu's-Sünne, I, 142; Beyhakî, Kitâbu'z-Zuhd, had. No: 696.

Ben kulumun azalarını günah ve isyanlardan korurum, böylece kulum şehvî arzulanından kendini çekip ibadete dalar. Ancak Kur'an ve sünnetin emrettiği gerçekleri görür, işitir, tutar ve yapar."⁶¹⁹

Hadis alimi Hattâbî'nin (rah.) (388/998) yaklaşımı ise şöyle:

"Hadiste kastedilen durum, kulun bu azalarıyla yaptığı amellerinde Allahu Teala'nın kendisini muvaffak kılması anlamına gelir. Kulun hayırlı amellerini devam ettirmesi ve o amellerine Allah'ın razı olmadığı şeyleri karıştırmaktan muhafaza için kendisine ilâhî bir sevgi verilmesi demektir bu."⁶²⁰

İkinci bin yılın müceddidi İmam Rabbânî (k.s) (1034/1625), kamil mürşitlerin yüksek ahlak ve hâlini şöyle açıklamıştır:

"Mürşidî kamil her yaptığını nefsi için değil Allah için yapar. Çünkü onların nefisleri Hak Teala'ya kurban edilmiştir. Onlar, 'fenâfillah' ve 'bekâbillah' makamlarında karar kıldıklarından niyetleri hep Allah için olur."⁶²¹

"Râziye, merdıyye, mutmainne makamında olan bir veliye itiraz Allah'a itiraz demektir. Çünkü onun muradı, ilâhî muraddır. Nefsi adına bir hîs ve hareket içine girmez. Böylesi bir veliye itiraz etmekten sakınmalıdır!"⁶²²

Bir insan bu seviyeye nasıl gelebilir?

Günahlara bulaşmadan tertemiz bir hayat süren insanlar bunu nasıl başarıyor?

Bu sorulara ariflerin imamı Şihâbüddin Sühreverdi (k.s) şu cevabı verir:

"Cenâbı Hak, irşat için hazırladığı kuluna önce manevî keşifler, yakîn nurları ve kalbinden perdeyi kaldırmak suretiyle tecelli eder. Müşahede nurlarıyla her yanını aydınlatır.

Bundan sonra velinin kalbi açılır, genişler. Bir aldanma yeri olan dünyadan uzaklaşır ve ebediyet yoluna yönelir. Kalbi Rabbinin muhabbetiyle dolu olduğu için, O'nun sıfatıyla sıfatlanır. Kalbi yumuşadığı gibi, kalıbı da yumuşar, erir, teslim olur. Bunun alameti şudur:

⁶¹⁹ Taftazânî, Şerhü'l-Ahâdîs'i'l-Erbain, 286.

⁶²⁰ Aynî, Umder'ül-Kârî, XXIII, 90.

⁶²¹ İmam Rabbânî, Mektubât, I, 59, Mek.

⁶²² İmam Rabbânî, Mektubât, I, 101, Mek.

Kalbinin kabul ettiği ve uyduğu bütün güzel amellere, vücudu artık hazırdır. İçi ve dışı aynı güzelliği paylaşır. Bu kimse Allahu Teala'nın özel olarak seçtiği ve sevdiği kullarından olmuş demektir.

Başka sevgilerden uzaklaşır, Hakk'a bağlanır. Kendisinden nefsin kablığı gider. Nefis ruhun nuruyla ısınır, yumuşar, güzelleşir, itaatkâr olur. Kalbinden nefsin damarları ve kötü düşünceleri çekilip atılır. Böylece içindeki kötülük damarları kesilmiş olur.

İşte kim bu vassettiğimiz makamı elde etmişse o, mutlak bir mürşidi kamil, gerçek bir arifi billah ve asıl hüriyetine kavuşmuş bir sevgilidir. O'nun nazan deva, kelamı şifadır.

O, Allahu Teala'nın özel nuru ve desteği ile konuşur, O'nunla sükut eder. O'nunla verir, O'nunla meneder. Kendi arzu ve isteği ile bir şey yapmaz. Hakk'ın muradına göre hareket eder. Çünkü Cenâbı Hak ona muradını bildirmiştir. Artık bütün eşyadaki tasarruflarında, nefsinin isteğiyle değil, Allahu Teala'nın dilemesiyle tasarrufta bulunur.⁶²³

Ariflerin tercümânı İmam Kuşeyrî (k.s) (465/1072), Risale adlı eserinde, veliyi tarif ederken şöyle der:

"Veli, Allahu Teala'nın özel koruması altındadır. Günahlardan muhafaza edilir. Allahu Teala onu nefsinin kötü arzuları ile başbaşa bırakmaz. Veli, bu ilâhi destek ile hiç ara vermeden itaat ve ibadetini devam eder. Bu anlattığımız durum, velâyet için şarttır.

Kur'an ve sünnetin kabul etmediği bir halde yaşayan kimse veli değil, şeytanın tuzağına düşmüş bir zavallıdır."⁶²⁴

Ariflerden Hucvîri (k.s) (470/1077) ise bu konuda şu değerlendirmeyi yapar:

"Veli, peygamber gibi hiç günah işlemez değil, belki beşer icabı ve bir hikmet gereği kusur işleyebilir. Ancak bu kusur, İmanı gideren, küfrü ve din-den çıkmayı gerektiren bir büyük günah değildir.

Kamil veli kusurda ısrar etmez, kusuru güzel görmez, hemen hakka döner. Hakim et-Tirmizî, Cüneyd el-Bağdadî, Hâris el-Muhâsibî ve hakikat ehli diğer büyükler bu görüşü benimsemişlerdir."⁶²⁵

⁶²³ Sühreverdî Avarîf-ı Meârif, 10. bölüm'den.

⁶²⁴ Kuşeyrî, Risâle, 127.

⁶²⁵ Bkz: Hucvîri, Keşfu'l-Mahcub, (Haz: S. Uludağ), 342.

Siyer ve biyografi kitaplarını incelediğimizde şu gerçek ortaya çıkmıştır:

Ashabı Kiram'ın önde gelen büyükleri, zaman zaman derecelerine uygun ve terk edilmesi daha güzel olan, çeşitli kusurlara mâruz kalmışlardır. Fakat kusurda inat ve ısrar etmemişler, derhal Hakk'a yönelmişlerdir. Bu kusurlar onların yüksek mevkilerini ve sahâbe sıfatlarını düşürmemiştir.

Cüneyd el-Bağdâdî'ye: "Veli büyük günah işler mi?" diye sorulduğunda Hazret, başını önüne eğerek bir müddet durmuş ve sonra:

*"Allahın emri nasıl takdir edilmişse öylece yerine gelecektir."*⁶²⁶ ayetini okumuştur. Bununla o, takdir edilmişse velinin de günaha düşebileceğine işaret etmiştir.⁶²⁷

Bu hâl Allahu Teala'nın büyük bir imtihanıdır. Biz inancımız gereği '*veli de günah işleyebilir*' deriz; fakat günahına şahit olmadığımız herkesi günahlardan temiz kabul ederiz. Güzel hâli ve edebi ile veli olduğuna kanaat ettiğimiz Allah dostlarının, irşatla görevli kamil mürşitlerin kusurları, halkın işlediği büyük günahlar cinsinden bir günah değildir.

Onların kusurları yok denecek yahut bizim göremeyeceğimiz, anlayamayacağımız kadar azdır. Bundan sonra onlarda kusur aramak daha büyük bir kusurdur.

Kötülüklerin baş kaynağı şeytan ve nefistir. Bir kul samimi olarak nefisini Yüce Allah'a havale eder, şeytandan da O'na sığınır, iki düşmandan da kurtulmuş olur. Çünkü Allah'a sevilmiş ve O'nun himayesine girmiş kamil müminler karşısında, şeytanın yapabileceği birşey yoktur. Kur'an-ı Hakim'in beyanına göre şu itiraf şeytana âittir:

*"Öyle ise, izzet ve kudretine yemin olsun ki, onların hepsini azdıracam, ancak, içlerindeki ihlas sahibi kulların müstesnâ."*⁶²⁸

Cenabı Hak şöyle buyurmuştur: *"Doğrusu şu ki: (yakînen) iman edip Rabb'lerine tevekkül edenler üzerine o şeytanın hiçbir hakimiyeti yoktur. Onun hakimiyeti ancak, kendisini dost edinenlere ve Allah'a ortak koşan kâfirlere dir."*⁶²⁹

626 Ahzab 33/ 38.

627 Kuşeyrî, Risâle, 175.

628 Sad 38/82-83.

629 Nahl 16/ 99-100.

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz'in müjdesi de şudur:

*"Hakiki olarak günahlarına tövbe eden, hiç günah işlememiş gibidir. Allah Teala bir kulu sevdiği zaman (onun bütün duygu, kalp ve kalıbını kendi muhabbetiyle meşgul ettiğinden) günah ona zarar veremez. (İlâhi cezbe ve aşktan günah kalpe yol bulamaz.)."*⁶³⁰

Allah sevgisi insanı nasıl günahlardan uzaklaştırır? Sorusuna İmam Sühreverdi (k.s) şu cevabı verir:

*"Salih kul, tövbe, gözyaşı, ve güzel amelleriyle devamlı kusurlarını temizlediği için, soldaki meleğe yazacak kusur ve günah kalmaz. Kul tertemiz halde Rabb'ine kavuşur."*⁶³¹

Demek ki velilik için hatasız olmak değil, hatada ısrar etmemek şart. Allah dostları bir kusur işledi diye hemen avâm derecesine düşmez, velilik sıfatları kendilerinden gitmez. Muttakiler yanılıp bir kusur işleseler, bin hayır amel ile onu telafi etmeye ve temizlemeye çalışırlar. Öyle ki gözyaşları ve Allah'a yakarışları ile zararı kapatırlar hatta kâra geçerler.

Bunun için bir mürit, gördüğü bir kusurundan veya nefsi adına hoşlanmadığı bir durumdan dolayı hemen mürşidini terk etmemeli, terbiyesinden ayrılmamalı.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz:

Gerçek veli öyle bir kimsedir ki, Allah Teala onu bize şöyle tanıtır:

*"Ben bir kulumu sevdiğim zaman onun gören gözü, konuşan dili, işiten kulağı, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Artık o benimle görür, benimle konuşur, benimle işitir, benimle tutar, benimle yürür."*⁶³²

Bütün kötülüklerin öncüsü şeytan da Allah dostları karşısındaki acziyetini ise şöyle dile getirir:

*"Ya rabbil İzzetine (yüceliğine) yemin olsun ki; bütün kullarını azdıracam, fakat muhlis (ihlâs ve yakîn sahibi) kulların müstesna (onlara gücüm yetmez, hilem işlemez)"*⁶³³

630 Hadisin ilk kısmı için bkz: İbnü Maçe, Zühd, 30; Beyhaki, Sünen, X, 154. Tamamı için bkz: Suyûtî el-Câmiü's-Sağır, Had. No: 3386, 208; Elbani, Dalfe, No: 615.

631 Sühreverdi, Avarif, 484, (Terc:Gerçek Tasavvuf, 624).

632 Buhârî, Rikak, 38; İbnü Maçe, Fiten, 16.

633 Sa'd 38/82-83.

Bütün ayet, hadis ve ariflerin sözlerinden şu sonuca varabiliriz:

Yüce Allah'a tam teslim olmuş salihler özel bir koruma altında ve manevî destek içinde kötülüklerden uzaktırlar.

Bütün bunların yanında, mürşidi kamilin de bir insan olduğunu unutmamak gerekir. Bu vasfıyla onun da hata yapma payı vardır. Bu muhtemel hatayı işlemedikçe kimseyi suçlama hakkımız yoktur.

Suç işleyebilir demek başkadır, şu suçu işledi demek başkadır. Hâli bizce gizli olan her insan suçsuz kabul edilir. Açıkça suçu görülmedikçe bu hüküm devam eder. İnsanlarda kusur arama hastalığı büyük bir kusurdur.

Biz kusurları tamir etmek, örtmek, kusur işleyeni önce mazur görmek, sonra uyarmak ve doğruya sevk etmekle görevliyiz.

Kusursuz kul olmaz sözünü biraz düşünersek, kul ile Rab arasındaki farkın ortaya çıkması için, bütün kulların az çok bir çeşit kusur içinde olmasını, ilâhi iradenin istediği ve böyle takdir ettiğini anlıyoruz.

Çünkü hatasız kul olmaz. Babamız Adem (A.S.)'dan bize kalan miras, Hristiyanların iddia ettiği gibi günahlar değil, günahlara tövbe etmektir.

Tövbe nebilerin ve velilerin mirası, hatada ısrar ise şeytanın...

Her türlü noksanlık ve ayıplardan uzak olan sadece Allahu Teala'dır.

O'na sonsuz hamd olsun.

B- VELİLERİ SEVMEDE ÖLÇÜLERİMİZ

Bu bölümde, her mümini ve özellikle kamil bir mürşidin terbiyesine girenleri ilgilendiren bazı konuları ele alacağız. Zira bir müridin, mürşidine bakışı kendi terbiyesi açısından çok önemlidir. Kalbin iman etmesi, kalibin de bu imana cevap vermesi önemlidir.

Allah dostlarını sevmeye şu temel ölçüler mühimdir:

VELİLERİ SEVMEDE TEMEL ÖLÇÜLER

Velilere Allah için itaat etmelidir:

Allahu Teala'yı yüceltmenin, Hz. Rasulullah'ı (s.a.v) sevmenin ve Allah dostlarını sevindirmenin en güzel şekli, Allah için itaat etmektir.

Sevgi ve muhabbetin ispatı kelimelerle değil, kalbin teslimiyeti ve bedenin itaati ile olur. Allah için sevgi iddiasında ve muhabbet davasında bulunanlara, Allahu Teala bu sevgilerini ispat için şu yolu gösteriyor:

*"(Rasûlüml Biz Allah'ı seviyoruz diyenlere) de ki: Eğer siz Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın."*⁶³⁴

Müfessir İbnu Kesîr (rah.) şöyle diyor:

"Bu Ayeti kerime Allahu Teala'yı sevdiğini iddia eden ve Hz. Muhammed'in gittiği yol üzere olmayan kimsenin, davasında yalancı olduğunu, bütün fiillerinde, sözlerinde, hallerinde, Hz. Muhammed'in (s.a.v) getirdiği dine ve yola uymadıkça sadık olmadığını ortaya koymaktadır.

Çünkü Allah Rasulü (s.a.v): *'Kim bizim emrimiz (ve müsaademiz) olmayan bir iş yaparsa o (kişi ve işi) reddedilir'* buyurur.⁶³⁵

Buradan ortaya çıkan sonuç şudur:

Efendimiz (s.a.v) Kur'an ve sünnete uymayan bir işi ve o işin sahibini dostluk dairesine almamıştır.

Ulemadan bir hakim şöyle diyor: *"Asıl iş sevmek değil, sevmektir."*⁶³⁶

Rasulullah (s.a.v), kendisine nasıl tâbi olunacağını şöyle açıklamıştır:

*"Bana iyilik, takva, tevazu ve nefsi zelil etme konusunda uyunuz."*⁶³⁷

Sevgi ne ister? Sevgili ne bekler? Denilirse cevabı şu hâdisede yer alır. İmam Zühri (r.a) naklediyor:

"Ensar'dan güvenilir (sika) biri bana şunları anlattı: Rasulullah (s.a.v) abdest aldığı anda veya tükürdüğünde, Ashabtan birileri, Rasulullah'ın abdest suyunu ve tükürüğünü havada kapıp, bereketlenmek için yüzlerine ve vücutlarına sürüyorlardı. Bir defasında, Rasulullah (s.a.v);

-Niçin böyle yapıyorsunuz? diye sorduğunda onlar:

-Bereketlenmek ve sevap kazanmak için diye cevap verdiler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

*-Kim Allah ve Rasulünün kendisini sevmesini istiyorsa, konuştuğunda doğru söylesin, emanete hainlik yapmasın, komşusuna eziyet etmesin, bu yurdu.*⁶³⁸

Efendimiz (s.a.v) Allah ve peygamber sevgisini ispat için sırf şekilde kalan şeyleri değil, güzel ahlâkı tavsiye etmiştir. Çünkü bir peygamberin gönderiliş gayesi, insanları yüksek ahlâka ulaştırarak yüceltmektir.

Salih insanlara karşı zahiri edep ve hürmet güzeldir ancak onunla yetinmek ciddi bir aldaniştir. Gaye birilerini yüceltmek değildir. Bizden istenen iman, ihlas ve güzel ahlâkla Allah katında kıymetlenmek ve yücelmektir.

⁶³⁵ Buhârî, İ'timâ, 20; Müslim, Ekdıyye, 17; Ebu, Dâvud, Sünnet, 5; İbnu Mâce, Mukaddime, 2.

⁶³⁶ İbnu Kesir, Tefsir, II, 25; Râzî, Tefsir-ı Kebir, VIII, 16.

⁶³⁷ Kurtûbî, el- Câmî', IV, 61; Şevkânî, Fethu'l-Kadir, IV, 334.

⁶³⁸ Ali el-Muttakî, Kenzu'l -Ummal, VIII, 228; Heysemî, Mecmau'z -Zevâid, VIII, 271; Kurtûbî, el- Câmî', IV, 61; bkz: Seyyid Muhammed b Alevî, Mefâhim Yecibu en-Tusahhah, 100-102.

Müridin mürşidine sevgi ve bakışı konusunda Rabbanî âlimlerin kutbu İmam Şârânî (k.s) şu uyarıda bulunur:

"Müride gereken edeplerden birisi de, kendisine emredilen ve nehyedilen şeylerde gevşek davranmaması, sırf mürşidi hakkındaki güzel itikadı ve himmet beklentisi ile yetinmemesi ve '*Efendimin, mürşidimin nazarı bana yeter!*' dememesidir. Hiç şüphesiz bu, yolu bilmemektir. Sahabe-i Kiram'dan birisi, Rasulullah'a (s.a.v):

-Cenette seninle birlikte olmak istiyorum, deyince, Allah Rasulü (s.a.v) kendisine:

-*O halde çokça secde ile kendi adına bu işte bana yardımcı ol.*⁶³⁹ buyurdu.

Yine bir keresinde kızı Fatma'yı da (r.ah):

*"Ey Fatıma! Kendini ateşten kurtaracak amellere sarıl. Bil ki ben, Allah'tan gelen bir şeyi senden gideremem."*⁶⁴⁰ sözleriyle uyarmıştır.

Peygamber kızı olmasına değil, Allah için yapacağı amellere sarılması gerektiğini ona hatırlattı. Sonra şu temel hükmü koydu:

*"Ameli kendisini geri bırakanı, nesebi ileri geçiremez."*⁶⁴¹

Şeyh Ebu'l-Abbas el-Mürsî (rah) demiştir ki: "Gerçek mürit, şeyhi ile övünen kimse değildir. Asıl mürit, mürşidinin kendisiyle övündüğü kimsedir."⁶⁴²

Büyük mürşit İmam Rabbanî (k.s) de amelsiz ve gayretsiz kalıp, mürşidinin büyüklüğü ile avunan ve kelimelerle tasavvufu savunanları şöyle uyarmıştır:

"Ameli bırakıp veya amelde gevşek davranıp mürşitlerinin ruhaniyeti, teveccühü, istimdadı bize yeter düşüncesi ile aldanmamak gerekir. Mürşidinden başka, üzerinde kemâlat ve tasarruflar müşahede ettiğin diğer büyükler, hakikatte, kendisine uyulan mürşidin letailerinin bir yansımasıdır. Kalbi bir noktada tutmak, bir yöne, tek mürşide yönelmek lazımdır. Teveccühün dağınık olması, kalbin bir o yana, bir bu yana dönüp durması zarar getirir, Allah korusun."⁶⁴³

639 Müslim, Salat, 225; Ebû Dâvud, Tatavvu', 22; Nesâî, Tatbik, 79.

640 Buhârî, Vasâya, 11; Nesâî, Vasâya, 6; Dârimî, Rikak, 23.

641 Ebû Dâvud, İlim, 1; Tirmizî, Kur'an, 10; Ibnu Mâce, Mukaddime, 17.

642 Şârânî, el-Envârü'l -Kudsiyye, I, 200.

643 İmam Rabbanî, Mektubat, I, 148. Mektub.

Kamil mürşitten istifade yolu, amel ve hizmetin yanında, yalvanş, tevazu ve kalp kinklığıdır. İmamı Rabbanî (k.s) bunu şöyle ifade eder:

"Mürşidin müride yönelmesi ve bunun fayda vermesi için mûrit, devamlı Allah'a yalvanş içinde olmalı, mürşidine karşı tevazua sanılmalı ve kalbi hü-zün ve hasret içinde bulunmalıdır. Bunun harici durumlar mahrumiyete sebep olur."⁶⁴⁴

Şu edep de çok önemli: "Bir kimseyle karşılaşma ve sohbet meclisi kurmada iki maksat vardır:

1-Faydalanmak.

2-Faydalı olmak.

Bu iki şeyin bulunmadığı meclis hiçbir işe yaramaz. Büyüklerden birinin yanında meclisinde bulunan kimsenin onlardan istifade için kalbini boş bulundurması gerekir. Böyle yapan kimse mürşidin yanından manevî feyiz ve rahmetle dolu döner.

Bir de mûrit kendini çok âciz ve manen iflâs etmiş görmeli ki; bu hâliyle Allah dostlarının şefkâtini çekip feyzine ulaşabilsin. Bir mana ummanı ve rahmet denizi olan arifin yanına, susuz gelip yine susuz gitmek ne kadar acıdır. Kendini dolu zannetmek bir manevî hastalık, mürşide ihtiyacının olmadığını düşünmek de şaşkınlıktır.

Hâce Bahâuddîn Nakşibend (k.s) şöyle der:

"Öncelikle hastanın yalvanş içinde olması lazımdır. Kırk gönle bundan sonra teveccüh edilir."

Demek ki mürşidin müride yönelmesi için kalbin kink ve mahzun olması, yalvanş içinde bulunması lazımdır.⁶⁴⁵

Çünkü kink ve mahzun kalp ilâhi rahmeti çeker. Rasulullah (s.a.v) Efendimiz, mahzun kalplere şu müjdeyi vermiştir:

*"Hiç şüphesiz Allahu Teala kırk ve mahzun kalpleri sever."*⁶⁴⁶

Böyle kalpleri Allah'ın dostları da sever ve ona şefkatle nazar ederler. Hak yokusunun en büyük engeli kibir, nefsini beğenmek ve kendi aklını ken-

644 İmam Rabbanî, a.g.e. I, 157, Mek.

645 İmam Rabbanî, Mektûbât, I, 157, Mek.

646 Hâkim, Mustedrek, IV, 314; Ebu Nuaym, Hilye, VI, 90; Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, X, 309

dine yeterli görmektir. Gönlü mahzun, boynu bükük olan ise, devamlı ilâhi rahmete muhtaç olduğunu düşünür.

Büyük arif Ali b. Vefâ (k.s) şöyle demiştir: "Mürîd sadık olduğunda mürşidin göz bebeği olur."⁶⁴⁷

Bu konuda dikkat edilecek edeplerden birisi de, mürîdin kendi mürşidini sevmeye ve övmeye adına diğer mürşitleri yermemesi; onları kusurlu çıkarmaya, noksan göstermeye çalışmamasıdır. Bu tehlikeli bir iştir ve yasaktır.

İmam Şârânî (k.s) demiştir ki: "Herkes, mürşidinin kamil ve mükemmil olduğuna, irşadının ve manevî nasibinin onun elinde bulunduğu, bu yönüyle kendisi için mürşidinin tek olduğuna itikat etmelidir."⁶⁴⁸

Fakat bu itikat mürîdi diğer mürşitlerin hürmetini çiğnemeye, kıymetini düşürmeye götürmemeli. Bütün ehlullah Allahu Teala'nın askerleridir. Allah onları vasıta ederek kullarını hidayete sevkeder. Onlar, Rasulullah'ın (s.a.v) âlidirler. O'nun sünnetini yaşar ve yayarlar.

Bütün insanlığa rahmettirler. Aynılığa, fitneye ve kısır çekişmeye âlet edilemezler. Her mümin onları sever, sevmelidir. Ancak insanın irşadı bir mürşidin elinde olur. Ona minnet ve hizmet, diğerlerine kalben muhabbet edilmelidir. Senin mürşidin şöyle, benimki böyle çekişmesi boş bir iştir ve sonu zararlıdır. Rasulullah (s.a.v), peygamberler arasında bile bu tür çekişmeleri yasaklamış ve şöyle buyurmuştur:

*"Allah'ın peygamberleri arasında kendi hesabınıza göre üstünlük vermeye kalkmayın."*⁶⁴⁹

*"Peygamberler arasında seçme yapmayın."*⁶⁵⁰

Bütün beşeriyetin Efendisi (s.a.v), bize edep öğretmek için tevazu ile böyle emretmiştir. Allahu Teala mürşitlerin makamlarını tespit, tayin ve terfi işini mürîtlere bırakmamıştır. Ancak istifade açısından mürîd, mürşidinin en kamil ve mükemmil, diğerlerinin de birer kamil insan olduğunu düşünebilir.

⁶⁴⁷ İmam Şârânî, el-Envâr, I, 190.

⁶⁴⁸ Şârânî el-Envâr, II, 95.

⁶⁴⁹ Müslim, Fedâil, 159. (32. Bab)

⁶⁵⁰ Müslim, Fedâil, 163. (32. Bab)

Üstad Bediuzzaman'ın (rah) belirttiği gibi, bir salık şöyle diyebilir:

"Benim mezhebim ve meşrebim yollann en güzelidir. Diğer mezhep ve meşrepler de güzeldir."⁶⁵¹.

En iyisini ve en doğrusunu Yüce Allah bilir.

Veliler farklı derecelere sahiptir:

*"Rabbinin ordulannı ancak kendisi bilir."*⁶⁵² ayetinin de işaret ettiği gibi, Allahu Teala'nın askerleri olan meleklerin ve velilerin adet ve derecelerini ancak Allahu Teala bilir. Bunun hesabı bize bırakılmamıştır. Hem buna gerek de yoktur.

Bize düşen, onları sevmemiz, örnek almamız ve onlardan birisi olmaya gayret etmemizdir. Allahu Teala'ya dostluk, iman ve irfana bağlanmıştır. Bu yolda kuldan takva ve hizmet istenir. Bu yol erkek-kadın herkese açık tutulmuştur. İşte ölçüler:

*"Allah sizden iman edenleri yükseltir. Kendilerine ilim verilmiş olanları ise dereceler ile yükseltir. Allah yaptıklarınızdan haberdardır."*⁶⁵³

*"Baksana, biz insanların bir kısmını diğerine nasıl üstün kılmışız. Elbette ki ahiret, derece ve üstünlük bakımından daha hayırlıdır."*⁶⁵⁴

*"Herkes için yapmış olduğu amellerden (dolayı farklı) dereceler vardır."*⁶⁵⁵

Görüldüğü gibi derecelendirme ve değerlendirme Allah'ın irade ve rahmetiyle olmaktadır. Ancak bu lutfu mazhar olan kuldan gayret isteniyor. Cenabı Hak peygamberlerine dahi farklı dereceler nasip etmiştir. Ayeti kerime de şöyle buyrulur:

*"Gerçekten biz, peygamberlerden bazısını diğerine üstün kıldık. Davud'a da Zebur'u verdik."*⁶⁵⁶

651 Said Nursî, Mektûbât, 244, 22. Mektup.

652 Müddessir 74/31.

653 Mücadele 58/ 11.

654 İsrâ 17/ 20.

655 Ahkâf 46/ 19.

656 İsrâ 7/ 55.

Cenâbı Hak, kullarını üç sınıfa ayırır:

"Siz üç sınıf olduğunuz zaman:

1- Amel defterleri sağ tarafından verilen müminler. (Ashâb-ı meymene) Ne mutlu onlara...

2- Amel defterleri sol tarafından verilen münafık ve kafirler. (Ashab-ı meş'eme) Ne bahtsızdır onlar...

*3- Hayırda en ileride olanlar ki onlar ecirde de en ileride olanlardır. (Sâ-bikûn) Onlar, mukarrebûn (ilâhi huzurda kabul ve yakınlık görmüş) kimselerdir, ve nâim Cennetlerindedir.*⁶⁵⁷

İnsanların önüne Allah'ın halifesi, Peygamber'in (s.a.v) vârisi olarak çıkarılan ve takva imamı yapılan veliler, ayeti kerimedeki üçüncü sınıfı oluşturmaktadırlar.

İmam Sühreverdî'nin (k.s) belirttiği gibi, gerçek sûfî mukarrebûn makamında bulunan peygamber vârisidir. Kur'an-ı Hakim'de sûfî ismi yerine *mukarrebûn* kelimesi kullanılmıştır.⁶⁵⁸

İslam alimleri, müslümanlar içinde bazı kimselerin özel bir konum, farklı bir derece, hususi bir yetki ve üstün bir fazilete sahip olması konusunda şu noktalarda ittifak hâlindeyler:

Allahu Teala, kulları arasından bazılarını özel olarak seçmiştir.⁶⁵⁹

*"Allah dilediklerini kendisi için seçer ve O'na yönelenleri hidayete erdirmiş."*⁶⁶⁰ ayeti bu konuda esastır. İmam Kurtûbî (671/1273) Allahu Teala'nın dilediklerini ilim, imâmet, güzel anlayış ve fazla mülk için seçeceğini belirtmiştir.⁶⁶¹

Faziletin ölçüsü takvadır. En üstün insan en muttaki olandır. Üstünlük, nesebe, mala-mülke, vatana, millete bağlı değildir.⁶⁶²

*"Allah katında en şerefli en muttaki olanınızdır."*⁶⁶³ ayeti, bu değişmez ölçüyü ortaya koymaktadır.

⁶⁵⁷ Vâkıa 56/ 7-12.

⁶⁵⁸ Sühreverdî, Avarif, 18. (Trc: Gerçek Tasavvuf, 16)

⁶⁵⁹ Ibnu Kesir, Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm, VI, 532, VII, 183; Kâsımî, Mehâsinü't-Te'vîl, XIV, 4985.

⁶⁶⁰ Şûrâ 42/13.

⁶⁶¹ Kurtûbî, el-Cami li Ahkâmî'l-Kur'an, VII, 30.

⁶⁶² Ibnu Cerir, Camiu'l-Beyan, Cüz: XXVI, 140; Kurtûbî, a.g.e. XVI, 345-347; Ibnu Kesir, Tefsir, VII, 365-367.

⁶⁶³ Hucurât 49/13.

Müminler kendi aralarında farklı derecelere sahiptirler. En üst derecedekilere "mukarrabûn" denir.⁶⁶⁴

Kendilerine ilim verilenler, ilmin gereğini yaptılarsa diğer müminlerin çok üstünde derecelere sahip olurlar.

"Allah, kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltir."⁶⁶⁵ ayeti, bu hakikatı ortaya koyar.

Bu konuda şu hadis de bize ışık tutar: "Alimin (sırf ibâdetle meşgul olan) âbide üstünlüğü benim sizden en düşük dereceliye üstünlüğümdür"⁶⁶⁶ -diğer bir rivayette-dolunayın diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir."⁶⁶⁷

Allahu Teala sahip oldukları sıfatlara göre sevdiği müminlere Kur'an'da, mukarrabûn,⁶⁶⁸ siddîk,⁶⁶⁹ muhsin,⁶⁷⁰ ebrâr,⁶⁷¹ evliyâ⁶⁷² gibi isimler vermiştir.

Müfessirler, yukandaki ayetin tefsirinde, "mukarrabûn" sınıfına dahil olan veliler hakkında farklı tarifler ve sıfatlar zikrederler.

Hatta Ebu'l-Hasan es-Semerkandî (373/983), bu tariflerin yirmi beş kadının nakletmiş, kendisinden sonraki müfessirler de genelde bu tarifler etrafında tespitlerde bulunmuşlardır. Müfessirlerimize göre, iman ve kullukta insanlığın en önünde olan sâbikûn ve mukarrabûn sınıfını şunlar oluşturur:

Peygamberler bu grubun baş temsilcileridir. Hepsinin başında da Rasulullah (s.a.v) Efendimiz gelir.

Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer (r.a), ümmet içinde "mukarrabûn" makamına ulaşanların başında gelir.⁶⁷³

Hz. Rasulullah'ın (s.a.v) diğer ashâbı da bu gruba dahildir.

Her ümmetin ilk inananlarına sâbikûn denir.

664 İbnü Ayye, el-Muhamarru'l-Vedz, V. 230; Kurtûbî, a.g.e. XVII, 199.

665 Mücadele 58/11.

666 Tirmizî, İlm, 19. (No: 2685).

667 Tirmizî, İlm, 19 (No: 2682).

668 Âh İmrân 3/45; Vâha 56/11, 88; Mutaffîn 83/21, 28.

669 Nisâ 4/69; Hadîd 58/19.

670 Âh İmrân, 124; Nahl, 128; Ankebût 69; Ahzâb 33/ 29; Sâffât 37/113.

671 Âh İmrân 3/ 193, 198; İnsân 76/5; İnfitâr 82/13; Mutaffîn 83/18, 22.

672 Enfâl 8/24; Yunus 10/62

673 Mâverî, Tefsîrü'l-Mâverî (en-Nuketü ve'l-Hayûn), V. 448.

Kıyamete kadar Ümmet-i Muhammed içinde yakini imana, hakiki takva-ya ve kurbiyyet makamına ulaşan salihler de bu sınıfa dahildir.

Müfessirler, bu sınıfa giren velilerin en önemli vasıflarını şu şekilde sıralamışlardır:

Dünyayı Allah için terkederler.

İyilikleri kusurlarından fazladır.

Allah'a tam tevekkül edip bütün gayretini O'nun taatında harcarlar.

Bütün düşünce ve dertleri ahirettir.

Kendileri kurtuluşa erdikleri gibi şefaatiyle, başkalarının kurtuluşuna da vesile olurlar.

Bütün işlerinde Mevlâ'ya dayanırlar.

Devamlı Allah'ın rıza ve muhabbetini ararlar.

Günahların büyüğünden ve küçüğünden kaçınırlar.

Namaz ve cihada herkesten önde koşarlar.

Kendi ayıplarını düzeltmekle meşgul olur, başkalarının kusurlarına takılmazlar.

Ayet⁶⁷⁴ ve hadis⁶⁷⁵ müjdesiyle, hesapsız olarak Cennete girerler.

Amel defterlerini sağ taraftan alırlar.⁶⁷⁶

Gerçek alimdirler.

Bâtınları zâhirlerinden daha hayırlıdır.

Allah Teala'yı diliyle birleyen, azalarıyla itaat eden ve kalpleriyle ihlas üzere olan kimselerdir.

Kur'an'ı okuyup anlar ve gereğince amel ederler.⁶⁷⁷

Cihad ve hizmet ehlidirler.⁶⁷⁸

İliyyûn makamına yükselmişlerdir.⁶⁷⁹

674 Fâtır (56), 32-33; Vâkıa 56/12, 88, 89; İnfitâr 82/13; Mutaffifin, 28

675 İlgili hadislerden birisi şudur: Rasulullah (s.a.v) "Sonra kitabı (Kur'an'ı) kullanmış arasından seçtiklerimize miras olarak verdik. Onlardan kimi (günah işleyerek) kendisine zulmeder. Kimi orta haldedir. Kimisi ise Allah'ın izniyle hayırlarda en önde (sâbikûn) olanlardır. İşte büyük fazilet budur." (Fâtır 56/32) ayetini okuduktan sonra şöyle buyurdu: "Ümmetimden hayırlarda önde (es-sâbık) olan, cennete hesapsız girer. Orta halli olan, kolay bir hesaba çekilir. Nefsine zulmeden ise, huzurda durdurulup günahı kadar sıkıntı çektikten sonra cennete girer." Bkz: Ahmed, Müsned, V, 194, VI, 444; Hâkim, Müstedrek, II, 426;

676 Semarkandî, Bahru'l-Ulûm, III, 86-87.

677 Son dört maddeyi Beğavî nakleder. Bkz: Beğavî, Mealimü't-Tenzil, VI, 423.

678 İbnu'l-Cevzî, Zâdu'l-Mesîr, VIII, 133. Söz, Hz. Osman'a âittir.

679 İbnu Kesîr, Tefsir, VII, 490-491.

İrâdelerini Hakk'ın murâdında yok etmişlerdir.

Mescide herkesten önce girip en sonra çıkarlar.⁶⁸⁰

Kendilerine hak verince kabul eder, kendilerinden bir şey istenince bolca dağıtır, insanlara hüküm verirken kendi nefesine hüküm veriyormuş gibi davranırlar.⁶⁸¹

Allah'ı hiç unutmazlar, devamlı zikir hâlinde dirler.⁶⁸²

Manevî hâl sahibidirler.

Belalardan tat alırlar.

Kendilerine dünya malı verilmediğinde şükreder, ellerine bir şey geçince başkalanna verirler.

Rabbi ile her şeyden müstağni olmuşlardır.⁶⁸³

İmam Kuşeyrî (k.s) kullukta en ön safta yer alan mukarrabûn makamındaki velilerin sıfatları hakkında yukandaki görüşlerden çoğunu verdikten sonra şunları eklemiştir:

"Onlar, bekâbillah makamına çıkmış, Allah'tan başkasından alâkayı kesmiş, ruhunu O'na feda etmiş, hakka'l-yakine mertebesine ulaşmış, bütün fuzûlî şeyleri terk etmiş, her türlü güzel ahlâkın sahibi olmuş, müşahede makamına ulaşmış, Cenâbı Hak ile arasına perde koymamış kimselerdir."⁶⁸⁴

Hucvîrî (k.s), (470/1077) şöyle der:

"Allah-u Teala'nın kulları içinde halktan gizli dört bin kişilik bir veli grubu vardır. Bunların çoğu kendilerinin makam ve derecesinden habersizdir. Allah-u Teala'nın dergahında bulunan "ehl-i hall ve'l-akd" isminin verildiği üç yüz tane evlad, üç tane nûkabâ ve bir tane kutub veya gavs vardır.

Bütün bunlar birbirini tanır. Haklarında pek çok hadis mevcuttur. Ümmetin çoğu bu hadis ve haberleri kabul eder."⁶⁸⁵

Velilerin sıfat, sınıf ve vazifelerini bildiren bazı hadisleri burada nakletmek istiyoruz:

680 Suyûtî, ed-Dürrü'l-Mensûr, VIII, 6-7. Suyûtî, bu görüşü, Ebû Nuaym ve Beyhâkî rivâyetiyle hadise dayandırır.

681 Kurtûbî bu görüşü bir hadisten alarak nakleder. el-Câmi', XVII, 199.

682 Kurtûbî: "Sâbık hakkında anılar pek çok şey söylemiştir." diyerek, sûfilere nakillerde bulunur ve bu görüşü Zunnûn el-Misrî'den nakleder.

683 Kurtûbî, el-Câmi', XIV, 348-349; el-Muharraru'l-Veciz, V, 230, 453.

684 Kuşeyrî, Latâifu'l-İşârât, III, 204-206.

685 Hucvîrî, Keşfu'l-Mahcûb, 258.(Trc: 330.)

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz şöyle buyurur:

"Abdallar (genelde) Şam bölgesinde bulunurlar. Onlar kırk kişidirler. Onlardan biri ölürse Allah onun yerine bir başkasını getirir.

Onların duaları sebebiyle yağmura kavuşulur ve düşmana karşı ilâhi yardıma ulaşılır. Onların duaları sebebi ile belde ehlinde azab kaldırılır."⁶⁸⁶

Eşref Ali Tânevî (rah.), bu hadise şu açıklamayı getirir:

"Hadiste Allah adamlarının (Ricâlu'l-ğayb) bir kısmının varlığına işaret ediliyor. Diğer kısımlarının mevcudiyeti ise akıldan uzak değil. Bir konuda mevcut olan bir örnek, aynı konudaki benzer örneklerin varlığını kuvvetlendirir. Bu temel bir kaidedir.

Bu hadiste manevî bereketin mevcudiyetine bir delil vardır. Ricâlu'l-ğayb'ın kainat üzerindeki tasarrufatı Kur'an'daki ise Hz. Hızır (s.a.v) kıssası⁶⁸⁷ ile sâbittir." ⁶⁸⁸

Konu ile ilgili diğer hadisler şunlardır:

"Ümmetimin abdâlleri ne çok namaz kılmakla ne çok oruç tutmakla ne de çok sadaka vermekle Cennete girer. Onların Cennete girişleri Allah'ın rahmeti, nefislerinin cömertliği ve gönüllerinin kötülüklerden selametiyle olacaktır."⁶⁸⁹

"Ümmetimden kırk kişi Hz. İbrahim'in kalbi (hâl ve ahlakı) üzere bulunur. Onların duaları vesilesiyle Allah yer ehlinde belaları defeder. Bunlara âbdâl denilir. Onlar bu dereceye ne namazları ne oruçları ne de sadakaları ile ulaşırlar." Ashab:

"Peki ne ile ulaşırlar?" diye sorduklarında, Rasulullah (s.a.v):

*"Cömertlikleri ve müslümanlara samimi nasihat etmeleri sebebiyle"*⁶⁹⁰ buyurdu.

686 Ahmed, Müsned, I, 112; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 62; Zebîdî, İthâfu's-Sâde, X, 32; Suyûtî, el-Haberu'd-Dâil, (el-Hâvî içinde), II, 456-59; İbn Manzûr, Muhtasuru Târihi Dimeşk, I, 113.

687 Kehf 18/60-82.

688 Eşref Ali, Hakikatü't-Tarîka (Trc: Hadislerle Tasavvuf), 281.

689 Bkz: Hasen el-Hallâl, Kerâmâtü'l-Evliyâ, 33, Beyhakî, Şuabu'l-İman, VII, 439; Hâkim et-Tirmizî, a.g.e, I, 166; İbn Ebi'd-Dünya, Kitâbu'l-Evliyâ, 66; Elbânî, Silsiletu Ehâdisi'd-Daîfe, III, 668.

690 Ebû Nuaym, Hilyetu'l-Evliyâ, IV, 173; Tabarânî, Mu'cemü'l-Kebîr, X, 181, (No: 10390) Heysemî, Mecmauz-Zevaid, X, 63.

"Yeryüzünde Hz. İbrahim gibi (kalp, hâl ve sîrete sahip) kırk kişi eksik olmayacaktır. Yeryüzünde yaşayanlar onların duaları sebebiyle yağmura ve ilâhî yardıma erişirler. Onlardan biri öldüğünde Allah bir başkasını onun yerine geçirir."⁶⁹¹

Büyük veli Hakim et-Tirmizî (k.s./ 285/898), velileri iki sınıfa ayırır:

Birincisi: Farzları edâ, haramlara vedâ eden ve bütün himmetini bu noktaya toplayıp Allah'a itaat eden ve rezil işlerden çekinen kimsedir. (*Veliyyu hakkıllah*)

İkincisi ise: Allahu Teala'nın özel korumaya aldığı, nefsin köleliğinden kurtarıp rahmet ve nur içinde yüzdürdüğü, yüksek derecelere yükselttiği, manevî seviyeye ulaştırdığı, süsleyip edeplendirdiği, gaflet ve günahattan temizlediği, kalbini manevî nurlarla doldurup beslediği ve tekrar halkın içine gönderdiği şerefli bir kuldur. (*Veliyyullah*)⁶⁹²

Hakim et-Tirmizî, bulunduğu devirde velilerin imamı olan bir zatı şu sözleriyle tanıtır:

"Allah dostlarının bir kısmı, en yüksek velâyet derecesine sahip olur. Bu kimse, Allahu Teala'nın dostluğu için seçip kullandığı bir kuldur. O, Allahu Teala'nın kabzasında özel himayesinde hareket eder; O'nunla konuşur. O'nunla görür, O'nunla tutar, O'nunla anlar.

Allah (c.c), onun yeryüzünde şanını ve irşadını yaymış, kendisini veliler sancağının sahibi, yer ehlinin emniyeti, gök ehlinin nazar yeri, gönüllerin reyhanı, Allah'ın hâs dostu, nazargâh-ı ilâhî, Rabbanî sırların madeni, yeryüzünde Zât-ı Bârinin adalet kamçısı yapmıştır.

Allahu Teala, onun vasıtasıyla kullarını terbiye eder. Onun nazarıyla ölü kalpleri diriltir. Halkı kendi yoluna çevirir. Onunla ilâhî hukuku ayakta tutar. O hidayet anahtarı, yeryüzünün süruru, ehlullahın emini ve imamıdır.

Devamlı Rabb'ini senâ ile meşgul olur. Rasulullah (s.a.v) ilâhî huzurda onunla övünür. Allahu Teala bu makamda onun ismini yüceltir. Rasulullah (s.a.v) onunla sevinip gözü aydınlık olur.

⁶⁹¹ Sulemî, Tabakat, 2, Tabarânî, el-Mu'cemu'l-Vasit, V, 65, (No 4113), Heysemi, a g e, X, 63

⁶⁹² Hakim Tirmizî, Hatmu'l-Evliyâ, 118, 138, 331, Kitâbu Sîreti'l-Evliyâ, 2, 33

Allahu Teala, onun kalbini dünyevî dert ve meşgalelerden uzaklaştırır. Kendisine yüksek hikmet bahşeder. Onu gerçek tevhide ulaştırır. Kalbinden benliği atar, nefsini görmekten temiz tutar. Diğer velilerin defterlerine (isim ve hallerinin yazıldığı sahifelere) onu emin bir murâkib yapar. Kendisine onların makamlarını tanıtır ve derecelerini öğretir.

Bu hâliyle o, nucebâ denilen velilerin efendisi, hakîm zatların salihî, dertlerin şifası, manevî tabiplerin imamı olur. Sözü kalpleri Allah'a bağlar. Görülmesi nefislere şifa verir.

Teveccüh edip yönelmesi hevâî arzulan kalpten yok eder. Yakınlığı kötü huylan temizler. O bahar gibi nur saçar. Yaz gibi manevî meyveler toplar. Kendisine sığınılan bir sığınaktır. Birşeyler bulunması ümit edilen maden kaynağıdır.

Hak ile batılın arasını ayırteder. O siddîktir. Hak adamıdır. Dosttur. Ariftir. İlhamı mazhardır. Yeryüzünde Allah'ın tek denebilecek biricik dostudur.⁶⁹³

Bu tespitler elbette velilerin hâlini bilen, o yolda giden bir arifin sözleridir. Ancak bu hâlleri yaşayarak tecrübe ve müşahede etmeyen günümüz insanının, Allahu Teala'nın dilediği birini böylesi bir veli yapacağına iman etmesi ve Allah dostlarına muhabbet beslemesi yeterlidir.

Bütün bunlarla birlikte, mürşidi kamili övme ve sevmeye ifrata gidilmeli. Her şeyin haddi bilinmeli. Kullan hâlini en iyi bilen, dilediğine dilediğini veren, alçaltan ve yükselten Allahu Teala'dır. Bütün nebi ve velilerin sultanı, beşeriyetin efendisi Rasulullah (s.a.v) Efendimiz bu konuda önümüze zât-ı âlîsi için bile şu ölçüleri koymuştur:

*"Hristiyanlar'ın İsa b. Meryem'i bâtlı yere methettikleri (ve ilâh derecesine yükselttikleri) gibi beni yükseltmeye kalkmayın. Ben ancak bir kulum. Bana: 'Allah'ın kulu ve Rasûlü.' deyin."*⁶⁹⁴

*"Ey insanlar! Sözüünüzü dikkatli söyleyin. Sakın şeytan sizi boş şeylere sevk etmesin. Ben Abdullah'ın oğlu Muhammed ve Allah'ın Rasûlüyüm. Vallahi sizin beni Allah'ın yücelttiğinden daha yükseğe çıkarmanızı sevmem."*⁶⁹⁵

693 Hâkim et-Tirmizî, Nevâdiru'l-Usûl, I, 339 Benzeri sıfatlar için bkz. Tirmizî, Kitâbu Sîreti'l-Evlâ-yâ, 35, 36

694 Buhârî, Enbiyâ, 48, Ahmed, Musned, I, 23, Dârimî, Rikak, 68

695 Ahmed, Musned, III, 241, Ibnu Kesir, el-Bidaye, VI, 47

Hız. Peygamber'i (s.a.v) sevindirecek olan, Onun edebiyatı edeplenmek ve sünnetini ihya etmektir.

İrşatla görevli veliler de, kendisine tâbi olanlardan övgü değil Cenâbı Hakk'a güzel kulluk isterler.

Dostluk budur.

Veliler insandır. Beşerî özelliklerle iç içedir:

Veliler insan oldukları için diğer insanlar tarafından inkar edilmeleri veya eziyet görmeleri mümkündür. Allah'ın âdeti böyledir. Bu durum onların kemalâtını zedelemey ve kendilerine vaat edilen ilâhî rahmetin gelmesini engellemez.

Allahu Teala nebi ve velilerini, insanların hidayet ve irşadına vesile olmaları için görevlendirmiştir. Bunun mümkün olabilmesi için, Allah'tan vahiy alıp onu beşeriyete tebliğ ve tatbik eden peygamberlerin ve peygamberden sonra, onlara vâris olan kamil mürşitlerinin insan olması gerekir elbette.

Bunun böyle olmasının binlerce gereği ve faydası vardır. Ne var ki onların insan oluşu, bazıları için inkâr ve imtihan vesilesi olmuştur.

Çünkü insan yaratılışı gereği, kendi cinsinden birisine itaat edip teslim olmaya kolay kolay yanaşmaz. Bundan hoşlanmaz. Kur'an-ı Hakîm, insandaki bu sıfatı şöyle ifade eder:

"İnsanlara hidayet (ve onu gösteren peygamber) geldiği zaman, ona inanmalarına engel olan:

'Allah peygamber olarak bir insan mı gönderdi?' demiş olmaları (ve onların kendileriyle kıyâs edip beşerî hallerine aldanmaları)dır. 696

Aynı durum veliler için de söz konusudur. Hatta, Rûhu'l-Beyan sahibi Bursevî'nin beyanına göre, kamil veliyi tanımak Allahu Teala'yı tanımaktan daha zordur.

Çünkü Allahu Teala kainatta kemali, celali, cemali ve kahriyle tecellî ettiğinden beşer tarafından bilinmektedir. Kamil veli ise, zahiren birçok beşerî hallerle iç içedir. Diğer insanlar gibi yer, içer, tuvalete gider. Rabbine münâ-

caat etmedikçe kendisinden herhangi bir keramet de zuhur etmez. Bu durumda halk onu nasıl tanır?

Esasen velinin makam ve hâllinin gizlenmesinde pek çok sır vardır. Bunun en basiti, halk onları, Allah'ın velisi olarak bildikten sonra, kendilerine eziyet ettiklerinde Allahu Teala ile savaş etme durumuna düşmemeleridir. (Çünkü Allahu Teala, velisine düşmanlık ve ihanet edenden intikam alacağını bildirmiştir.)⁶⁹⁷

Demek ki velilerin makam ve hallerinin gizli olması, halk için bir rahmet olmakta ve bilmeden onlara eziyet ettiklerinde kendilerine özür kapısı açık bulunmaktadır. Gerçekten halk, onların makamlarını bilmediklerinden dolayı her asırda kendilerine sözlü veya fiilî eziyet etmişlerdir ve edeceklerdir.⁶⁹⁸

İmam Şa'rânî'ye göre: Allah'ın velilerini tanımaya en büyük engel, onlardaki dış görünüşe ve şekle bakmaktır. Bu büyük bir perdedir. Allahu Teala, bu perde ile önceki ve sonraki velilerden pek çoklarını insanlardan saklamıştır.⁶⁹⁹

Rasulullah'ın (s.a.v) bir insan olmasının Cenâbı Hak'tan vahiy almaya, ilâhi sırları öğrenmeye, melekleri görmeye, Rabbanî tecellilere mazhar olmaya mani olduğunu zanneden münkirler ve gafiller, şu itirazları ileri sürerlerdi:

*"Bu ancak sizin gibi bir insandır. Sizin yediğinizden yiyor, içtiğinizden içiyor (bu bir peygamber olamaz.)"*⁷⁰⁰

*"Bizi doğru yola bir insan mı eriştirecek?"*⁷⁰¹

Peygamber vârisi olan kamil mürşitler de aynı durumdadırlar. Aslında peygamber ve veliler, hiçbir zaman beşerî hallerden uzak olduklarını insanlara söylemediler. Hepsi de davet ettikleri kimselere:

*"Biz ancak sizin gibi birer insanız, fakat Allah, kullarından dilediğine (onu risâlet ve velayetine seçerek) ihsânda bulunur."*⁷⁰² dediler.

697 Buhârî, Rikak, 38; Ibnu Mâce, Fiten, 16; Tabarânî, el-Mu'cemu'l-Kebir, No 7880. Beğavi, Şerhu's-Sunne, I, 142

698 Bursevî, Ruhu'l-Beyan, V, 9

699 Şarânî, Tabakâtü'l- Kubrâ, I, 18

700 Muminûn 23/ 33

701 Teğâbun 64/6

702 İbrahim 14/11

Bu durumda kamil bir mürşidin talebesi, münkirlerin ve gafillerin, mürşidi kamil hakkındaki hafife alıcı, kınayıcı, inkar edici sözlerinden ve eziyet verici hareketlerinden hemen şüpheye düşmemeli.

Mürşidine muhabbetini zedelememeli, mürşidinin kemalâtı hakkında kötü zanna kapılmamalı. Çünkü bu tür söz ve fiiller, Allahu Teala'nın mucize sahibi peygamberleri hakkında bile yapılmıştır.

Öyle ki muhalif ve münkirleri tarafından kınanıp suçlanmayan, horlanmayan, kızılmayan hiçbir peygamber yoktur. Beşeriyetin Efendisi Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz de buna dahildir. Allahu Teala O'nu şöyle teselli etmiştir:

*"Habîbim sana söylenen suçlama ve iftiralar, senden önceki peygamberlere de söylendi (onun için mahzun olma, sabret)!"*⁷⁰³

Şu halde bir insanın bütün alem tarafından sevilmesi ve takdir edilmesi düşünülemez. Her velinin bir düşmanı vardır.

*"Sana olduğu gibi, biz her peygambere günahkarlardan bir düşman var ettik."*⁷⁰⁴ ayetiyle bunun sanki bir Allah'ın âdeti olduğu açıklanıyor.

Peygamber vârisi kamil mürşitlerin, rabbani alimlerin, salih kimselerin de münkir ve düşmanları olabilir. Allah dostları bunu bilirler. Hatta kendilerine düşmanlık yapacak kimseleri beklerler.

Bu iş bütün peygamberlerin başına geldiği için, benzeri bir durumun kendi başlarına gelmesini de sünnet olarak değerlendiriler. Buna sabır yanında şükür bile ederler.

Veliler kendilerine yapılan haksız hücum ve hakâretlere güzel bir siyâset, geniş bir sabırla karşılık verirler. İntikamla değil, güzel muamele ile meşgul olurlar. Karşılarındaki münkire göre değil, kalplerindeki edebe göre davranırlar.

Bu işteki hikmeti görmeye, ondaki manevî kazancı elde etmeye çalışırlar. Sabırlarının bittiği noktada ise düşmanlarını Yüce Allah'a havale ederler.

Tarihte hiç düşmanı ve alay edeni olmayan veli yoktur. Alemlerin sahibi Allahu Teala'nın bile münkiri vardır. Alemlere rahmet olarak gönderilen Ra-

sulullah'ın (s.a.v) düşmanları, bir türlü anlayamadıkları zât-ı âlisine her devirde hücum edip durmuşlardır.

Nice aşıklar O'nun yoluna canlarını feda ederken, nice şaşkınlara ayaklarının altına diken sermişlerdir. Ashab-ı Kiram bile, düşmanları tarafından dile dolanıp durmuşlardır. Daha sonraki alim, salih ve büyük sadâtların hâli de farklı olmamıştır.

Allah hepsinden razı olsun.

Muhammed Sâki Erol'un naklettiğine göre, '*velâyet hak ise niçin münkiri ve düşmanı vardır?*' sorusuna, Seyyid Muhammed Râşid el-Bilvânisi Hazretleri şu cevabı vermiştir: (Vef: 1993)

"Aleyhinde konuşulması tasavvufun hak olmadığını göstermez. Baksanıza, dinin güneşi Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimiz ve getirdiği hak dinin hakkında da ileri geri konuşanlar vardır. Kıyamete kadar da olacaktır.

Nice iftircılar ve münkirler bu dini karalamak için mücâdele vermektedirler. Onlar bilmiyorlar ki, kendilerinin bu güzel din hakkındaki yalan ve iftiraları, onun daha güzel ve sağlam bir şekilde yayılmasına vesile olmaktadır.

Kainatta her şey zıddı ile bilinmekte ve ayakta durmaktadır. Tasavvuf aleyhindeki iftiralar da, onun saf ve temiz bir hâl alarak yayılmasına sebep oluyor. Allah'ın sünneti böyle cereyan ediyor. Tasavvuf, sünnetlerin ihyasıdır. Sünnetleri ihya etmenin kıymetini ise Hz. Rasulullah (s.a.v) açıklamıştır."

Veliler de hasta olabilir, fakir düşebilir, yokluk çekebilir. Düşmana mağlup olabilir. Savaşta şehit veya esir düşebilir. İnsanlar içinde onu alaya alan, iten, kakan, küçümseyenler bulunabilir. Hanımı, çocukları veya komşuları kendisine eziyet edebilir. Bütün bunlar tabiidir.

Onun velâyetini zedelemeyiz, belki makamını yükseltir. Kadı İyâz (rah.), "Şifâ-i Şerîf" adlı kitabında nebi ve velilerin maruz kaldığı bu tür hallerin hikmetini şöyle açıklıyor:

"Allahu Teala'nın peygamberlerini ve dostlarını çeşitli belâlarla imtihan etmesi, ilkin onların makam ve derecelerinin yükselmesi içindir. Sonra bu, onlardaki sabır, rıza, şükür, teslim, tevekkül, dua ve Hakk'a yalvarma hallerinin ortaya çıkmasına bir sebeptir.

Onlar bu halleri yaşayınca, kendileri dışında imtihan edilenlere rahmet ve belâya uğrayanlara şefkat konusunda basiretleri çoğalmış olur. Hem bu haller başkaları için de bir çeşit uyarı ve öğüttür.

Boylece insanlar başlarına gelen sıkıntılarda, Allah dostlarının çektiği sıkıntıları düşünüp teselli bulurlar. Sabır hususunda onlara uyarlar. Şu da önemli:

Kullara gelen sıkıntı ve belâlar, kendilerinden zuhur eden gaflet ve diğer hataları temizler. Onların Allah'ın huzuruna tertemiz olarak çıkmalarını sağlar. Bu sayede mükâfatları daha çok, dereceleri ise daha yüksek olur."⁷⁰⁵

"Mus'ab b. Sa'd, babasının şöyle dediğini nakleder:

"Dedim ki: Ya Rasulellahi İnsanların en şiddetli bela ve sıkıntılara uğrayan kimlerdir?" Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu :

"Peygamberlerdir. Sonra (manevî derece olarak) onlara en yakın olan ehli hayır, sonra onlara benzeyenlerdir. Kişi dîni ölçüsünde bela ve sıkıntı ile imtihan edilir.

*Eğer dini kuvvetliyse, başına gelen sıkıntı ve imtihanı da şiddetli olur. Dini zayıfsa o ölçüde belâya müptelâ kılınır. Mümin kul, başına gelen belâlarla temizlenerek yeryüzünde günahsız dolaşincaya kadar belâ ondan gitmez."*⁷⁰⁶

Veliler bütün beşerî hallerde diğer insanlarla aynı durumda iken, kalbî ve ruhî durumlarıyla, manevî hâl ve istikametleriyle, ilâhî neşeleriyle, aşk ve gözyaşlarıyla, takva, edep, tefekkür, tezekkür ve hedefleriyle onlardan yüksek bir haldedirler.

İmam Rabbanî (k.s.) (1034/1625) demiştir ki: "Ehlullah, halkın kendisi hakkındaki dedikodu ve eziyetini büyük bir saâdet bilmeli. Çünkü peygamberler böyle muamele görmüşler ama sabretmişlerdir."⁷⁰⁷

Yine Hazret şöyle buyurur:

"Bu büyükler gibi, dinin bu inceliklerine maruz kalmadan kurtuluşa ermek çok zordur. Allah dostlarının davet ettiği hak yola uymadan felâha ermek mümkün değildir. Aklî, naklî ve keşfî deliller bunu ispat etmiştir. Bunun değişmesine imkan yoktur.

704 Furkan 25/ 31

705 Kâdî İyâz, Şifâ, II, 454 vd

706 Tirmizî, Zühd, 57, İbn'u Mâce, Fiten, 23, Dârimî, Rikak, 67, Ahmed, Musned, I, 172-174

707 İmam Rabbanî, Mektûbât, I, 194 Mek

Buyuk veliler hiçbir zaman hak yoldan ayrılmamışlardır. Onların yolundan biraz olsun sapan tehlikededir. Boyle sapık bir kimsenin sohbeti öldürücü zehir gibidir. Onunla beraber olmak ve meclis kurmak yılanla oturmaktan daha tehlikelidir, bilinel Dikkat edilel. ⁷⁰⁸

İmam Şa'rânî (k.s) demiştir ki: "Seyyidim Ali el-Mersifî'yi (rah.) şöyle derken işittim,

"Mürîd, mürşidine itiraz eden ve hakkında ileri geri konuşan kimseyle asla oturmamalı. Çünkü çoğu zaman münkirin eziyet veren sözlerinden ve ölçüsüz değerlendirmelerinden dolayı mürşidi hakkında şüpheye düşebilir." ⁷⁰⁹

Kamil mürşidi hidayet ve marifet yolunda rehber edinenler, bazılarının düşündüğü gibi Allahu Teala ile kendi aralarına, sahibini şirke götürecek vasıtalar, sevgiler, sevgililer koymuş olmuyorlar.

Onlar Allah'ın, 'seviniz' dediğini severek O'na itaat etmiş oluyorlar. 'Beraber olunuz' buyurduğu kimselerle Allah adına buluşup kendilerinden edep alıyorlar. Bu şekilde Allah'ın emri ve edebi üzere, Allah yolunda Allah için bir amel yapıyorlar.

Rabbânî alimlerin, bizimle Rabbimiz arasında bir elçi olduğunu bilmeliyiz. Bu konuda Rasulullah (s.a.v) Efendimizin şu hadisi çok dikkat çekicidir:

"Namazınızın Hak katında kabul olmasını istiyorsanız, alim olanlarınız (diğer rivayette: en hayırlı olanlarınız) size imam olsun. Şüphesiz alimler, sizin ile Rabbiniz arasında elçilik görevi yapmaktadırlar." ⁷¹⁰

Allah yolunda Allah için olan bu sevgi şirk değil, şükür vesilesidir. Böyle bir sevginin sonu, dünya ve ahirette sadece rahmettir. Rahmetin sahibi Mevlâımız (c.c) kıyamet günü şöyle buyurur:

"Benim için birbirini sevenler nerede? Benim gölgemden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı bu günde, onları kendi (rahmet) gölgemde gölgelendireceğim." ⁷¹¹

708 İmam Rabbânî, Mektûbât, I, 213. Mek.

709 Şarânî, el-Envârul-Kudsîyye, II, 36.

710 Hadis için bkz. Hâkım, Mustedrek, III, 222, Tabarânî, el-Mu'cemul-Kebir, XX, 328, Heysemî, Mecmau'Zevâid, II, 64.

711 Muslim, Birr, 37 (Bâb. 12).

Namazlarımızın her rekatinde okuduğumuz Fatihâ'da yaptığımız şu dua çok önemli:

"Rabbim!

Bizi kendilerine özel ikram ve ihsanlarda bulunduğun dostlarının yoluna ulaştır!"⁷¹²

Velîleri gören kendi hatasını görür:

Tasavvuf yolunda asıl mesele, insanın önce kendi kusurlarını görmesi ve onu tedavi yoluna gitmesidir. Akli olan herkes, Resulullah (s.a.v) Efendimizin şu müjdesine ulaşmak için can atar:

"Kendi ayıbı ile meşgul olan, kendisini başkalarının ayıplarını araştırmaktan alıkoyan, malının fazlasını infak edip lüzumsuz sözden dilini koruyan, sünnet ölçülerine göre hareket eden, bid'atlara dalmayan kimseye müjdeler olsun!..⁷¹³

İnsan kendisini unuttur da başkasının kusurlarını nasıl araştırmayı meslek hâline getirebilir?..

Bu bir cehâlet örneği değil midir?

İnsan dünya ve ahirette öncelikle kendisinden sorumludur. Kendi işi ile mükelleftir. Nefsini bırakıp, başkasını hesaba çekmekle uğraşması şeytanın bir oyunundan ibarettir.

Yaptığı ibadetlerindeki kusurları yüzünden azabı hak edecek nefsimiz, günahlardan tertemiz olduğunu nasıl iddia edebilir?

Muhammed Sâki Erol'un naklettiğine göre Gavs-ı Sâni el-Bilvânisî Hazretleri bir sohbetinde, bu konuda şu inceliğe işaret etmiştir:

"Hak talibi sufi, tavus kuşu gibi olmalı ama karga gibi olmamalı. Tavus kuşu vücudunun onca güzelliğine değil, ayaklarının siyahlığına bakar, boyununu bükür.

Sufi de bu düşünce ve hâl üzere olmalı, sahip olduğu güzel hallere değil, nefsinin kusurlarına bakmalı. Çünkü insanın iyi hallerine bakması kendi-

⁷¹² Fâtihâ 1 / 6-7

⁷¹³ Deylemî, Musned, No 3742, Suyûtî, el-Câmiu's- Sağır, No 5306, Haysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 229

sinde kibir ve gurura sebep olur. Tavus kuşu o kadar güzel renkli olmasına rağmen, siyah bir bacağına sahip olduğundan hep mahcup olur.

Karga ise tavus gibi rengârenk değildir. İki renklidir. Ağzı her pislığe değdiği halde, sanki kendisinden başka kuş yokmuş, en güzel kuş kendisiymiş gibi avaz avaz bağırır durur. İşte aradaki farklılık.

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz:

"*Mûmin mûminin aynasıdır.*"⁷¹⁴ buyurur. Bu hadise göre insan, mûmin kardeşinde gördüğü hata ve noksanlığı kendisinde görmediği müddetçe, kemâlate ermesi mümkün değildir.

Gavs-ı Kasrevî (k.s) Hazretleri bir sohbetinde şöyle buyurmuştu:

"Bir tezek su üzerinde kalabilir ama taş kalamaz. İnsan Allah'ın azameti karşısında nefsinin tezek gibi basit ve değersiz görmedikçe maneviyatta yol alamaz. Kendisinde bir değer ve ağırlık gören kimse, taş gibi suyun içine batır, kimseye faydası olmaz.

Mahlukattaki bütün güzellik ve kemâlat Allahu Teala'nın kemâlatının bir göstergesidir. İnsan sahip olduğu güzel halleri, manevi makam ve kemâlatı, keşif, keramet gibi nimetleri kendinden bilir ve onlarla övünmeye kalkarsa, Cenabı Hakk'a karşı edepsizlik yapmış olur.

Böyle düşünmesi boş bir iddia ve büyük bir kusurdur."

Muhabbet taassup değildir; olmamalıdır:

Allah için muhabbet hak ama taassup yasaktır. Kul, nefsinin ve çıkarının savunmak için değil, hakkı korumak için yaratılmış ve mükellef yapılmıştır.

Hak, herkesin kendince güzel gördüğü şeyler değildir. Cenabı Hakk'ın güzel olarak bildirdiğidir.

Nefsinin kurtarmak isteyen Rabbinin teslim olmalı. Makbul sevgi, ilâhi rıza ve edebe uyan sevgidir. Herkes kimi niçin sevdiğine bakmalı. Çünkü Allah için birbirini sevenler hâric, bütün dostlar ahirette birbirinin düşmanı olacaktır.

"O gün (Allah için birbirini seven) muttakilerin dışında bütün dostlar birbirinin azılı düşmanı olur." ⁷¹⁵ ayeti, bize bu gerçeği haber verir

⁷¹⁴ Buhârî Edebül-Mufred, Had. No. 238, Ebû Dâvud, Edeb. 49

⁷¹⁵ Zuhurî 43/ 67

Rahmet Peygamberi (s.a.v) de şöyle buyur:

*"Kişi sevdikleri ile beraberdir."*⁷¹⁶

*"Allahu Teala buyurur ki: "Benim için birbirini seven, birbirini arayıp soran, birbirini ziyaret eden, birbirine infak edip ikramda bulunanlara muhabbetim hak olmuştur."*⁷¹⁷

*"Allahu Teala kıyamet günü şöyle buyurur: "Benim rızam için birbirlerini sevenler nerede? Hiçbir gölgenin bulunmadığı bugün onları, kendi (rahmet) gölgemde gölgelendireceğim."*⁷¹⁸

İnsan sevgide sınır koyamayabilir. Bu yüzden kendi üstadını, hocasını, mürşidini övmek isterken, bir başka salih insanı, kamil mürşidi karalama, yalama, yalanlama yoluna gitmemelidir.

Bütün salih müminler, kamil mürşitler birbirlerinin kardeşleridir, dostlarıdır. Çünkü Hz. Resulullah (s.a.v) şöyle buyurur:

*"Benim asıl ehli beytim takva sahibi olanlardır. Kim olursa olsun, nerede bulunursa bulunsun."*⁷¹⁹

Buna göre kamil mürşitler Efendimiz'in ehli beytidir.

*"Alimler peygamberlerin vârisleridir."*⁷²⁰

Hadisinden de anlıyoruz ki bütün Rabbanî alimler, Efendimizin manevî yükünü taşımakta, ümmetin manevî terbiye işini yürütmektedirler.

Öyleyse onların her biri, Allah rızası için ve Rasulullah'ın (s.a.v) hatırına sevmeye, övülmeye layıktırlar. Ancak insan tabii olarak, terbiye ve sohbetine katıldığı bir arifin hukukunu korumada, onu sevip tanıtmada, güzel hallerini yaymada öncelikli davranabilir.

Ama bu, taraf tutma ve taassup olmamalıdır. Esasen bu durum, şahit olduğu bir güzelliği herkese duyurma gayretidir.

⁷¹⁶ Buhârî, Edeb, 96; Müslim, Birr, 165; Tirmizî, Zuhd, 50; Hâkim, Müstedrek, IV, 171.

⁷¹⁷ Ahmed, Müsned, V, 229; Hâkim, Müstedrek, IV, 169-170.

⁷¹⁸ Müslim, Birr, 12 (No 37).

⁷¹⁹ Ahmed, Müsned, V, 235; Tabarânî, es-Sağîr, No 318; el-Evsat, No 3356; Haysemî, Mecmau'z-Zevâid, X, 269.

⁷²⁰ Ebû Dâvûd, İlim, I, Tirmizî, İlim, 19; Ibnu Mâce, Mukaddime, 17; Dârimî, Mukaddime, 32.

Anfler şöyle derler:

Mürîd mürşidini akranları ile veya daha önceki mürşitlerle kıyas etmemeli, manevî nasibinin, terbiye ve irşadının kendi mürşidinde olduğunu, Allah'ın kendisini ona emanet ettiğini, âlem mürşitle dolu olsa da, nasibinin bu kapıdan geleceğini, bu manada kendi hastalığının şifası için mürşidinin tek olduğunu düşünmeli, bütün rağbet ve yönelişini ona yapmalıdır.⁷²¹

Çünkü kamil bir mürşidin talebesi, mürşidinin kamil olduğuna kesin olarak inanmazsa, onun elinde fayda göremez. Fakat bu, taassuba ve taraf tutmaya dönüşmemelidir.

İdrarsız teslimiyet kamil mürşide olur:

Yukanda değindiğimiz sevgi kamil bir mürşit için olur. Yoksa gerçek vâris ve hakiki mürşit olmayan kimse için değil. Büyük velî İmam Rabbânî (k.s) bu hususa şöyle dikkat çekmiştir:

"Manevî terbiye işini tam manası ile bitirmeden, kendisine Allah ve Rasûlû tarafından bir işaret, izin ve yetki gelmeden irşat postuna oturan bir kimse irşada ehil değildir. Böyle bir kimseye bağlanmak müridin yolda kalmasının en büyük sebebidir. Bu sıfattaki birisinin sohbeti hak yolcusu için öldürücü bir zehirdir. Bu kimseye intisap etmek helak edici bir hastalıktır. Aman dikkat!"⁷²²

Büyük arif İmam Şarânî (k.s) de şöyle der:

"Allahu Teala bir müridin kalbini kamil bir mürşidin gönlünde topladıktan sonra, artık onun dünyada hiç bir şeye iltifat etmemesi gerekir. Çünkü dünya ve ahirette ona ne nasip edilmişse; işte önündedir. Nasibini almaya baksın. Efendim Ali b. Vefâ (rah.) şöyle anlatırdı:

"Eğer gerçek bir mürşit bulursan, hakikati bulmuş olursun. O zaman Allahu Teala'yı bulmuş sayılırsın. Allah'ı bulunca da her şeyi bulmuş olursun. İşte bütün mesele, böyle bir mürşidi bulmaktır. Bunu iyi anla ve öyle birisini bulunca onu bir ganimet bill"⁷²³

Kamil bir mürşit, bütün âlem için bir rahmet vesilesidir. Bu büyük veliler, Allahu Teala'nın insanlığa bir ikrâmıdır. Din onlarla gerçek haliyle yaşanır.

⁷²¹ Şarânî, el-Envârü'l-Kudsîyye, II, 95

⁷²² İmam Rabbânî, Mektubât, 61. Mek

⁷²³ Şarânî, el-Envârü'l-Kudsîyye, I, 190

Onlar sayesinde ilâhî aşk kıtaptan dile, dilden gönle, gönülden hale, halden hayata yansır.

Allah dostlarını hemen tenkit etmemeli:

Gerçi Allah dostları tenkit edilmekten korkmazlar. Yapılan her tenkit, onların hakkı korumuş olur. Ama hak olanı söylemek esastır. Zira onlar, hakkı kim söylerse onu kabul ederler.

Hak olana itiraz eden esasen nefislerini kınarlar fakat nefislerinde görülen kusurları dile getirenleri takdirle karşılarlar. Bütün hak aşıkları böyle yapar. Hakkı arayanlar, boş mazeretlerin arkasına sığınıp kusurlarını kapatmaya, yanlışlarını haklı göstermeye çalışmazlar.

Velilere çatan çarpılır ifadesi, onları haklı tenkit edenler için geçerli olmaz. Ancak haksız ve edepsiz tenkitler yanlıştır. Çünkü veli Allah'ın dostudur.

Bu dostu haksız yere üzen ve insafsızca tenkit eden, hayasızca alaya alan, onu halk içinde küçük düşüren kimse, Allahı Teala'yı gazaplandırır, ilâhî gazabı harekete geçirir ve bunu yapan gerçekte kendini cezalandırmış olur.

Salih insanlar ve kamil mürşitler hakkında yayılan olumsuz haberleri ihtiyatla karşılamalı, hemen duyduğuna inanıp yaymaya kalkmamalı, *'Belki bir yanlış anlama ve aktarma vardır'* diye durumu araştırmalıdır. Hâdise güneş gibi ortaya çıkmadan, söz veya fiil sahibinin merâmı ve durumu anlaşılmadan, ihtimaller üzerine hüküm vermemelidir.

Bir kusuru yapmak da yaymak da hatadır. Özellikle, insanların önünde örnek alınan alimlerin muhtemel olan kusurlarını yaymadan, yerinde düzeltmeye çalışmalıdır.

Halkın arasında kusur yaymak, hastalık taşıyan bir mikrobu her tarafa saçmaya benzer. İnsaf etmeli, insanları boş yere felâkete sürüklememeli.

Çünkü ufak bir kusur, ağızlarda dolaşa dolaşa büyük bir haram gibi takdim edilmeye başlar. Kalplere vesvese ve fitne tohumları ekilir. Bu yolla nice insanlar giybet, iftira, kötü zan, haksız suçlama, hakaret ve zulüm gibi bir çok günaha dalar.

Şeytan bu yaptıklarını kendilerine süsleyip güzel gösterir. Onlar da doğru bir iş yaptıklarını, hak yolda olduklarını zanneder, tövbe etmeden olur giderler. Fakat ahirette bütün bunların hesabı görülür, cezası verilir.

Rasulullah (s.a.v.) Efendimiz bu nazik konuya şöyle dikkat çeker:

*"Alimin hatasını yaymaktan sakınınız, onun hatadan dönüşünü bekleyiniz."*⁷²⁴

Âlimin hatası halka sirayet eder ve zarar vermeye başlarsa, o zaman Allah nzası için âlim ikaz edilir, halk da uyanır. Bu durumda hatayı anlatmak, intikam almak için değil, insanları açık bir tehlikeden korumak için yapılır.

Burada dikkat edilmesi gereken konular şunlardır:

- Hangi şeyin hata ve günah olduğunu aklımız değil, dinimiz belirler. Dinin açıkça haram kıldığı bir şeyi, kimse helal edemez. Ancak dinin kendisi, o konuda özel bir ruhsat getirmişse, o ruhsatla amel edilebilir.

- Hüküm hakkında kesin bir delil olmayan konularda yetki alimlerindir. Din işlerinde kendisine uyulacak alimin, ilmi yeterliliğinin yanı sıra, Allah'ın hukukunu en iyi koruma ve O'ndan en fazla korkma vasfına sahip olması şarttır. Bir de alimin adil ve merhametli olması gerekir.

- Yeni çözüm bekleyen mesele fıkıhla ilgili ise o mesele, müçtehit alimi ilgilendirir. O, meseleye çözüm arar. Akaidle ilgili sorunları bu alanın mütehasısları ele alır. Ahlakla ilgili problemleri irfan sahibi Rabbani alimler çözer.

- Bir meselenin bizim bilgilerimizle çelişki arz etmesi, aklımızın onu anlamaması, o meselenin mutlaka yanlış olduğunu göstermez. *"Her bilenin üstünde daha iyi bilen başka birisi vardır."* ayetinin⁷²⁵ uyanısına kulak vermeli, hüküm verirken acele etmemelidir.

- Bir şahıs veya mesele hakkında hüküm verirken sağlam delil, doğru şahit ve güzel tespit şarttır. Tahminle hüküm verilmez, bana göre bu mesele böyledir denmez. Tarihte ve günümüzde bu konuda çok hatalar yapılmıştır. Özellikle tasavvuf büyüklerinin halleri, sözleri ve eserleri üzerinde acele hükümler verilmiştir. Öyle ki, çokları tarafından Allah dostu olarak tanınan ve sevilen bazı insanlar, yanlış değerlendirmelere kurban gidip, bazılarıncı Allah'ın düşmanı olarak ilan edilmiştir. Burada ciddi bir hata vardır. Ya sevenler ya da tenkit edenler tövbe etmeli. Çünkü hükmünde hata eden tehlike dedir.

⁷²⁴ Beyhâkî, Sünen-ı Kübra, X: 211, Suyûtî, el-Câmiu's- Sagır, No: 147

⁷²⁵ Yusuf 12/76

- Şu ayrımı iyi yapmalıyız: Ehli sunnet çizgisinde yaşayan ve ömrünün sonuna kadar bu halini koruyan bir tasavvuf ehli ile, dini kendi keyfine göre yorumlayıp haram helal bağından kurtulduğunu, üzerinden farzların düştüğünü söyleyen sapık gruplara mensup kimseler aynı değildir. İkinci gruptakileri aynı sapık grupları tenkit etmek değil, tamamen terk etmek farzdır.

- İlimi, irfanı ve güzel ahlakı ile tanınmış bazı Allah dostları, tarihte ve günümüzde çokları için bir imtihan vesilesi olmuştur. Şöyle ki, bu zatların bazı sözleri, dinin açık hüküm ve delilleri ile zahiren çelişmektedir. Bu durumda biraz dini bilgiye sahip olanlar, hemen ilim ve akıl terazisini kurup, işittiği bu sözleri değerlendirmeye almaktadır. Sonuçta, şirk ve dinden çıkmaya varana kadar ağır suçlamalar yapmaktadırlar. Halbuki bir insanı küfürle suçlamak hiç de kolay değildir. Şu kalde önemli:

"Bir kimsenin karşısındaki insanı kafir görmesi, o şahsı kafir yapmaz. İnsanı kafir yapan, onun bizzat küfrü seçmesi ve hak dini terk etmesidir."

Dolayısıyla müslüman bilinen herhangi bir şahsın bir hareketi veya sözü, diğer birine küfür gibi gelebilir. Bu durumda hüküm, sözü işitene göre değil, söyleyenin niyetine göre verilir.

- Böyle zahiren tehlikeli bulduğumuz bir sözle neyi kast ettiğini ve niyetini bilemediğimiz bir şahıs, normal şartlarda dinin hükümlerini kabul ediyorsa, orada durmalı ve şu soruları sormalı:

Acaba bu söz gerçekten hakikate ters mi?

Ters ise, bu şahıs onu bilerek ve isteyerek mi söyledi?

Söz hangi makamda kime karşı söylendi?

Söz sahibinin farklı bir meramı olabilir mi?

Hata etmiş, yanlışmış, dill sürçmüş, olamaz mı?

Bu sözün bir başka izahı yok mu?

Bu zatların hali ve yaşantısı dine uygun da, sözleri niçin dinin kaynaklarına ters düşüyor?

- Adalet ve edep sahibi olan bir kimse, karşısındaki kusurlu gördüğü bir mümini, hemen küfürle suçlamaz, suçlayamaz. Akaitte temel bir prensip haline gelen şu ölçü devamlı göz önünde bulundurulmalıdır:

"Bir insanın yuz işinden doksan dokuzu onun kafir olduğu kanâatini veriyor, bir işi de mümin olduğunu ispat ediyorsa o şahsın, mümin olduğuna

hükmedilir. Bir iman alameti doksan dokuz küfür alametine tercih edilir. Yeter ki o şahıs, ben kafirim, küfrü seçiyorum demesin."

- Allah dostlarını iyi tanıyanlar ve gönül dilinden anlayanlar bu tür sözleri uygun bir şekilde yorumlarlar. Onları bir-iki sözleriyle değil, bütün hayatı ve ibadetleri ile değerlendirirler. Anlamadıkları hususlarda susmayı tercih ederler.

- Şu durumu göz önünde bulundurmak zorundayız:

Allah dostlarının bir kısmı, cezbe ehlidir, aşk meşrebine mensuptur, hâl ve gönül diliyle konuşmaktan hoşlanır.

- Onların bazı sözleri ilk duyulduğu manada alındığında mevcut ilme ters gibi gözükebilir. Onu işiten veya okuyan birisi, sözün ilk manasına göre ilme ters düştüğünü düşünerek rahatsız olur ve hemen itiraz eder.

İlk anda böyle bir itiraz haklı olabilir. Ama vardığı peşin hüküm yanlıştır. Çünkü o hemen, bu sözü söyleyen kimsenin şirke girdiği ve dinden çıktığı hükmüne varmaktadır.

Şirk, küfür, gibi hükümler çok tehlikelidir. Bunlar çok nazik hükümlerdir. Çünkü verilen hüküm karşı tarafta yoksa, hüküm verene dönmektedir.

- Allah için insafı olunmalı, şu hususlar göz önüne alınmalıdır:

Kamil veliler, ergenlik çağından ölene kadar Yüce Allah'a ibadet ve taat içinde ömür sürmüşlerdir. Onlar, kendilerine Kur'an ve sünneti rehber edinmişlerdir. Bunu her yerde ve eserlerinde açıkça söylemişlerdir.

Kamil veliler, her anlarını Yüce Allah'ı zikirle geçirmeyi en biricik hedef seçmişlerdir. Zahirde büyük günahlara dalmamış, kimseyi de harama teşvik etmemişlerdir. Ayrıca farzların yanında bütün nafile ibadetleri yerine getirmeye çalışmışlardır.

Kamil veliler, eli açık cömert ve mert kimselerdir. Dünyaya, makam ve şöhrete tenezzül etmemişlerdir. Yalan söylediklerine kimse şahit olmamıştır. Onların sayesinde pek çok insan irşat ve ıslah olmuştur. Hatta çok kimse onları tanıyıp İslam dinine girmiştir.

Kamil veliler, kendilerinin bir peygamber olduğunu hiçbir zaman söylememiş, sadece son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.v) tâbi olmuşlardır.

İşte bu sıfattaki zatlara bir takım sözler nispet edilir; o sözler zahir manasında ele alındığında ilme ve akla ters düşerse, bu durumda ne yapmalı?

Nereye kadar susmalı ve nereye kadar konuşmalı?

Bu konuda tavsiye edilen usul şudur:

Böyle bir söz bize nakledildiğinde, bunu kim söyledi diye evvela tespit etmeli. Önce sözün nispet edildiği kimseye ait olup olmadığı araştırılır.

Geçekten söz, bahsedilen şahsa ait ise, o şahsın hâli, yaşantısı, ilmi, irfanı, ameli, eserleri dikkate alınarak değerlendirmeler yapılmalı. Ancak şu husus önemli:

Bir söz değişik makamlarda farklı manalara gelebilir. Bunu düşünerek, bize ters gelen sözün hangi durumda, hangi makamda, hangi maksatla, kime hitaben söylendiğini bilmek gerekir.

Bazen söz mecazi manada kullanılmış olabilir, onu işitildiği gibi anlamak yanlış olur.

Bazen bir velî manevi hallere girer, ilâhî aşka düşer, akli başından gider, cezbe ve manevi sarhoşluk hâlinde bir takım sözler söyler. Bu sözlerin bazılarının ilme ve zahir hükme ters gözükebilir.

Şu bilinmelidir ki o hale düşen kimse, rüya gören kimse gibi, konuştuğundan sorumlu değildir. Onun bu tür sözleri ile amel edilmez, hüküm verilmeyiz.

Zaten normal durumda o tür sözleri kendisi de kabul etmez.

Arifler bu hâle "cezbe, manevi sarhoşluk ve şatahat" derler. O halde söyledikleri ile amel edilmemesini isterler.

Allah dostları bazen manevî keşif, müşahade ve melekût âlemini seyir hâli yaşarlar. Kalpleri sonsuz güzelliğindeki âlemleri seyrederek. Gönül gözleri oraya takılı kalır, kendilerini alamazlar.

Allahu Teala'nın bu özel tecellileri karşısında büyük bir sevinç ve coşku yaşarlar, kendilerini tutamayıp o âlemin hallerinden bir şeyler anlatmak isterler, fakat meramlarını anlatacak kelime bulamazlar.

Bildikleri kelimeler, gördükleri hakikatleri anlatmaya yetmez, dar gelir. Bu defa bildiklerini ve gördüklerini mesel, mecaz, kinaye, teşbih gibi sanatlarla rumuzlu, kapalı, sırlı, saklı cümlelerle anlatmaya çalışırlar.

Ancak herkes onları anlamaz, aslında anlaması da gerekmez. İşte bu sırlı cümleler çözülmeye çalışılınca, herkes onları kendi bildiği ve anladığı dile ve delile göre tercüme eder, çıkan manaya göre sahibi hakkında bir hüküm verir.

Onların dilinden ve hâlerinden anlayanlar, ne demek istediklerin kolayca anlarken, o halden pek nasibi olmayanlar, kendilerini ciddi şekilde tenkit ederler.

Bir misal verelim. Sahabeden birisi bir mecliste şöyle bir söz sarf etmiş:

"Ben fitneyi severim, haktan hoşlanmam. Ben öyle şeylere sahibim ki Allah onlara sahip değildir."

Mecliste bulunanlar, bu sözden rahatsız oldular. Sözü tenkit ettiler. Hatta meclisi terk edenler oldu. Dayanamadılar. Hz. Ali'nin yanına gittiler.

- Hz. Peygamberin ashabından birisi böyle bir söz söyledi, şaşırdık, dediler.

Hz. Ali (r.a), bunu kim söyledi diye sordu, ismini verdiler. Hz. Ali biraz düşündü:

- Tamam, ne demek istediğini anladım, dedi. Ve meseleyi şöyle açıkladı:

- O kişi, *'ben fitneyi severim'* derken, sizin anladığınız manada insanları birbirine düşürmeyi ve adam öldürmekten daha şiddetli günah olan fitneyi kastetmiyor. Nitakim Allah, *'Sizin mallarınız ve evlatlarınız birer fitnedir, yani imtihanıdır'* buyurur. O kişi de *'Ben mal ve evlatlarımı severim'* demek istiyor.

Yine o kişi, *'Ben haktan hoşlanmam'* derken; sizin anladığınız hakkı, yani Yüce Allah'ı, Kuran'ı ve doğru hükmü kastetmiyor. Allah ölüme hak demiştir. O, *'Ben ölümden hoşlanmam'* demek istiyor.

Ve o kişi, *'Benim sahip olduklarıma Allah sahip değildir'* derken; hâşâ, Yüce Allah'tan daha üstün ve zengin olduğunu söylemek istemiyor. *'Benim çoluk çocuğum, hanımım vardır; fakat Allah'ın böyle şeyleri yoktur'* demek istiyor."

Hz. Ali'nin (r.a) yanına kızgın bir halde gelenler, bu açıklamalar karşısında hayret içinde kaldılar:

- Vallahi sözlerinde dine, imana ters bir şey yokmuş, fakat biz böyle anlayamadık, diyerek dağıldılar

İşte, her hâliyle Kur'an ve sünnete bağlı olan Allah dostlarından zahir ilme ters gözüken bu türden sözler duyulduğunda, böyle bir çok ihtimalin bulunduğunu bilmek gerekir.

Aslında her sözü anlamak ve savunmak gibi bir vazifemiz yoktur. Bizim amel edeceğimiz sözler, Allah ve Rasûlünün sözleridir. Bir de ayet ve hadislerin kapalı manaları tefsir eden ashab ve alimlerin sözüne kulak vermemiz gerekir. Aşıkla Allah'a havale edip, haklarında sukut etmek en emniyetlisidir.

Sözün açık ve anlaşılır (muhkem) olanını bırakıp kapalı ve anlaşılmaz (müteşâbih) olanının peşine düşmek, kalbin hastalığından ileri gelir. Bu ise fayda değil, fitne sebebidir. Ancak, bütün hall ve sözü kusur içinde olanları uyarmak dinin emridir.

Ayrıca, din düşmanlarının büyük zatları karalamak ve onları sevenlerin gözünden düşürmek için sonradan onların eserlerine yanlış fikirleri sokuşturduklarını da unutmamak gerekir.

Bütün bunlardan sonra şunu da ekleyelim:

Halk arasında fitne sebebi olacak, kalpleri şüpheye düşürecek doğru şeyleri gizlemek, söylemekten daha hayırlıdır.

Tenkitte iyi niyetli olmak yetmez.

İyi usul ve güzel üslup sahibi olmak da gerekir.

Kaş yapalım derken göz çıkarmak bir mahâret değildir!

Niyet hayır olunca âkibet de hayır olur:

Bir mürşidi ziyarete giderken niyeti Allah için yapmalıdır. Ondan bereketlenme arzusuyla yola çıkmalıdır. Akli iyi şeyleri almak için kullanmalı, nefsi devre dışı bırakıp edep, korku ve ümit içinde Allah nızası aranmalıdır. Bir mürşide biat etmek dünya işlerini değil, kalbi ihya etmek için olmalıdır.

İmam Şa'rânî (k.s) şöyle demiştir:

Efendim Muhammed Şinâvî'yi (k.s) şöyle derken işittim:

"Alahu Teala'nın bana ihsan ettiği nimetlerden birisi de şudur: Ben bir kamil mürşidi ziyaretine gittiğimde, muhakkak akıl terazimi kırıp bir kenara atar, nefsimi de onun ayakları altına sererim. Bu şekilde her gidişimde ilâhi yardım ve fayda ile geri dönmüşümdür."⁷²⁶

⁷²⁶ Şarânî, et-Envâr, I, 182

Ehlullah hakkında, İmam Rabbanî'nin (k.s) şu şahitliğine kulak verelim:

"Allah dostlarını sevmek, Allah'ın en büyük nimetlerinden birisidir. Cenâbı Hak'tan, bu sevgide istikamet istenmelidir. Bu büyüklere bağlılık sebebiyle elde edilen az bir şey, aslında çok kabul edilmelidir.

Zira o, az değildir."⁷²⁷

Niyeti Allah olanın yardımcısı Allah'tır.

Kalibi Kâbe'de kalbi başka yerde olan kimse, Kâbe'nin kokusunu alamaz.

Manevî tat bulamaz.

Allahu Teala herkese kalbinde sakladığı niyete göre muamele eder.

Mürşide tâbi olmak için keramet aranmaz:

Bir mürşide uymak için onun takva ve edebi yeterlidir. Böylesi bir velinin peygamber vârisi sıfatıyla güzel ahlakı yaşaması ve yayması en büyük keramettir.

Bu sıfatları taşıyan bir kimseden olağanüstü harika şeyler, keşifler, kerâmetler beklenmemeli, onun irşadı böyle şeylere bağlanmamalıdır.

Çünkü, Hz. Peygamber'in (s.a.v) mucize göstermesinin şart olduğu gibi, velinin keramet göstererek kendisinin veli olduğunu ispata çalışması şart değildir.

Zira kamil mürşit, yeni bir din getirmiyor ki, kendisinin yetki ve vazifesini ispata ihtiyaç duysun. Kamil mürşidin yaptığı şu:

Hepimizin mükellef olduğu dini, Allah'ın muradına, Rasulünün ahlakına uygun şekilde yaşamak ve yaşatmaktır. O, Allah ve Rasûlü adına konuşur.

Böyle bir insanın sözü ve yaşantısı, istikamet üzere olduktan sonra onun hâlimden şüpheyne düşmek; dinde şüpheyne düşmek gibi olur. Bu kalbin hastalığından, nefsin zulmetinden ileri gelmektedir. Arifler bunun, büyük bir hastalık olduğunu belirtmişlerdir.⁷²⁸

Şu kadarını da ekleyelim:

Velilerde kerametın meydana gelmesi haktır. O, Cenâbı Hak'ın salih kullarına bir ikramıdır. Övünme değil şükür ister. Hedef değildir. İstemekle elde edilmez, bekleyene verilmez.

⁷²⁷ İmam Rabbanî, Mektûbât, 142, Mektup

⁷²⁸ Şarânî, el-Envârü'l-Kudsîyye, II, 20

Esasen hiç kimseden keramet istenmez. Bütün müminlerden istenen ihlas, istikâmet, edep ve güzel ahlak sahibi olmaktır. Ahirette herkesin amel terazisine kerametleri değil, güzel ve kötü ahlakı, buna bağlı amelleri konulacaktır.

Allahu Teala Hz. Peygamber'e (s.a v): *"Habibim! Sen emrolunduğun şekilde istikâmet sahibi ol."* şeklinde emir vermiş, hemen peşinden de bizler için: *"Seninle birlikte tövbe edenler de istikâmet sahibi olsunlar."*⁷²⁹ emrini eklemiştir.

*"Halbuki onlar, ancak Allah'a, onun dininde ihlas sahibi olarak ibâdet etmeleri için emrolundular."*⁷³⁰ ayeti, her müminden istenen asıl hedefi ortaya koymaktadır.

Bu istikâmetin hediyesi Yüce Rabbimiz nızasıdır: *"Allah'ın kulundan razı olması, en büyük şeydir."*⁷³¹

Büyük velî Sehl b. Abdullah et-Tüsterî'nin (283/896) belirttiği gibi kerametlerin en büyüğü, kötü ahlâktan birisini terk edip, onun yerine güzel bir ahlâka sahip olmaktır.⁷³²

Anıflardan Ahmed Taberânî es-Serahsî'nin (k.s) şu sözü ne kadar güzel:

*"Kerametten maksat Yüce Allah'ın birliğini ve kudretini iyice anlamaktır. Bir kimse, kâinatta Allah'tan başka yaratan ve yaşatan görmedikten sonra, olağan şeyleri görmesi ile harikulâde şeyleri görmesi arasında hiçbir fark yoktur."*⁷³³

Şâzelîyye tarikatının piri Ebu'l-Hasan eş-Şâzelî (k.s) (624/1256) bu konuda şu mühim uyarıyı yapar:

"Devamlı keramet isteyene ve keramete ermek için kendini amel etmeye zorlayana keramet hiç verilmez. O, ancak kendinde ve amelinde bir şey görmeyen, devamlı Allahu Teala'nın muhabbetiyle meşgul olarak, O'nun rahmetine nazar eden, nefsinden ve amelinden ümidini kesen kimseye verilir."

⁷²⁹ Hüd 11/112

⁷³⁰ Beyyine 98/5

⁷³¹ Tövbe 9/72

⁷³² Kuşeyrî, Risâle II, 679

⁷³³ Kuşeyrî, a g e II, 675

Güzelce iman edip sünnet-i seniyyeye uymaktan daha büyük bir keramet yoktur. Bunlar kime verilir de o hâla daha başka şeylere gönlünü kaptırırsa, gerçekten bu kimse davasında yalancı, sözlerinde iftiracı, yahut gerçek ilmi elde edememiş hata sahibi biridir.

Böyle bir kimse, sultanın huzurunda bulunma nimetine ulaşmışken, bununla yetinmeyip ahırda hayvanların hizmetine özenen kimse gibidir.⁷³⁴

Keremeti inkar etmek için dini bir delil yoktur. Onu filen ispat etmeye çalışmanın da bir anlamı yoktur. Hak olan bir şeyi inkar edenin cezası, ondan mahrum olmaktır.

Bütün akaid kitaplarında geçen *"keramet hakır"* hükmü, hak ölçüler ve edep korunarak ulaşılan keramete aittir. Fasık ve kafirlerde ortaya çıkabilen istidraç türü şeyler, bunun dışında tutulmalıdır.

Cenâbı Hakk'ın ilminde, harikulâde, olağanüstü diye bir olay yoktur. O'nun için bir hücreyi bölmekle, ayı iki parça etmek aynıdır.

Bize gelince; hayatımızda alışıp normal kabul ettiğimiz bütün olaylar ve varlıklar, esasen her şeyleri ile birer harika ve keramet örneğidir.

Her şeyde yokluktan varlığa, ölümden hayata geçiş ispat edilmektedir.

Varlıklar âlemine iman nuru ile bakıldığında, bütün zerreciklerde Cenâbı Hakk'ın isimleri, sıfatları tecelli etmektedir.

Âlemlerin Rabbi Yüce Allah'a hamd olsun.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BİAT VE İNTİSAP

BİAT VE İNTİSAP

Giriş

Hak dine girmenin şekil ve hedefi bellidir. Bir mezhebe bağlı olmanın ne manaya geldiğini bilmeyenimiz yok gibidir.

Ama tasavvufi bir yola girmek, bir mürşide bağlanmak çoğu zaman tartışma konusu olmuştur. Bu meselede karşımıza üç sınıf insan çıkıyor:

Birinci grup: Tasavvufi bir yolu benimseyip içine girmiş ve o yolun gerektirdiği şekilde terbiye görenler.

Bu gruba dahil olanlar, daha ziyade günümüzde tasavvufu gerçek hâliyle temsil etmekten çok, onun terbiye alanındaki tecrübesinden yararlanmaktadırlar.

Öteden beri bu yolun yolcularına sâlik, sufi, derviş, mürit, âbid, zahid, hak yolcusu, ehli tasavvuf gibi isimler verilmiştir. Herkes kabul etmektedir ki günümüzde sufi, derviş, hak aşığı gibi sıfatların hakkını vermek oldukça güçtür. Bu isimler ve sıfatların gereği, ancak kamil mürşitler ve rabbani alimler tarafından vermektedir.

Tâbii ki bu yola yeni girenler için de bu sıfat ve isimler mecazi olarak kullanılmaktadır. Çünkü onların gerçek manasına ulaşmak yani gerçekten Allah adamı olmak günümüz ortamında oldukça zordur. Nitekim ayeti kerime bunu ortaya koymaktadır:

*"Kullarım içinde bana hakkıyla şükür edenler çok azdır."*⁷³⁵

Hakikaten bu az insanlar çok azalmıştır. Ancak şükreden kamil insanlar yok değildir. Zira ilâhi huzurda insanlığı temsil eden onlardır. Yüce Allah kâinatı onların yaptığı güzel kulluk hürmetine ayakta tutmaktadır. Kamil insanlar bu yüzden hepimiz için emniyettir. Onların sevgisi kalplere saâdet, huzurdur.

İkinci grup: Müslümanlar içinde bir grup insan daha vardır ki; onlar, tasavvuf terbiyesini, kamil velilerin hal ve hareketlerini sadece seyretmekle yetinirler. Tarih boyunca Allah dostlarının İslam alemindeki hizmetlerini ve örnek hallerini takdirle karşılarlar. Bu hizmetlerinden ötürü onlar haklarında güzel duygular besler ve kendilerini hep hayırla anarlar.

Ama ne var ki, günümüzde gerçek sufilerin ve hak aşıklarının artık kalmadığını düşünürler. Bu tür şahsiyetleri tarihin gizemli sayfalarına mal ederler. Bu sebeple kamil bir veli, kendilerini Allah yoluna sevk edecek mürşit arayışına girmezler, kendi başlarına kalırlar.

Üçüncü grup ise: Tasavvufi terbiye yolunu asla kabul etmez. Veliler, mürşitler, müritler hakkında ileri-geri konuşur. Bu konuda, bu yolu istismar etmiş şahsiyetlerin örneklerini ileri sürerek güzel insanları karalar. Bunu da inananlara iyilik olsun diye yaptığını öne sürer. Ancak yaptıkları insanlar arasında fitne olur, kalpleri karıştırır ve huzur bozar.

Tâbiyatıyla her grup, kendini haklı görür; ama hepsi haklı değildir. Gerçek tasavvufun hedeflediği İslâmî terbiyeyi ihmal edenler kadar inkar edenler de zarardadır. Zira ihmal eden büyük bir kârı kaçırmış, inkar eden de imanını tehlikeye atmış olur.

Çünkü tasavvuf, Kur'an ve sünnetin dışında gelişmiş bir ilim değil; insanın manevi terbiyesi ile ilgili bir ilimdir. Kalbi, ruhu, nefsi, güzel ahlakı, takva ve edebi konu edinmiştir. Bu ilme batınî fıkıh da denir.

Batınî fıkıh hadisi şerifte belirtilen "ihسان" ilmidir. Bu ilim ilgilendirir. Bilindiği gibi fıkıh ilmi namaz, oruç, hac, zekat, nikah, talak...gibi konuları ele alır. Bu fıkıh ilminden bize lazım olanı öğrenmek farz olduğu gibi, batınî fıkıhtan da gerekli olan ilmi öğrenmek her müslümana farzdır.

Fıkıh, bedenle yapılan ibadet ve vazifelerin hukukunu öğretir. Batınî fıkıh ise kalple ilgili ibadet ve vazifelerin yolunu gösterir. Gerçek mümin, bedenle ilgili farz, vacip, sünnet ve edepleri öğrenip gereğini yaptığı gibi, kalbini ilgilendiren amel ve edeplerin ilmini de öğrenip gereğini yerine getirmelidir.

Zahir fıkıhı öğrenmek için fıkıh alimine, bâtin fıkıhını öğrenmek için de bu işin ehli rabbani alimlere gitmelidir. Bu tasavvuf alimlerine *mürşidi kamil* denir. Onlara talebe olup terbiye halkalarına girmeye ise *intisap* denir. Bu terbiye usullerine *tarikât* denir. Hak tarikatların verdiği terbiye sistemine de *tasavvuf* ismi verilir.

Tasavvuf yeni bir din değildir. Tasavvuf dini yeni bir anlayışla tanıma ve ilâhi aşkla yaşama şeklidir. Veli yeni bir din getirmez. Dine yeni bir anlayış getirir, canlılık kazandırır.

Dini zorlaştırmaz kolaylaştırır. Kalpleri Yüce Allah'ın zikriyle huzura kavuşturur. İnsanı madde, makam, şöhret ve şehvetin esaretinden kurtarır. Kur'an ve sünnetin asıl hedefi budur, tasavvuf da bu hedefe yönelmiştir.

Tasavvufu isim olarak Kur'an ve sünnette bulamadığı için, onun temel esaslarını ve manevî eğitimini inkara gidenler, büyük bir usul hatası yapmaktadır. Her hâliyle Kur'an ve sünnet üzere kurulan ve hedefi Allah'ı tanıma ve bilmek (marifetullah) olan gerçek tasavvufun inkar edilmesi, pek çok ayeti ve bütünüyle sünneti inkar manasına gelir. Bu kadar açık bir gerçeği bilmemek iddia sahibini mazur göstermez; belki sorumlu tutar.

Şu usul önemlidir:

Kur'an ve sünnette bir şeyin ismi değil, sıfatı aranır. Sıfat ve hedefleri dinin hükümlerine uyan veya en azından onun genel prensiplerine ters düşmeyen, ruhuna aykırı olmayan her şey güzeldir.

Bu güzellikte kelimeye değil, manaya bakılmalıdır. Bir şeyin manası onun içeriği ve hedefidir. Bizim bahsini ettiğimiz tasavvuf Kur'an ve sünnette anlatılan takvadan başka bir şey değildir. Bir mümin takva hayatını kendisi ve başkaları için ne kadar gereksiz görüyorsa, kamil velilerin başında bulunduğu tasavvufu da o kadar gereksiz görebilir.

Biat ve intisap önemli bir konudur. Bu iş, hedefine uygun olarak yapıldığında Allah yolunda hayırlı bir amel olur. Fakat bu vazifenin edebi çiğnenmediği, hedefi göz ardı edildiği zaman da insanı tehlikeye sokar.

Bütün işlerin sonucu başlangıcına bağlıdır. Allah için kılınmayan namaz bile sahibini azaba götürür. Bize düşen namazı terk etmek değil, kalpteki bozuk niyeti temizlemektir. Münafıklar da namaz kılıyor ama gösteriş için.

Onlar bu ibadeti kötüye kullanıyorlar diye namaz terk edilmez. Aynı şekilde bazı cahiller ve hainler tasavvuf adı altında maddi ticaret yapıyor, maneviyat yolunu nefislerinin keyfine kullanıyor, insanların temiz duygularını sömürüyor diye, gerçek tasavvufu inkar edemeyiz.

Biz tasavvufun adını değil, bu yolun büyüklerinin yöneldiği ve hedefe aldığı ahlakı korumakla yükümlüyük. Bu ahlak Kur'an ahlakıdır, sünnet edebidir, ihsan mertebesine ulaşmaktır, kamil insan olmaktır, kısaca takvadır.

Bu takva hâline kimileri güzel ahlak, kimileri de edep, tasavvuf ve manevi terbiye diyebilir. Ama sonuçta değişen isimlerdir, sıfat ve sonuç hep aynıdır.

'*Fıkıh kitabı okumak gerek*' diyen bir mümin, bu sözleriyle bize dinin bir gerçeğini nasıl hatırlatıyorsa, '*tasavvuf ve edep ilmini öğrenmeliyiz*' diyen bir müslüman da dinimizin bizden istediği bir ilme ve amele dikkat çekiyor demektir.

Doğrusu budur. Bu çalışmamızda ve '*Kaynaklarıyla Tasavvuf*' adını alan diğer kitaplarımızda anlatmak istediğimiz tasavvuf da bundan ibarettir.

Bir kamil mürşidin terbiyesine girerek terbiye olmayı, ondan ilim, feyiz ve edep almayı Allah ile kul arasına aracı koymak ve şirke düşmek gibi anlamak tam manasıyla bir cahilliktir. Hele Allah dostlarını müşriklerin taptığı ve yalvardığı putlara benzetmek sınırları aşmaktır.

Takva yolunda imam olan kamil velileri, dinlerini tahrif eden, keyiflerine göre ilâhi hükümleri değiştiren Yahudi ve Hristiyan din adamlarına benzetmek de ayrı bir felâkettir.

ALLAH İLE KUL ARASINA GİRMEK NE DEMEK?

Çevremizdeki bazı insanların zaman zaman '*Bir mürşide bağlanmak gerek, tövbe alıp tasavvuf terbiyesine girmek lazımlı.*' diye söze başladıklarında, kendilerine nedense hep aynı karşılık verilir:

"Allah ile kul arasına kimse giremezli.."

Çoğu kimseler bu sözle, tasavvuf yoluna girenlerin Allah ile aralarına Allah'ın razı olmadığı kimseleri koyduğunu, bir mürşide bağlanmakla şirk tehlikesine düştüklerini, kendilerinin ise böyle bir tehlikeden uzak olduklarını anlatmaya çalışırlar.

Acaba işin gerçeği böyle mi?

Bu sözün gerçek manası bilinmezse fitne kaçınılmaz olur; zarar verir. Bu zarar imana dokunur, dini zedeler, din kardeşliğini sarsar, kardeşlik ruhunu öldürür.

Allah ile kul arasına kimse giremez sözü, niyete göre farklı sonuçlar doğurur. Eğer bu söz:

“Ben Allah’a kullukta önümde kimseyi istemem, peygamber, kitap, alim, mürşit tanımam, istediğim gibi kulluk yaparım, keyfimce ibadet ederim.”

Anlamında söyleniyorsa insanı dinden çıkarır. Daha doğrusu böyle düşünen kimse küfür, isyan ve gaflet içinde kalmış demektir. Eğer bu söz:

“Ben Allah’a giden yolda Allah’ın peygamberi ve kitabı ile yetinirim, onlar ne diyorsa onu yaparım, başka kimseyi kabul etmem, alimlere bakmam, velilere bağlanmam, mezhepler beni ilgilendirmez, dini kendi anladığım gibi yaşarım”

Anlamında söylenmişse, söyleyen sorumludur. Bu kişi inanç esaslarını zorlamış, kendini tehlikeli bir sona doğru sürüklüyor demektir. Çünkü arada alimler olmadan kendi başına dinin öğrenilmesi, anlaşılması ve yaşanması nasıl mümkün olacak?

Oysa Kur’an ve Sünnet, hak yolda birlik (cemaat) olmayı, bu beraberliğin başındaki imama itaat etmeyi, topluca Allah’ın ipine sarılmayı, hep birlikte tövbe etmeyi, bilmediklerimizi alimlere sormayı, takva ve iyilikte yardımlaşmayı, bunun için Allah’ın sadık kulları ile beraber olmayı açıkça emretmektedir.

Dinin hükmü bu iken, bir mümin hangi delil ve mantıkla, *‘Bana bunlar gerekmez’* diyebilir? Dese bile bunun Allah katında ne kıymeti olabilir? Eğer bu söz:

“Allah benim her hâlimi görüyor, biliyor, sözümü işitiyor, niyazımı dinliyor. Ben namazda, secdede, zikirde, duada ve tövbede kalbimi Rabbime bağlıyorum. Onun için gönlüme kimseyi koyamam, kimseden bir şey bekleyemem. Benim korkum, sevgim, niyetim, hedefim sadece Allah’tır.”

Anlamında söyleniyorsa ne güzel. İşin doğrusu da budur, böyle olması lazımdır.

Zaten bütün peygamberler kalbi dünyadan çekip bu şekilde Allah'a bağlamak için gelmişlerdir. Onlara vâris olan alimlerin ve kamil mürşitlerin işi de budur. Buna Allah adamı olmak denir.

Ama ne var ki, kalbin bütün varlıklardan çekilip sadece Yüce Allah'a bağlanması kolayca elde edilecek bir nimet değildir. Bu tam bir hürriyet hâlidir. Arifler o hâli elde etmek için nefisleri ile bir ömür mücadele vermekte ve Allah ile aralarına giren engelleri yok etmek için mücadele etmektedirler.

Şu halde Allah ile aramızdaki engeller nedir?

Allah'a gitmek, Allah'a kavuşmak deyince ne anlaşılmalıdır?

Bizi ilgilendiren konu budur.

Allah'a gitmek gönül ile olur. Allah'a ulaşmak bir hâldir, sevgidir, aşktır. Bu kavuşma dışı doğru değil, içe doğrudur. Kalıp ile değil kalp ile olur.

Kalpleriyle manevi engelleri geçenler, nefislerini aşanlar Yüce Mevla'yı bulurlar. Allahu Teala'nın insana şah damarından daha yakın olduğunu anlarlar. Bu buluşma O'nun razı olduğu amelleri yaparak gerçekleşir.

Bu iş insanın nefsi ve keyfine göre değil, Yüce Allah'ın çizdiği sınırlara göre olur. Bu sınırlara din denir.

Bizi Yüce Allah'a götürecek tek din İslam'dır. İslam, Kur'an ve Sünnetin çizdiği yoldur. Kur'an, Yüce Rabbine kavuşmak isteyenlere yolu şöyle tarif eder:

*"Kim Rabbine kavuşmak istiyorsa salih amel yapsın ve Rabbine ibadetinde hiç kimseyi ortak etmesin."*⁷³⁶

Demek ki Yüce Allah'a gitmek için iman, ihlas ve salih amel lazımdır. Allah'a giden yola uyanık kalple varılır, sevgi ile engeller aşılar, ihlasla hedef bulunur. Bu yolun başı ve sonu edepten ibarettir.

Bu yolun en büyük engeli nefis, en azılı düşmanı şeytan, en sarp yokuşu dünyadır. Nefis edeple süslenmeden, şeytan sindirilmeden, dünya sevgisi kalpten silinmeden Yüce Allah'a gidilemez.

Buna manevi terbiye ve arınma denir. Kendisini aşamayan insan, varlığın sahibine ulaşamaz. Bir arif şöyle diyor:

Allah'a giden yol iki adımdır:

Birinci adımda nefesine bas...

İkinci adımda Rabbine kavuşursun.

ALLAH İLE KUL ARASINDA VASITA OLUR MU?

Yüce Allah zatını nurlar ile perdelemiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v), *'Eğer Allahu Teala bu nur perdesini kaldıracak olsaydı bütün alem yanardı'*⁷³⁷ buyurur. Yüce Rabbimiz nuruyla gözlerden gizlenmiştir. Ama sevgisiyle gönüllerde, tecellisi ile bütün varlıklarda zuhur etmiştir.

Yüce Allah yarattığı insanın önüne kendi zatını tanıtacak sebepler koymuştur. Bu sebeplerin her biri bizi O'na götüren bir delil, O'ndan bize haber getiren bir ayettir. Yüce Rabbimiz varlığına bir delil ve tecellilerine ayna olsun diye kainatı yaratmış, kendisine giden yolu tarif etmesi için peygamberler göndermiştir.

Bunlarla beraber emir, hüküm ve muradını öğretecek kitaplar da indirmiştir. Bunların yanı sıra insana, yaratanını tanıyacak kalp, kainata ibretle bakacak göz, peygamberin davetini anlayacak akıl, kitapların hükmünü uygulayacak beden vermiştir.

Bütün bunlar, Allah'a giden yolda kula yardımcı vasitalardır.

Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz ile peygamberlik son bulmuştur. Ama insanlık son bulmamıştır. Mükellefiyet ve ibadet devam etmektedir. Bu iş kıyamete kadar sürecektir. Akıllı olup ergenlik dönemine ulaşan herkes, Yüce Allah'ı tanımak ve O'na güzel kulluk yapmakla yükümlüdür.

Allahu Teala son peygamberini göremeyenleri kendi hallerine bırakmamıştır. Onları hak yola davet edecek, kendilerine bilmediklerine öğretecek, ilâhi ahlaki yaşamada yol gösterecek, insanlara örnek olacak, kendilerine destek verecek rabbanî alimler yaratmıştır.

Şimdi Allah ve Rasûlünün bu alimleri bize nasıl tanıttığını ve onların Rabbimizle bizim aramızda ne görevler yaptığını görelim.

Allahu Teala, insanı yeryüzünde kendisini temsil edecek bir halife yaratmıştır.⁷³⁸ Bu halife, insanlar içinde Yüce Allah'ın hükümlerini yerine getiren, onları diğer insanlara öğreten peygamberler ve kamil insanlardır.

⁷³⁷ Müslim, İman, 293; İbnu Mace Mukaddime, 13.

⁷³⁸ Bkz. Bakara, 30; Fatır, 39.

Kafir ve fâsiklar bu şereften mahrumdurlar. Onlar Allah'ın halifesi değil, nefislerinin kölesidir. Allahu Teala küfür ve isyanla nefislerine zulmedenlerin bu vazifeyi üstlenemeyeceğini bildirmiştir.⁷³⁹

Allahu Teala, bilmediğimiz şeyleri alimlere sormamızı emreder.⁷⁴⁰ Rabbanî alimlerin en belirgin sıfatları, zikir ehli olmaları ve Allahtan gerçek mana da korkmalarıdır.⁷⁴¹ Cenâbı Hak, zikirden gafil ve edebi bozuk olan kimsele re uyulmamasını emretmiştir.⁷⁴²

Allahu Teala gerçek alimleri Yüce varlığını, birliğini ve dinini ispat eden birer şahit yapmıştır.⁷⁴³ Kendisine yönelen ve hidayet üzere giden salihlere uyulmasını istemiştir.⁷⁴⁴ Takvaya ulaşmak için sadık kulları ile beraber olmayı emretmiştir.⁷⁴⁵

Allahu Teala gerçek alimleri Hz. Peygamber'den (s.a.v) sonra "Ülû'l-emir" olarak tanıtmış ve din işlerinde kendilerine uyulmasını emretmiştir.⁷⁴⁶

Ülû'l-emir hüküm sahibi, din işinde yetkili, sözü geçerli kimse demektir. Halkı hak üzere yöneten adil idareciler ve Allah'ın dinini ihya eden alimler Ülû'l-emirdirler.

Kur'an'da bazı insanlar *imam* diye tanıtılmışlardır. İmam kendisine uyulan insan demektir. Bu imamlar, peygamberlerin dışındaki salih insanlardır. Onlar Allah yolunda güzel kulluk yapmaya sabretmelerinin karşılığı olarak imam yapılmışlar ve Allah'ın izniyle insanları doğru yola sevk etme pâyesine ulaşmışlardır.⁷⁴⁷

Görüldüğü gibi Allahu Teala, peygamberlerden başka bazı kullarını diğer kullarına imam ve rehber yapmıştır. Onlar Allah ile kullar arasında çok önemli bir görev yapmaktadır. Allah dostları insanlara yeni bir din getirdiklerini söylemiyorlar ki, tehlikeli olsunlar.

739 Bkz: Bakara, 124.

740 Nahl, 43; Enbiya, 7.

741 Nur, 37, Fatır, 28.

742 Kehf, 28.

743 Al-i İmran, 18.

744 Yasin, 21; Lokman, 15.

745 Tovbe, 119.

746 Nisa, 59.

747 Secde, 24.

Onlar, gerçek İslam nasıl yaşanır onun derdine düşmüşlerdir. Derdi dünya olanlar zaten bizim konumuz dışında. Böyle insanlar kendilerine uyulacak rehberler değil, hallerine acınacak zavallılar, manevi hastalardır.

İmamların kim olduğunu anlamak için hadislere baktığımızda, önümüze gerçek din alimlerinin çıktığını görürüz. Rasulullah (s.a.v) Efendimiz, kendisinden sonra ümmetinin sevk ve terbiyesini üstlenen halifelerin bulunacağını, bunların sayılarının çok olacağını, kıyamete kadar bu işin devam edeceğini, her devirde dini canlandıracak, insanlara örnek olacak bir grubun mevcut olacağını bildirir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) ayrıca ümmetinin fertlerini tek başına kalmaktan sakındırmış, Allah yolunda birlik (cemaat) olmayı ve bu cemaatin önderindeki imama samimi olarak tâbi olmasını şiddetle tavsiye etmiştir. Bu konudaki haber ve emirler, sahih hadis kitaplarında genişçe yer almaktadır.

Efendimiz (s.a.v) özellikle namazda en alim ve salih olanların cemaata imam olmasını emretmiş ve sebebini ise şöyle açıklamıştır:

*"Şüphesiz alimler, sizin ile Rabbiniz arasında elçilik görevi yapmaktadırlar."*⁷⁴⁸ Hadis, açıkça Allah ile kullar arasına alimlerin girdiğini ve önemli bir görev yaptığını ifade etmektedir.

Buradan şunu anlıyoruz:

Allahu Teala kendisi ile aramıza peygamberlerini ve alimleri koymuştur. Allah o kimselere ihtiyacı olduğu için değil, insanlara merhametinden dolayı böyle davranmıştır. Böylece insanların Yüce Allah'a giden kulluk yolu açılmış, işleri kolaylaşmıştır. Çünkü insanlar, kendi aralarından birisinin bu istenilenleri yerine getirdiğini görmektedir.

Kamil mürşitler yeryüzünde Allah'ın halifesi, dostu, davetçisi ve dinin bekçileridir. Onlar Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz ile kainata gönderilen rahmete, ilme, edebe ve ilâhi sevgiye vâris olmuşlardır.

Onlar, insanları terbiye işinde ülû'l-emirdirler. Takva yolunda imam, zikirde rehber, tövbede şahit, güzel ahlakta örneklerdir. Onlar insanları kendilerine değil Allah'a davet ederler, nefislerini değil Mevla'yı yüceltirler. İrşat yetkisini halktan değil, Hak'tan alırlar.

⁷⁴⁸ Hakîmî, Mustedrek, III, 222. Tabarânî, el-Kebrî, XX, 328. Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, II, 64.

Kamil mürşit, kendisine tâbi olan kimseyi Allah'a yaklaştıracak ve sevdirecek amellere sevk eder. Onu gerçek imana, ihlasa, ibadete, zikre, tevekküle, kaza ve kadere teslimiyete, sünnet ile amel etmeye ve hizmete yönlendirir. Kendisi bu yolda örnek olur, destek verir.

Hiçbir zaman, asla mürşide ibadet edilemez. Ona sadece Allah yolunda itaat edilir. Bu itaatın sınırı ve ölçüsü bellidir.

Bize gerçeği gösterenlere kulak vermeyi ve bizi Allah yoluna sevk edenlere itaat etmeyi emreden Yüce Allah'tır.

Bu itaat şirk değildir. Şükredilecek bir ahlaktır. Şirkten korkan kimse nefsi ile baş başa kalmamalıdır. Kendine bir mürşit bulmalıdır. Onun cemaati ile canlanmalıdır.

ALLAH İLE KUL ARASINA GİREN ENGELLER

Allah yolunda kulun en büyük engeli kendi nefsidir. Manevi kirlerden temizlenmeyen nefis, Yüce Allah'tan uzaklaşmıştır. Allah ile kul arasında bir perde olmuştur. Bu yüzden kul ilâhi sevgiden mahrum kalmıştır. Bu hüküm her devirde geçerli olmuştur.

Azgın nefis insanı öyle esir alır ki, kul Yüce Allah'ı bırakır. Nefsini ilâh edinir. Nitekim:

*"Hevasını kendisine ilâh edinen kimseyi görmedin mi?"*⁷⁴⁹ ayeti, nefsin ne derece azdığını ve onun elindeki insanın ne kadar alçaldığını göstermektedir.

İnsan imanı ve dini için korkması gerekiyorsa, kendi nefsinden korkmalıdır. Ayetten de anlaşıldığı gibi, pek çok insan nefsin kendine ilâh yapmakta, ona Rabbine tapar gibi tapmakta, onun her istediğini yerine getirmektedir.

Bütün ömrünü, nefsi ıslah etmek için harcayan Allah dostlarını, Allah yolunda perde görmek veya göstermek de bu azgın nefsin bir vesvesesi, şeytanın ise hilesidir. Çünkü mürşit, kötülüğü emreden nefis ve şeytanın düşmanıdır.

Nefsin en kötü huyu benliktir. İnsanı şirke düşüren nefsidir. Şirki, nefse güzel gösteren de şeytandır. Şirk, yaratılmış varlıkları Yüce Allah'a ortak görmektir. Şirk Allah için yapılacak bir ibadeti başkası için yapmaktır. Şirk, Allah'a ait olan yetki ve sıfatları kullara vermektir. Şirk, tövbe edilmezse affedilmeyecek bir günahdır.

Allah Rasulü (s.a.v), ümmeti için en fazla gizli şirkten korkmuş; gizli şirkin riya olduğunu belirtmiştir.⁷⁵⁰ Öyle ki, riyaı ahir zamanda gelecek ve kullar ile Allah arasına girip en büyük fitne olacak Deccal'dan bile daha tehlikeli bulmuştur.⁷⁵¹

Riya, Allah için yapılacak bir ibadeti veya işi insanlar görsün, sevsin ve övsün diye yapmaktır. Allah Rasulü, bu ümmetin güneşe, aya, puta, taş, insana tapmayacağını, fakat Allah rızasını unutup insanlar için amel ederek dinlerini mahvedeceklerini bildirmiştir.⁷⁵²

İnsan ile Rabbinin arasındaki en büyük perdelerden bir diğeri de kibirdir. Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse, ondan temizlenmeden Cennete giremeyecektir.

Bir diğer perde hasettir. Haset, insanda hayır bırakmayan bir hastalıktır. Ateşin kuru odunları yakıp kül ettiği gibi, haset de insanın yaptığı hayırlı amel-leri yakmaktadır.

Dünya sevgisi, gaflet, yalan, ibadetine güvenme, tövbeyi terk, Allah'ın takdirine karşı gelme gibi nefsin öyle hastalıkları vardır ki, her birisi hak yolunda ayrı bir perdedir, tehlikedir. Kesin olarak tövbe edilmeyen bütün günahlar, Allah ile aramıza girmiş düşmanlardır.

Allah ile insanlar arasına girip yolu tıkayanlardan birisi de dini dünyaya âlet eden, menfaati için ayet ve hadislerin kesin hükümlerini değiştiren din adamlarıdır.

Din adına korkulacak en tehlikeli insanlar onlardır.

İnsanın Allah'a giden yolunu kesen de onlardır. Ehli olmadığı halde şeyh gözüken sahtekârlar da bu gruba girerler.

⁷⁵⁰ Ahmed, Müsned, V, 428; Hakim, Müstedrek, I, 4; III, 270; Beyhaki, Şuabu'l-İman, No. 4831.

⁷⁵¹ Ibnu Mace, Zuhd, 21, Beyhaki, Şuabu'l-İman, No: 6832.

⁷⁵² Hakim, IV, 330, Ibnu Mace, Zuhd, 21

Allah ile kulların arasını açanların birisi de kötü arkadaşlardır. İnsan suretinde gozuken oyle şeytanlar vardır ki, insanı dinden-imandan ederler. Hadiste belirtildiği gibi her insan, sevdiklerinin davranışları ile hareket eder. Öyleyse herkes kimi sevdiğine iyi bakmalı.

Kısaca, 'Allah ile kul arasına kimse giremez' sözü, hak yolda rehber olan kamil mürşitler için söylenemez. Çünkü bu mürşitlerin başında peygamberler gelmektedir. Onları kendisi ile kulları arasına elçi ve terbiyeci olarak bizzat Allah Teala koymuştur.

Öyle ki, peygambere itaat bizzat Allah'a itaat sayılmış, ona eli, dili ve her hâliyle Allah'ı temsil yetkisi verilmiştir. Peygamberin (s.a.v) tasdik etmediği hiçbir amel ilâhi huzurda kabul görmeyecektir.

Demek ki Allah'ı tanıma ve bilme (marifetullah) yoluna akılla değil, yolu bilen rehberle gidilir.

Peki, bizzat peygamberi göremeyen mükelleflerin bu yolda rehberi, imamı ve delili kim olacak?

Sadece kitap mı, alim mi, müçtehit mi, mürşit mi yoksa insanın kendi akli ve nefsi mi?!

Şüphesiz dini bütün olarak yaşamak için dinin kitabını okumak, dinin inceliklerini bilen alimlere uymak, mürşitlere tâbi olmak ve bu işte akli iyi kullanmak lazımdır.

İlk yapılacak en önemli iş, nefsi buna inandırmaktır.

Bu arada çokça tartışılan şu soruya cevap aramak uygun düşecektir:

"Şeyhi olmayanın şeyhi şeytan mıdır?!"

ŞEYHİ OLMAYANIN ŞEYHİ ŞEYTAN MI?

Bu çok yaygın bir sözdür. Bu söz, tasavvuf yolunun büyüklerinden Bâyezîdî Bistâmî'ye (rah) aittir.⁷⁵³ O'nu izleyen veliler de tasavvuf ve tarikattan kaçanları bu sözle çoğu zaman uyarmışlardır.

Doğrusu bu önemli bir meseledir. Şayet bu söz, dini bir delile dayanıyorsa, gerçek bir mürşidin talebesi olmayan herkes, kendi durumunu yeniden gözden geçirmesi gerekir

⁷⁵³ Kuşeyrî, Risale, II, 735, Suhreverdî, Avarif, 96

Eğer bu hüküm, velilerin bir tecrübe ve gözlemine dayanıyorsa, tecrübe de bir ilimdir; onda bir hakikat payı vardır ve konu dikkate alınmalıdır.

Ancak bu söze karşılık kimileri:

“Şeyhin elinden tutanlar şeytanın elinden kurtulmuş mu oluyorlar?.. Biz öyle kimseler gördük ki, dışı şeyhe, içi ve işi şeytana benziyor. Öyle fitneci ki şeytanı bile aratmıyorl..Hem iyi de olsa şeyh bir peygamber mi ki, ona uymayanlar iflah olmasın?!. Biz Kur’an ve sünnetten başkasına uymayız” derler.

Bu meselenin iç yüzünü incelemek için iki yanılmaz şahidimiz ve hake-mimiz var:

Kur’an ve Sünnet.

Biz de onlara müracaat edeceğiz. Ama ilkin şunu belirtelim: Tasavvuf ehli, şeyh deyince gerçekten kendisine uyulmaya lâyık bir Allah dostunu kasteder. Gerçek şeyh alimdir, ariftir, takva ve edepte zirvedir.

Nur ve feyiz sahibidir. Kendisi bir mürşit elinde terbiye görmüştür. İnsan terbiyesinde ehliyet sahibidir. Bu konuda izinlidir. Hz. Peygamberin (s.a.v) vârisidir.

İkinci olarak tasavvufta şeyh denilince, bu insan yapayalnız değildir. Böyle bir insanın etrafında toplanmış, gönlünü ve yönünü Allah’a çevirmiş bir topluluk vardır. Çünkü gerçek şeyh, takva yolunda bir imamdır. Kendisine uyanlar için emin bir rehberdir.

Böyle bir şeyhin elinden tutan kimse, aynı zamanda birçok mümin kardeşiyle Allah yolunda ele ele tutmuş demektir. Şeytana karşı sağlam bir siperdir.

Kamil şeyhten kaçmak, böyle bir cemaattan uzaklaşmak ve dini yalnız başına yaşamak demektir. Bu ise zevksiz ve desteksiz bir gidiştir.

Tasavvuf; topluca tövbe etmek, birlikte zikretmek, şeytanlara karşı birleşmek, Allah için birbirini desteklemek ve cemaat halinde Allah yolunda yürümektir.

“İmamı olmayanın imamı şeytandır” sözü Kur’an’ın ruhuna ters değildir. Aksine bu anlayış bir çok ayet tarafından desteklenmektedir. Çünkü tek başına kalan bir kimseye insan ve cin şeytanlarının yakın olacağını ve o insanın kolayca sapıtacağını Kur’an’daki pek çok ayet işaret eder.

Allahu Teala, kendi yolunda topluca hareket etmemizi emreder; parçalanmayı, dağılmayı, tek başına kalmayı yasaklar.⁷⁵⁴ Bunun düşmanlar karşısında zayıflık ve mağlubiyet sebebi olacağını belirtir.⁷⁵⁵

Cenâbı Hak hepimizi gerçek takvaya çağırır ve bunun için sadık kullarla beraber olmamızı ister.⁷⁵⁶ Allah'ın zikrinden kaçanların ise, şeytanın kucasına düştüğünü şöyle ifade eder:

*"Her kim Rahman olan Allah'ın zikrinden gafil kalırsa, biz ona bir şeytan musallat ederiz; o şeytan ondan hiç ayrılmaz. Bu şeytanlar onları doğru yoldan alıkoyar. Onlar ise kendilerinin doğru yolda olduklarını sanırlar."*⁷⁵⁷

"İmamı olmayanın, imamı şeytandır" sözü bir çok hadisın ortak manasını ifade etmektedir.

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz şeytanın, insan kurdu olduğunu ve herkese pusu kurduğunu; cemaatten ayrılanı, tek başına kalan kimseyi kolayca yuttuğunu haber verir. İşte Rahmet Peygamberinin (s.a.v) uyarıları:

*"Şeytan insan kurdudur; sürüden ayrılıp tek başına kalan koyunu dağdaki kurt nasıl kaparsa, cemaatten ayrı olan kimseyi de şeytan öylece kapar."*⁷⁵⁸

*"Şüphesiz Allahu Teala, ümmetimi sapık fikir ve fitne üzerinde bir araya getirmez. Allah'ın eli (rahmet ve desteği) cemaatin üzerindedir. Kim cemaatten ayrılırsa ateşe düşer."*⁷⁵⁹

*"Sizin cemaat halinde bulunmanız gerekir. Ayrılıp tek başına kalmaktan sakının. Şüphesiz şeytan tek başına kalanla beraberdir ama iki kişiden uzak durur."*⁷⁶⁰

Bu meâldeki hadislerin ortak manası şudur:

Dini tek başına yaşamaya kalkmayın. Allah yolunda birlik olun, alimlere uyun, takva üzere giden cemaate sınıksız tutunun. Tek başına kalanın kalbini

754 Ahı İmran, 102-103

755 Enfal, 46

756 Tevbe, 119

757 Zuhur, 36-37

758 Ahmed, Musned, V, 232-233, Tabarani, el-Kebir, XX, No 345

759 Tirmizi, Fitne, 7; Tabarani, el-Kebir, XII, 342

760 Tirmizi, Fitne, 7, Ahmed, Musned, I, 18, Hakim, Mustedrek, I, 114

şeytanlar sarar. Hak yoldan alıkor ve kolayca zarara sokar. Bu düşmana karşı birlik kalesine girin, Allah sevgisini siper edinin ve ölene kadar böyle gidin. Emniyetiniz budur.

Şu halde *"İmam olmayanın, imamı şeytandır"* sözü Kur'an ve sünnete aykırı değildir. Tecrübeler de onu desteklemektedir. Peygamberlerden başka, bir üstada gitmeden ve alim bir rehber bulmadan kamil olan kimse yoktur. Her meslekte durum aynıdır.

Başında bir usta olmadan hiçbir çırak, kolay kolay usta olamaz. Arifler bu yüzden şöyle demişlerdir:

Kendi başına büyüyen ağaç yaprak açar fakat meyve vermez, verse de meyvesi yenmez. Bir edep ehlini görmeyen, gerçek edep nedir bilmez. Bildikleri de kendisine yetmez.

Burada "Biz Kur'an ve sünnete uyduktan sonra niye sapalım ki? Bizim emniyetimiz şeyhe değil, Kur'an ve sünnete uymaktır. Şeyhe ve müritlerine lazım olan da bu değil midir? diye bir soru akla gelebilir.

Elbette hepimiz ilâhi hükümlere uymakla mükellefiz. Kamil mürşitlerin bundan başka bir hedefi de yok. Bütün mesele Kur'an ve sünnete içi ve dışıyla uymak, gizli ve âşikar her hâlükârda istikamet üzere bulunmaktır.

Bu hâl Allah adamı olmak demektir. Buna ihsan makamında kulluk da denir. İhsan müşâhade hâlidir. Müşahade, kalp gözünün açılıp inandıklarını görecek hâle gelmesidir. Taklitten kurtulmaktır. Şüpheden arınmaktır.

Böyle bir kalbe ve hâle kim sahip olmak istermez?

Acaba bunun yolu ne?

Sadece okumak mı, yoksa yolu bilene uymak mı?

Mesafesi uzun, engelleri çok, tehlikeleri fazla, her yanı gizli düşmanlarla çevrili bir yolu, sadece tarifle mi gitmek emniyetli yoksa yolu bilen bir rehberle mi?

Tasavvuf, insanın benliğini aşır Yüce Allah'a ulaşma yoludur. Bu yoldaki en büyük engel insanın nefsidir. Bu yol, alemlerin rabbine gerçekten kul olma yoludur.

Onun etrafı düşmanlarla doludur. Yalnız gidilmez, yol çok uzundur.

Hayatı boyunca olgun bir insan olmak isteyen kimse, olgun insanlarla beraber olmalıdır.

Kalbinin derdine düşen insan, kalbini mamur etmiş bir Allah dostuna derdini açmalıdır.

ŞEYH ELİ TUTANLAR ŞEYTANDAN KURTULDU MU?

Kur'an-ı Hakim, şeytan ölene kadar hiç kimseden elini ve gözünü çekmez, ümidini kesmez. Bunun için yemin etmiştir. Allah'tan izin almıştır.⁷⁶¹ Şeytan peygamberlere bile hile yapmak istemiş, ancak Allah'ın nuru onu bertaraf etmiştir.⁷⁶²

Kamil mürşidler şeytanın düşmanıdır. Şeytan onlara yanaşmak ister ama karşısında yine ilâhi nuru bulur. Siner ve kaçır. Çünkü onlar kendilerini alemlerin Rabbine teslim etmişlerdir. Allahu Teala da onları özel himayesine almıştır.⁷⁶³

Şeytanın şerrinden peygamberler ve veliler ancak Allah'ın yardımıyla emin olmuşlardır. Yolu bir kere Mekke'ye, beş defa tekkeye uğrayan bir müslüman ondan kurtulduğunu düşünmemelidir. Mesele şudur:

Mürit, Allah'a yönelen kimse demektir. Şeytan en fazla bu kimselerle uğraşır. Bunun için her yolu dener. En iyi yaptığı iş kişiye vesvese vermektir. Açıkça günaha sokamadığı bir müridi, onun yaptığı hayırlı amelleri ile azdırmaya çalışır.

Ancak mürşidine ve cemaatine bağlı sadık bir müridin, bir tane şeytanı bile olsa, binlerce dostu ve yardımcısı var demektir. Onların dua, yardım, sevgi ve bereketiyle, hastalığını anlar, ilacını bulur.

Ama şeytan bu hususta cahil olanı kolay kandırır. Cahilin yaptığı ibadet bile şeytana destekçi olur. Şeytan ilim sahiplerine ise daha ziyade gizli günah işletir. Alim olanı gösteriş, kin, kibir, haset, gaflet, eşyaya aşırı muhabbet, makam hırsı, kendini beğenme, ameli ile övünme, insanları küçük görme gibi tespiti güç, tedavisi zor günahlara sevk eder.

Başında bir mürşidi, çevresinde kendisini uyaracak kardeşleri olmayan kimse, asıl halini anlamadan ve bir çaresine bakamadan ölür gider.

Sonuçta insan ağlar ama şeytan güler.

Gerçek bir şeyh olmayana veya böyle bir şeyhin elinden tutmayana, insan ve cin şeytanları arkadaş olur. Bunlar da o kişinin ölüme kadar yakasını bırakmaz.

761 Sad, 80-83

762 Hac, 52

763 Nahl, 99; İsra, 65

A- BİAT VE İNTİSAP NEDİR?

Biat Ve İntisap Ne Demektir?

Arapça'da *Biat* Türkçe'mizde *biat* olarak kullanılan bu kelime satmak, satın almak, el vermek, alış-veriş yapmak, karşılıklı anlaşmaya varmak, itaat etmek anlamlarına gelir.⁷⁶⁴

Fıkıh ilminde Biat, devlet başkanını seçme, belirleme ve İslam hukuku içerisinde ona bağlılık gösterme, bunu ifade ve temsil etmek için el ele tutuşup sözleşme yapmak demektir.⁷⁶⁵ Bu tür biatın incelenmesini fıkıh kitaplarının ilgili bölümlerine bırakıyoruz.

Tasavvufi anlamda biat ile eşanlamli olarak şu kelimeler kullanılmaktadır:

İnabe, intisap, el alma, el verme, tarikata girme, tövbe etme.

Buna göre biatın anlamı şudur:

Allah yoluna giren bir müridin, mürşidine sadık ve bağlı kalacağına, Allah için Allah yolunda kendisine kayıtsız şartsız teslim olacağına, haramlardan uzaklaşacağına, helal ve hayırlara sarılacağına, günahlardan tövbe edeceğine ve bir daha yapmayacağına dair söz vermesi, buna Allah'ı ve Rasulü ile mürşidini şahit tutması demektir.⁷⁶⁶

Müritlerin tasavvufi terbiyeye girerken mürşitleriyle yaptıkları sözleşmeye ahid de denir. Bu bir anlamda sözleşmedir. Bu ahid ile Allah'a ve Rasulüne

⁷⁶⁴ İbnu Manzûr, Lisânu'l-Arab, VIII, 23-26; el-Mevsûatü'l-Fıkhiyye, IX, 274. (Biat mad.) Vezârâtü'l-Evkâf neşr, 1987.

⁷⁶⁵ Uludağ, İslam Ansiklopedisi, VI, 121. (Biat mad). Ayrıca bkz: İbnu Haldun, Mukaddime, III, 608-609

⁷⁶⁶ M. Alı Aynî, Tasavvuf Tarihi, 266; Süleyman, Uludağ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, 97-98; İslam Ansiklopedisi, VI, 124; Ö. Ziyâuddin Dağistânî, Tasavvuf ve Tarikatlarla İlgili Fetvâlar, 28.

verilen ahde bağlı kalmaya karar verilmiş demektir. İşte, müridi yüksek derecelere ulaştıracak olan bu bağlılıktır.

Şeyhle yapılan ahid, müridin ona karşı samimi ve dürüst davranacağını, hiçbir emir ve tavsiyesine muhalefet etmeyeceğini ve hiçbir sırrını şeyhinden saklamayacağını taahhüt etmesi manasına gelir.”⁷⁶⁷

Allahu Teala ruhlarımızın kendisiyle yaptığımız anlaşmayı, peygamberlerinin lisaniyla bize hatırlatmış, bunun gereğini nasıl yerine getireceğimizi yine onların hayatları ile ortaya koymuştur.

Bu bizim için büyük bir rahmet kapısıdır. Çünkü Yüce Yaraticımız önümüze bizim cinsimizden bir insanı peygamber olarak koymuş ve şöyle buyurmuştur:

*“Kim buna uyarsa, bana uymuş olur, ona itaat bana itaattir. Bana sevimek isteyen peygamberimin peşinden ayrılmasın”*⁷⁶⁸

İşte bu sözle insanların, ‘Ben bilmiyordum, duymadım, haberim olmadı’ mazeretini ortadan kaldırmıştır. Allahu Teala, peygamber göndermediği ve ahdini nasıl yerine getireceğini öğretmediği kimseleri mesul tutmayacaktır.⁷⁶⁹

Fakat terbiyesi için peygamber gönderip, kendisine kalp, akıl, kulak, göz, düşünce, his, vicdan gibi cevherler verdiği herkesi kulluk ve dostluktan hesaba çekecektir.⁷⁷⁰

Peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimizden sonra bu yüce davet ve Hakk’a irşat işi, onun vâris ve halifelerine kalmıştır.

Bu işte ümmete onlar öncülük ve nezaret etmektedir.

Şimdi ilâhi ahdi korumak ve takvaya ulaşmak için kamil mürşitlere yapılan intisabın ve biatın İslamî kaynaklardaki yerini, şeklini ve gereğini inceleyeceğiz.

⁷⁶⁷ Uludağ, İslam Ansiklopedisi, I, 534.

⁷⁶⁸ Âl-ı İmran, 31-32, Nisa, 80.

⁷⁶⁹ İsra 17/ 15; Kasas 28/ 59.

⁷⁷⁰ Nahl 16/ 36.

BIAT VE İNTİSABIN DELİLLERİ

Biat Kur'an-ı Hakim'de anlatılmış ve övülmüştür.

Biat işinde iki taraf vardır. Biri Allahu Teala, diğeri ise aciz olan kuldur. Allahu Teala, bu işte kendisi adına yeryüzünde halifesi olarak Rasulullah'ı (s.a.v) görevlendirmiştir.

Bu görevde kendisine büyük bir yetki vermiş; Hz. Peygamber'in elini Allah'ın eli olarak tavsif edilmiştir. Bu durum ayette şöyle ifade edilir:

"Sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmiş olurlar. Allah'ın eli, onların elinin üzerindedir." ⁷⁷¹

Ancak burada Allah'ın eli ifadesinden kudret, destek, yetki ve temsil anlaşılmalıdır.

Rasulullah (s.a.v), ümmetinden Allah'ın birliğini kabul etmelerinin ardından, takva ve cihad adına pek çok defa hususi biatlar ve sözler almıştır. Bu biat şekilleri daha sonraki devirlerde, hem İslam devletinin idarecileri, hem de ümmetin maneviyat önderleri için birer örnek olmuştur.

Buradan ortaya çıkan şudur:

Günümüzde biat ve intisap ne yazık ki gereği gibi anlaşılamamaktadır. Kimileri bunu maddi çıkarlarına kullanmakta, kimileri de aslını öğrenmeden yanlış görüntü ve bilgilere aldanıp onu hiç kabul etmemektedir.

Bu yüzden olsa gerek, bazı müslümanlar onu tamamen gündeminden çıkarmıştır. Bütün bunların yanı sıra bazı müminler hâla bu sünnetle amel etmektedir. Silinmeye yüz tutmuş bir gerçeği ihya etmektedir. Bu ihya hareketi Kur'an ve Sünnet'in yaşandığı tasavvuf çevrelerinde devam etmektedir.

Eğer bu mesele dinin önem verdiği bir mesele ise onun dindeki yerini, bağlayıcı değerlerini bilmemiz gerekir. Üzerimize düşeni yerine getirmemiz lazımdır. Mesele anlaşılırsa, onu ihmal edenler veya inkar edenler de neyi göz ardı ettiklerini görme imkanı bulacaklardır.

Şimdi Kur'an ve Sünnette biatın nasıl ele alındığına bir bakalım.

A- KUR'AN-I HAKİM'DE

Cenâbı Hak biatı Kur'ân-ı Hakîm'de birkaç defa zikretmiştir. Bu ayetlerde biatın önemi yanında, şekli, gereği ve hedefine de işaret edilmiştir.

Konu ile ilgili ayet mealleri şöyledir:

"Rasulüml Sana biat edenler hiç şüphesiz Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir.

*Kim yaptığı ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile yaptığı ahdine vefa gösterirse, Allah ona büyük bir mükafaat verecektir."*⁷⁷²

*"Hiç şüphesiz, sana o ağacın altında biat ederlerken Allah müminlerden razı oldu. Onların kalplerinde olanları bildi; üzerlerine sekinet indirdi ve kendilerini pek yakın bir fetihle mükafatlandırdı."*⁷⁷³

*"Ey Peygamber! Mümin kadınlar, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşturmak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek, iyi işlerde sana isyan etmemek hususunda seninle biat etmeye geldikleri zaman, onların biatlarını kabul et, onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok esirgeyendir."*⁷⁷⁴

Görüldüğü gibi bu ayeti kerimelerde açıkça biat hadisesi anlatılmakta; Allah yolunda sözüne sadık kalanlara büyük bir ecir, Cennet ve Allah rızası müjdelanmaktadır.

Şu ayeti kerimede ise Allahu Teala'nın müminler ile yaptığı alış-verişin sonucu daha açık anlatılmaktadır:

"Allah müminlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine vereceği Cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar, Allah yolunda savaşır, öldürürler, ölürler.

*Bu, Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da yazılmış Allah üzerine hak bir vaattir! O halde onunla yapmış olduğunuz bu alış-verişinizden dolayı sevinin. İşte bu, (gerçekten) büyük bir kazançtır."*⁷⁷⁵

⁷⁷² Fetih 48/ 10.

⁷⁷³ Fetih 48/ 18.

⁷⁷⁴ Mumtehhine 60/ 12.

⁷⁷⁵ Tovbe 9/ 111.

Bu ayeti kerime ikinci Akabe biatında indirilmiştir.⁷⁷⁶ Bu biattan önce, Rasulullah'ın (s.a.v) amcası Hz. Abbas (r.a) uzun bir konuşma yapıp, Medine'den gelen yetmiş müslümana bu işin önemini ve sonuçlarını anlattı.

Rasulullah'ın (s.a.v) geçirdiği sıkıntı ve durumları insanlara hatırlattı. Peşinden Esad b. Zûrare (r.a) söz alarak genişçe bir durum değerlendirmesi yapıp, arkadaşları adına şunları söyledi:

"Biz, bizim ve senin Rabbin olan Allah'a biat edeceğiz. Allah'ın eli bizim elimizin üstündedir. Kanlarımız kanınla, ellerimiz senin elinle birliktedir. Biz kendimizi, oğullarımızı ve kadınlarımızı savunduğumuz ve koruduğumuz gibi, seni de savunacak ve koruyacağız.

Eğer biz bu ahdimizi bozarsak, Allah'ın ahdini bozmuş, bedbaht ve perişan kimseler olalım! Ey Allah'ın Rasulü! Bu sana karşı, bizim sadâkat yemini-mizdir. Yardımına sığınılacak ancak Allah'tır."

Es'ad b. Zûrare, Hz. Abbas'a da bir şeyler söyledikten sonra Hz. Peygamber'e (s.a.v) döndü:

-Ya Rasulellahl! Bizden kendin için dilediğin teminatı al. Rabbin için istediğin şartı koş dedi. Rasulullah (s.a.v):

-Rabbim için O'na ibadet etmenizi ve hiçbir şeyi ortak koşmamanızı şark koşuyorum. Kendim için ise kendinizi, çocuklarınızı ve kadınlarınızı koruduğunuz gibi beni de savunmanızı istiyorum, buyurdu. Müslümanlar:

-Evet, bütün söylediklerinize razıyız ya Rasulellahl! dediler.⁷⁷⁷

Daha sonra Abdullah b. Revaha ve diğer müslümanlar, ileri sürülen bütün şartları kabul ettiklerini, hiçbir şekilde bu işten vazgeçmeyeceklerini belirtip:

-Biz bu vazifelerimizi yerine getirirsek, bizim için ne var? diye sordular: Rasulullah (s.a.v):

-Cennet var! buyurdu. Bunun üzerine müslümanlar:

-Bu çok kazançlı bir alış-veriş! Biz bundan ne cayanız ne de cayılmasını isteriz, dediler. Bunun üzerine:

⁷⁷⁶ Taberi, Câmiu'l-Beyan, XI, 35; Kurtûbî, el-Câmi li Ahkâm'l-Kur'an, VIII, 267; Bursevî, Rûhû'l-Beyan, III, 512; İbnü Hacer, Fethu'l-Bâri, VI, 6.

⁷⁷⁷ Ebu Nuaym, Delâilü'n-Nübuwe, I, 302-303. Beyrut, 1991. Bkz: Asım Köksal, İslam Târîhi, VI, 32-33.

"Allah müminlerden Cennet karşılığı canlarını ve mallarını satın almıştır..." ayeti nazil oldu."⁷⁷⁸

Hasan el-Basrî (rah.) şöyle demiştir:

"Ey insanlar! Allahu Teala'nın bütün müminlerle yaptığı bu çok kazançlı biata iyi kulak verin. Vallahi yeryüzünde bulunan bütün müminler bu ilâhi biatın (ahdin ve anlaşmanın) içine dahildir."⁷⁷⁹

Cafer es-Sadık (rah.) ise Allah için yapılan biatın kıymetini şöyle dile getirir: "Ey insanoğlu! Kendinin kıymetini bil. Baksana, Allahu Teala sana öyle kıymet verdi ki, karşılığın olarak Cennetten başkasına razı olmadı."⁷⁸⁰

İmam Kurtubî (rah.) (671/1273), biat işinin tarihin derinliklerinde kalan gizemli bir iş olmadığını şöyle ifade eder:

"Bu ayeti kerime II. Akabe Biati'ndaki müslümanlar hakkında indirilmiştir. Fakat ayet, kıyamete kadar bu ümmetten Allah yolunda cihad eden herkesi ilgilendirmektedir."⁷⁸¹

Evet, insanların içinde öyle Hak erleri ve Peygamber aşıkları vardır ki onlar, kıyamete kadar bu dostluğu hakkıyla temsil edeceklerdir. Bütün dünya Allah'tan yönünü çevirse, o erler asla ümidini yitirmezler.

B- SÜNNETTE

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz, İslam'a girmiş olmalarının yanı sıra Ashab-ı Kiram (r. anhüm) ile değişik zaman ve mekanlarda, pek çok önemli konuda biat yapmıştır.

Erkeklerle el ele tutarak, kadınlarla sözlü olarak yapılan biat, hicretten önce I. Akabe denilen yerde yapılmıştır.

Bir hac mevsiminde Medine'den gelen on iki müslüman, bir gece Rasulullah (s.a.v) ile Akabe denilen yerde buluştular. Rasulullah Efendimiz'e (s.a.v), darlıkta ve varlıkta, neşeli ve sıkıntılı zamanlarında onun emrini dinle-

778 Taberî, Câmiü'l-Beyan, Cüz. XI, 35-36; İbnu Kesir, Tefsir, IV, 155. Suyutî, ed-Dürrül, Mensûr, IV, 264; Bursevî, Rûhu'l-Beyan, III, 512.

779 Bursevî, Rûhu'l-Beyan, III, 513.

780 Bursevî, a.g.e. aynı yer.

781 Kurtûbî, el-Câmi, VIII- 267.

yip boyun eğeceklerine, başa geçen ehil idarecilerle çekişmeyeceklerine, her nerede olursa olsun hiçbir kınayanın kınamasından asla çekinmeyeceklerine ve bu hususta gerçeği söyleyeceklerine dair biat ettiler.”⁷⁸²

Bu yüzden biat, Peygamberimiz ve ashabının bir uygulaması olup bütün müminlere örnektir.

Daha sonraki sene *İkinci Akabe Biatı* yapıldı. Ayrıca Hudeybiye’de *Rıdvan Biatı* ve Mekke’nin fethinde genel anlamda bir biat yapılmıştır. Bunlardan başka özel zamanlarda ve gerekli görüldü zamanlarda hususi biatlar yapılmıştır.

Biat konusunda kadınlar da bulunmuştur. Bazen yetişmiş çocukların bile biat ettiğini görüyoruz. Bütün bunlar, biatın dini hayattaki gereğini gösterir. Onun için İslamî kaynaklar, biat üzerinde diğer farz ameller gibi önemle durmaktadır.

Hız. Peygamber (s.a.v) ile ashabı arasında gerçekleştirilen bu biatlar, daha sonraki devirlerde devlet idarecilerine ve tasavvuf imamları, mürşidi kamil zatlara birer örnek ve delil olmuştur.

BIAT NASIL YAPILIR?

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz, erkek ve kadınlardan farklı şekillerde Biat almıştır. Bunları ayrı başlıklar altında inceleyelim.

a-Erkeklerin Biat Şekli

Rasulullah (s.a.v) erkeklerle biat yaparken elini uzatıyor, Sahabe-i Kiram da O’nun saadetli elini tutuyordu. Mesela İkinci Akabe’de, Hız. Abbas (r.a), geceleyin bir ağacın altında, Peygamberimiz’in (s.a.v.) elinden tutup Medine’li müslümanları birer birer biat ettirmişti.⁷⁸³

İkinci Akabe’de Medine’den gelen müslümanlar:

-Ya Rasulellahl Biz mallarımızın mahvolması, büyüklerimizin öldürülmesi pahasına da olsa bu biatı yapacağız. Buna vefa gösterirsek bize karşılık olarak ne var? diye sordular. Rasulullah (s.a.v):

⁷⁸² İbnu Sa’d, Tabakat, I, 220; Ahmed, Müsned, V, 316; Buharî, Ahkam, 43; Müslim, İmaret, 41-42, Nesâî, Biat, 1-5.

⁷⁸³ İbnu Sa’d, Tabakat, I, 222; İbnu Kesir, el-Bıdaye III, 158; Asım Köksâl, İslam Târîhi, VI- 41.

-Cennet var! buyurdu. O zaman:

-Uzat elini de biat edelim, dediler. Rasulullah (s.a.v) elini uzattı, onlar da biat ettiler.⁷⁸⁴

Rıdvan Biati'nda müslümanlar Peygamberimize biat ederlerken , Hz. Ömer de (r.a) Rasulullah'ın (s.a.v) elini eli ile tutup desteklik etmekte idi.⁷⁸⁵

Rasulullah (s.a.v) Hudeybiye günü ağaç altında halkı kendisine biata davet ettiği zaman, Sinan b. Ebi Sinan:

-Ya Rasulallah! Uzat elini sana biat edeyim, dedi. Rasulullah (s.a.v)

-Ne üzere biat edeceksin? diye sordu.O da:

-Ya Rasulellahl Senin gönlünde ne varsa onun üzerine biat edeceğim! dedi. Rasulullah (s.a.v):

-Benim gönlümde ne var?" diye sordu. Sinan b. Ebî Sinan (r.a.):

-Fetih yahut şehitlik!.. dedi ve böylece biat yaptı. Diğer müslümanlar da Peygamberimiz (s.a.v)'e Sinan'ın (r.a) biatının ardından biat yaptılar.⁷⁸⁶

Enes b. Malik (r.a) şöyle demiştir: "Rasulullah'a (s.a.v) şu elimle, gücüm yettiği konularda dinleyip itaat etmek üzere biat ettim."⁷⁸⁷

Rasulullah (s.a.v) Efendimize Hudeybiye'de biat yapılırken bir ara Efendimiz (s.a.v):

-Osman Allah'ın ve Rasulü'nün işi için Mekke'ye gitmiştir. Ben onun için de biat yapıyorum" buyurdu. Sonra sağ elini tutup:

-Bu Osman'ın eli yerinedir!" dedi. Sonra sol eliyle onun üzerine vurdu ve:

-İşte bu biat da Osman içindir! buyurdu.⁷⁸⁸

Erkeklerin biatı genellikle bu şekilde, el ele tutarak ve sözlü bir şekilde yapılmıştır.

⁷⁸⁴ İbnu Kesir, el-Bidaye, III, 160.

⁷⁸⁵ İbnu Sa'd, Tabakat, II, 100; Müslim, İmaret, 67, (Bab. 18); Ahmed, Müsned, III, 335; Darîmî, Siyer, 18.

⁷⁸⁶ Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, VI, 146.; Asım Köksal, İslam Târîhi, VIII, 184.

⁷⁸⁷ Ali el-Muttakî, Kenzu'l-Ummal, I, 322 (no: 1506).

⁷⁸⁸ İbnu Sa'd, Tabakat, II, 97; Ahmed, Müsned, II, 120; Buharî, Fedallü Ashabi'n-Nebiy, 7. İbnu Kayyim, Zâdül-Meâd, III, 291.

b-Kadınların Biat Şekli

Yukanda belirttiğimiz gibi, kadınların biatı değişik şekillerde yapılmıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla kadınların biatı şu usullerle olmuştur:

Sözlü olarak:

Hız. Aişe (r.ah) şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.v), kadınlardan sözlü olarak biat alıyor ve biat esnasında ayeti kerime de geçtiği gibi şu amelleri yapmayı şart koşuyordu:

"Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacaksınız.

Hırsızlık yapmayacaksınız.

Zinâ etmeyeceksiniz.

Çocuklarınızı öldürmeyeceksiniz.

Kimseye iftira etmeyeceksiniz.

*Hayırlı bir işte peygambere isyan etmeyeceksiniz.*⁷⁸⁹

Rasulullah'ın (s.a.v) eli, mahremi olan kadınlar hariç hiçbir kadının eline değmedi."⁷⁹⁰

Rukayka'nın kızı Ümeyme (r.ah) anlatıyor: Medineli bir grup kadınla Rasulullah'ın (s.a.v) huzuruna giderek:

-Ey Allah'ın Rasulü!.. Hiç bir şeyi Allah'a şirk koşmayacağımıza, zina etmeyeceğimize ve kimseye iftirada bulunmayacağımıza ve dinî emirlere karşı gelmeyeceğimize dair sana biat ediyoruz, dedik. Rasulullah (s.a.v) da:

-Gücünüzün yettiği kadar!.. buyurdu, biz:

-Allah ve Rasulü bize, bizden daha şefkatlidir. Mûsaade buyurun da elinizden tutup biat edelim, ya Rasulellahl dedik. Efendimiz (s.a.v):

-Ben kadınlarla musâfaha etmem! Benim yüz kadına söyleyeceklerim, bir kadına söylediğim gibidir, buyurdu.⁷⁹¹

Bu hüküm değişmez. Bir peygamber, ümmeti olan kadınlarına karşı böyle davranıyorsa diğer insanlar için konu daha önemlidir. Bu insanın sıfa-

⁷⁸⁹ Mümtetine 60/ 12.

⁷⁹⁰ Buharî, Ahkam, 49; Abdürrezzâk, Musannef, VI, 7; Kurtûbi, el-Câmi li Ahkâmi'l-Kur'an, XVI-II, 71; Ibnu Kesir, el-Bidaye, IV, 318.

⁷⁹¹ Tirmizî, Siyer, 37; Nesâî, Biat, 18; Ibnu Sa'd, Tabakat, VIII, 5; Taberî, Câmiu'l-Beyân, Cüz: XXVIII, 80.

tı ne olursa olsun hükmü değiştirmez. Bu yüzden hiçbir mürşit, kadın bir müridinin elini tutarak biat alamaz.

Elin üzerine bez sararak:

Kaynaklara göre, Rasulullah (s.a.v) kadınlara biat verirken eline bir bez sarmış ve kadınlar onun üzerine ellerini koyarak biat etmişlerdir.⁷⁹²

Kaptaki suya el batırmak suretiyle:

Rasulullah (s.a.v) Medine'ye hicret edince, müslüman kadınlar kendisine gelerek:

-Ya Rasulellahl Erkeklerimiz sizinle biat ettiler. Biz de sana biat etmek istiyoruz!" dediler.

Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) kap içinde bir miktar su istedi. Elini suya batırdı; sonra onu kadınlara verdi. Onlar da teker teker ellerini suya batırdılar. Söylenen sözleri tekrar ettiler. Bu şekilde biat yapmış oldular.⁷⁹³

Bu uygulama onlarla musâfaha gibi oldu.⁷⁹⁴

Müslüman kadınlar bunu Rasulullah (s.a.v) Efendimizle bereketlenmek için istemişlerdi. İstekleri kabul edildi. Biatın bu şekilde uygulanmış olması, şüphesiz kadınlar arasında işin öneminin daha iyi anlaşılmasına vesile oluyordu. Kalpler ayrı bir huzura kavuşuyordu.

Kapı arkasından sözlü olarak:

Ümmü Atıyye (r.ah) anlatıyor: Rasulullah (s.a.v), Medine'ye geldiğinde Enşar kadınlarını bir evde topladı. Ömer b. Hattab'ı (r.a) vekil olarak bize gönderdi. Hz. Ömer (r.a) bulunduğumuz evin kapısına gelerek, bize selam verdi. Biz de selamına karşılık verdik. Sonra bize:

-Ben Rasulullah'ın (s.a.v) size gönderdiği elçisiyim, dedi. Biz de:

792 İbnu Sa'd, Tabakat, VIII, 6; Tabarâni, el-Mu'cemü'l-Vasit, No: 2876; Abdürrezzak, Musannef, NO: 9832; Kurtûbî, el-Câmi, XVIII, 71; Zemahşeri, Keşşaf, IV, 95; Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, I, 39; Âlusî, Rûhû'l-Meânî, XIV, 81; Elbânî, ed-Daife, No: 1858.

793 İbnu Sa'd, Tabakat, VIII, 11; Zemahşeri, Keşşaf, IV 95; Kurtûbî, el-Câmi, XVIII, 71; Râzi, Tefsiri Kebîr, XXIX- 26; Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, I, 39.

794 Âlusî, Rûhû'l-Meânî, XIV, 81.

-Rasulullah'a (s.a.v) merhabal.. Rasulullah'ın (s.a.v) elçisine merhabal.. dedik. Ömer (r.a.):

-Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacağınıza, hırsızlık yapmayacağınıza ve zina etmeyeceğinize dair söz verin, biat edin, dedi. Biz:

-Evet dediklerini kabul edip, biat ediyoruz, dedik.

Hz. Ömer kapının dışından bize doğru elini uzattı. Biz de evin içinden onun tarafına doğru ellerimizi uzattık. Hz. Ömer:

-Allah'ım şahit ol, dedi.⁷⁹⁵

Kadın vekil tayin etmek suretiyle:

Rivayet olunduğuna göre Rasulullah (s.a.v), Mekke'nin fethi gününde biat alırken, kadınlardan biat almak üzere bir kadın görevlendirmiş ve bu görevli kadın onlardan Rasulullah (s.a.v) adına biat almıştır.⁷⁹⁶

Bu olayı Muhammed b. el-Münkedir nakleder.⁷⁹⁷

İmam Maverdî ve müfessir el-Bursevî bu kadının, Hz. Hatice'nin kız kardeşi ve Hz. Fatıma'nın teyzesi Ümeyme (r.anha) olduğunu naklederler.⁷⁹⁸

Ebu Bekir İbnu'l Arabî ise bunun zayıf bir görüş olduğunu belirtir.⁷⁹⁹

Bu konuda en muteber uygulama, kadınlarla sadece sözlü biatın yapılmasıdır. Ancak günümüzün ihtiyaçlarına göre bu uygulama, amel etmek isteyenlere; kadın cemaatine bir kadın görevli ile bazı konuları öğretmek ve tatbik ettirmek isteyen mürşitlere uygulayabilecekleri bir usul mümkün görünmektedir.

Çünkü İslâmî tebliğde asıl olan, tebliğin en uygun ve en faydalı biçimde yapılmasıdır. Vekil tayin etmek suretiyle (vekâlet) her konuda olabileceği gibi, bir veya birkaç meselede de olabilir.

⁷⁹⁵ İbnu Sa'd, Tabakat, VIII, 7; Taberi, Câmiu'l-Beyân, Cüz; 28, sh: 80-81; Kurtûbî, el-Câmi, XVI-II, 71; Suyutî, ed-Dürrü'l-Mensûr, VIII, 140.

⁷⁹⁶ Kurtûbî, el-Câmi, XVIII, 71; Ebu Bekir İbnu'l-Arabî, Ahkamu'l-Kur'an, IV, 1779; Ebu's-Suûd, Irşatu'l-Aklis-Selim, V, 716.

⁷⁹⁷ Maverdî, en-Nüketu ve'l-Uyûn, V, 524.

⁷⁹⁸ Bursevî, Rûhu'l-Beyân, IX, 491; Maverdî, a.g.e, V, 524.

⁷⁹⁹ İbnu'l-Arabî, Ahkamu'l-Kur'an, IV, 1779.

Burada önemli olan, bir kadının Hz. Peygamber'e (s.a.v) vekâleti umum manada ve bütün işlerde değildir. O, önceden belirlenmiş özel bir duruma hastır. Bu da caizdir.

Bütün mümin kadınlar, dini başkalarına öğretme ve tebliğ etme konusunda, erkekler gibi Efendimizin (s.a.v) vekili, görevlisi ve yardımcısı sayılırlar.

Ortaya bir bez parçası uzatmak suretiyle:

Rivayet edildiğine göre, Rasulullah (s.a.v), kadınlardan biat alırken, bir ucu kendi elinde diğer ucu kadınların elinde olacak şekilde bir elbise (bez) parçası uzatarak biat yapmıştır.⁸⁰⁰

c-Çocukların Biat Şekli

Mekke fethedildiği zaman, Rasulullah (s.a.v) biat için Safâ tepesine çıktı. Erkek, kadın, büyük, küçük bütün Mekkeliler gelip biat ettiler.⁸⁰¹

Yine rivayet edildiğine göre Abdullah b. Abbas, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Abdullah b. Zübeyr, (r. anhüm); henüz yüzlerinde tüy bitmemiş ergenlik çağına gelmemiş bir yaşta iken Hz. Rasulullah'a (s.a.v) biat ettiler. Efendimiz (s.a.v) onlardan başka küçüklerle biat etmedi.⁸⁰²

Bu hadisin sonundaki '*Onlardan başka küçüklerle biat etmedi*' ifadesinden ve Nesaî'nin, Hirmas b. Zibad'dan (r.a) rivayet ettiği:

"Gençken benimle biat etmesi için elimi Rasulullah'a (s.a.v) uzattım; bana biat vermedi."⁸⁰³ hadisinden anladığımıza göre, Rasulullah (s.a.v) Efendimiz ergenlik çağına gelmeyen özellikle temyiz yaşının altındaki çocuklara -bir kısmı hariç- biat vermiyordu.

Ancak verdiği sözün manasını anlayacak, işin önemini kavrayacak yaş ve anlayıştakilerden biat alıyor, onlara güçleri nispetinde sorumluluk yüklüyordu. Kamil mürşitler de intisap konusunda sünnetteki bu uygulamaya göre hareket etmektedirler.

800 İbnu Sa'd, Tabakat, VIII-5. Bursevî, Rûhu'l-Beyan, IX, 491

801 Zehebî, Tarihü'l-İslam, Meğazi, 558; Heysemî, Mecau'z-Zevaid, VI, 37; Asım Köksal, İslam Tarihi, XV, 301.

802 Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, VI, 40; Uludağ, İslam Ansiklopedisi (Diyanet Vakfı Yay.), 221 (Biat mad.)

803 Nesaî, Biat, 20.

Nitekim Taberanî'nin naklettiği bir hadiste Abdullah b. Cafer ve Abdullah b. Zübeyr (r. a) yedi yaşında iken biat etmek üzere Rasulullah'ın (s.a.v) yanına gelmişler; Efendimiz (s.a.v) onları görünce tebessüm etmiş ve elini uzatmıştır. Onlar da kendisine biat etmiştir.⁸⁰⁴

d- Vekil Ve Halife İle Biat Şekli

Mekke'nin fethi gününde, Rasulullah (s.a.v) halktan biat almak için Safâ tepesinde oturmuş, Hz. Ömer'i de (r.a) kendisi adına kadınlara biat vermek için görevlendirmişti. O da Safâ tepesinin alt kısmında kadınlara Rasulullah'ın (s.a.v) biat şartlarını tebliğ edip, biat almıştır.⁸⁰⁵

Yeri gelmişken Ümmü Atıyye'den nakledilen⁸⁰⁶ ve Rasulullah'ın (s.a.v) Medine'ye teşriflerinde Hz. Ömer'i elçi olarak biat alması için kadınlara göndermesini ve onun da kapı arkasından sözlü olarak biat almasını daha önce konu edindiğimizi zikretmekte fayda var.

İmam Maverdî (rah.) Rasulullah'ın (s.a.v), Mekke'nin Fethi'nde kadınlardan biat alması için, Hz. Hatice'nin (r.ah.) kız kardeşi Ümeyme'yi (r.ah) görevlendirdiğini nakletmektedir.⁸⁰⁷

Bu zayıf bir rivayet olmakla birlikte,⁸⁰⁸ neticede tebliğden ibaret olan bu tür konularda amel edilmesinde bir sakınca yoktur.

Hz. Rasulullah'dan (s.a.v) sonra ilk İslam halifesi Hz. Ebu Bekir (r.a), Rasulullah'ın (s.a.v) makamının temsilcisi olarak Ashab'tan biat almıştır. Sonra diğer halifeler devreye girdi.

Hz. Ali'den (r.a) sonra işin seyri değişti. Günümüze kadar değişik şekil ve usuller içinde genel olarak veya kısmen bu vazife ifa edilmektedir. Rasulullah (s.a.v) ile en güzel şekilde temsil ve tatbik edilen Rabbanî halifelik, günümüzde derece ve imkanları nispetinde, ümmetin alim ve arifleri tarafından korunmaktadır.

804 Taberanî, e-Mu'cemül-Evsat, No: 3427; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, IX, 285.

805 Taberî, Câmiu'l-Beyân, 28. Cüz, 87; Zemahşerî, Keşşâf, IV, 95; Râzî, Tefsiri Kebir, XXIX, 266; Alûsî, Rûhu'l-Meânî, XIV, 81; Suyutî, ed-Dümmü'l-Mensûr, VIII, 139-140.

806 İbnu Sa'd, Tabakat, VIII, 7; Taberî, Câmiu'l-Beyân, 28. Cüz, 80,81; ve yukarıda verilen kaynaklar.

807 Maverdî, en-Nuketü ve'l-Huyûn; V, 524.

808 İbnu'l-Arabi, Ahkimu'l-Kur'an, IV- 1779.

Raşid halifeler de kendileri adına emir (vekil) tayin etmişlerdir. Vekilleri aracılığıyla halktan biat almışlardır.

Bişr b. Kuhayf anlatıyor: Hz. Ömer'e (r.a) geldim ve:

-Ey müminlerin emiril Sana biat yapmaya geldim, dedim. O da bana;:

-Sen benim gönderdiğim elçime biat etseydin bizzat bana biat etmiş olurdun. Bunu bilmiyor muydun? dedi.⁸⁰⁹

Enes (r.a) anlatıyor:

"Medine'ye geldim. Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat etmiş, yerine Hz. Ömer (r.a) geçmişti. Yanına varıp:

-Uzat elinil.. Senden önceki arkadaşına yaptığım gibi sana da gücümün yettiği kadar, verdiğin emirleri dinleyip itaat etmek üzere biat ediyorum, dedim.⁸¹⁰

Rasulullah (s.a.v)'a vâris olan Rabbânî alim ve mürşitler de bu sünnete uygun olarak, ehil ve ehliyetli gördükleri kimseleri, davet, tebliğ ve tövbe telkini, intisabı temin, manevî yola girişteki usul ve edepleri göstermeleri için kendilerine vekil seçmektedirler.

Bu vekâlet belirli vazifelerde olup, bütûn yönleri ve her vazifeyi içine alan genel bir vekâlet değildir. Bu manada geniş yetkiyi ve irşat iznini mürşitler, halife dedikleri kişilere vermekte; bunun için bir çok şartlar ortaya koymaktadırlar.

Bunlar arasında ilim, takva ve seyri sulûkta istenen seviyeye gelmek en önemli şartlardandır.

e-Başkası Adına Yapılan Biat Şekli

Yukarıda da zikredildiği gibi Rasulullah (s.a.v) Hudeybiye'de, ashâbı ile biat yaptıktan sonra:

"Osman, Allah ve Rasulünün işini görmek için Mekke'ye gitti. Ben onun için de biat yapıyorum". buyurdu. Sonra sağ elini tutup, 'Bu Osman'ın eli yerinedir' diyerek sol elini sağ elinin üzerine vurup:

⁸⁰⁹ Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, I, 320 (No: 1500) Ibnu Sa'd'dan naklen.

⁸¹⁰ Ali el-Muttaki, a g e, I, 320 (İbnu Ebi Şeybe, Ibnu Sa'd ve Tabârânî'den naklen)

*'İşte bu biat da Osman içindir' buyurdu.*⁸¹¹

Aynı şekilde Dimad b. Salebe (r.a), Rasulullah'a (s.a.v) İslam üzere biat edince Efendimiz (s.a.v):

-Kavminin İslam'a girmesi için de biat etl buyurdu, O da:

-Kavmim için de biat ediyorum, dedi.⁸¹²

Sakîf topluluğu Rasulullah Efendimizin (s.a.v) yanına geldiklerinde, içlerinde cüzamlı bir adam vardı. Efendimiz (s.a.v) ona bir adam göndererek;

"Biz seninle biat ettik. (bu şekilde biatını kabul ettik). Artık dönüp gidebilirsin." buyurdu⁸¹³ ve onunla el ele tutmadan uzaktan biatını kabul etti.

Necâşî Hz. Peygamber'e (s.a.v), Abdullah b. Ömer (r.a) de Halife Abdulmelik'e, biatlarını mektupla bildirmişlerdir.⁸¹⁴

Bütün bu uygulamalar, gerektiği zaman ümmet için birer kolaylıktır.

Şimdi, Hz. Rasulullah'ın, (s.a.v) Ashab-ı Kiram'la değişik zamanlarda yaptığı biatlarda ileri sürdüğü şartları ve biata konu olan amelleri ele alacağız. Çünkü:

Biat işi sadece devlet başkanı seçmek için yapılmaz.

Biat Allah yolunda gitmek, Yüce Allah'ın emanetlerini korumak, güzel bir kul olmak için yapılan bir sözleşmedir.

Biat kulun ruhî, kalbî ve içtimaî hayatını kapsar. Bütün ilâhî emirleri içine alır. Her mümini ilgilendirir.

Biat bu işin lafzı ve şekli değil manasıdır.

Adı ne olursa olsun biat, intisap, el alma, el verme... hedef aynıdır:

Allah ve Rasulüne teslim olmak...

Şimdi bu konunun İslâmî kaynaklardaki önemine değineceğiz.

811 Buhârî, Fedailu Ashab'ın-Nebiyy, 7; Tirmizî, Menakıb, 18; Ahmed, Müsned, II, 120; İbnu Sa'd, Tabakat, II, 97; İbnu Kâyyım, Zâdül-Meâd, III, 291.

812 Müslim, Cum'a, 46.

813 Müslim, Selam, 126; İbnu Mace, Tıbb, 44.

814 Buhârî, Ahkam, 43; Bkz: İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî, XV, 104-110; Abdürrezzak, el-Musannefi, VI, 6 (No.9823).

B- BİAT VE İNTİSABIN SONUÇLARI

Biatın Ardındaki Gerçekler:

Aslında bütün biat çeşitlerinde hedef aynıdır:

Allah ve Rasulüne teslim olup ilâhi rıza ulaşmak...

Diğer bir ifadeyle; Kâlû Belâ'da verdiğimiz söze sadık kalabilmektir. Bu güzel sonuca ulaşmak için her müminin bazı amellere dikkat etmesi gerekir.

İlkin şunu söyleyelim: Allah yoluna sağlam bir imanla girilir. Bir müslüman bu yolda güzel ahlak ve takva ile kendini gösterir. Yolun her durağında ihlas, tevazu ve edep gerekir. İşte o zaman Yüce Allah'ın yardımı ile hedefe ulaşılır.

Hadis, siyer, tabakat, tefsir ilimlerine dair dinimizin temel kaynaklarını incelediğimizde şu sonuca varıyoruz:

Peygamber Efendimiz (s.a.v)'e iman eden ilk müslümanlar, Sahabe-i Kiram, İslam'a girdikten sonra yapacakları pek çok amel için Rasulullah'a (s.a.v) biat etmişlerdir. Onlar bazı amelleri daha iyi yapabilmek için hassasiyet göstermişlerdir.

Allah Rasulü'nün (s.a.v) saadetli huzurlarında yapılan bu sözleşmelerde, yapılacak ve asla yapılmayacak olan ameller temelde şunlardır:

Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak.

Hırsızlık yapmamak.

Zinâ etmemek.

Çocukları öldürmemek.

Kimseye iftira etmemek.

Dinin gerektirdiği emir ve davete karşı gelmemek.⁸¹⁵

İmam dinin gereği olan bir iş emrettiği sürece, durum ne olursa olsun, gerek darlık gerekse genişlik hallerinde ona kesinlikle itaat etmek.⁸¹⁶

İş ehline verildiğinde, onunla çekişmeye girmemek.⁸¹⁷

Her nerede olursa olsun hakkı söylemek, gerçeği korumak ve bu hususta hiçbir kınayanın kınamasından korkmamak.⁸¹⁸

Her zaman adaletle hükmetmek ve Allah için yapılan bir işte, kimsenin kınamasından çekinmemek.⁸¹⁹

Başımızdaki imam bizim yerimize bir başkasına görev verip tercih hakkını kullandığında, buna razı olmak ve isyan etmemek.⁸²⁰

Her müslümana nasihat etmek ve samimi olmak.⁸²¹

Beş vakit namazı kılmak, zekat vermek.⁸²²

Allah yolunda cihad etmek.⁸²³

Savaşta kaçmamak, şehitlik veya zafer nasip oluncaya kadar çarpışmak.⁸²⁴

Allah yolunda ölmek.⁸²⁵

Verilen emir dinin bir gereği olup nefsin hoşuna gitmese bile başındaki imam ve idareciye itaat etmek.⁸²⁶

Rasulullah'ı (s.a.v) ve O'na ait değerleri canı, malı ve evlatları koruduğumuz gibi korumak.⁸²⁷

Müşrik, putperest ve Allah düşmanlarını terk etmek, zalimlerle dost olmamak.⁸²⁸

Ölünün ardından ağıt yakıp ağlamamak, saç başı yolmamak.⁸²⁹

815 Buraya kadar sayılanlar, biatla ilgili ayette şart koşulan amellerdir. (Bkz: Mümtahine 60/ 12.)

816 Buharî, Ahkam, 43; Müslim, İmaret, 41; Nesai, Biat, 1-5.

817 Buharî, Ahkam, 43; Müslim, İmaret, 41; Nesai, Biat, 1-5.

818 Buharî, Ahkam, 43; Müslim, İmaret, 41; Nesai, Biat, 1-5.

819 Buharî, Ahkam, 43; Nesai, Biat, 5.

820 Müslim, İmaret, 35; Nesai, Biat, 5.

821 Buharî, Şurût, 1; Müslim, İman, 98; Nesai, Biat, 6; Abdürrezzak, Musannef, No: 9819-9821.

822 Buharî, Şurût, 1; Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, No: 1513.

823 Nesai, Biat, 9.

824 Müslim, İmaret, 67; Tirmizî, Siyer, 24; (No:1594) Heysemi, Mecmau'z-Zevâid, VI, 146.

825 Buharî, Ahkam, 43; Müslim, İmaret, 80; Tirmizî, Siyer, 624; Ahmed, Musned, III, 47.

826 Nesai, Biat, 16.

827 İbnu Kesir, el-Bidaye, III, 162; Heysemi, Mecmau'z-Zevâid, VI, 48.

828 Nesai, Biat, 17.

829 Buharî, Cenaiz, 45; Müslim, Cenaiz, 31; Taberî, Câmiu'l-Beyân, Cüz. 28, 80, Kurtubî-el Cami, XVIII, 72. Bkz. İbnu Sa'd, Tabakat, VIII, 7-9, Suyutî, ed-Durru'l-Mensûr, VIII, 140-144.

İslam'a sınıksız sarılmak ve müslüman olarak ölmek.⁸³⁰

Bir kadın kendisine haram olan erkeklerle baş başa kalamaz, onunla lüzumsuz konuşmalara dalmaz.⁸³¹

Bir kadın asla kocasını bir başka erkeklerle aldatamaz.⁸³²

Buraya kadar saydıklarımız biatta özel şart olarak zikredilen bazı amellerdir. Bunları daha da çoğaltmak mümkün. Bütün bunlardan anladığımız şudur:

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz, Ashab-ı Kiram'la, bazen özel, bazen genel biat yapmıştır. Yukarıda gördüğümüz gibi muhatapların durum ve cinsine göre önemli ameller üzerinde durulmuştur.

Esasen her müslüman kelime-i şehadet getirmekle bütün İslamî emir ve yasaklarla yükümlü olmaktadır. Bununla beraber özel durumlarda bazı ameller önem kazanır. Diğer görevlerin yanı sıra ona ayrı bir önem verilir. Rasulullah (s.a.v) ve ashabi da bu durumu göz önüne almışlardır.

Ancak daha sonraki devirlerde İslamî hilafetin hakkı bütünüyle korunmamıştır. Hilafetin yönetim boyutu ağırlık kazandı. Dinin kalp ve takva yönü ise fertlere kaldı.

Şurası bir gerçek: Allahu Teala dinini koruma altına almıştır; bu koruma elbette insanla olacaktır. Hilafetin yönetim boyutunun ağırlık kazanması tabii ki bu gerçeği engelleyemeyecekti.

Bu yüzden Yüce Rabbimiz bu işi ümmetin içinden çıkardığı Rabbânî alimler ve kamil mürşitleri, insanların terbiyesinde öne çıkardı. Onlar da kendilerine tâbi olan talebelerinden, özel ve önemli konularda biat aldılar.

Bu talebeleri ise *'tövbe, intisap, seyri sulûk, sohbet, manevî terbiye'* adı altında takva okulunda eğitmeye başladılar.

Böylece Rasulullah'a (s.a.v) vâris olan bu Rabbânî alimlerin, Efendimize (s.a.v) vekâleten uzanan bereketli ellerinde biat sünneti, ilkin farz amellerin yapılması şart koşularak yerine getirildi.

830 Nesâî, Tatbik, 35; Beğavî, Şerhu's-Sunne, I, 106; Hadisteki lafızların manası için, bkz: İbnü'l-Esir, en-Nihaye fi Garibi'l-Hadis, IV, 125.

831 Suyutî, ed-Durru'l-Mensûr, VIII, 144; İbnu Sa'd, Tabakat, VIII, 10; Abdurrezzak, Musannef, No: 9830.

832 İbnu Sa'd, Tabakat, VIII, 9; Suyutî, a g e., VIII, 139.

Allahu Teala bu salih kullarını vesile ederek, gafil kalpleri uyandırmış oldu. İnsanların kötü hallerini ıslah etmiş oldu. Zira kendilerine biat edilen Rabbanî alimler, kamil mürşitler, Allah Teala'nın halifesi sıfatını taşıyorlar.

Kendilerinde önderlik-rehberlik yapabilme özellikleri vardır. Onun için Rasulullah'ın (s.a.v) vârisidirler. Onun davetini tebliğ ve ümmetini terbiye etmektedirler. Şahsi çıkarları için değil, Allah ve Rasulü adına hizmet görürler. Bunu da yaşadıkları hayatları ile ispat ederler.

Bu yüzden Peygamber (s.a.v) Efendimiz bize şu talimatı vermiştir:

"Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Bana isyan eden kimse Allah'a isyan etmiştir.

Benim emirime (başınızdaki imama) itaat eden bana itaat etmiş olur. Ona isyan eden bana isyan etmiş olur."⁸³³

Allah ve Rasulünün emirlerine kesin itaat gerekir. Allah ve Rasulünün dışındaki kimselere karşı ise Efendimizin (s.a.v) ortaya koyduğu şu ölçü geçerlidir:

"Müslümanın hoşuna giden ve gitmeyen her hususta başındaki imama itaat etmesi gerekir.

Ancak emredilen şey Allah'a isyan olan bir iş ise, o zaman durum değişir.

Böyle bir durumda hiç kimsenin sözü dinlenmez ve itaat edilmez."⁸³⁴

Peygamber Efendimizin ardından ümmetin idaresini üstlenen Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a), kendisinden sonra gelen herkese örnek olacak şu sözleri söyleyerek Sahabe-i Kiram'dan biat almıştır:

*"Ben Allah'a ve Rasulüne itaat ettiğim sürece, bana itaat ediniz. Ben hak çizgiden ayrılınca, artık kimsenin bana itaat etmesi gerekmez!"*⁸³⁵

Kamil mürşitler hiç bir zaman, hükümü açık olan bir haram işin yapılmasını emretmez. Haram ve helaller Kur'an ve hadislerle belirtilmiştir. Hiç bir kimsenin bu hükümleri değiştirme yetkisi yoktur. Haram ve helal arasında kalan şüpheli şeylerden kaçmak, din ve hayat için en emniyetli olanıdır.

⁸³³ Buharî, Ahkâm, 1; Cihad, 109; Müslim, İmaret, 33; Nesai, Biat, 24.

⁸³⁴ Buharî, Ahkâm, 4; Müslim, İmaret, 38; Ebu Dâvud, Cihad, 86; Tirmizî, Cihad, 29; Nesai, Biat, 34.

⁸³⁵ İbnu Kesir, el-Bidaye, V, 218.

Ancak hakkındaki kesin hüküm, ictihad etmeyi gerektiren ve ehline bırakılmış bazı konularda, ümmetin alimlerinin farklı görüşleri (ihtilâf) olabilir. Yahut bazı meselelerde bir çok bakış yönü, pek çok çıkış yolu olup müçtehit veya mürşit, kendi ilmi yaklaşım (dirayet) ve anlayışı ile diğer insanların ulaşmadığı uç noktaları görmüş, ona göre hüküm vermiş olabilir.

Bu durumda, *'meselenin içyüzü bizce anlaşılmadı, uygulama hoşuma gitmedi'* diye hemen inkar etmemeli. Çünkü bu hal, nefsin keyfi değerlendirmesi ile olamaz. Hak ne ise o yerine getirilir.

Nice meseleler vardır ki, onları anlamak için uyanık bir kalp ve ferâset gerekir. Pek çok gerçeği gaflet ve cehalet perdeler. Meselenin boyutlarını bilenler doğruyu tespit eder. Hak olana ulaşmayı her hatırın üstünde tutanlar, ilâhi yardıma kavuşur.

Kamil veliler, mürşitler yanlışlıklarını fark edince hemen doğruya dönerler. Doğru kimden gelirse gelsin hemen kabul ederler. Hak yolu bulunca canlarını bile verirler.

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz şöyle buyurur:

*"Bir imama kalbinin sevgisiyle yönelip elini uzatarak Allah için biat (ve intisap) eden kimse, gücünün yettiği kadar ona itaat etsin."*⁸³⁶

Gücünün yettiği kadar itaat edebilmek, bu hükme sadâkat ile bağlanabilmektir. Bu yüzden biat sadâkat ile kendini gösterir.

Biatın Getirdiği Sonuçlar:

Gerçek bir mürşidi kendisine rehber edinen kimse, artık bütün gücünü kullanarak aşk, ihlas ve azimle bu intisabını devam ettirmelidir.

Bütün hedefi dünya olanın eline, dünyalık imkanlar geçse yine de derdi bitmez. Kalbini Yüce Mevla'sından dünyaya çeviren bir insan en büyük kötülüğü kendisine yapar.

Allah yolunda gayret eden asla mahrum olmaz. Çalışan kazanır, oturan kınanır. Bir işe sevgi ve iradesiyle sahip çıkanlar ilâhi başarıya kavuşur. İşinde ciddi olmayanlar ve verilen göreve gücü kadar sarılmayanlar, başarı hayaliyle yorulur. Ahde vefanın sonu sefâdır.

⁸³⁶ Muslim, İmaret, 46-47; Ebu Dâvud, Melâhim, 1, [No:4248]; Nesâi, Biat, 25; İbnu Mâce, Fiten, 9 [No:3956]

Çile ateşine girmeden pişmek isteyenler çiğ kalır.

Neyi aradığını bilmeyenler, çöldeki serap ile avunur.

İnsan bir şeye inandığı kadar sarılır, sarıldığı kadar netice alır.

Allah yolu çileli gibi gözükür, halbuki bütün tat ve güzellikler ondadır.
Bu yolun sonunda Allah'ın nur cemâli seyredilir.

Ancak niyet Allah için olmalıdır.

Hiç şüphesiz Yüce Allah verdiği sözde durur.

O'na verdiği sözde sadık kalan müminler ilâhi rıza ve cenneti bulur.

İşte Allah yolunun ahbine vefâ gösteren yolcularını bekleyen müjdeler:

A- KUR'AN'DAKİ MÜJDELER

*"Rasulüml Sana biat edenler, hiç şüphesiz Allah'a biat etmiş olmaktadır-
lar. Allah'ın eli onların elleri üzerindedir.*

*Kim ahdini bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah
için yaptığı ahde vefâ gösterirse, Allah ona büyük bir mükâfat verecektir."*⁸³⁷

*"Şüphesiz ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah müminlerden
razı oldu.*

*Onların kalplerinde olanı bildi. Üzerlerine sekinet indirdi ve kendilerini
pek yakın bir fetihle mükafatlandırdı."*⁸³⁸

"Allah'tan daha güzel sözünü yerine getiren kim vardır?

*Öyleyse onunla yapmış olduğunuz bu alış verişinizden dolayı sevinin.
İşte bu, gerçekten büyük bir kazançtır."*⁸³⁹

B- SÜNNETTEKİ MÜJDELER

II.Akabe Biatı'nda Medineli müslümanlar Rasulullah'a (s.a.v) gelerek şöy-
le dediler:

-Biz bu dediklerinizi yerine getirirsek karşılığında bizim için ne var?

Efendimiz (s.a.v) de onlara:

837 Fetih 48/ 10.

838 Fetih 48/ 18.

839 Tövbe 9/111

-*Cennet var!* Cevabını verdi.

Bunu duyan müslümanlar:

-Bu ne güzel bir alış-veriş. Vallahi biz bundan ne cayarız, ne de cayılmasını isteriz, dediler. Bunun üzerine:

*"Allah müminlerden cennet karşılığı, canlarını ve mallarını satın almıştır."*⁸⁴⁰ ayeti indirildi.⁸⁴¹

Yüce Allah sözünden caymaz, yeter ki insan caymasın. Allah insanın kalbine bakar ve niyetine göre hüküm verir. Herkes gönlünden geçirdiği niyetinin karşılığını görür.

Rasulullah (s.a.v) bu sonuçları şöyle açıklar:

"Kim ahbine vefa gösterirse onun karşılığı Allah'a aittir.

Her kim, yapmamak üzere söz verdiği yasak amelleri yapar da bu yüzden kendisine dünyada bir ceza verilirse, bu ceza onun için bir keffâret olur.

Kim de bu haram amellerden birisini işler, Allah da onu örterse; onun işi Allah'a kalmıştır.

*O dilerse affeder, dilerse ahirette cezalandırır."*⁸⁴²

Bu genel ölçüler, İslam adına yapılan bütün biat ve intisaplarda geçerlidir.

⁸⁴⁰ Tövbe 9/111.

⁸⁴¹ Taberî, Câmiu'l-Beyân, Cüz XI, 35-36; İbnu Kesir, Tefsir, IV, 155 (8 cildlik baskı); Kurtûbî, el-Câmî, VIII, 267; Suyutî, ed-Dürrü'l-Mensûr, IV, 294-295.

⁸⁴² Buharî, İman, 11; Meğâzî, 12; Muslim, Hudûd, 41-42; Tirmizî, Hudûd, 12 (No:1439); Nesai, Biat, 9.

C- BIAT VE İNTİSAP ÖRNEKLERİ

Biat ve İntisabın Tarihi Seyri:

Görüldüğü gibi biat, Kur'an ve sünnetle teşvik edilmiş bir ameldir; Allah'ın halifesi ile Allah yolunda sözleşmektir.

Bu sözleşme aslında kalp ile olur. Fakat işin ciddiyeti için bazı usuller kullanılır. Bu usullerin en güzeli, erkeklerin el ele tutarak, kadınların ise sadece sözlü olarak bu anlaşmayı yapmalarıdır.

Rasulullah (s.a.v), hayat-ı saadetlerinde insanlardan sadece İslam'a giriş için biat almıyordu. Daha çok güzel ahlak ve Allah yolunda cihad için bu sözleşme yapılıyordu. Bunun hedefi, kalpleri uyandırmak ve fertleri hak yolda canlı tutmaktır.

Merhum Said Hawa'nın da belirttiği gibi:

"Bu tür biatlar, Rasulullah'ın (s.a.v) şahsını dinlemek ve kendisine her konuda itaat etmek üzere oluyordu.

Çünkü Efendimiz (s.a.v), kendisine tâbi olanlardan, içi ve dışıyla, kalbi, kafası, hissi, heyecanı ve bütün arzusuyla kendisine teslim olmasını istiyordu. Çünkü O (s.a.v) kendi adına değil, Allah için davet ediyordu.

Kul ile Rabbi arasında en emin bir vasıta idi. Kendisine itaat Allah'a itaat sayılıyor, elinde yapılan biat Allah'a biat oluyordu. O'nun eli, Allah için uzanmış bir eldi.

Efendimizin (s.a.v) vefatından sonra, biatın alanı daraldı. Artık biat için bir tür şekil ortaya çıktı. O da siyasî biat idi. Bu biat İslam devletinin başkanına yapılıyordu."⁸⁴³

843 Said Hava, Terbiyetune'r- Rûhiyye, 242.

Hız. Rasulullah'dan (s.a.v) sonra İslam ümmetinin idaresini üstlenen Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali gibi raşid halifeler, sadece siyasi manada biat alıyorlardı. Fakat aynı zamanda takva, fetva ve içtihatla ilgili konularda da Rasulullah'a (s.a.v) tam vârislik yapıyorlardı.

Hız. Peygamber'in (s.a.v) aslî görevlerinden olan halkın terbiyesi ve kalplerin tezkiyesi görevlerini de ihmal etmiyorlardı. Allah'ın halifesi ve Rasulullah'ın vârisi sıfatıyla bu mühim görevi de yerine getiriyorlardı.

İdaresini üstlendikleri halkın dünya huzuru gibi ahiret saadeti de düşünüyorlardı. Bunun için takva ahlakını hedef gösteriyor, zahir ve batın terbiyesini beraber yürütüyorlardı.

Kısaca dini bir bütün olarak yaşıyor ve yaşatmak için çalışıyorlardı. Esasen ümmet için bunların hepsi bir ihtiyaçtı. Kalpte yerleşen tevhid anlayışı hayatla ispat edilemez, içteki iman dıştaki taat ve takva ile ortaya konamazsa, orada hakiki İslam'dan ve gerçek müslümandan söz edilemez.

Ebu'l Hasen Ali en-Nedvi, manevî terbiye işini ve bunun yanında müslümanların içine düştükleri halleri şöyle dile getirir:

"Müslümanların kendilerine zahir ilmi öğretmeninin yanında, hikmeti öğretecek ve nefis tezkiyesini yerine getirecek dirayetli davetçilere ihtiyaçları vardır.

Rasulullah'ın (s.a.v) vefatıyla peygamberlik nuru kesildi. Artık Ümmet-i Muhammed'in içinde Rasulullah'ın (s.a.v) tebliğ ve kalpleri tezkiye görevini yürütecek rabbani alimler bu görevi üstlenmeli. Buna şiddetle ihtiyaç var.

Bu alimlerin temel görevi, ümmetin Allah ve Rasulü ile olan bağına yenilemek, sönmüş imanlarını canlandırmak, bütün müslümanları kelime-i şehadet etrafında toplamak, onları nefse ve şeytana karşı uyandırmak ve zalimlere karşı Allah yolunda cihad etmeyi öğretmek olmalıdır.

Fakat ilk İslam halifeleri hariç, idareyi üstlenen diğer halifelerin çoğu, bunu ihmal ettiler. Fetih ve ganimetlerle yetindiler. Halktan Allah rızası ve takvaya ulaşmak için değil, kendileri ve yerlerine geçecek çocukları için biat aldılar. Kendi dertlerine düştüler.

Daha sonra gelen alimler sadece fetva, vaaz, nasihat, öğretim, ilim ve telif ile meşgul oldular. Halkı ıslah faaliyetlerinde başarılı olamadılar. Çünkü halk kendilerine uymuyordu. Bunun sebebi açıktı.

Alimlerin çoğunluğu peygamber makamını hakkıyla temsil edemiyordu.

Alimlerin durumu böyle olunca, esnaf, çiftçi ve işçi hatta havassın çoğu ve okumuşlarda İslam'ın biat anlayışı, Allah'la kul arasında manevî bir alış-ve-riş şuuru iyice zayıfladı.

Bunun sonucu olarak insanlar, kendilerini serbest hissettiler. Nefsani arzularında doludizgin gittiler. Başlarında çoban bulunmayan bir sürü gibi oldular. Çoklarında ibadetlere karşı rağbet azaldı.

İhsan derecesine ulaşma istek ve gayreti zayıfladı. İmanın hakikatine ulaşma, ibadet neşesini elde etme, yakın nuruna kavuşma arzusu sönükleşti. Kalpler acil dünya zevklerine yöneldi. Ruhlar safiyetini kaybetti.

İslamî halifelik -yukarıda söylediğimiz gibi- hilafetin ruhunu kaybetti, peygamberlik makamını tam temsil edemedi. Halifelik, saltanata dönüştü ve siyasî bir makam hâline geldi.

Bu durumda İslam ülkelerinde o makamın yapması gereken ıslah, irşat ve takva ile ilgili işleri Rabbanî alimler ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) manevi halifeleri olan kamil mürşitler yüklendiler.

İslam'ı anadan-babadan kalma bir miras gibi, âdet yerini bulsun diye kabullenenler, onların sayesinde bilinçlendiler.

Bu kamil insanlar, talim ve terbiyeleri ile İslam'ın tadını, imanın lezzetini geri getirdiler. Allah'a karşı güzel kulluğu ve O'nun yolunda cihad etme aşkını canlandırdılar.

Hasan el-Basri, Fudayl b. İyad, Maruf el-Kerhi ve Cüneyd el-Bağdadî gibi büyükler bu ıslahatçıların en meşhurlarındandır. Allah cümlesine rahmet eylesin."⁸⁴⁴

Merhum Said Hawa'nın kaydına göre, hicrî V. asra kadar müslümanlar sadece siyasî biatla yetiniyordu. Bu asırda, belirli çevrelerde takva adına kamil mürşitlere de biat edilmeye yani intisaba başlandı.

Şeyhlere yapılan bu tür biatlar siyasî biatlardan ayrı idi. Bu durumda bazı kişilerin iki tane biatı oluyordu:

Biri: Umumî hallerde sultana itaat için yapılan biat.

844 Ebu'l-Hasen en-Nedvi, Gerçek Tasawuf, 34-35.

Diğeri ise: Takvadan ayrılmayacağına dair kamil bir mürşide yapılan biat.

Bu çerçeve içinde her mürşit, müritlerinden biat almaya başladı. İslam devleti yıkılıncaya ve birçok alanda İslam ahkamı yürürlükten kaldırılıncaya kadar bu durum devam etti.

Zamanla devlet başkanına biat fikri artık ortadan kalktı. Sadece tasavvufi çevrelerde takva için yapılan biat ve intisap kaldı.⁸⁴⁵

Hiz. Rasulullah (s.a.v) Efendimizden sonra, eğer Allah'a yönelmiş rabbanî alimler devreye girmeseydi, ümmetin işi gerçekten zordu.

Onların bu ümmete ne gibi hizmetler yaptığına tarih şahittir. Bu konuda büyük arif İmam Sühreverdî'nin (k.s), şu sözleri çok önemli:

"Vahiy kesildi. Rasulullah (s.a.v) Efendimiz ahirete irtihal etti. Onun vefatıyla peygamberlik nuru gizlendi. Bundan sonra müslümanlar arasında farklı fikirler ve yollar ortaya çıktı.

Herkes kendi görüş ve anlayışı ile yetindi. İlim kaynakları safiyetini kaybetti. Takva temelleri kökünden sarsıldı. Zahitlerin anlayışları birbirine karıştı.

İnsanları cehalet kapladı ve gönüllerde perdeler oluştu. Âdetler çoğaldı, insanların çoğu bu boş işlerin peşine takıldı. Dünyaya yönelişler çoğaldı.

Ancak bir grup var ki bunlar salih amelleri, yüce halleri ve dindeki sağlam istikametleriyle bu insanlardan ayrıldılar. Dünyadan ve eşya muhabbetinden gönüllerini çektiler. Uzleti ve yalnızlığı ganimet bildiler. Kendilerine Ashab içinde Suffe ashabını örnek aldılar.

Tamamen Allah için insanları içine topladıkları toplandıkları tekke ve zaviyeler yaptılar. İşledikleri salih ameller kendilerine yüce haller kazandırdı. Kalp safiyetleri onları ince anlayışlara ulaştırdı.

Böylece onlara diğer insanlardan farklı bir iman ve irfan nasip oldu. Esasen bu şekilde manen yenilenme ve insanlardan ayrı bir hâle sahip olma durumu sahabede de oluyordu.

Ashabtan Hârîse (r.a)'in, '*Gerçek bir mümin olarak sabahladım*⁸⁴⁶ sözünü bu hâli yeterince anlatmaktadır. O bu sözle normal halinin dışında, imanında yeni bir keşif ve yükselme olduğunu anlatmak istemiştir.

⁸⁴⁵ Said Hawa, Terbiyetuner'r-Rûhiyye, 243.

⁸⁴⁶ İbnu Mubârek, K. Züh'd, No: 314; Tabarânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, III, 266. (No: 3367); İbnu Hecer, el-İsâbe, I, 289-290; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, I, 57.

İşte bu anlattığımız grup sufilerdir. Onlar sahip oldukları takva sayesinde çok yüksek ilim ve hâl sahibi oldular. Onlar daha sonra kendilerine has bu ilim ve halleri anlatan eserler meydana getirdiler. Sonra gelenler onlardan bu ilmi aldılar. Bu ilim ve hâl intikali her devirde sürüp gitti.

Bu güzel hâl ve sıfatları sebebiyle onlara *sufî* ismi verildi. Artık bu isimle anılır ve çağrılır oldular. İsimleri onların alâmeti, marifetullah sıfatları, ibadet sûsleri, takva en belirgin özellikleri, hakikatin inceliğine ulaşmaları ise sırları oldu.⁸⁴⁷

"Sûfîlerin kalpleri büyük bir anlayış gücüne sahiptir. Çünkü onlar işlerini takva esasları üzere kurduktan sonra, gönüllerini dünyaya kaptırmadılar. Bu takvaları sebebiyle nefisleri tertemiz oldu.

Dünyadan gönüllerini çekmeleri sebebiyle de kalpleri sâfileşti. Zühd hâlini elde ederek dünyanın gereksiz meşguliyetlerinden kurtuldukları zaman, batınlannın manevi gözleri açıldı, kalp kulakları hakkı işitti.

Tefsir, hadis, fıkıh alimleri Kur'an ve Sünnetten bir çok ilimler elde ettiler. Onlardan hükümler çıkardılar. Yeni hâdis ve meseleleri Kur'an ve hadise götürerek çözdüler. Allahu Teala bu alimler vasıtasıyla dinini korudu.

Sufiler, çalışma ile elde edilen ilimlerden kendilerine yeterli olanı aldılar. Bu onlara bildikleriyle amel etme özelliği kazandırdı. Onlar diğer alimlerle zahir ilminde ortak olmuşlardır. Fakat başka bir ilimle zahir alimlerden ayrılmışlardır.

Bu özel ilim, Hz. Peygamberin manevi hallerine ve kalpleri terbiye işine vâris olma ilmidir.⁸⁴⁸

"Sufîlerin yolunda mürşitlik rütbesi, rütbelerin en yükseğidir. Allahu Teala'ya davette nübüvvet makamının ise vekilliğidir. Nübüvvetten sonra, bu makamdan daha yüksek bir makam yoktur."⁸⁴⁹ Bir gönül ehli ne güzel söylemiş:

*Varsa aklın, yanaş bir arifin sohbetine,
Aç gönlünü, gir Hakk'ın muhabbetine.
Dünya senin olsa sevinme onun kadar,
Eğer ki girmişsen bir arifin gönlüne.*

847 Suhreverdî, Avanfu'l-Mearif, 6. bölümün sonu

848 Suhreverdî, a.g.e. 2. bölüm.

849 Suhreverdî, a.g.e. 10. bölüm

*Uyanık oll Karıştırma saf altını kalp paraya,
Sen geçerli mal biriktir yarınki gününe.
Ölümlü dünyada fani dostlara dayanma,
Yolcu olduğunu bil de azık ekle yüküne.*

*En hayırlı azık takvadır diyor Kur'an,
İnan ve itimat et Rabbinin ayetine.
Susuz isen gidip de tuzlu su içme;
Günahlar şifa olmaz, dert yükler nefesine*

*Zahid mala değil Rabbine güvenir.
Dünyayı elinde tut, fakat sokma kalbine.
Allah ile dost, zikriyle arkadaş ol.
Budur derde deva, bakma başka sözlere.*

Biat Örnekleri

Cenâbı Hakk'a Kâlû Belâ'da (Elest-Bezmi) verdikleri sözü, bu dünyada ispat etmiş ve O'nun rızasına kavuşmuş nice müminler vardır. Onların sayılarını ancak Yüce Mevla bilir.

Kur'an-ı Hakîm bu sadık kulların sıfatını bize şöyle tanıtır:

"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var. Onlardan kimi sözünü yerine getirip o yolda canını verdi; kimi de {o uğurda şehitliği} beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde Allah için verdikleri sözü değiştirmediler."⁸⁵⁰

Şimdi, Sahabe-i Kiram içinde Allah ve Rasulüne verdiği sözde duran bu erlerden bir kaç örnek verelim:

Avf b. Malik el-Esedî (r.a) anlatır:

"Yedi veya sekiz kişi Rasulullah'ın (s.a.v) yanında idik. Bir ara Efendimiz (s.a.v):

-Allah'ın Rasulüne biat etmeyecek misiniz? diye sordu.

Bunu üç defa tekrarladı. Biz de gerçi yeni biat yapmıştık ama Rasulullah (s.a.v) ısrar edince tekrar toplanıp biat için ellerimizi uzattık:

-Ya Rasulallah! Biz sana biat etmiştik. Şimdi ne üzere biat edelim? dedik. Rasulullah (s.a.v):

-Allah'a ibadet edip hiçbir şeyi ona ortak koşmamanız ve beş vakit namazı kılmanız üzerel Buyurdu. Ardından gizli bir sesle:

-İnsanlardan hiçbir şey istememek üzerel diye ekledi.

O gün orada biat edenlerden bazılarını gördüm; yolda kamçısı düşüyordu da Rasulullah'a verdiği sözü bozmamak için hiç kimseye, '*Şunu bana verir misin?*' demiyor; bilâkis bineğinden inip kendisi alıyordu.⁸⁵¹

Ebu Umâme (r.a) anlatır:

Rasulullah (s.a.v), azatlı kölesi Sevban'dan (r.a) hiç kimseden bir şey istememek üzere biat almıştı. Sevban:

-Buna sadık kalırsam karşılığında ne varl diye sordu. Efendimiz (s.a.v):

-Cennet varl buyurdu.

Ebu Umame (r.a) şunları ilave eder:

Sevban'ı Mekke'de gördüm. İnsanların çok kalabalık olduğu bir yolda giderken, elindeki kamçısı yol üzerindekiilerden birinin omzuna düştü.

Adam kamçıyı alıp Sevban'a uzattı ama Sevban kamçıyı almadı. Bineğinden indi kendisi aldı. Çünkü o bu durumda bile, Rasulullah'ın (s.a.v), '*Kimse-den bir şey isteme*' sözünü çiğnemek istemiyordu.⁸⁵²

Şeddad b. el-Hâd (r.a) anlatır:

Bedevilerden bir adam Rasulullah'a (s.a.v) geldi. İman edip ona tâbi oldu. Sonra Rasulullah'a (s.a.v):

-Sizinle hicret etmek istiyoruml dedi.

⁸⁵¹ Muslim, Zekat, 108; Ebu Dâvud, Zekat, 27, (No:1642); Nesai, Salât, 5; Ibnu Mace, Cihâd, 41 (No:2867).

⁸⁵² Munzirî, et-Tergîb, I, 580; Kandehlevî, Hayâtü's-Sahâbe, I, 222.

Efendimiz (s.a.v) onu Sahabe-i Kiram'dan birisine arkadaş yaptı. Kendisiyle ilgilenmesini istedi. Derken bir savaş patlak verdi. Savaşta bu şahıs da vardı.

Rasulullah (s.a.v) bu savaşta bir miktar ganimet ele geçirdi ve onu savaşa katılanlara taksim etti. Bir miktar da ona ayırdı ve payını kendisine vermesi için Sahabe-i Kiram'dan birisine teslim etti.

Çünkü o kişi, askerin gerisinden geliyor, yolda düşen ve kalanları gözetiyordu. Orduya yetişince ganîmet payını sahibine verdiler. O:

-Bu nedir ? diye sordu. Oradakiler:

-Ganîmet payı. Rasulullah (s.a.v) senin için ayırdı, dediler.

Adam ganimet payını eline alarak Rasulullah'a (s.a.v) geldi ve:

-Bu nedir, ey Allah'ın Rasulü! diye sordu. Efendimiz (s.a.v):

-*Senin için ayırdım*, buyurdu. Adam:

-Ben sana böyle dünya malı için iman edip tâbi olmadım. Fakat ben sadece seninle cihad ederken şu boğazıma bir ok atılıp saplansın ve öylece ölüp Cennete gideyim diye tâbi oldum, dedi. Rasulullah (s.a.v):

-*Eğer Allah'a karşı bu niyetinde doğru sözlü isen, O seni yalancı çıkar-maz*, buyurdu.

Bir müddet sonra düşmanla tekrar savaşa hızlandı. Savaşta sonra adam elde taşınarak Rasulullah'a (s.a.v) getirildi. Hakikaten tam işaret ettiği yerinden boğazına bir ok saplanmış ve şehit düşmüştü.

Rasulullah (s.a.v) onu görünce:

-*Bu o kişi mi?* diye sordu:

-Evet, dediler. Efendimiz (s.a.v):

-*Allah'a karşı sözünde durdu. Allah da onu doğru çıkardı*, buyurdu.

Sonra onu kendi cüppesiyle kefenledi, ön tarafa koydu, namazını kıldı. Namaz kılarken dua esnasında şu niyazı iştiliyordu:

-*Allahıml Bu senin kulundur. Senin yolunda hicret edip şehit oldu. Ben de bunun şahidiyim.*⁸⁵³

Nakledildiğine göre:

Hız. Enes'in (r.a) annesi Ümmü Süleym (r.ah), Rasulullah'a (s.a.v) ölü üzerine ağlayıp ağıt yakmamak üzere biat etmişti.⁸⁵⁴

Ümmü Süleym o sıralarda Ebu Talha ile evli idi. Ebu Umeyr künyesiyle çağırıldıkları bir çocukları vardı. Bir ara Ebu Talha bazı işleri için dışarı gitti. Bu arada çocuk hasta oldu ve vefat etti.

Annesi Ümmü Süleym çocuğu yıkadı, kefenledi, kokular sürdü ve üzerine bir şey örtüp:

- Bunun vefat haberini Ebu Talha'ya ancak ben söyleyeceğim, diyerek evin bir odasına koydu.

Derken Ebu Talha eve geldi. Ümmü Süleym ona karşı süslenip kokulandı, kocasına cıvıllar yaptı. Akşam yemeğini hazırladı. Bir ara Ebu Talha:

-Ebu Umeyr ne yapıyor? diye sordu. Annesi:

-Yemeğini yiyip uyudu, istirahat ediyorl dedi.

Sonra yattılar. İlişkide bulundular. Ümmü Süleym bu beraberlikten yeni bir çocuğa hamile kaldı. Bir ara kocasına dönerek:

-Ey Ebu Talha! Şu komşulara ne dersin! Birisinden emanet bir şey almışlar, sahibi emanetini isteyince yüzlerini ekşitiyor, olur mu böyle! diye sordu. Ebu Talha:

-Hayır, olmaz! Gönül hoşluğu ile emaneti sahibine vermeliler! dedi. Bunun üzerine Ümmü Süleym (r.a):

-Öyleyse sen de oğlun için sabret. Çünkü Allah verdiği emanetini geri aldı, dedi.

Ebu Talha olanlara şaşırdı. Sabahleyin Rasulullah'ın (s.a.v) yanına varıp hanımının yaptıklarını ve söylediklerini anlattı. Efendimiz (s.a.v):

-Allah geçen geceni size mübarek kılsın (hanımın doğru yapmış, güzel söylemiş) buyurdu.⁸⁵⁵

854 Buharî, Ahkam, 49; Kurtûbî, el-Câmi', XVIII, 73; İbnu S'ad, Tabakat, 8.

855 İbnu S'ad, Tabakatu'l-Kübrâ, VIII, 431; İbnü'l Cevzî, Sıfatu's-Safve, II, 67.

Buradan ortaya çıkan sonuç şu:

Ümmü Süleym (r.ah) bu davranışı ile Rasulullah'a (s.a.v) verdiği sözde duruyordu. Yaptığı biata vefa gösteriyordu. İşte Sahabe-i Kiram'ın her hâli birer vefâ ve sadâkat örneğidir..

Tasavvuf Saaheb-i Kiram'ın yolunda yürümektir. Bu yüzden tasavvuf yolunda müritlerden istenen en önemli konu, başındaki imamına güvenmesi, teslim olması ve gücü yettiği kadar emirlerine samimiyetle itaat etmesidir.

Herkesin teslimiyeti inancı ölçüsünde olur. İbadet, hizmet ve bu yolda sabır da iman derecesine göre olur. Doktoruna teslim olan şifa bulur. İtiraz eden kimse, hastalığı içinde kıvranır durur.

İnsan aklını, itiraz ve inkarda değil, teslimiyet ve imanda kullanırsa mutlaka sonuç rahmet olur.

Allah dostlarından hangisinin hayatını incelesek, istinasız hepsinin sahip oldukları bu yüksek değerlere ancak sabır, sebat ve sadâkat ile ulaştıklarını görürüz.

Bu dün de böyleydi; bu gün de böyledir.

Kıyamete kadar da böyle olacaktır.

Biat Allah ve Rasulüne teslimiyettir.

MÜRŞİDE BİAT ETMEK NE DEMEK?

Bütün biat şekillerinin özünde yatan temel ilke, kalbin teslimiyeti ve sağlam niyettir. Zahirdeki usuller için şeklini ilgilendiren edeplerdir. Bu usuller temel rükün ve asıl gaye değildir.

Kamil mürşitler manevi yola intisap işini, sünnetteki biat şekillerinden birisiyle gerçekleştirebilir. Sünnet ve edep dairesinde Allah için yapılan her şey güzeldir.

Şah Veliyyullah'ın (rah.) (1176/1762) belirttiği gibi, Ashab-ı Kiram'ın Rasulullah Efendimiz (s.a.v) ile İslam, cihad, hicret ve takva adına yaptığı bütün biat şekilleri, daha sonraki devirlerde ve tasavvufa girişte örnek alınmıştır.

Bütün bunlar mürşitle mürit arasında yapılan manevî akit ve intisap için bir nevî örnek teşkil etmiştir. Mürşitler bu uygulamalardan birisiyle, müritlerin manevi yola girişlerini gerçekleştirmiştir.⁸⁵⁶

856 Uludağ, İslam Ansiklopedisi, VI, 124 (Biat mad.)

Bütün bu uygulamalardan çıkaracağımız sonuçlar şunlardır:

Rasulullah (s.a.v) Allahu Teala'nın Rasulü ve halifesi olarak, erkek-kadın bütün insanların Peygamberi ve rehberidir.

O'na vâris olan kamil mürşitler, Rabbanî alimler de bütün beşeriyetin irşat ve ıslahı için görevlidirler. Bu büyükler, hiçbir ayırım yapmadan herkese ve her kesime ilâhi daveti, iman, ihlas, takva ve güzel ahlakı tebliğ etmekle memurdurlar.

Davet ve irşatta ölçü Rasulullah (s.a.v)'dir. Mürşidi kamil, kendisine biat edecek erkeklerle el ele tutarak veya sözlü bir şekilde bu intisabı gerçekleştirebilir. Kadınların biat ve intisabında ise yukarıda zikredilen biat uygulamalarından birisi ile intisap yaptırabilir.

Buna göre en sahih ve emniyetli olanı, kadınların mürşidi kamile biatlarını sözlü olarak, bir perde veya kapı arkasından yapmalarıdır.

Bununla beraber kamil mürşit, berekete vesile olsun, ciddiyeti anlaşılsın, manevî bir iletişim gerçekleşsin diye, Rasulullah (s.a.v) Efendimizin yaptığı gibi, bir ucundan kendisi, diğer ucundan da intisap ve tövbe edecek kadınların tutacağı şekilde bir bez veya sarık uzatarak tövbe ettirip intisap yaptırabilir.

Bu, özellikle tövbe yapacak kimselerin çok kalabalık veya vaktin çok dar olduğu zamanlarda olabilir.

Hindistan'da yaşamış kamil mürşitlerden Seyyid Ahmed Şehid (rah.) (vef: 1246 h.) bu uygulamayı çoğu zaman tercih etmiştir.

Hazret, tövbe etmek için yanına gelenlerin sayısı çok fazla olduğundan, ortaya bir çok sarık bezi uzatıp bir ucundan kendisi diğer ucundan tövbe edecek erkek ve kadınlar tutarak biat almış, intisap yaptırmıştır.⁸⁵⁷

Elbette bu biat, sünnetteki uygulamalar örnek alınarak yapılmıştır. Zamanımızda da gerektiğinde bu uygulama yapılabilir.

Bu ümmetin içinden Allahu Teala'nın özel desteğine mazhar olmuş öyle veliler çıkmıştır ki, ilâhi izin ve yardımla, milyonlarca insanın tövbe etmesine vesile olmuş olmuşturlar.

857 en-Nedvi, Gerçek Tasavvuf, 110-111; İslam Önderleri Târihi, VI, 930.

Bu durum, Allah Teala'nın bize bir ikramıdır. Bu ikramlar, Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimizin bereketi ile olmaktadır. Hâla günümüzde Rasulullah (s.a.v) Efendimizin devam eden rahmeti ve mucizesidir.

Hem bu hadise, bu sünnete vesile edilen zatın kamil bir veli olduğunun tasdik edilmesi anlamını taşır.

Mürşidi kamil, tövbe ettirmek ve kendisine intisap yaptırma hususunda, bir erkek veya kadını kendisine vekil olarak görevlendirebilir.

Bu durumda vekilin yapacağı görev, intisabın usulünü tarif etmek ve vekili bulunduğu zata irşat işinde yardımcı olmaktır.

Nitekim daha önce de değinildiği gibi, Rasulullah (s.a.v) Hz. Ömer'i ve Hz. Ümeyme'yi biat ettirmekle görevlendirmiştir.⁸⁵⁸

Burada şunu vurgulamakta fayda var: Vekil, asil gibi irşat etmeye ehil değildir. Bu vekalet belli bir alan ve özel bir iş içindir. Başka yetki taşımaz.

Mahremi olmayan bir kadının elini tutmak dinimize göre caiz değildir. Buna sadece bir zaruret anında müsaade edilmiştir.

Yangın, sel, savaş gibi tehlikelerden kurtarma veya tedavi etme gibi durumlarda bir yabancı kadının elini tutmaya müsaade vardır. Onun dışında hayır gibi gözükten bir iş için de olsa caiz değildir.

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz eline aldığı bir bezi kadınlara uzatıp ucundan tutturarak kendilerinden biat almıştır. Ayrıca mübarek elini suya batırıp sonra o suyu kadınlara vermiş; kadınlar da bu suya ellerini koyarak biat etmişlerdir.

Bir mürşidi kamilin kadın talebeleri, vücuduna dokunmadan ve onunla baş başa da kalmadan, topluluk içinde cüppesinin yenini veya alt kenardan ucunu tutabilir; musâfaha etmek yerine o şekilde intisap veya ziyaret yapabilir.

Bu sadece bir cevaz noktasıdır. En doğrusu bundan da sakınmaktır. Bilinsin ki bereket ve rahmet edeptedir.

Büyük alim Eşref Ali Tânevî (rah.) (1362/1943), biat sırasında kadınlarla tokalaşmanın hükmü ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

⁸⁵⁸ İbnü Sa'd, Tabakat, VIII, 7; Taberî, Câmiu'l-Beyân, Cuz: 28, sh: 80-81; Kurtûbî, el-Câmi, XVI, II, 71; Suyutî, ed-Dürri'l-Mensûr, VIII, 140.

"Bazı bilgisiz veya dikkatsiz dervişler, kadınlarla el ele tutarak biat alıyorlar. Bu kesinlikle caiz değildir. Yabancı kadının vücuduna zaruret olmaksızın el ile dokunmak günahıdır.

Hadisi Şerifle bu durum yasaklanmıştır. Peygamber Efendimizden (s.a.v) daha takva sahibi ve iffetli kim olabilir?

Kadınlardan biat alma konusunda Peygamber Efendimizin bu kadar çok dikkat etmesine rağmen, hiç bir müridin kendisini baba veya melek gibi görerek, sorumsuz ve hayasız bir şekilde kadınlarla biat etmesi doğru olmaz.

Biat söz vermek demektir. Bunun sözlü olması yeterlidir. Son devirlerde bazı şeyhler, bağlanmayı kuvvetlendirmek ve halkın kalbini teskin için, bir bez veya kumaş parçasının bir ucunu kendisi tutup, diğer ucunu erkek müride vermeyi adet hâline getirmişlerdir. Bunun hiç bir zararı yoktur.

Ayrıca erkekler için de zaruret hâlinde veya zaruret olmadan sözlü biat yeterli olabilir. Bunun hiç bir sakıncası yoktur. Fakat elle biat yapmak, biatın en çok alışılan şeklidir. Erkekler için bu hususta hiçbir engel yoktur.

Hatta biatın el tutularak yapılması, biatın zahiri ve batini manasını da içinde bulundurduğu için daha uygundur."⁸⁵⁹

Araştırmamızın pek çok yerinde de belirtildiği gibi, bu işte asıl olan şekil değil hâlis iman, salih amel, takva ve ihlas ile kulluk yapabilmektir. Diğer usul-ler buna hizmet ederse faydalıdır.

Önemine binâen şu hadiseyi bir kez daha hatırlamakta fayda var:

Bir defasında ashab-ı kiram'dan bazıları, Rasulullah (s.a.v) abdest aldığı bir sırada, saadetli ağızındaki suyu ve tükürüğü dışarı attığı zaman, bereketlenmek için hemen koşup tükürük yere düşmeden almışlar; onu ellerine ve yüzlerine sürmüşlerdi. Efendimiz (s.a.v):

-Niçin böyle yapıyorsunuz? diye sorunca onlar:

-Bereketlenmek ve sevap kazanmak için, demişlerdi.

Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) Sahabe-i Kiram'a şöyle buyurmuştu:

- Sizden Allah ve Rasulüne sevilme isteyen kimse, konuştuğunda doğru söylesin, emanete hıyanetlik yapmasın ve komşusuna eziyet etmesin, bu yurdu.⁸⁶⁰

İşte Allah ve Rasulüne sevilme yolu bul

Bu hadise şunu ortaya koymuştur:

Mürşidine sevilme ve ona hürmetini ispat etmek isteyenler, sadece zahiri şekil ve edeplere takılıp kalmasınlar.. Sevgilerini Allah ve Rasulüne itaat ile gösterebilirler. Çünkü Allah ve Rasulü neyi severse, mürşidi kamiller de onu sever.

Değişik tarikatlarda uygulanan intisap, inâbe ve tövbe hedefi itibariyle aynıdır. Sadece uygulama şeklinde aralarında biraz fark vardır. Bu da önemsizdir. Çünkü bu iş, din tarafından şekil ve sınırları belirlenmiş bir ibadet gibi değildir.

Allah adına kamil bir mürşide biat eden mümin, Rabbine verdiği sözleri yerine getirmek için intisap eder. Bu vazifeler insana, mürşide gidip intisap edince yüklenmiş olmuyor. Onlar ilâhi emirlerdir. Ergenlik çağına gelen her mümin bu vazifelerle sorumludur.

Tövbe kulluktaki kusurunu anlamak, pişman olmak ve güzel yola dönmek demektir. İntisap, bu yolda devam edebilmek için güzel kulların halkasına girmektir. İntisap, Allah dostunun elinden tutup Allah'a gitmektir. Gaye Allah'tır. Mürşit bu yolda şahittir, rehberdir, destektir, kuvvettir.

Bir mürşide intisap eden kimse, yapmayacağım dediği bir haramı yaparsa Allahu Teala'nın emri gereği tövbe etmesi farzdır. Yaptığı iş, kul hakkına ve âmme menfaatine bir tecavüz ise, yetkililerin bu kimseye Allah'ın emrettiği cezaı uygulamaları da farzdır.

Yapılan bütün ibadet, zikir, cihad, hizmet, ve benzeri hayır amellere sevap verecek olan Allahu Teala'dır. O, hangi amele ne vaat etmiş ise onu verir. O vaadinden dönmez; yeter ki kul itaat etmiş olsun.

Şu halde mürşidi kamilin, kendi yetkisiyle talebelerine vereceği bir ceza ve mükâfat yoktur. Onun insana yapacağı en büyük iyilik, elinden tutup Allah'a tövbe edene, bu tövbede sabit kalma yollarını göstermesidir.

⁸⁶⁰ Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, VIII, 271; Kurtûbî el Câmi', IV, 61; Ali el Muttakî, Kenzu'l- Um-mal, VIII, 228; Bkz. Seyyid Muhammed b. Alevî, Mefâhim Yecibu en-Tusahhah, 102-102

Bunun yolu ise Kur'an ve sünnettir.

Terbiyenin sonu güzel ahlak ile süslenmek ve Yüce Allah'ın nızasına ulaşmaktır

İmam Şârânî (k.s) şöyle der:

"Kamil mürşidin tek gayesi vardır; o da şudur:

Müritlerini güzel ahlak ile süsleyip, Allah ve Rasulünün huzurunda sevi-
lecek bir olgunluğa ulaştırmaktır."⁸⁶¹

TÖVBESİNİ BOZAN ÇARPILIR MI?

Esasen bir mürşidin elini tutarak biat eden, Allahu Teala'ya tövbe etmiş demektir. Ama kimi zaman olur ki, insan verdiği bu sözünde duramaz.

Bu yüzden halk arasında yaygın bir kanâat vardır. O da şudur:

"Kim bir mürşide gidip tövbe eder ama daha sonra bir günah işlerse, mürşidin verdiği zikir ve diğer vazifeleri terk ettiğinden çarpılır; helak olurl.."

Bu yanlış bir değerlendirmedir. Bu konu özellikle dini konularda yeterli birikimi olmayan insanımızda olumsuz tesirler meydana getirmektedir. Bu sebeple nice iyi niyetli insanımızın zaman zaman şu sözlerine tanık oluyoruz:

"Bir mürşidin yanına gidip de böyle bir yükün ve tehlikenin altına gireceğime, kendi kendime kulluk yaparım daha iyil"

Bir mümini bu sonuca sevk edenler elbette sorumludur. Zira ulaşılan sonuç büyük bir gaflettir. Koyu bir cehaletin neticesidir.

Oysa Rabbimiz bakınız bize ne buyurur:

*"Ey iman edenler! Allah'ı çokça zikrediniz ki kurtuluşa erebilesiniz."*⁸⁶²

Bu emir her müminin Allah'ı zikretmesinin farz olduğunu gösterir. Ve bu emir kıyamete kadar devam edecektir. Dolayısıyla bir mürşit, talebesine zikir öğretirken ve bunu şiddetle ona tavsiye ederken, nasıl o müride fazladan bir yük yüklemiş olabilir?!

⁸⁶¹ Şârânî., Levâkıhu'l-Envâr, 14. Aynı mevzûun geniş bir izâhı için; bkz: Sühreverdî, Avarifu'l-Mearif, 10. Bölüm.

⁸⁶² Enfal 8/45. Cum'a 62/10

Halbuki mürşidi kamil sadece Allahu Teala'nın yüklediği yükü yüklemektedir. Yanına gelen bir mümine de bu yükü taşımada yol gösterip yardımcı olmaktadır.

Çünkü mürşit kendi yükünü güzel taşımakta, zayıf insanların kendi yüklerini çekmesi için ise destek vermektedir. Hal böyleyken kamil bir mürşit terbiyesinden kaçan kimse, '*Rahatlık anyorum*' derken kendi işini zorlaştırmış olmuyor mu?!

Hürriyet ararken, kölelikle yüz yüze gelmiyor mu?!. Bu kölelik, nefsin arzularına hizmet etmek olmuyor mu?!..

"Ben kimseye bağlanmam, herhangi bir mürşide mürit olmam!.." diyen bir kimse, eğer tek başına takva hâlini muhafaza edebiliyorsa ne güzelli..

Ancak bu kimse her an kötülüğü emreden nefsin keyfine göre yaşıyorsa o, nefsin müridi olmuş demektir.

İşte bu yüzden şu sonuç önemlidir:

Hepimiz Yüce Allah'a güzel kul olmakla mükellefiz. Bu bize farz kılınmıştır. Bu farzı hangi yolla yerine getirirsek getirelim fark etmez. Yol önümüzde, halimiz ise ortadadır.

Allah dostları herkes için bir nimettir. Onlar ilâhi sevginin ve feyzin dağıtım yeridir. Onlara gidip samimi olarak gönül verenler nasibini alır. Böyle bir hazineyi bulup da bir şey alamayanlar da olabilir.

Bir mürşit eli tutan ve Allah için güzel kulluk yapmaya söz veren herkesin sözüne sadık kaldığı, kemale erdiği söylenemez. Fakat mürşit eli tutanların ekseriyeti Allah dostu ile olmanın bereketini görür, hal ve hareketleri ve ya en azından fikirleri güzelleşir.

Mürşide verdiği sözünde durmayanlar, tövbesini bozanlar dünyada şekil olarak çarpılıp çarpık bir hâle gelmezler. Ağızları burunları çarpılmaz. Gözleri kör olmaz.

Ancak işledikleri günahlar yüzünden gönül dünyaları yıkıma uğrar. Kalpleri hastalanır, katılaşıp. Böylece basiret gözleri kör olur. Güzeli halleri değişir, gönül sâfiyetleri kaybolur. Buna kalbin manen ölmesi denir.

Kalbi ölen ve gaflete düşenler, nefsin elinde perişan olurlar. Bu durumda mürşidin bir vebâli yoktur. Ancak mürşit hali bozulan talebesi için üzülür, gözyaşı döker, dönüşünü bekler.

Mürşidiyle yaptığı sözleşmeyi bozan ve güzel hâli bozulan bir mürit tövbe etmeli, biatını yenilemelidir. Sevgi bağını kuvvetlendirmeli ve yeniden güzel amellere sarılmalıdır.

Böyle yapmayıp günah ve isyan içinde ölür giderse işte o zaman mürşit sorumlu değildir. Kendisi sorumludur. Çünkü tövbe edilmeyen günahların çirkinliği zahire yansır, herkes sıfatına göre bir şekil alır.

İşte o zaman nice insanlar dünyada iken yaptıkları amellerinin bir karşılığı olarak ahirette kör-kötürüm olmuş, farklı hayvan şekillerine dönmüş bir halde ilâhi huzura gelir. Böyle bir halden Yüce Allah'a sığınınız.

Büyük arif Muhammed Masum (k.s) bu konuya şu sözleri ile açıklık getirmiştir.

"Kendilerinin irşat edilmesini talep eden insanların ibadetlere teşvik edilmesi lazımdır. Maksat bu şerefli yola girişin gerçekleşmesidir. Bunun gerçek manada gerçekleşmesi de ancak Allahu Teala'nın lütuf ve keremi ile olur.

Bir kimse mürşidin yanına gelir, kendisine intisap eder de onun dediklerini yapmazsa, bunun zararı ancak kendisine olur.

Bu yolu fazla aramadan, zahmet çekmeden kolayca intisap edenler kıymetini bilmiyorlar. Genellikle iradesi zayıf kimseler bu işin şeref ve yüceliğini anlayamaz, onu basit bir şey görür.

Bir şeyi talep edip maksada ulaşmak, ancak peşine düşülen şeyi aziz bilmek ve ona layık olan değeri vermekle mümkün olur.

Herkes iyi bilir ki, dünya malının derdine düşenler, birazcık dünyalık elde etmek için, diyar diyar dolaşır, her türlü zahmeti çeker.

Allah rızasını arayan kimse, eğer bu isteğinde samimi ise onun fedakarlığı dünya ehlinin fedakarlığından daha çok fazla olmalı. Bu hususta sabırlı, azimli ve kararlı olmalı ve şunu bilmelidir:

Önceki büyükler, bir hakikat ehli mürşidi bulmak için memleket memleket dolaşır, uzak beldelere hicret ederlerdi."⁸⁶³

⁸⁶³ Muhammed b. Abdullah Hânî, Âdab, 207.

İmam Rabbani'ye (k.s) her zaman sıkça rastlanan şu mesele soruldu:

- Tarikata girenlerin bir kısmı istikâmet hallerini muhafaza etmiyorlar. Tarikata girdikten kısa bir süre sonra soğuyorlar. Sadık mürit ise kolay kolay bulunmuyor. Bu durumda ne yapmalı?

Hazret şu cevabı verdi:

- Tasavvuf yoluna girmek isteyenler için önce bir istihare yapılsın. Sonra onun durumu istişâre edilsin.

Bundan sonra, intisabı kabul edilen kimseler, eğer istikâmet üzere giderler ve bu yolun adabına uygun hareket ederlerse kurtulurlar; etmezlerse zararı kendilerine olur, size bir zararı olmaz.⁸⁶⁴

MÜRŞİTLE TÖVBE YAPMANIN FAYDASI

Kulluk sadece Allahu Teala'ya yapılır.

Kulluktaki kusur için yapılacak istiğfar ve tövbe de sadece Allahu Teala'ya yapılır.

Kulların bu konuda birbirlerine yapacağı şey, kullukta ve Allah'a dönüşte yardımcı olmaktır. Buna iyilik ve takva yolunda yardımlaşma denir.

Bu yardımlaşmayı bizden Yüce Allah istemektedir. Bu yardımla gafil zikre, cahil ilme, zalim edebe, günahkar tövbeye kavuşur.

Peygamber ve velilere kulların tövbelerini kabul veya ret etme görevi verilmemiş; bilakis kendileri ve diğer kullar için istiğfar etme görevi verilmiştir.

Kulları Allahu Teala'ya sevk makamında bulunan Hz. Peygamber'in (s.a.v), kendisine ilâhi bir emanet olan ümmeti adına ağlaması ve istiğfar etmesi, hem Rabbimizin emri, hem bu makamın gereği, hem de Rabbani ahlakın neticesidir.

Onlara vâris olan Rabbani alimlerin cemaatları adına dua etmeleri, bu sünnete göredir.

Allahu Teala, ümmetin terbiye ve tezkiyesi için gönderdiği Yüce Rasulüne (s.a.v) şöyle emretmiştir:

⁸⁶⁴ Muhamed Hânî, a.g.e, 207-208.

*"Onlar için istiğfar et."*⁸⁶⁵

*"Ey Peygamber! Mümin kadınlar seninle biat etmeye geldikleri zaman, biatlarını kabul et ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir."*⁸⁶⁶

Melekler bile müminler için istiğfar etmektedirler. Mümin kullarına son derece merhametli olan Rabbimiz (c.c), meleklerini de müminler için tövbe etmekle görevlendirmiştir:

"Arşı yüklenen ve onun çevresinde bulunan melekler, Rablerini hamd ile tesbih ve O'na iman ederler. Müminlerin affını ister ve:

*Ey Rabbimiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O halde tövbe edenleri ve senin yoluna tâbi olanları affet, onları Cehennem azabından koru, derler."*⁸⁶⁷

Allahu Teala müminlerin de birbirlerine dua ve etmelerini istemektedir.⁸⁶⁸

Her namazın son oturuşunda ayette geçen şu duayı okumak bu yüzden sünnettir:

*"Rabbim! Beni, anne-babamı ve bütün müminleri hesap gününde affet."*⁸⁶⁹

Bu istiğfar ve manevi yardımlaşma iman kardeşliğinin hakkıdır. Müminin en hayırlı ve kabule en layık duası, diğer mümin kardeşinin gıyabında yaptığı duadır.⁸⁷⁰

Şu halde her mümin, diğer kardeşleri için Allah'tan af ve afiyet istemeli. Bunu yaparken ilâhi rızayı gözetmeli. Karşılığını Allahu Teala'dan beklemeli.

Bir kulun diğer kulun affı için ağlaması ve hayrı için Mevla'ya yalvarması öyle büyük bir ahlakıdır ki; bu hal, ilâhi rahmeti hemen harekete geçirmekte, coşan rahmet her iki müminin de ihtiyacını gidermektedir.

⁸⁶⁵ İlgili ayetler için bkz: Â-i İmrân 3/159; Nur 24/62.

⁸⁶⁶ Mümtetine 60/ 12.

⁸⁶⁷ Mümin 40/7.

⁸⁶⁸ Haşr 59/10.

⁸⁶⁹ İbrâhîm 14/41.

⁸⁷⁰ Hadis için bkz: Müslim, Zıkr. 87-88; Ahmed, Müsned, VI. 452.

Biraz insaflı olup tevazu gösteren hiç kimse, şahsi amellerinin ve zikirlerinin kendisine yeterli olduğunu iddia edemez. Bütün alem için her şeyi ile bir rahmet kılınan Rasulullah (s.a.v) bile, Hz. Ömer'i (r.a) umreye gönderirken şöyle diyor:

*"Kardeşçigiml Bizi de duadan unutma."*⁸⁷¹

Kul tövbesini tek başına da yapabilir, fakat sahih bir tövbenin şartlarını korumak gerekir. Bu da kolay değildir. Bir arifin dediği gibi, *'Bizim gaflet ile ve edebini koruyamadan yaptığımız nice istiğfarlar da ayrı bir istiğfara muhtaçtır.'*

Allahu Teala:

*"Ey iman edenler! Samimi olarak Allah'a tövbe ediniz, umulur ki Rabbiniz günahlarınızı örter ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlerine koyar."*⁸⁷²

ayetiyle hepimizden *nasuh tövbesi* istemektedir. Hasan el-Basrî'ye nasuh tövbesinin nasıl olduğu sorulunca, o şöyle cevap vermiştir:

"Nasuh tövbesi kalp ile pişman olmak, dil ile istiğfar edip Allah'tan affedilmeyi istemek, günahları terk etmek, içinden bir daha günaha dönmemeğe kesin karar vermektir."

Ebu Muhammed Sehl şöyle demiştir:

"Gerçek tövbe eden kimse, sadece işlediği günahlara değil, aynı zamanda gafletine de tövbe eden kimsedir."

Hız. Ali (r.a) gerçek bir tövbenin nasıl yapıldığını şu sözleriyle anlatır:

"Günahların temeli gaflet ve cehalettir. Gafil olanın kalbi ölür, cahilin edebi bozuk olur. Hakiki bir tövbenin farzları vardır. İşlenen günahı, günah olarak görmek ve kusurunu itiraf etmek bunların başında gelir.

Bu günahla zulüm işlediğini kabul etmek lazımdır. Nefsin kötü arzularına kızmak gerekir. Nefsi kötü amellerdeki ısrarından vazgeçirmek gücü yettiği kadar gıdasını haramdan temizlemek şarttır.

Çünkü helal yemek salihlerin temel prensiplerindendir. Sonra bütün günah çeşitlerine pişman olmalıdır. Gerçek pişmanlık, kendisini pişman eden şeylere bir daha dönmemektir.

⁸⁷¹ Ebu Davud, Vitr, 23; Tirmizî, Deavat, 109; Ibnu Mace, Menâsik, 5, 35.

⁸⁷² Tahrim 66/8.

Tövbenin bir önemli yanı da, istikamet hâlini bozmadan ilâhi emirlere uymak ve yasak şeylerden kaçınmaktır. Gerçek istikamet, kulun bütün hayatı boyunca, daha önce yaşadığı gibi sakat ve bozuk şeylere düşmemesidir.

Bunun için, her şeyi ile Allah'a yönelmiş kimselerin yoluna girmeli. Kendini eski hâline döndürecek cahillerle arkadaş olmamalı. Güzel amellere sarılarak önceki kusurlarını telafi etmeli. Böylece salihlerden olmaya çalışmalı.⁸⁷³

Demek ki, gerçekten tövbe ve Yüce Allah'a dönüş için bu halleri elde etmek gerekiyor. Doğrusu böyle bir tövbeyi insanın tek başına yapması ve koruması gayet zordur. Bunun için Cenâbı Hak, günahla nefsin zulmeden kullarına en güzel tövbe şeklini şöyle tarif etmiştir:

*"Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan bağışlanmayı dileseler, Rasul de onlar için istiğfar etseydi Allah'ı ziyadesiyle affedici ve esirgeyici bulurlardı."*⁸⁷⁴

Buradan ortaya çıkan sonuç şudur:

Ümmet için en hayırlı tövbe, Allah'ın Sevgilisi ve halifesi olan Hz. Peygamber'in (s.a.v) önünde ve şahitliği altında yapılan, onun da dua ve istiğfarla desteklediği tövbedir.

İmam Fahrüddin Râzî (rah) (606/1210), bu ayetin tefsirinde şöyle diyor:

"Hz. Peygamber (s.a.v) ile birlikte yapılan tövbenin şu faydası vardır: Tövbe yapanın istiğfarındaki gaflet ve kusurları, Hz. Peygamber'in istiğfarı ile giderilir. Böylece tövbe ilâhi huzura sahih ve sağlam bir tövbe olarak ulaşmış olur.

Çünkü kendileri için istiğfar eden Peygamber'i (s.a.v) Allahu Teala seçmiş, onu vahyi ile şereflendirmiş ve kendisi ile kulları arasında bir elçi yapmıştır. Bundan dolayı, onun şefaati ve vesilesiyle huzuruna gelen bir şey geri çevrilmez."⁸⁷⁵

Bu şefaati ve rahmet, Efendimizin (s.a.v) saadetli hayatından sonra yaşayan ve günahlarla nefsin zulmeden ümmeti için de geçerlidir.

Şu örneklerde olduğu gibi.

873 Rivayetler için bkz: Ebu Tâlib el-Mekkî, Kûtu'l-Kulûb, I, 179.

874 Nisâ 4/64.

875 Râzî, Tefsir-ı Kebir, X, 130.

Pek çok ilim ehli tarafından nakledilen bir haberde, el-'Utabî isimli zat şöyle anlatır:

Rasulü Allah (s.a.v)'in kabri yanında oturuyordum. Bir bedevi geldi ve:

- es-Selâmü aleyke ya Rasulellahl (Allahın Selamı üzerine olsun, ey Allah'ın Resulü!..)

Allah Teala'nın şöyle buyurduğunu işittim: *"Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan bağışlanmayı dileseler, Rasul de onlar için istiğfar etseydi Allah'ı çok fazla affedici ve esirgeyici bulurlardı."*⁸⁷⁶

Ben de günahlarımdan tövbe etmek için, Rabbime seni şefaati yapıp huzuruna geldim." Dedi.

Ardından şu mealdeki şiiri okudu:

Ey bu topraklarda yatanların en hayırlısı!

Senin güzel kokun ve bereketinle bu vadi ve tepeler bereketlenip hoş oldu.

Senin bulunduğun ve içinde her derde deva ile cömertlik ve kerem bulunan bu kabre canım kurban olsun.

Bu şiiri okuduktan sonra dönüp gitti.

O anda beni bir uyku bastı. Rüyamda, Hz. Rasulullah'ı (s.a.v) gördüm. Bana:

- Ey 'Utabî, şu bedeviye yetiş ve kendisine, Allah'ın onu affettiğini müjdele, dedi.⁸⁷⁷

Hz. Ali (r.a) anlatır:

Biz Rasulullah'ı (s.a.v) kabri şerifine koyduktan sonra yanımıza bir bedevi geldi. Kendisini Rasulullah'ın (s.a.v) kabrine atarak toprağından başına toprak saçmaya başladı ve şöyle dedi:

- Ya Rasulellahl

Sen söyledin biz de sözünü işittik.

⁸⁷⁶ Nisâ 4/64.

⁸⁷⁷ İbnu Kesir, Tefsir, II/306; Nevevi, el-Mecmu, VIII, 256.

Sen Allah'tan alıp anlattın, biz de senden öğrendik.

Allah, sana indirdiği ayetlerin birinde şöyle buyurdu:

*'Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan bağışlanmayı dileseler, Rasul de onlar için istiğfar etseydi Allah'ı çok fazla affedici ve esirgeyici bulurlardı.'*⁸⁷⁸

Ben de nefsimi zulmettim, sana geldim.

Benim için istiğfar et!

Bunun akabinde Rasulullah'ın (s.a.v) kabrinden:

- *Allah seni affetti*, diye bir ses geldi.⁸⁷⁹

Şu halde Rasulullah (s.a.v) Efendimizin vârisi ve ümmetinin terbiyecisi olan kamil mürşitler, ümmette yaptıkları tövbe ve istiğfarda Efendimizin (s.a.v) ayette anlatılan sıfatını temsil etmiş oluyorlar.

Kulların Allahu Teala'ya yönelişlerine şahitlik yapıyorlar. Onlarla birlikte Yüce Allah'a tövbe ve istiğfar ediyorlar. Birlikte tövbe yapan müminin tövbesinin kabûlü için de ayrıca Allah'a yalvarıyorlar.

Zira kamil mürşitler naz makamında niyaz eden salih kullardır. Onlarla birlikte yapılan tövbeler, onların nezaretinde icra edilen zikirler ve onların tavsiyesi doğrultusunda yapılan hizmetler Allah katında en verimli, en sevimli, en temiz ameller olarak kabul görür.

Yeter ki insan, bu makamın münkiri olmasın ve o huzurda edep dışı davranmasın.

*"Ey iman edenleri! Hep birden Allah'a tövbe ediniz ki, kurtuluşa eresiniz."*⁸⁸⁰ ayetinden, topluca tövbe yapmanın daha makbul olduğunu anlıyoruz.

Kamil bir mürşitle birlikte Allah'a yapılan tövbeyi Hristiyanların *vaftiz* olmasına ve papazın önünde günah çıkarma hezeyanına benzetmek tam bir cehalettir.

⁸⁷⁸ Nisâ, 4/64.

⁸⁷⁹ Kurtubî, el-Cami li Ahkâm'il Kur'an, V. 265; Suyutî, el-Havî, II/482.

⁸⁸⁰ Nur 24/31.

Bu anlayış, tevhid dinini, Kur'an'ın cemaat ruhunu ve ümmet hedefini, sünnette uygulama şekillerini zikrettiğimiz biatların, hikmetini ve tasavvufun edebini bilmemek demektir.

Hiç bir mümin önünde tövbe ettiği ve elini tutup intisap yaptığı kamil mürşidin, günahları affedeceğini düşünemez ve söylemez. Böyle düşünmemelidir. Günahları dilerse affedecek olan sadece Yüce Allah'tır.

Mürşit, kendisinin ve elinden tutan talebesinin günahlarını affetmesi için Yüce Allah'a yalvarır. Mürit de bu bilinçtedir. Hem o tövbesinde sabit kalmak istemektedir. Bunun için kamil mürşidin başında bulunduğu takva mektebine talebe olmuştur. Buna intisap denir.

İntisap, mürşitten ihlas ve edep öğrenmek için yapılır. Böylece mürit, mürşidin terbiyesine ilk adımı atmış olur. Bundan sonra mürit, mürşitle hak yolda yürümeye başlar. Bu yürüyüş manevî bir yürüyüştür.

Bu yürüyüş kalp ile olur. Onda devamlı hâl değişir, bir sıfattan diğere geçilir, bir makamdan daha yükseğe intikal edilir, nefsin engelleri aşılır, cehalet yerini ilme terk eder, ilim irfana dönüşür, irfan ilâhi muhabbetle birleşir.

İlâhi muhabbet bütününü kalbe yerleşir. Bütün bunların sonucunda Yüce Allah'a kavuşma hasıl olur. Başından sonuna kadar bu işe tasavvuf büyükleri *"seyri sülûk"* adını verir.

BIATIN GAYESİ NEDİR?

Güzel amel Allah rızası için yapılan ameldir. Amel kalpte başlar. Amelin ilk safhası niyettir. Niyet amelden önce gelir. Niyet amelden daha hayırlıdır.

Çünkü niyet amelin ruhudur. Amel geçici, niyet devamlıdır. Bunun için ölçü niyettir. Allah katında ameller niyetlere göre değerlendirilir.

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz bu konuda şu ölçüyü koymuştur:

"Muhakkak ki bütün ameller niyetlere göre değerlendirilir ve karşılık görür. Herkese niyet ettiği şey verilir."

Kim, hicretini Allah ve Rasulü için yapmışsa; onun hicreti Allah ve Rasulü için olmuştur."

*Kim de, hicretini elde edeceği bir dünyalık ve nikahına alacağı bir kadın için yapmışsa; onun hicreti de niyet ettiği bu şeylere olmuştur.*⁸⁸¹

Bu yüzden bütünüyle manevi bir hicret yapmak olan tasavvuf yoluna giriş Allah rızası için yapılmalıdır. Bu konuda büyük arif İmam Sühreverdî (k.s) şu uyarıları yapar:

"Niyet amelden evveldir. Amel ona göre değer kazanır. Büyüklerin edebiyiyle Hak yoluna girmek isteyen bir müridin bu yola adımını atarken yapacağı en önemli şey; bu büyüklerin yoluna girmeye, şekil ve hallerine bürünmeye, onlarla beraber oturmaya Allah rızası için niyetlenmesidir.

Şüphesiz bir kimsenin velilerin yoluna girmesi, kendisinde bulunan kötü hâl ve durumlardan hicret edip kurtulmak istemesi anlamına gelir. Bu hususa işaret eden bir hadisi şerif meali şöyledir:

*"Gerçek muhacir, Allahu Teala'nın nehyettiği şeylerden uzaklaşan kimsedir."*⁸⁸²

Demek ki günümüzdeki gerçek muhacirler, takva sahipleridir. Onlar nefislerinden Yüce Allah'a kaçmışlar ve edebi kendilerine yurt edinmişlerdir. Bu yola adım atanların işi Yüce Allah'a kalmıştır. O, güzel niyeti kalpleri hiçbir zaman rahmetinden mahrum etmez.

Şu ayetin müjdesine kulak verelim:

*"Kim Allah ve Rasulüne itaatle hicret ederek evinden çıkar da, sonra kendisine ölüm yetişirse, onun ecri Allah'a aittir."*⁸⁸³

Şu halde müridin velilerin yoluna Allahu Teala için girmesi gerekir. Eğer o, bu cemaatin nihayette ulaştığı yüksek hâl ve makamlara ulaşırsa, asıl menzilde onlarla buluşmuş olur.

Eğer velilerin ulaştığı nihayete ulaşmadan önce kendisine ölüm gelirse onun sevabı Allah'a aittir. Şu temel kaideyi unutmayalım:

"Başlangıç hâli sağlam olan herkesin, nihayeti de o ölçüde güzel olur."

881 Buharî, İman, 41; Ebu Davud, Talak, 11; Tirmizî, Fedailü'l-Cihad, 16; Nesâî, Taharet, 59; İbnu Mace, Zühd, 26.

882 Buharî, İman, 4; Ebu Davud, Vitr, 2, Cihad, 2; Nesâî, İman, 9; İbnu Mace, Fiten, 2; Ahmed, Musned, II, 163, 192, VI, 21.

883 Nisâ 4/ 100.

Cüneyd el-Bağdadi (k.s) şöyle demiştir:

“Müridi Hak yolunda gerileten, manevi yükselmesini engelleyen ve tıkayan şeylerin çoğu, başlangıç hâlinin bozukluğundan kaynaklanır.”

Mürit başlangıçta niyetini sağlam ve temiz yapmaya muhtaçtır. Niyetin sağlam olması, nefsin boş ve kötü arzularından uzak tutulmasıdır. Bir de, niyette dünyevî bir çıkar hesabı bulunmaması gerekir. Kalbin bütün arzusu Allah olduğu zaman, bu yola giriş sırf Allah rızası için olmuş olur.

Sahabe-i Kiram’dan Salim b. Abdullah, zamanın halifesi Ömer b. Abdülaziz’e şöyle tavsiye mektubu yazmıştır:

“Ey Ömer! Bil ki; Allahu Teala’nın kuluna yardımı onun niyeti ölçüsündedir. Kimin niyeti sağlam olursa, Allah’ın ona yardımı da tam olur.

Kimin niyeti sağlam ve güzel değilse, Allah’ın yardımı da o ölçüde eksik olur.”⁸⁸⁴

Zamanımızda bir mürşide bağlanma ile ilgili niyetler farklıdır. Her tekkeye giden, Mekke’ye uğrayan Allah rızasını aramıyor.

Bir mürşide intisap eden, onunla bir yakınlık ve hukuk oluşturan insanların niyeti aynı olmuyor nedense. Kiminin kalbi dünyaya, kiminin kalbi Mevla’ya yönelmiştir. İnsanların bir mürşide intisapları konusunda Şeyh Abdülbari en-Nedvî (rah.) şunları zikreder:

“Şeyhimiz Şeyh Eşref Ali et-Tanevi (rah) kendisine intisap etmek isteyenlere ara sıra açıklamalarda bulunur, bu konuyu daha iyi anlamalarına yardımcı olurdu.

Çünkü halk, bir şeyhe bağlanmanın anlam ve gayesi ile ilgili pek az şey biliyordu. İnsanların bir şeyhe intisaptaki hedefleri genel olarak şunlardır:

Keşif ve keramet hevesi:

Şeyhe bağlananlardan bir kısmının gayesi keşif ve keramet sahibi olmaktır. Oysa bu tür şeyler müride değil, mürşide bile gerekli değildir. Müridin bu gibi şeylere heves etmesinin nedenini anlamak mümkün değil.⁸⁸⁵

⁸⁸⁴ Sühreverdi, Avarif, 531-532. (Terc: Gerçek Tasavvuf, 688-689).

⁸⁸⁵ Abdulbari en-Nedvî, Beyne’t-Tasavvufi ve’l-Hayat, 122.

Nefis keramet ve olağanüstü şeyler görüp zevklenmek ister. Halbuki Yüce Mevla'mız şöyle emreder: *"Halbuki onlar ancak Allah'a, onun dininde ihlas sahibi olarak ibadet etmeleri için emrolundular."*⁸⁸⁶

Yüce Allah'ın gösterdiği istikamette gidenler O'na ulaşırlar. Buna ilâhi rızaya kavuşmak denir. *"Allah'ın kulundan razı olması, en büyük şeydir."*⁸⁸⁷ Bu müjdeden başka bir yücelik ve güzellik arayanlar aldanmıştır.

Tasavvuf terbiye içindir. Terbiye, güzel kulluk içindir. Güzel kul, Yüce Rabbinin ve halkın haklarını en güzel şekilde koruyan insandır. Bu ahlakın sonu Cennettir.

Sehl b. Abdullah Tüsterî'nin (283/896) belirttiği gibi, kerametlerin en büyüğü, kötü ahlaklardan birisini terk edip onun yerine iyi ahlak sahibi olmaktır.⁸⁸⁸

Ahmed Tabaranî Serahsî'nin (k.s) şu sözü ne kadar güzel: "Kerametten maksat, gerçek tevhid anlayışına ulaşmak ve yakınlı artırmaktır. Bir kimse, kainatta Allah'tan başka bir yaratan ve yaşatan görmedikten sonra, olağan şeyleri görmesi ile harikulade şeyleri görmesi arasında hiçbir fark yoktur."⁸⁸⁹

Şazeliyye tarikatının piri Ebu'l-Hasan eş-Şazeli (k.s) (624/1256) şöyle demiştir:

"Devamlı keramet isteyen ve ona ulaşmak için kendini zorlayana keramet verilmez. O ancak kendinde ve amelinde bir şey görmeyen, devamlı Al-lahu Teala'nın muhabbetiyle meşgul olarak O'nun fazlına nazar eden, nefinden ve amelinden ümidini kesen kimseye verilir.

Sünnete uymaktan daha büyük bir keramet yoktur. Bunlar kime verilir de, o hâlâ daha başka şeyler ararsa, gerçekten bu kimse davasında yalancı, sözlerinde iftiracı yahut gerçek ilmi elde edememiş zavallı birisidir.

Böyle bir kimse sultanın huzurunda bulunma nimetine ulaşmışken bununla yetinmeyip ahırdaki hayvanların hizmetine özenen kimseye benzer."⁸⁹⁰

⁸⁸⁶ Beyyine 98/5.

⁸⁸⁷ Tovbe 9/72.

⁸⁸⁸ Kuşeyrî, Risale, II, 679.

⁸⁸⁹ Kuşeyrî, a g e, II, 675.

⁸⁹⁰ Şaranî, Tabakatu'l-Kubra, II, 7.

Manevi korumaya girme ümidi:

Mürşide gidenlerin bir kısmının gayesi de, şeyhlerin her durumda müritlerini koruyacakları ve ebedî âlemde onlara yardımcı olacakları inancından kaynaklanan tehlikelerden korunma ve azaptan kurtarıma ümididir.

Bu ümit, şartlarını taşırsa güzeldir. Ancak sırf temennide kalırsa bir şey ifade etmez. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) öz kızı Fatıma'ya (r.ah) söylediği şu söz, bu konuda herkese ibret verecek mesajlar içeriyor:

*"Kızım Fatıma! kendini (güzel iman ve salih amellerinle) cehennem ateşinden korumaya çalış! Çünkü ben sana Allah'tan gelecek şeylere karşı kurtuluş garantisi veremem."*⁸⁹¹

Salih amel ve güzel ahlaktan uzak olan bir mürit, sadece mürşide bağılıyım demekle onun kendisini kurtaracağını nasıl ümit edebilir?

Mürşit, bir müridini Allah'a itaat ve edeple süsleyip güzel ahlaka ve takvaya ulaştırmadan ona neyin garantisini verebilir?

İman ve itaati güzel olmayan bir kimseyi mürşidin ahirette Cehennem azabından koruması nasıl mümkün olabilir?⁸⁹²

İmam Şârânî (k.s) nakleder:

"Şeyh Ebu'l-Abbas el-Mursî (rah.), 'Mürit, şeyhiyle övünen kimse değildir. Asıl mürit, güzel hâli ve takvasından dolayı mürşidinin kendisiyle övündüğü kimsedir.' Demiştir."⁸⁹³

Manevi zevk ve hâl heyecanı:

Kimi insanlar şöyle düşünebilir:

Mürşidin öyle bir bakışı ve nazarı vardır ki, müridi aniden olgunluğa ulaştırır ve manevi zevke erdirir. Öyle ki bu olgunluğa erişmek için müridin ibadet, taat ve gayretine gerek yoktur.

Bu görüş yanlıştır.

⁸⁹¹ Buharî, Vasaya, 11; Nesâî, Vasaya, 6; Darimî, Rikak, 23.

⁸⁹² Abdülbârî en-Nedvî, Beyne't-Tasavvufi ve'l-Hayât, 122 Ayrıca bkz: en-Nedvî, Tasavvuf ve Tarikatın Yenilenmesi, 156-157.

⁸⁹³ Şaranî, el-Envârü'l-Kudsiyye, 1, 200.

Eğer gerçek böyle olsaydı, sahabenin (r.anhüm) güzel hallere ulaşmak için bir çaba harcamasına gerek kalmazdı

Zira onlar alemlere rahmet kılınan, her nazarı ayrı bir nur ve bereket olan Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimizin halkasında idiler.

Ondan öte nazarlarıyla insana olgunluk kazandıracak kim vardır?

Bununla birlikte sahabe-i kiram ve bizzat Peygamber (s.a.v) diliyle Cennetle müjdelenen sahabiler bile bütün güçleri ile ibadete sarılmışlardır. Onlar, duydukları Cennet müjdesine veya bizzat Rasulullah'a (s.a.v) güvenip ameli terk etmemişlerdir.

Kamil insanların özellikle irşatla görevli kamil mürşitlerin nazarla terbiye etme yetkisi vardır. Bu nazarlar, kalbe ilâhi aşkı aşılır, insanı şevke getirir, ibadete yöneltir.

Bazen bu nazarlar müride çok güzel manevi haller ve ilimler kazandırabilir. Fakat bunlar devamlı olmaz. Zira, bu tür olağanüstü olaylar sürekli olmadığı gibi, herkes için gerekli de değildir.

Herkes kamil mürşitten aynı derecede feyiz alamaz. Çokları var ki, aldığı feyze sahip çıkamaz, emanetini koruyamaz. Feyiz ve nur Allah'ın rahmetidir. Hepsisi manevi rızktır. Bu tür nızkların da bir hesabı, takdiri ve tayini vardır.

Mürşit her istediğine dilediği kadar feyiz veremez. O, sadece Allah'ın takdir ettiği nasipleri yerine ulaştırır. İnsanın sadece buna güvenmesi ve ibadetleri terk etmesi büyük bir yanılıdır.

Cezbe hallerine ulaşma arzusu:

Kimi insanlar zikir veya ibadet hâlinde iken cezbe ile haykırmayı, yerinden fırlamayı, titreyerek kendinden geçmeyi büyük bir zevk sayar. Buna ulaşmak için can atar.

Ayrıca bu şekilde, hiçbir çaba harcamadan amel defterinin hayırla dolağını ve günahlarının kendiliğinden silineceğini düşünür. Böyle bir cezbeyle içindeki bütün kötü duyguların ve vesveselerin tamamen dışa atılmasını bekler.

Bu hâl içinde melekleri seyretmeyi, gayb aleminden bilgiler almayı ve böylece doyumsuz zevklere ulaşmayı arzular. Bunu da yukarıdaki hallerin en yüksek kademesi olarak yorumlar.

Bütün bu düşüncelerin kaynağı bilgisizliktir.

Bu hallerin hepsi de insanın iradesi dışında kalan bir takım olaylardır. Onlar hoşla gitmiş olsalar bile, asıl gaye ve hedef olamazlar. Belki de bu, nefsin gizli bir tuzağıdır.

Çünkü bakıldığında bu işlerin hepsinde nefse ait şeyler saklıdır. Aksi halde, Allah'ın rızasını arayan bir maneviyat yolcusunun bu tür beklentilerle ne ilgisi var?

İranlı arif bir şair şöyle diyor:

Özlem ve kavuşma düşüncelerini bir kenara at.

Sen dostun rızasını aramaya bak.

Çünkü, dostun rızasından başka bir şey istemek aşık için ayıptır.

Bu tür beklentisi olan kimseler iki yönden yanılgıya düşerler:

Birincisi: Bu durumların hepsi gerçekleşmiş olsa o kimse kendisini olgunluğa ermiş birisi sayacak! Çünkü ona göre asıl hedef bu.

Bu duruma ulaşan biri için yapılacak başka şey kalmamıştır. Artık o, bu güne kadar uğrunda nice mahrumiyetlere katlandığı asıl gayesine ulaşmıştır. Onun için ibadet ve iyilikleri bırakmakta herhangi bir sakınca kalmamıştır.

Bu sebeple elde ettiği bu sıfatlarla yetinir. Ama çok geçmeden iyilik ve ibadetlerle alay etmeye başlar, helâke gider, sapır.

Böyle bir durumdan Yüce Allah'a sığınınız.

İkincisi: Bu sıfatları elde edememe durumunda gerçekleşir. O zaman da bu kimse neredeyse sıkıntısından ölecek gibi olur. Sürekli arzu ve iradesi-ne bağlı olmayan şeyleri ister, sabırsızlık ve sakıntı içinde yaşar.⁸⁹⁴

Şeyh Eşref Ali et-Tanevî (rah), *"Kur'an'ı maharetle okuyan kimse, şerefli meleklerle beraberdir. Zorlanarak, kekeleyerek okuyan kimseye ise, iki ecir vardır."*⁸⁹⁵ hadisinin açıklamasında şöyle der:

"Cahil kimse bazen, zikir ve ibadet sırasında manevi bir tat ve lezzet bulamadığında, zikir ve ibadetten bıkar. Nihayet terk eder. Sıkılarak yaptığı amel-in faydasız olduğunu zanneder.

894 en-Nedvî, Beyne't-Tasawuf, 123. Kısmen eklemeler yapıldı.

895 Buharî, Tevhid, 52; Müslim, Müsafirin, 244; İbnu Mace, Edeb, 52.

Oysa böyle bir düşünce ile insanın manevi ilerlemesi ve gelişmesi durur. Çünkü batınî işlerin bütün esası, yakın üzere olmaktır.

Bu yolun tahkîk ehli büyükleri, zikirden maksadın lezzet almak olmadığını söyler. Lezzet olmasa da insan, zikir ve ibadetle meşgul olmalıdır.

Sonuçta fazla gayret ve mücahede etmesinden dolayı daha fazla sevap alır. Faydası da ona göre olur. İbadet ve zikirde lezzetin olmaması zarar değildir. Aksine, ihlaslı olmak için bu daha faydalıdır.”⁸⁹⁶

Buradan ortaya çıkan sonuç ise şudur:

Bir insana ibadet ve zikir kapısı açılmışsa, ona ilâhi yardım geliyor demektir.

Eğer Yüce Allah bir kuluna özel yardım etmese, kul kendi başına ihlasla ibadet edemez.

Dua ile dünya dertlerini dindirmek:

Kamil mürşitlere giden bazı insanlar, bütün kainatı mürşidin emrinde zanneder. Onun Allah dostu olduğunu ve bunun için bütün dualarının kesinlikle kabul olacağına inanır.

Bu düşünce ile ona giderek duasını almayı ve bozulmuş dünya işlerini bir düzene koymayı ister. Bazı kimseler de mürşitten, kısa zamanda sır ilmini öğrenip eşya üzerinde tasarruf sahibi olmayı ve işlerini keramet yoluyla görmeyi hedefler.

Bu kimseler, bütün problemlerinin dua ve keramet yoluyla çözüleceğine inanır. Şeyh Abdülbârî en-Nedvî (rah) bu hâle misal olarak şu olayı anlatır:

Bir gün Haydarabad’da yaşayan namaz ve orucunu aksatmayan, ibadetlerini asla ihmal etmeyen bir memur yanıma geldi ve şunları söyledi:

- Allah’ın ermiş kullarından neden hiç kimse kalmadı?

Falanca yerden başkente gidebilmek amacıyla Dekkan ve Hindistan’ı tamamen dolaştım. Şeyhler arasında (keramet gösterip tayy-i mekân yoluyla) bu arzumu gerçekleştirecek hiç kimseyi bulamadım!..⁸⁹⁷

896 Eşref et-Tânevî, Hadislerle Tasavvuf, 55-56.

897 en-Nedvî, a.g.e, 124.

Hiç şüphesiz dua haktır. Velilerin naz ve niyazı Hak katında makbuldür. Allahu Teala, kudsi hadiste: *"Sevdiğim kulum benden bir şey isterse onu kendisine veririm."*⁸⁹⁸ buyurur.

Ancak veliler Allah'tan dünyayı değil, O'nun rızasını isterler. Onlar eşya-ya değil, Allah'a aşıkırlar.

Manevi hallere ulaşmak:

İnsanın nefsi acelecidir. Hemen elde edeceği maddi şeyleri sever. Manevî alanda da böyledir. Nefis maddi konularda olduğu gibi manevi meselelerde de yaratılışı gereği aceleci davranır.

İnsan hayırlı bir iş yapmak istese, hemen şeytan devreye girer; nefsi de kullanarak hayırların hedefini değiştirir. Allah için yapılması gereken ibadet, taat ve hizmetler, bir bakarsınız ilâhi nızanın dışında farklı niyetlere doğru gitmeye başlar.

Mesela bazı insanlar, bir mürşide intisap ettikten sonra zikir dersi alır. Zikir namaz gibi bir farzdır. Ancak Allah rızası için yapılmalı. Ancak şeytan zikir yapmaya devam eden bir müridi bu zikirden alıkoyamaz ise bu kez onun ulaşması gereken hedefini değiştirir.

O zaman mürit, aldatmacalarına yenik düşer, zikirle uğraşırken nurları seyredeceğini, güzel âlemlerin hemen kendisine görülmeyeceğini, gayba ait sesler işitebileceğini düşünür.

Bu düşünceler müridin manevi hallere ulaşma hevesinden kaynaklanır; bu ise cehalettir.

Şeyh Abdalbârî en-Nedvî (rah), bu tür düşüncelerin sakıncalarını üç noktada toplar:

Zikir ve benzeri meşguliyetlerle bu tür sonuçların doğması şart değildir. Esasen bu tür hallerin meydana gelmesi, zikir ve benzeri işlere bağlı da değildir.

Bu nur ve sesler bazen gayb aleminden gelen şeyler değil, insanın zihin ve hayalinde oluşan haller olabilir. Bu durumda insan nefsin hayallerini ilâhi vâridat zanneder, yanıılır, zarar eder.

⁸⁹⁸ Buharî, Rikak, 38, Ibnu Mace, Fitn, 16; Beğavî, Şerhu's-Sünne, I, 142; Beyhaki, K. Zühed, No: 696.

Diyelim ki bu kimseye gayb dünyasının bütün sırları âşikâr oldu; manevi perdeler aralandı. Bunun tek başına kula ne faydası olacak?

Kulu Yüce Allah'a yaklaştıracak şeylerin başında iman gelir; ardından salih amel gerekir. Çünkü Allah (c.c), kendisine yakınlığın artmasını ibadet şartına bağlamıştır. Hem insan bazen şeytanları melek suretinde de görebilir. Oysa şeytan her zaman şeytandır.

Halbuki ölümden sonra gayb âleminin sırları inanan ve inanmayan herkese açılacaktır. Peki o zaman herkes yüksek derecelere ulaşmış ve Allah'a kavuşmuş mu olacak?!

Temel hedef Allah rızasına ulaşmaktır:

Gerçekten kamil bir mürşide bağlanmanın, intisap edip sohbetine girmenin amacı, yukarıda zikrettiğimiz diğer durumlar olamaz.

Bu nedenle Allah yoluna giren bir hakikat yolcusu, gönlünü bu tür düşüncelerden uzak tutmalıdır. Böyle şeyler yerine, bu bağlılığın ve intisabın asıl amacının Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak olduğunu kalbine iyice yerleştirmelidir.

Bunun yolu itaate devam etmektir. Maneviyat yolcusu olan kimse bütün dinî emirleri yerine getirip gafleti gidererek devamlı Yüce Allah'ı zikretmelidir.

Zaten müritle mürşit arasında kurulan bağın anlamında bu gerçek söz konusudur. Mürşit müride hak yolu gösterir, hayrı tavsiye eder. Mürit de - zevkine varmasa ve istediği olgunluğa eremese bile - bu emir ve tavsiyeleri hayatına uygular.

Niyetinde samimi olanlar ve bu yolda sabredenler bir gün bu itaatin meyvesini mutlaka toplayacaktır. Zira iyiliğin karşılığı iyiliktir. En güzel karşılık Allah'ın rızasıdır. Onu kazanan mürit, Cehennem azabından kurtulup Cennete girecek ve Cenâbı Hakk'a kavuşacaktır.

İşte bu gayeye ulaşmak için mürşide düşen, Allah rızasına giden yolu müride tarif etmesi, o yolda rehber ve örnek olması ve Cenâbı Hakk'ın müjdelelerini duyurmasıdır.

Müride düşen vazife ise bu yolda rehberine tamamen bağlanıp, kendisine verilen vazifelere ve emirlere tamamen uymaktır. İşte gerçek müritlik ve hakiki mürşitlik budur."⁸⁹⁹

⁸⁹⁹ en-Nedvi, a.g.e, 123-125.(Terc:157-160).

Büyük veli İmam Rabbânî (k.s) (034/1625), bir mürşit terbiyesinin niçin gerekli olduğunu şöyle açıklamıştır:

"Bu yola girmekten maksat, hakiki imana ulaşır Yüce Allah'ın emir ve hükümlerini ihlas ve muhabbetle uygulamaktır.⁹⁰⁰

Fena ve beka diye tâbir edilen manevî hallerin elde edilmesinden asıl gaye yakîn hâlinin meydana gelmesidir. Yakîn, hadis-i şerifte belirtilen ihsan hâlidir. İhsan, Allahu Teala'yı görüyor gibi kulluk yapmaktır. Bundan başka bir şey iddia etmek ve yanlış hedeflere yönelmek tehlikelidir. Mesela Allah'ın vücuduna girdiğini söylemek (hulul) veyahut kendisinin Allah'ın zatında kaybolduğunu düşünmek zındıklıktır, insanı dinden çıkarır.⁹⁰¹

Manevi haller amellerin neticesidir. Bu manevî ilimler, güzel amellerin sağlam bir itikat içinde yapılmasıyla elde edilir. Bu da, yapacağı ameli hakkıyla bilmeyi gerektirir. Bunlar Kur'an ve Sünnet ilimleridir. Her mükellefin bunları bilmesi gerekir.⁹⁰²

Asıl maksat aşk ve muhabbet değil, güzel kulluk yapmaktır. Zira aşk, cezbe ve muhabbet güzel kulluk için gereklidir. Velâyet mertebelerinin en sonu kulluk makamıdır; ondan daha üstün makam yoktur.⁹⁰³

Tarikat ve hakikat menzillerini aşır geçmekten maksat, nıza makamı için gerekli olan ihlasın elde edilmesidir, başka bir şey değildir!..⁹⁰⁴

Görüldüğü gibi Allah dostlarının vesile olduğu en büyük iyilik, Allah'ı tanıma ve bilme ilmini (marifetullah), Allah sevgisini, ihlas, edep, takva ve haya hâlini samimi müritlerine kazandırmış olmalarıdır.

Bir insanın elde edeceği en büyük keramet işte budur. Allahu Teala'nın kulundan razı olmasından daha büyük hangi şeref vardır?!

Bu şeref, âlemlerin sahibi Yüce Allah'a dost olmaktır. Cenâbı Hak, dostlarına ebedi Cennetini hazırlamış, cemâlini seyretme nimetini müjdelemiştir. O'nun sözü hak'tır. Bundan daha büyük bir keramet, daha kıymetli bir servet, daha devamlı bir saadet düşünülemez.

900 İmam Rabbânî, Mektubât, I, 207. Mek.

901 İmam Rabbânî, Mektubat, I, 97. Mek.

902 İmam Rabbânî, Mektubat, 29. mek.

903 İmam Rabbânî, Mektubat, I, 30 mek.

904 İmam Rabbânî, Mektubat, I, 36. mek

Kamil mürşit sadık talebesini öyle bir edeplendirir ki, ona Yüce Allah ve melekleri dost olur. Bu dostluk içinde ömrü geçen müminin ölümü güzel, hesabı kolay, sonu ise rahmet olur.

Cennette Allahu Teala'yı görmekle şereflenir. Orada sevdiği Hak dostlarıyla beraber olur. Böylece ebedî saadetli bulur. Kamil mürşit, insanın iman ve ahiret selametine böylece kefil olmuş olur.

Allah dostlarına verilen şu müjdelere bakınız:

"Şüphesiz, Rabbimiz Allah'tır deyip istikamet üzere yaşayanlar (var ya, ölüm anında onların) üzerine melekler iner. Onlara:

'Korkmayın, üzölmeyin, size vaat olunan Cennetle sevinin. Biz dünya hayatında sizin dostunuz idik, ahiret hayatında da sizin dostunuzuz.

Çok affedici, çok esirgeyici Allah'ın bir ikramı olarak, canlarınızın her istediği orada size verilecektir. Ne isterseniz var orada.⁹⁰⁵ derler.

"Haberiniz olsun ki, Allah'ın dostları için hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değillerdir.

Dünya hayatında da ahiret hayatında da onlar için nice müjdeler vardır. Allah'ın sözlerinde asla bir değişme yoktur. İşte bu hâle ve vaade ulaşmak en büyük kurtuluştur.⁹⁰⁶

905 Fussilet 41/30-32.

906 Yûnus 10/62-64.

D- MÜRŞİDE VERİLEN YETKİLER?

Mürşide Verilen Yetkiler Neler?

Velâyet mertebesinin zirvesinde peygamberler bulunmaktadır. Allahu Teala'nın izni ve desteği olmadan hiç bir peygamber mucize gösteremez, ayet getiremez, istediğini hidayete erdiremez, kalpleri temizleyemez. Bu hakikat Kur'an-ı Hakim'de açıkça belirtilmiştir.⁹⁰⁷

Ancak ilâhi izin ve destek gelince peygamberler ölüleri diriltmiş, körlerin gözünü açmış, bir nefesle hastaları iyileştirmiş, hayvanlarla konuşmuş, cinleri emrinde çalıştırmış, bulutları istediği yere sevk etmiş, taşın içinden deve çıkarmış, denizi yol gibi kullanmış, kısa bir anda yeri göğü dolaşmış, parmakları arasından su fışkırtmış ve daha nice harikalar gerçekleştirmiştir.

Bütün mucizeler, peygamberlerin insan ve kainat üzerindeki yetkileridir. Bunların bir kısmı, derecelerine göre peygamber vârisi olan kamil insanlarda da zuhur eder. Ancak bunun bir sınırı vardır. Onu bilmek gerekir. Yoksa, veliler hakkındaki yanlış inançlar yüzünden şirke düşülür.

Bazıları, kutub ve gavs olarak bilinen velilerin kainatı idare ettiğini, bütün insanlardan ve âlemden haberdar olduğunu, istediğini yapma yetkisinin bulunduğunu düşünür ve söyler.

Bu fikir yanlıştır; tövbe edilmezse şirke ve küfre girme tehlikesi vardır. Bütün kainatı yoktan var eden ve varlığını devam ettiren Allahu Teala'dır. Kainat ve insan onun elinde ve emrindedir. O dilediği şekilde yaratır, istediği gibi sevk ve idare eder.

907 Ra'd, 38; Kasas, 56, Gafir, 78; Nur. 21.

Ancak Allahu Teala, bu kainatta bazı mühim vazifeleri meleklerine, bazı işleri de velilerine gördürür. Bir takım işleri de başka varlıklara yüklemiştir. İrşatla görevli bir velinin işi, Allah'ın izniyle ölü kalpleri nur ve ilâhi sevgi ile diriltmek, kulu Yüce Rabbine sevk etmektir.

Velinin bütün yetkisi ilâhi kadere bağlı olarak gerçekleşir. ve hepsi ilâhi izinle olur. Veli sonuç almak için sebepleri kullanır. Her işinde Allah'ın nzasını arar. Nâz, niyâz, dua ve avâzı hak içindir.

Allahu Teala'nın kendisine ikram ettiği feyiz, nur, keşif, keramet, marifet, feraset ve duasının kabul edilir olmasını ilâhi irade ve nâyaya uygun kullanır. Kul olduğunu unutmaz; haddini bilir, yetkisini aşmaz.

Yüce Rabbine karşı boynu bükük, gönlü yanık, kalbi uyanık bir vaziyette hep onun emrini ve desteğini bekler. Elinde hangi güzel hal zuhur etse onu kendisinden bilmez, kibir göstermez, övünmez.

Makamı ne olursa olsun veli her şeyi bilmez, bilmesi de gerekmez. Her şeyi bilmek ancak Allahu Teala'ya aittir. Yüce Allah bu konuda peygamber de olsa kimseyi kendisine ortak etmez.

Veli, Allahu Teala'nın kendisine bildirdiklerini ve hak yolunda lazım olanı iyi bilir. O Allah'ın şahidir. Onu tanır. Onu tanıtır. Kalbin ve nefsin terbiyesinde ustadır.

İrşat kutbu olan veli, bütün gücünü dinin yayılması ve insanların ıslahı için kullanır. Eşyayı ıslah etmek, dünya işlerini düzene sokmak, güzel geçim yolları aramak, teknik gelişmeleri takip etmek velinin birinci işi değildir. O bunları ehline havale eder.

Bazı insanlar, baş ve bel ağrısına varana kadar her türlü derdini velinin himmet ve tasarrufu ile dindirmek ister; doktor yerine veliye gider. Kimileri, insanların cehalet, zulüm, tembellik ve ihanetleri yüzünden bozulan cemiyet hayatının mürşitlerin tasarrufu ile düzelmesini ve zalimlerin başının ezilmesini bekler, durur.

Halbuki veliler, Allahu Teala'nın koyduğu fitrat kanunlarına uymayı takvanın bir gereği görürler. Yüce Allah'ın hikmetine bakarlar, tecellisine tâbi olurlar, her hâlükârda Hakk'ın muradını gözetirler. İlâhi rızaya uymayan talepleri de reddederler.

Tasarruf yetkisi:

Bir işin merkezinde olup işi idare edene o işin kutbu yani idarecisi denir. Değirmenin taşını döndüren, çarkını çeviren iğneye de kutup adı verilmiştir. Çünkü değirmen taşının dönmesini sağlayan sistem o çarkın etrafında dönmektedir.

Bir memleketin işlerini yürüten kimse de bu anlamda memleket işlerinin kutbudur. Bir müçtehid fetva işlerinin kutbu; bir kamil mürşit de irşat ve terbiye işlerinin kutbudur.

Bu yüzden mürşidi kamil olan zatlara tasavvuf ilminde *irşat kutbu* (Kutbu'l-irşad) denir. Kutup ifadesi bir sıfattır. İrşat ile görevli ve bu işe ehliyetli kamil insanlar için kullanılır.

Kur'an-ı Hakimde ve Sünnette zikredilen halife, imam ve ülü'lemir kavramları irşat kutbu olan kamil mürşidi de içine alır.

İrşad kutbu olan mürşidi kamil, Rasulullah (s.a.v) Efendimizin gerçek vârisidir. Onun ilmine, edebine, ruhanı olgunlaştırma işine, kalpleri Allah'a çevirme mesleğine, nefisleri terbiye etme ve hayata denge verme sanatı konularında Peygamber Efendimizin vârisidir.

Bu velâyet ve yetki ona halk tarafından değil, Cenâbı Hak tarafından verilmiştir. Vazife büyük olunca, yetki ve destek de büyük olmaktadır. İrşat ve terbiyenin asıl sahibi Allahu Teala'dır.

Hidayet ve irşat O'nun yetkisindedir. Ancak Allahu Teala beşerî planda bu işi kulların arasından seçtiği dostlarına da yaptırmaktadır. Bu dostların başında peygamberler gelir. Peygamber olmadığı zaman bu iş onun halifeleri, vâris ve vekilleri tarafından yürütmektedir.

Tasarruf yetkisine sahip olanın özellikleri:

İrşat kutbu, Allah'ın huzurunda kabul görmüş mukarrabun makamında bir takva sahibi bir velidir. Edep ve takva sahibidir. Hayırlarda en öndedir. İlâhi huzurda insanlığı temsil eder. Naz makamındadır.

Büyük arif İmam Rabbani (k.s) irşat kutbunu şöyle tanıtır: ⁹⁰⁸

İrşat kutbu olan velinin varlığı âlem ve insanlık için bulunmaz bir devlettir. O, uzun zamanlardan sonra zuhur etse de bir ganimettir. Onunla âlem aydınlanır, kalpler nurlanır.

Onun nazarı kalp hastalıklarına şifadır. Onun bir kalbe teveccühü, ondaki düşük ve rezil huyları temizleyip atar. Bu öyle bir zattır ki, velâyet mertebeler-

⁹⁰⁸ İmam Rabbani, Mektubat, I, 260. Mektup

rinin en yükseğine ulaşmıştır. Yüce Allah tarafından özel olarak seçilmiş ve sevilmiştir. Buna "mahbubiyet" makamı denir. O makamın bütün kabiliyet ve yetkisi ona verilmiştir.

Bu zat, velâyet mertebelerinin kemâlatını bünyesinde toplamıştır.

Allah'a davet makamlarının tamamını elde etmiştir. Nübüwet makamına has olan velâyetten bile kendisine layık olan nasibini almıştır.

Özetle *Toplanmış kendisinde bütün güzellikler* sözü onun hakkında ne kadar doğrudur!..⁹⁰⁹

Bu irşat kutbu, kalbiyle bir kimseye yöneldiğinde o kimsenin kalbi açılır, ilâhi sevgiyle dolar.

Veya bir kimse sevgiyle ona yönelse, ameli ve zikri az da olsa, onun feyzinden istifade eder, imanın tadını tadar.

Büyük veli Hakim et-Tirmizî de (k.s), irşat kutbunun özelliklerini şöyle sıralıyor:⁹¹⁰

Allah dostlarının bir kısmı, en yüksek velâyet derecesine sahip olur. Bu kimse, Allahu Teala'nın kendisini velâyet için seçtiği ve kullandığı bir kuldur.

O, Allahu Teâlâ'nın özel himaye ve desteğinde hareket eder. O'nunla konuşur, O'nunla görür, O'nunla tutar, O'nunla anlar.

Allahu Teala, yeryüzünde onun adını ve irşadını yayar, kendisini veliler sancağının sahibi yapar.

Onu yer ehlinin emniyeti, gök ehlinin nazar yeri kılar. Artık o gönüllerin reyhanı, Allah'ın has dostu, nazargah-ı ilâhi, Rabbanî sırların madeni olup yeryüzünde kulları Yüce Allah'a sevkeder.

Allahu Teala, onun vasıtasıyla kullarını terbiye eder. Onun nazarıyla ölü kalpleri diriltir. Halkı kendi yoluna çevirir. Onunla ilâhi hukuku ayakta tutar.

Bu haliyle o, seçilmiş kulların efendisi, hikmet sahiplerinin reisi, dertlerin şifası, manevî tâbiplerin imamı olur.

Sözü, kalpleri Allah'a bağlar. Görülmesi nefislere şifa verir. Teveccüh edip yönelmesi kalpten kötü arzuları yok eder. Yakınlığı çirkin huyları temizler.

909 İmam Rabbanî, Mektubat, I, 285. Mektup.

910 Hakim et-Tirmizî, Nevadırü'l-Usul, I, 339; K. Siret-i Evliya, 35-36

O bahar gibi nur saçar. Yaz gibi manevî meyveleri devşirir.

Kendisine sığınılan bir sığınaktır. Bir şeyler bulunması ümit edilen maden kaynağıdır.

Hak ile batılın arasını ayırt eder. O, sıddıktır, hak adamıdır, dosttur, ariftir, ilham mazhardır. Yeryüzünde Allah'ın tek denebilecek dostudur.

Himmet

Himmet kelime manasıyla kalbi, iradeyi, duygu ve düşünceyi bir noktaya toplayıp tek hedefe yönelmek demektir.

Hemm ile himmet aynı kökten türetilen Arapça kelimelerdir. Hemm, iyi olsun kötü olsun, herhangi bir şeyi yapmaya yönelmektir. Himmet ise, kıymetli, şerefli ve güzel şeylere yönelmek demektir.

Her insanın azmettiği, gayretini yönelttiği bir hedefi vardır. İnsanların kimisi sadece midesini doyurmaya, şehvetini gidermeye, kimisi de gönle hitap etmeye, kalbin derinliklerine, duygulara yönelir.

Bu yüzden her insanın değeri, yöneldiği şeyle ölçülür. Derdi dünya olanın Allah katında hiçbir kıymeti olmaz. Hedefi Allah olanın ise, kıymeti kelimelerle ile anlatılamaz.

Günümüzde himmet denilince akla yardım ve destek gelir. *'Falanın himmetiyle meselemi çözdüm'* demek, *'Bana verdiği destekle sıkıntıdan kurtuldum'* anlamına gelir.

Elbette ki bu herkesin kabul ettiği bir haldir. Zira bütün insanlık birbirine muhtaç yaratılmış. İnsan bazen bir hayvanın yardımına bile ihtiyaç hisseder. Toplum da böyle; zayıflar güçlülere, fakirler zenginlere, hastalar doktorlara, cahiller alimlere muhtaçtır.

Kendisine maddi-manevi imkan ve nimet verilenler, imkanlarını muhtaçlara ulaştırmakla görevlidir. Yüce Allah'ın kainata koyduğu kanun böyledir. Bu yüzden bu âleme sebepler alemi denir.

Sebebi ve sonucu yaratan ise Allah'tır.

Peki veliler nasıl himmet eder?

Velinin himmet etmesine mürşidin teveccühü, manevi tasarrufu, nazarı, feyzi, duası da denir.

Bir velinin, karşısındaki bir insanın kalbine feyiz akıtması, ilâhi sevgi aşılması, sözü, nazarı ve hâliyle ona fayda vermesi mümkündür.

Aynı velinin uzaktaki kimselere himmet ve yardım etmesine ve tasarrufta bulunmasını bazıları kabul etmez. Bu konudaki itirazlar peşinden şu soruları sordurmaktadır:

Bir müridin uzak bir mesafeden mürşidine seslenerek '*medet, himmet, yardım ey mürşidim!*' diye yardım istemesi dinen doğru mudur?

Ayrıca o velinin bu sesi işitmesi ve ona yardım etmesi mümkün mü?

Kabirdeki bir insanın ruhundan yardım istenir mi?

İstendi diyelim, kabir âlemindeki bir ruh, dünyadaki insana fayda verebilir mi?

Şimdi bu soruların cevaplarına bir bakalım:

İlkin şunu söyleyelim: Konu, manevi âlemde ruh vasıtası ile cereyan ettiği için maddi şartlara mahkum olan akıl onu meseleyi anlamakta zorlanıyor.

Çünkü bu himmet ve yardım şekli farklı boyutlarda meydana geliyor. Aıştığımız şartların dışında gerçekleşiyor. Dolayısıyla zaman ve mekan ölçüleri aşıyor.

Bu yüzden onu bizzat tecrübe etmeyenler, bunun nasıl olduğunu anlamak için delil ve izah istiyor. Bu hususta haklıdırlar.

Onun için biz de meseleyi işin ehline ve onu tecrübe edenlere soracağız; bu konudaki delilleri ortaya koyacağız. Yanlış anlama ve uygulamaları Allah'ın izniyle tespit etmeye çalışacağız:

Kamil mürşitler bizim gibi basit şeylere yönelmezler. Ellerine emanet edilen bir yetkiyi şahsi çıkarları için, nefisleri adına kullanmazlar. Onlar bütün himmet ve gayretlerini tek hedefe yöneltirler:

O da Allahu Teala'nın rızasıdır.

Arifler dünya ve ahiret hayatlarını bu uğurda feda etmişlerdir. Onlar kendilerine yönelen herkesi de bu hedefe yöneltirler. Her işlerinde Allah'ın rızasını ve muradını gözetirler.

Ayeti kerime de belirtildiği gibi onlar canlarını ve mallarını Allah yoluna kurban etmişlerdir.⁹¹¹

Fakirlik ve zenginliklerinde, acı-tatlı, hastalık-sıhhat hallerinde hep Allah'ın rızasını aramışlardır. Artık böyle bir insandan yardım isteyen, himmet bekleyen kimseler, onlardan Allah için yardım istemelidir. Dünyalık değil.

Dünyalık istekler uğruna bu velileri kullanıp süfli heveslerini değil, ulvi değerlerini ihya etmeli, dünyasını değil, ahiretini kurtarmaya çalışmalıdır.

Büyük veli Şahı Nakşibend (k.s) müritlerinin dünya sıkıntılarını çokça dile getirmelerinden rahatsız olmuş ve onları şöyle uyarmıştır:

"Bizim vazifemiz, bize gelenleri Allah'a sevk etmek ve güzel ahlaka ulaştırmaktır. Biz kalplerin ihyası için varız, halk ise bizden dünyalarını mamur etmek için yardım istiyorlar."⁹¹²

Tasavvuf erbabına göre himmet, kulun kendisini veya başkasını bir hayra ulaştırmak, bir şerden korumak veya bir kemali ele geçirmek için bütün manevi gücünü kullanarak kalbiyle Cenâbı Hakk'a yönelmesidir.⁹¹³

Himmet ilâhi nurla temizlenmiş ve takva ile yücelmiş ruhlann, Allah'ın izniyle muhtaç kullara yardım etmesidir.

Bu âli ruhlar zamana bağlı değildir. Mekan ile sınırlanmazlar, maddi şartlara takılmazlar. Himmet, kamil velilere emanet edilmiş ilâhi bir nurdur. O nur ile yol alır, hak yolcularını terbiye eder, muhtaçların imdadına yetişirler.

Himmete medet ve şefa'at de denir. Bu manevi yardım dünyada olduğu gibi, kabirde, mahşerde ve hesap anında da olabilir.

Allah'ın izniyle başta peygamberler olmak üzere, melekler, salihler, şehitler, alimler diğer kullara yardım ve şefa'at edeceklerdir. Kur'an-ı Hakim de kendisini okuyan, yaşayan ve hakkını koruyan müminlere şefa'at edecektir.

Himmet Allah'ın rahmetidir. Himmet ehli seçilmiş kullardır. Kullann ihtiyaçlarını görmekle görevlidirler. Cenâbı Hak onlar vasıtasıyla dilediklerine yardım edip, müşküllerini çözer. Aslında kuluna destek veren ve müşkilini çözen Yüce Allah'tır.

911 Bkz: Bakara/207

912 Ahmed Sıddkî, Şahı Nakşibend, 119. (Semerkand, 2001)

913 Cürcanî, Tanfat, 278

'Himmet şeyhiml..' diyen kimse, *'ey şeyhim şu istediğimi yarat'* demez. Bunun manası, şu ihtiyacımı gidermesi için Yüce Allah'a yalvar, Allah'ın sana verdiği yetkiyi kullan, derdime derman ol, demektir.

Bir velinin uzaktaki bir sesi işitmesi mümkündür. Bunun devamlı ve her zaman olması gerekmez. Bu, velilere verilmiş bir keramet çeşididir. Örnekleri çoktur. Ayet ve hadisler bunun mümkün olduğunu gösteriyor. Ayet ve hadislere bakıldığı zaman, müminlere gökten ve yerden çok özel yardımların geldiği görülecektir.

Burada insan darda kalınca niçin Allah'tan yardım istemiyor da bir kuldan medet umuyor?

Sorusunu yersiz buluyoruz.

Çünkü birbirinize yardım edin, benim size verdiğim nimet ve yetkileri başkalarının ihtiyaçlarını gidermek için kullanın emrini veren Yüce Allah'tır.

Karnı acıkan ve elinde hiçbir imkanı olmayan bir mümin, yanında ekmek olan birilerinden, açım, bana yardım edin diyebilir. Bu kimse rızkını Allah'tan istemedi diye kınanmaz. O kişi şirke düşmüş de olmaz. Manevi rızklar da da durum böyledir.

Peygamber olsun veli olsun diğer bütün varlıklar hep vesiledir. Yüce Allah bazı kullarının ihtiyaçlarını diğer kulları ile gidermeyi daha çok sever. Bunun için bazı işlerde melekleri, peygamberleri, alimleri ve salihleri görevlendirmiştir.

Bu hakikati Rasulullah (s.a.v) Efendimiz şöyle ifade buyurmuştur:

*"Asıl veren Allah'tır, ben ise verileni taksim edip yerine ulaştırmakla görevliyim."*⁹¹⁴

⁹¹⁴ Buhari, ilim, 13; Müslim, Zekat, 100.

HİMMETİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Himmet ilâhi bir ikramdır:

Himmet bir çeşit keramettir. Allah'ın sevdiklerine ikramıdır. Bu yetki takvanın hediyesi, ilâhi aşkın meyvesidir. Allahu Teala sevdiklerine yaptığı bu ikramı meşhur bir kudsi hadiste şöyle müjdelemiştir:

"Ben farz ve nafile ibadetleri ile bana yaklaşan bir kulumu sevdiğim zaman onun gören gözü, işiten kulağı, tutan eli, yürüyen ayağı olurum.

*O, benimle görür, benimle işitir, benimle tutar, benimle yürür. Bana sığırsa onu himaye ederim. Benden bir şey isterse kendisine veririm."*⁹¹⁵

İşte velilerin sahip olduğu bütün keramet ve himmet çeşitleri bu hadiste özetlenmiştir. Bu hadiste Allah dostlarına verilen imkan ve yetkilerin ne boyutta olduğunu büyük müfessir Fahrüddin Razi (rah) şöyle belirtir:

"İnsan samimiyetle Allahu Teala'ya itaat etmeye devam ederse Allah'ın, 'onun gözü ve kulağı olurum' buyurduğu bir makama yükselir.

Allah'ın kuluna ikram ettiği celal nuru, kulakta olunca o yakını da uzağı da işitir. Bu nur göz hâlini alınca olunca, normal bir göz yakını gördüğü gibi uzağı da görür. Ve yine bu nur, kulda bulunan bir el olunca o elin zora, kolaya, yakındakine, uzaktakine, çok şeye gücü yeter."⁹¹⁶

İşte kamil bir veli, darda kalıp kendisinden yardım isteyen bir mümine ilâhi izinden sonra bu nur ile yardımcı olmaktadır.

Mesafe ne olursa olsun, kalbi ilâhi nur ile cilalanmış bir kamil veli, Allah'ın izniyle dünyanın çok uzak bölgelerini görebilir, uzaktaki sesleri işitebilir, dünyanın öbür ucuna el uzatıp yardım edebilir.

Bu, Allahu Teala'nın dilediği kulları için kolay ve mümkündür. Ancak bu nimeti kime, ne zaman, ne kadar vereğini Cenâbı Hak tayin eder.

Öyle olur ki veli, evinin diğer odasında olan bir olaydan haberi olmaz. Fakat kalbinden perde kaldırılıp özel bir nurla desteklendiği zaman dünyanın öbür ucundan haberi olur, Allah'ın izniyle oradaki bir insana sesini ulaştırır, elini uzatır, yardımı dokunur.

915 Buhan, Rikak, 38; Ibnu Mace, Fiten, 16; Ahmed, Müsned, VI, 256.

916 Razi, Mefzuhat Gayb, XX, 9091

Nitekim Hz. Ömer (r.a) Medine’de hutbe verirken Nihavend’de düşmanla çarpışan İslam ordusunun bir ara sıkıştığını gördü. Esasen bu görüş manevi olarak kalp gözüyle gerçekleşen bir görüştür. Hutbe arasında ordu komutanı Hz. Sariye’ye:

“Ey Sariye, dağa, dağal..”

Diye seslendi. Hutbeyi dinleyenler buna bir mana veremediler, şaşırdılar. Hz. Sariye bu sesi işitti ve ordunun arkasını dağa vererek düşmandan korrundu ve galip geldi.⁹¹⁷

Bu olayda üç tane ayrı keramet örneği vardır.

Birincisi Hz. Ömer (r.a) Medine’den Nihavend’i görmüştür.

İkincisi, bu kadar mesafeden seslenip sesini duyurmuştur.

Üçüncüsü de ordu komutanı Hz. Sariye bu sesi işitmiş ve o sesin Hz. Ömer’in sesi olduğunu anlamıştır.

Bütün bunlar Allahu Teala’nın kudretinin tecellileridir. Peygamberlerden başka bu ümmetin evliyasında böyle kerametler çok zuhur etmiştir. Savaşlarda müminlere yardım eden melekler, şehitler ve veliler çoktur.

Seyyid Abdulkadir Geylani’nin, Şah-ı Nakşibend’in ve diğer velilerin hayatlarında olduğu gibi, vefatlarından sonra da zaman zaman bu ümmetin içine darda kalan ve kendilerinden yardım isteyen kimselere -Allah’ın izniyle- yardım ettikleri çokça tecrübe edilmiştir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi bunlar birer karemettir. Rasulullah (s.a.v) Efendimizin mucizesinin devamıdır.

Çünkü bütün veliler Efendimizin (s.a.v) terbiyesi, manevi desteği, şefati ve bereketiyle bu derecelere ulaşmışlardır.

Himmet samimiyet ve gayret ister:

Himmet rahmettir. Himmêti çekmek için ona yönelmek gerekir. Anne diye ağlayan çocuk kalbini ve himmetini annesine yöneltmiş demektir. Bu yöneliş annenin kalbini çocuğa çeker ve anne himmetini yavrusuna yöneltir.

⁹¹⁷ Ebu Nuaym, Delailü’n-Nübevve, II, 579; İbnu Hacer, el-İsabe, III, 9-10; Münavi, el-Kevakibü’d-Dürriyye, I, 61; Kandehevi, Hayatü’s-Sahabe, IV, 243.

Sadık mürit de buna benzer. Kalbinin ilacı olan rahmeti, feyzi, ilâhi sevgiyi, manevi nisbeti ele geçirmek için kendini muhtaç görmeli, ağlamalı, sızlamalı, ilacı elinde bulunduran mürşidini kendi tarafına çekmek için kalbini onun tarafına yöneltmelidir.

Büyük arif Ebu'l-Abbas Mürsifi (k.s) bu konuda şöyle diyor:

"Mürşidin kalbinin sizinle olmasını istemeyin. Siz mürşidi kendi hayalinizde tutmaya ve onu hatırlamaya çalışın. Siz onu ne kadar hayalinizde tutabilirsiniz, o derece onun yanında bulunmuş olursunuz.

Çünkü mürşidin kalbi ve himmeti size değil, Allahu Teala'nın huzuruna bağlıdır. Gerçek mürit mürşidine sımsıkı yapışır. Mürşidinin kendisine yönelip ilgilendiği ve devamlı nezaretinde tuttuğu mürit olgun mürit değildir.

Çoğu zaman sadık talebelerimizden bazıları beni Mekke, Medine, Mısır, Rum diyarları gibi uzak beldelerde gördüklerini söylüyorlar.

Bu görüşmenin rüyada olduğu gibi, uyanık halde de gerçekleştiğine yemin ediyorlar. Habuki ben, onların gördüğü yerlerin çoğuna cisim olarak gitmiş değilim.

Onlar beni çok samimi olarak sevdiklerinden yanlarında hayal edebiliyorlar. Ben bundan onların sadakatını ve bana olan sevgi derecelerini öğreniyordum."⁹¹⁸

Kalbin mahzun olup boynun bükük olması ve niyetteki samimiyet Allah'ın rahmetini çeken en güzel sebeplerdendir.

Allahu Teala isteğinde samimi olmayan, ciddi olarak yalvarmayan, gafil kulların duasını işitir ama kabul etmez. Arzu ve isteğinde samimi ve sabırlı olan kimsenin eli de boş döndürmez.

Şah-ı Nakşibend (k.s) Hazretlerine tanıdıklardan bir kimsenin hasta olduğu bu yüzden, kendisinden teveccüh ve himmetlerini arzu ettiği söylenince şunu hatırlattılar:

"Hasta olan kimseye teveccüh edilmesi ve ihtiyacının giderilmesi için, öncelikle hastanın isteğinde ihlaslı olması ve hastalığını kabul ederek samimiyetle şifa istemesi gerekir. Bundan sonra kendisine yönelme olur."⁹¹⁹

⁹¹⁸ Şarani, el-Envaru'l-Kudsiyye, I, 196-197.

⁹¹⁹ Ahmet Siddikî, Şah-ı Nakşibend, 122

Reşahat adlı eserin sahibi Şeyh Safî (rah)'in naklettiği olay konumuza bir çok yönden ışık tutmaktadır:

"Şeyhulislam Ahmed Câmi Hazretlerinin huzuruna bir Türkmen beyi ve hanımı yanına birlikte girdi. Zevcesinin elinde son derece güzel bir çocuk vardı.

Fakat bu çocuğun iki gözü de kördü. Anne-baba büyük bir ızdırap ve üzüntü içinde Hazretin huzuruna yanaştılar ve:

- Efendimiz! Bu bizim tek oğlumuz. Her şeyi güzel, fakat iki gözü de görmüyor. Dünyayı gezdik, pek çok doktora gittik çare bulamadık. Dua edecek veli ve ulu kişilere gittik, sonuç alamadık.

Bizim malımız çoktur, bu yolda hepsini feda etmeye hazırız. Sizin istediğiniz her şeyin Allah katında kabul edildiğini duyduk, kapınıza geldik.

Şu oğlumuzu bir nazar ediniz, kendisine göz nuru verilsin. Bütün malımız sizin olsun. Eğer siz bize himmet etmezseniz, kendimizi yerden yere vurup helak olacağız. Lütfen bizi boş çevirmeyin! şeklinde yalvarmaya başladılar.

Ardından huzurda ağlamaya başladılar. Ulu veli bu istek karşısında irkil-di. Zira kendisinden mucize çapında bir iş isteniyordu. Bunu edebe de aykırı gördü ve onlara:

- Bu ne garip bir istek! Körlerin gözünü açmak Hazreti İsa peygamberin (A.S) mucizesidir. Ahmed Câmi kim oluyor ki ondan bu işi istiyorsunuz? Dedi.

Ve yavaş yavaş oradan uzaklaştı. O sırada Türkmen beyi ile hanımı kendilerini yere attılar. Hıçkırarak ağlamaya başladılar. İşte o anda Ahmed Câmi Hazretlerinin kalbine ilâhi bir nur (vâridat) indi. İçinde bir ses yankılandı. Hazret kendisini tutamadı. İradesi dışında dilinden şunlar döküldü:

- Biz yaparız, o değıll..

Yanıdakiler bu sözü işittiler. Şeyh efendi birden geri döndü. Çocuğun yanına gitti. İki baş parmağını küçük yavrunun gözlerine dayadı ve:

- Allah'ın izniyle aç gözlerini ve gör! diye seslendi.

Ellerini çekti, çocuk ışı ışı görmeye başladı. Oradakiler hayret ve dehşet içinde kaldılar. Anne baba çocuklarına sarıldılar, bu defa sevinç göz yaşları içinde ayrıldılar. Oradakiler Ahmed Câmî Hz.lerine şu soruyu sordular:

- Efendimizi Önce, *'Ahmed kim oluyor ki bu işi yapsın'* dediniz. Sonra da *'Biz yaparız'* buyurdunuz. Bu iki sözün manası ne idi? Hazret şu cevabı verdi:

- İlk söz benim sözümdü ve doğrusu bu idi. Ben tek başıma bu işe güç yetiremezdim. İkinci söz bana ait değildi. O kalbime ilham edildi, sırrıma indirildi. O Rabbime ait bir ilhamdı.

Bana, *'Ölülerini İsa mı diriltir, körlerin gözünü İsa mı açar, dilsizleri dilini İsa mı çözer? Onların hepsini biz yaparız.'* dedi.

Sonra da, *'Geri dönl Biz o çocuğun gözünün açılması için seni vasıta yaptık'* buyuruldu. Bu mana kalbime öyle tesir etti ki dilimden döküldü.

O söz ve iş Cenâbı Hak'tan geldi. Ahmed'in elinde ve nefesinde göründü.⁹²⁰

Büyük veli Abdülkerim el-Cilî (k.s) "İnsan-ı Kamil" kitabında bütün başarının, himmetteki samimiyete bağlı olduğunu belirtir ve şunu ekler:

"İsteğinde samimi olan kimsenin iki alameti vardır:

Birincisi: Yöneldiği ve istediği şeyin olacağına kesin olarak inanmaktır.

İkincisi: Gücü nispetinde istenen şeylerin gereğini yapmaktır.

Böyle olmayan kimseye himmet ve azim sahibi denmez. O sadece boş temenniler ile avunan ve davasında yalancı olan birisidir.

Böyle bir kimse aradığını bulamaz, sevdiğine kavuşamaz. Onun hâli elinde kalemi, kağıdı olmayan, okuma-yazma bilmeyen bir kimsenin mektup yazmaya kalkmasına benzer.

Bu durumda olan birisi mektubu nasıl yazacak? Hem o bu şekilde niye mektup yazmak istesin ki?..

Himmet kadere bağlıdır:

*"Rasûlüm de ki: Ben, Allah'ın dilediğinden başka kendime herhangi bir fayda ve zarar verecek güce sahip değilim."*⁹²¹

Ayeti kerimesi her şeyin Yüce Allah'ın takdirine bağlı olduğunu gösterir. Büyük arif İbnu Ata (k.s) "Hikem" adlı eserinde şöyle der:

⁹²⁰ Şeyh Safi, Raşahat, 142-143 (Sadeleştiren: Necip Fazıl)

⁹²¹ Araf/188

“Himmet ne kadar büyük olursa olsun kader sınırlarını geçemez.”⁹²²

Kamil mürşit, müridin isteğine değil Allahu Teala'nın onun hakkındaki takdirine bakar. İki türlü kader vardır:

Bir çeşit kader vardır ki, onun gerçekleşmesi Allah tarafından kesin hükme bağlanmıştır. Bu hükmü verilen şeyin gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Onu dua ve himmet değiştirmez. (Kazâ-i mübremi)

Diğer bir çeşit kader vardır ki, onun gerçekleşmesi bazı sebeplere bağlanmıştır. İşte dua, himmet ve sadaka bu kısımda fayda verir. (Kazâ-i muallak)

Kadere bazı alimler kaza adını verir. Durum ve hüküm aynıdır. Hâl böyle olunca bazılarının:

“Benim mürşidim gavstır; Allahu Teala'dan her ne isterse olur. Bir bakışta kafiri mümin yapar, fasığı takva sahibi yapar; tek başına bir orduyu yener!” demesi doğru değildir.

Bunlar Allahu Teala'nın kudretinde olan şeylerdir. O dileyince en azılı kafir imana gelir, katı kalpler erir, kuru topraklar yeşerir. Fakat şunu unutmayalım:

Allah dostları, kendi arzularından çok ilâhi muradın gerçekleşmesine sevinirler. İstedikleri verilince bir sevinirlerse, verilmeyince on sevinirler. Çünkü, Yüce Allah'ın muradı onlar için her şeyin üstündedir.

Onlar bilirler ki Yüce Allah'ın murat edip yarattığı şey her zaman en güzel, en doğru, en hikmetli ve en gerekli olandır.

Büyük veli Mevlana Halid Bağdadi (k.s), kendisinden neslinin devamı için dua ve himmet isteyen Akka valisi Abdullah Paşa'ya şu cevabı göndermiştir:

“Biz kendimizi himmet ehli görmüyoruz. Ancak öyle olsa bile, istenilen şeyin meydana gelmesi sebeplere bağlanan bir kader (*kaza-i muallak*) olduğu anlaşılmadan himmet kullanılmaz.

Kesin olan kazayı (*kaza-i mübremi*) değil veliler, peygamberlerin himmeti bile değiştiremez. Onun sonucuna rıza gösterip Allahu Teala'ya teslim olmak gerekir.

⁹²² Ibnu Acibe, İkazu'l-Himem, 22

Şunu belirtelim; nasıl ki velileri inkar etmek doğru değilse onlar hakkında itikadı bozacak inanışlara gitmek de doğru değildir. Bu konuyu ayırt etmek kişiye vaciptir.

Bu aşırı ve tehlikeli inanışlar daha çok velilere güzel zan ve aşırı muhabbet besleyen kimselerde oluyor. Unutmayın ki, şeytan hile ve düzen sahibidir. İnsanı helâke götürecek her yolu dener."⁹²³

Himmet hikmete uygun gerçekleşir:

Arifler Allahu Teala'nın hikmetine aşıktır. İşlerin zahirine değil sonucuna bakarlar. Onlar kendileri ve talebeleri için hep Allah'a yaklaştıracak sebepler ararlar.

Kulun Allahu Teala'ya yaklaşması, kalbin teslimiyetine ve nefsin terbiye edilmesine bağlıdır. Bu terbiye bazen sıhhat ile bazen de hastalık ile olur. Bazı kalp hastalıklarının tedavisi fakirlik, yalnızlık ve çaresizliktir.

Kalp katılığı ve gafletin giderilmesi için bazen acı tedbirler gerekir. Mürit bunları bilmez. O her sıkıntıya düştüğünde ondan kurtulmak için mürşidinden yardım, himmet ve dua ister.

Ama mürşit, feraset nuru ve ilâhi bir ilimle o sıkıntının, müridin derdine derman olduğunu görür. Ve onu Allah'a yaklaştırdığını bilir. Kısaca kendisine 'Dua ederiz' diyebilir.

Mürit de o derdinin hemen bitivereceğini düşünür. Oysa mürşidi kamil, Allahu Teala'dan o sıkıntının devamını istemektedir.

Çünkü müritteki gafletin ilacı o sıkıntının içindedir.

Hastaya ilacını içirmemek dostluk değil düşmanlık olur.

Mürşit sevdiği kimseye bu düşmanlığı yapmaz.

Mürşit müridin keyfine değil, işin gereğine bakar.

Manevî tedavi neyi gerektiriyorsa onu yapar.

Himmet hizmetten sonra gelir:

Mürit '*Sultanım himmet*' dedikçe, mürşidi '*önce çalış, hizmet et evladım!*' der.

Buradaki hizmet dünyalık bir istek değildir. Müritten istenen salih amelilerdir. Arifler şöyle der:

"Mürşidin himmeti, müridin gayreti nispetinde olur."

Tarlasında güzel ekin isteyen bir kimseye düşen ilk iş tohum elde etmektir. Tarlayı temizlemek, tohumu ekmek, gerekli sulamayı yapmak daha sonra gelir.

Bunun akabinde de el açılır, dua edilir.

Artık hayırlısını isteme zamanı gelmiştir.

Dini gerektirdiği amelleri yapmayan bir mürit, dünyadaki bütün velileri dolaşmış olsa bile bir şey elde edemez.

Netice itibariyle şunları söyleyebiliriz:

Bu dünyada asıl hedefimiz âlemlerin sahibi Allahu Teala'yı sevmek ve O'na bir mümin olarak sevimektir. Tasavvuf yolunun büyükleri bunun yolunun iman, irfan ve edep olduğunu söylüyorlar.

Cüneyd el-Bağdadî (k.s) Hazretleri bunu şu veciz sözleriyle dile getirir:

"Allah'ın Sevgilisi Rasulullah (s.a.v)'in izinden ve yolundan başka, Allah'a giden hiçbir yol yoktur. Onun dışındaki bütün yollar kapalıdır."

Bir başka arif de şu temel usulü bize hatırlatır:

"Sünnetin tasdik etmediği bütün hâl ve ameller batıldır, zarardır."

Rasulullah (s.a.v) Efendimizin başında bulunduğu Allah yolu, bütün insanlara açıktır. Herkes bu nurlu yolda Rabbine kulluk etmekle mükelleftir.

Ne var ki bu güzel yola girmek ve samimi olarak yol alabilmek o kadar kolay olmamıştır. Aşhab-ı Kiram'dan sonra insanlarda genellikle dünya hırsları ağır basmış, kalpler sâfiyetini kaybedip ihlas, ihsan ve takva hâli zayıflamıştır.

Ancak bu din, Allahu Teala'nın koruması altında olduğundan, Ümmet-i Muhammed'in içinden *"sabikûn"* sınıfında ve *"mukarrabûn"* makamında olan takva imamları bu güzel yolun müdâvimleri olarak hayat sürmüşlerdir.

Sabikûn hayırlarda en önde gidenler; Mukarrabûn ise Yüce Allah tarafından sevilen ve ilâhi huzurda kabul gören kamil velilerdir.

Onlar Rasulullah'ın (s.a.v) vârisi olarak Allahu Teala'nın dinini korumuş, yaşanmış, yaymış ve ilâhi sırları nice müminlere yaşanır İslam olarak sunmuşlardır.

Biz bu kamil Allah dostlarına, "ehlullah, insanı kamil, arif, Rabbanî alim, sufi, mürşidi kamil gibi isimler veriyoruz.

Hicrî II. asırda *sufî* adıyla toplumda tanınmaya başlayan bu ihya ve ıslah ordusu, önce geniş kitleler içinde sohbet, vaaz ve nasihat yoluyla irşat faaliyetlerine devam ettiler.

Hicrî V. asırdan sonra bu örnek ve önder şahsiyetler, Kur'an ve Sünne-tin ölçülerine göre özel irfan mektepleri ve irşat okullarını kurdular. Özel ter-biye metotları ile insanları dini eğitime tâbi tuttular.

Bu irfan okullarına tasavvuf, tarikat; irşat imamlarına ise mürşit, şeyh is-mi verildi.

Ümmeti Muhammed, bu nur kaynaklarından ve takva imamlarından is-tifade etmek için çevrelerinde toplandı. Onların istikamet hâline bakıp kendi-lerini düzeltti.

Onların kemâlat aynasında nefsinin hastalıklarını, kalbinin derdlerini gör-düler. Allah'ın halifelik ve dostluk nurunu yansıtan velilerin yüzlerine bakıp Al-lahu Teala'yı hatırladılar. Ahireti düşünüp gönüllerinde günahlara tövbe et-me arzusunu uyandırdılar.

Ellerini tutup biat ettikleri mürşidi kamilleri şahit tutup Rabblerine söz verdiler. Onların gönül sohbetlerine girip, Allahu Teala'yı zikreder hâle geldi-ler. Allah'ın rızasını elde etmek için de hayırlara ısındılar, yolun edebini öğ-rendiler.

Kibri, riya, tevazuu öğrenip hayatlarına aktardılar. İkrâm ve ihsana alışıp maddi kaygıları aştılar. Bu yüzden cimrilikten kaçtılar. Yüce Allah'a kulluk zev-kine ulaştılar. Bu zevk ile yaşadılar. Böylece din onların hayatlarında tat oldu.

Onlar sayesinde insanlık, insanlığını buldu. Bütün bu anlatılan hallere Kur'an'ın ifadesiyle, 'tezkiye' yani manevi arınma dendi. Ama halk arasında tasavvuf adıyla bilindi.

İsim ne olursa olsun varılan sonuç takva oldu.

Hem takva kulluğun hedef noktasıdır. İnsanın gerçekten insan olmasıdır. Yüce Allah'a dost olma sanatıdır. Hz. Peygamber'in (s.a.v) ahlakıdır. Kal-bin nur ile hayat bulmasıdır.

İşte bu sıfatta olanlara muttaki dendi. Takva sahipleri anlamına gelen, muttakiler kainatın sigortasıdır.

Biz bu çalışmamızla Rasulullah (s.a.v) Efendimizden sonra irşat, ıslah ve takvanın ancak kamil bir mürşide teslim ve tâbi olarak elde edilebileceğini, bunun bundan başka hiçbir yolunun bulunmadığını iddia etmedik, etmiyoruz.

Ama bir velinin, *'Sünnet ışığında sırat-ı müstakim caddesinde gittikten sonra, Allah'a ulaşma halleri, kulların nefesleri kadar farklı ve çeşitlidir'* sözlerini doğru kabul ettik.

Akıl da kabul eder ki, herkes değişik bir hâl ve sıfatıyla Rabbinin rızasını bulabilir. Bunun sadece bir şekli vardır, denilemez. Ancak dinimiz, takvaya ulaşma ve kemâle erme yolu olarak en güzel gidişatın, Allah için birlik (cemaat) olmak, böylece birbirini tamamlamak gerektiğini söyler. Bu yüzden de salihlere tâbi olmamızı emreder.

Herkese vacip olan vazife Allah'a kulluktur. Bir vacibin yerine gelmesini temin eden sebepler de o vacip kadar önemlidir.

İmam Gazâlî'nin (rah.) belirttiği gibi, bir İslam beldesini düşman istila etse, gücü yeten bütün müslümanlara düşmanla savaşmak ve Allah için cihad etmek farzı ayındır.⁹²⁴

Aynı şekilde, insanın iman merkezi olan kalbi saran manevi düşmanların kalpten atılması da farzdır. Bu düşmanlar nefis ve şeytandır. Onların kalbe attığı kin, kibir, haset, hile, ucup, riya, dünya hırsı, şöhret hevesi, şehvet ateşi, cimrilik, pintilik, gaflet, inkar gibi manevî düşman ve hastalıkların kalpten defedilmesi, kalbin temizlenmesi gerekir.

Bu temizlikten sonra sıra kalbin güzelleşmesine gelir. Kalp Yüce Allah'ı tanımak ve O'nun zikriyle güzel olur, huzur bulur. Bu farzdır.

İşte biz de bu farzın Allah Teala'nın istediği şekilde yerine gelmesi için Kur'an ve sünnetin beyanlarına, tarihteki uygulama ve neticelere bakarak şöyle diyoruz:

Peygamber vârisi olduğu âşikâr olan bir kamil mürşidin elinde terbiye görüp onu örnek almak İslam'ı yaşamak bir şarttır.

924 Bkz: Gazâlî, el-Vasit, VII, 11. (Mısır, 1997. I. Baskı).

Bu tercih Allah'a giden yollann en güvenilir olanıdır. Çünkü yolu bilenle giden kimse, menziline hem tez, hem de tehlikelerden emin olarak ulaşır. Buna dostluk yolu denir.

Bu yol hep canlı kalmıştır; dipdiri...

Çünkü her halinde ilâhi aşk, her işinde manevi bir heyecan vardır. Bu yolun ana sermayesi Allah sevgisidir. Bunun da zevki yok olmaz. Tadan hiç bıkmaz. Bulan biteceğinden korkmaz.

Bu yol en bereketlidir. Çünkü bu yolda her amel ihlasla yapılır. Bütün amellerin sevabı kalben ona katılanlara da dağıtılır.

Böylece bir amel yapan kimse onunla birlikte, sevgi ve rızasıyla katıldığı diğerkardeşlerinin amellerinden de manen bir hisse alır, kârı binlere katlanır.

Bu yol en tecrübelidir. Çünkü, bu yolda bütün ameller binlerce kamil insan tarafından yapılarak sahiplerini kemale erdirmiştir. Gayretler en güzel meyvelerini vermiştir. İyi kötüden, sağlam çürükten seçilmiş, bütün güzel hâl ve ahlaklar silsile hâlinde sonrakilere intikal etmiştir.

Bu yüzden yol çok işlek, seyir net, kabile kalabalık, kılavuzlar uyanıktır.

Bu yol en istikametli yoldur. Çünkü bu yolun imam ve cemaatinin tek derdi ve biricik hedefi şudur:

Kalp ve kalıplarıyla, gizli ve açıklarıyla, ruh ve maddeleriyle, zevk ve vecdleriyle, his ve hevesleriyle bütün hallerde Kur'an ve sünnete uyarak ilâhi rızaya ulaşmaktır.

Kamil mürşitler Rasulullah (s.a.v) Efendimizin normal bir oturuş-kalkış şeklinde bile kendisine uymaya çok ehemmiyet vermişlerdir. Öyle ki sünnetleri bile farz hassasiyeti ile yerine getirmişler, çok önem vermişler; asla terk etmemişlerdir.

Bu yol Allah'a en yakın yoldur. Çünkü bu yol Allah'a boyun bkmş bir hâl ister. Her adımımda, bütün menzil ve duraklarında Cenâbı Hak hatırlanır. Böylece Allahu Teala'nın:

"Beni zikredin ki ben de sizi özel olarak zikredeyim."

"Ben, beni zikredenle beraberim." mjdelerine eriştirir.

Bu yolda edep ve tevazu hakimdir. Nafile ibadetlere zen gösterilir. İnsanı Yüce Rabbine yaklaştıracak ve sevdirecek ameller tercih edilir. Özellikle, ilâhi huzura girmeye mani olan kibir ve ucub gibi huylara set çekilir.

Ve...Özetle şöyle diyoruz:

Manevî hilafeti üstlenmiş kamil bir mürşide takva yolunda intisap etmek, bütün hayırların başı ve sonu olan Allah'ı bilmek ve tanımak (marifetullah) için lazımdır. Bu takva hâlini elde edebilmek için en kolay yoldur.

Gücü yettiği kadar ahdine vefa ve yola sadakat gösteren bir mümin için, kamil bir mürşide intisabın en önemli faydası, imanı muhafaza ve takviye etmektir.

Bu intisabın alimlere kazandıracağı en önemli fayda kalpten kibri temizlemez tevazuu elde etmektir. Zaten bütün hayırların başı, insanın acizliğini anlayıp nefsine değil Rabbine güvenmesidir.

İslam cemaat dinidir. Din en güzel şekilde ancak cemaat halinde yaşanabilir. Ben tek başıma Rabbime giderim diyen kimsenin işi hem zor, hem tatsız, hem de tehlikelidir. Tek başına kalan kimseye şeytan arkadaş olur. İnsan tek başına dini bütünüyle uygulayamaz.

Bir mürşit elinde terbiye görmek esastır. Alemde iki ilâh, bir insanın iki peygamberi, bir kadının iki kocası, bir vücudun iki kalbi olmayacağı gibi; bir insanın da aynı zamanda terbiye veren iki mürşidi olmaz. Olur diyen yol almaz.

Ancak bir mürşit elinde terbiye gören kimse, diğer mürşitleri gıyaben hayırla anmalı, karşılaştığında da onlara hürmet ve saygıda kusur etmemeli. Çünkü bütün ehlullah Allah'ın hidayet ordusu, Rasulullah'ın (s.a.v) vârisi ve birbirlerinin ruhanî kardeşleridir.

İnsan kendi mürşidini Allah için çok sevmeli. Fakat, *'Âlemde benim mürşidimden başkası irşada ehil değildir'* dememeli. Mürşitler arasında kıyas yapmak veya kendi mürşidi için hiç tecrübe etmediği makamları anlatmak, olmadık kerametlerle mürşidini yüceltmeye çalışmak doğru değildir. Bu, tasawuf adabına sığmaz.

'Bir mürşide intisap etmeyenler imanını kurtaramaz, Allah'a vasil olamaz' demek doğru değildir. Çünkü ilk devirlerde selefi salihin, daha sonraki anlamda, tekke ve tarikat disiplini içinde bir mürşide intisap etmiş değillerdi.

Ancak her biri zamanlarında yaşayan, sayıları hayli kabank salihlerden özel veya genel olarak istifade etmişlerdir. Onlardaki takva ve yakın hali, kendilerini sıratı müstakimde tutmaya yetiyordu.

Nübüwwet devrinden uzaklaştıkça, gönül dünyasında dünya muhabbeti, rızık ve geçim endişesi, övülme ve sevilme hevesi hakim olan insanların, kendi başlarına takvaya ulaşmaları çok zor olmuştur.

Bunun en kolay ve emniyetli yolu, irşatla görevli bir kamil mürşidin sohbet ve terbiyesine girmek olmuştur.

Takva ve irşat adına yapılan biat ve intisap, İslam'ın diğer hükümlerini ihmal ettirmez. Çünkü Kur'an'ın hedefi kalbi, ferdi, cemiyeti ve bütün hayatı ıslah etmektir.

Bütün hükümleriyle ve birimleriyle İslam'ın tam yaşanmadığı devirlerde mümkün olan uygulamalar hayata geçirilmiştir. Tasavvuf tarihi de şahittir ki, toplum olarak olmasa da fert planında takva hâli yaşanmıştır.

Bir şey tamamiyle yapılamaz ise tamamı da terk edilemez. Güç yettiği kadar ilâhi emanetler korunur, korunmalıdır. Bunun için peygamber vârisi bir mürşide biat edip intisap edenler şu hadisi şeriflerin tehdidinden kurtulmuşlardır:

*"Bir imama biat etmeden ölen kimse, cahiliye ölümü ile ölmüş olur."*⁹²⁵

*"Kim hak üzere giden cemaatten ayrılırsa, boynundan İslam bağıını çıkarmış olur, ateşe girer."*⁹²⁶

Her işte ve ibadette önce kulun niyeti dikkate alınır. Allah adına yapılacak bir şeyi, dünya adına ve nefis hesabına yapmak gizli şirk ve kesin haramdır.

Dini âlet ederek dünyalık kazanmaya çalışanların düşmanı Allah'tır. Takva ve nur kaynağı mürşitlere, dünya hesapları için intisap edenler ya cahil ya ahmaktır. Niyetini düzeltenler Allah'a dönmüş olur. Bütün işi dünya hedefli olanlar ise ahirette pişman olurlar.

Tasavvuf birlik demektir. Biat ve intisap, İslam kardeşliğini kuvvetlendirmelidir. "Lâ ilâhe illallah" tevhidini hedef edinen mürşitlerin cemaati, din birliğini bozacak hâl ve tutumlara giremez, girmemeli. Tasavvuf buna âlet edilmemeli.

⁹²⁵ Müslim, İmaret, 58; Ahmed, Müsned, IV, 96.

⁹²⁶ Ebu Davud, Sünnet, 27; Tirmizi, Fiten, 7; Ahmed, Müsned, V, 180, 243; Hakim, Müstedrek, I, 117.

Bir takva imamının arkasında nefis, şeytan ve Allah düşmanlarına karşı cephe açanlar, bir gaflete düşüp, hal ve hareketleri ile müslümanlar arasında çekişmeye girmemeli. Müminlerin tek bir vücut gibi olduğu, o vücuttaki bir tek hücrenin bile büyük bir ehemmiyeti, bulunduğu unutulmamalı.

Peygamberlik tamamlanmıştır. Fakat velâyet kapısı açıktır. Rasulullah (s.a.v) en son peygamberdir. Fakat, velilerin sonuncusu yani *hatmü'l-evliya* belli değildir. Onun kim olacağını Allahu Teala bilir. Bu kervan kıyamete kadar devam edecektir.

Fıkıh alimleri, müçtehitler, dinin zahiri ibadet ve işlerinde söz sahibidirler. Aynı şekilde kamil mürşitler de dinin manevi terbiye alanında, ahlâk sahasında söz ve içtihat sahibidirler.

Bu yüzden insanların hâl ve hastalığına göre, Kur'an ve sünnet eczanesinden manevi ilaç verme, kalp hastalıklarını tedavi etme yetkileri vardır. Bu kıyamete kadar devam eder. Çünkü dinimiz, kıyamete kadar gelecek bütün insanlığın ıslahını garanti etmektedir. Onun için dinin gerçek alimleri eksik olmaz, ümmet başıboş ve rehbersiz kalmaz.

Müslümanların çaresi Rasulullah (s.a.v) ile kainata sunulan ilâhi ahlakır; Kur'an ve İslam'dır. Ancak Kur'an'ın mesajı doğru anlaşılmalı. İnsanların keyfi değerlendirmeleri din değildir. Din Yüce Allah'ın istedikleridir.

Tarih şahittir ki, müslüman memleketlerde İslam'ın gerçek tadı ve neşesi, tasavvuf mekteplerinin eğitimiyle olmuş; mürşidi kamiller toplumun manevi dinamikleri kabul edilmiştir. Bu gün de durum aynıdır. Onun için bu irfan ve sevgi ocakları kurutulmamalı, kapatılmamalı ve Muhammedî nura sahip çıkılmalıdır.

Kamil mürşitler ve salih insanlar bulundukları ülke ve beldelerin rahmet vesilesi, huzur sebebidirler. Çünkü onlar bir taraftan samimi aşk ve ihlasla, halis dua ve niyazlarıyla gökten ilâhi rahmet çekerler; diğer yandan güzel ahlak ve örnek yaşantıları ile yeryüzünde huzur ve sükuneti temin ederler.

İlâhi aşkı ve güzel ahlakı kendine hedef edinmiş olan tasavvuf, hiçbir zaman ve mekanda gerileme sebebi, tembellik yuvası, miskinler merkezi olmamıştır. Aksine hakiki mürşitler, Hz. Peygamberin (s.a.v) şu sözlerini kendisine prensip edinmiştir:

"İki günü eşit olan, zarardadır."

"Mümin cennete girene kadar hayırlara doymaz"

Bu yüzden hedefi ilâhi niza olan bu tasavvuf yolunun yolcular rahatlığı hizmete tercih etmemişler, insanlığın hizmetine kendilerini vakfetmişlerdir.

Onlar Kur'an ve sünneti hayatlarıyla yorumlamışlardır.

Onları var eden Allahu Teala'dır. Son söz Rabbimizin:

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse şunu iyi bilsin: Allah onların yerine başka bir topluluk getirir. Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler."

Onlar, müminlere karşı çok alçak gönüllü davranırlar. Kafirlerle karşı ise çok izzetli ve onurludurlar. Allah yolunda mücahede ederler."

Bu uğurda hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar. Bu Allah'ın bir ihsanıdır. Onu dilediğine verir. Allah bol ihsan sahibidir ve her şeyi hakkıyla bilir. 927